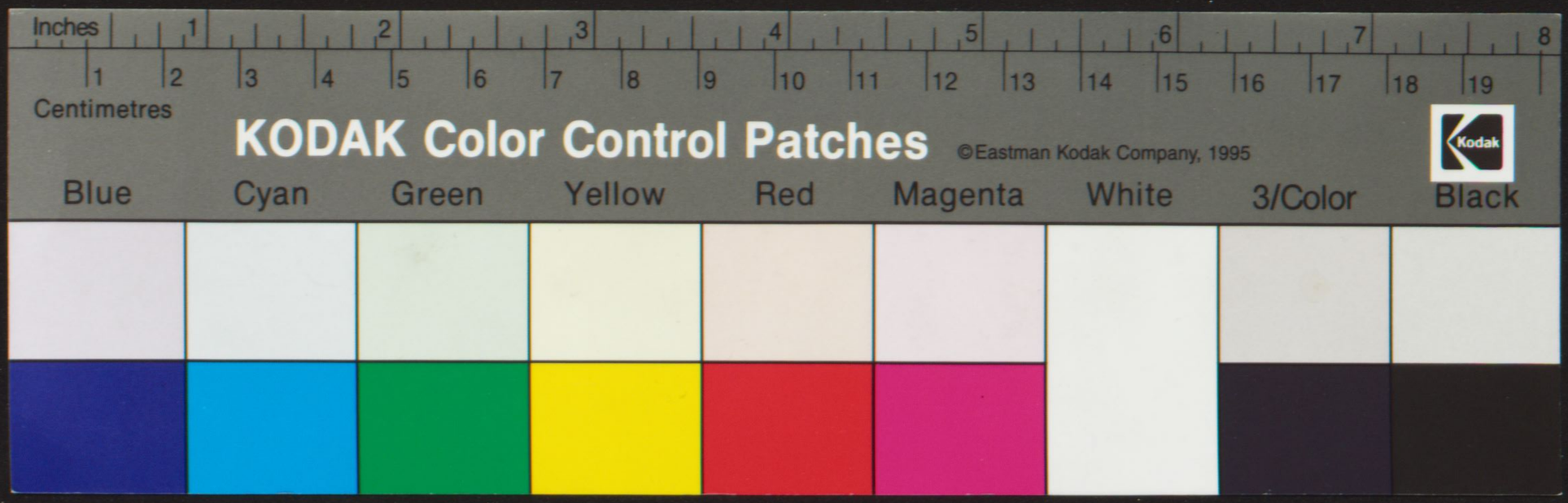
Inches
1
2
3
4
5
6
7
8
Centimetres
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
KODAK Color Control Patches
©Eastman Kodak Company, 1995
Kodak
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

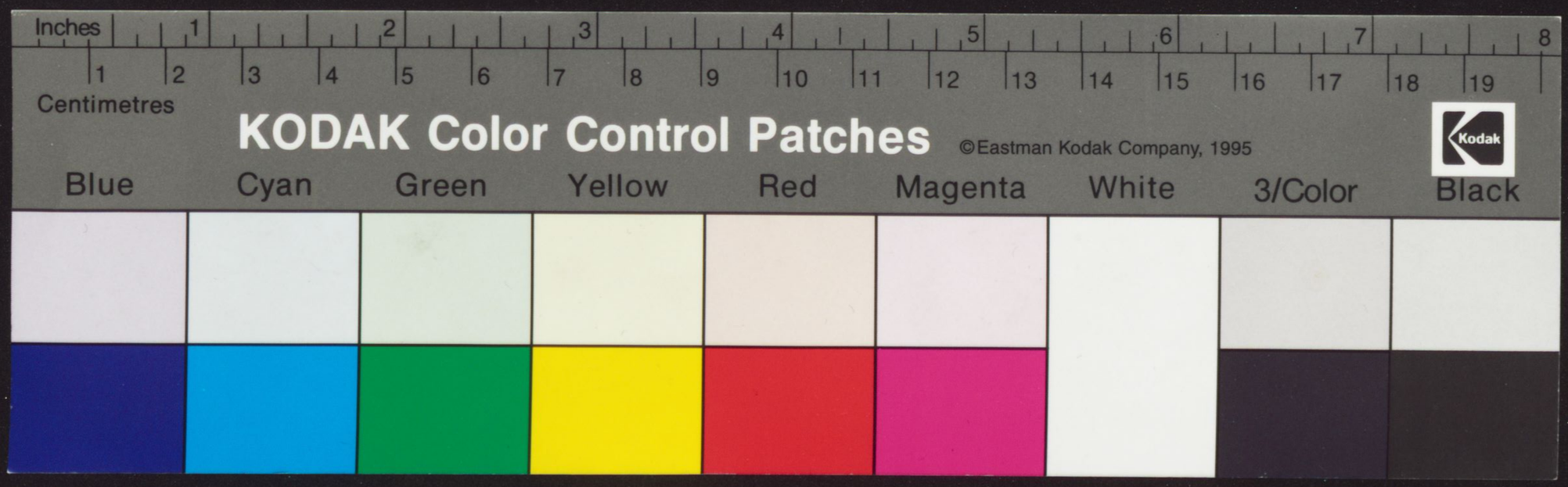
Inches
1
2
3
4
5
6
7
8
Centimetres
KODAK Color Control Patches
©Eastman Kodak Company, 1995
Kodak
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

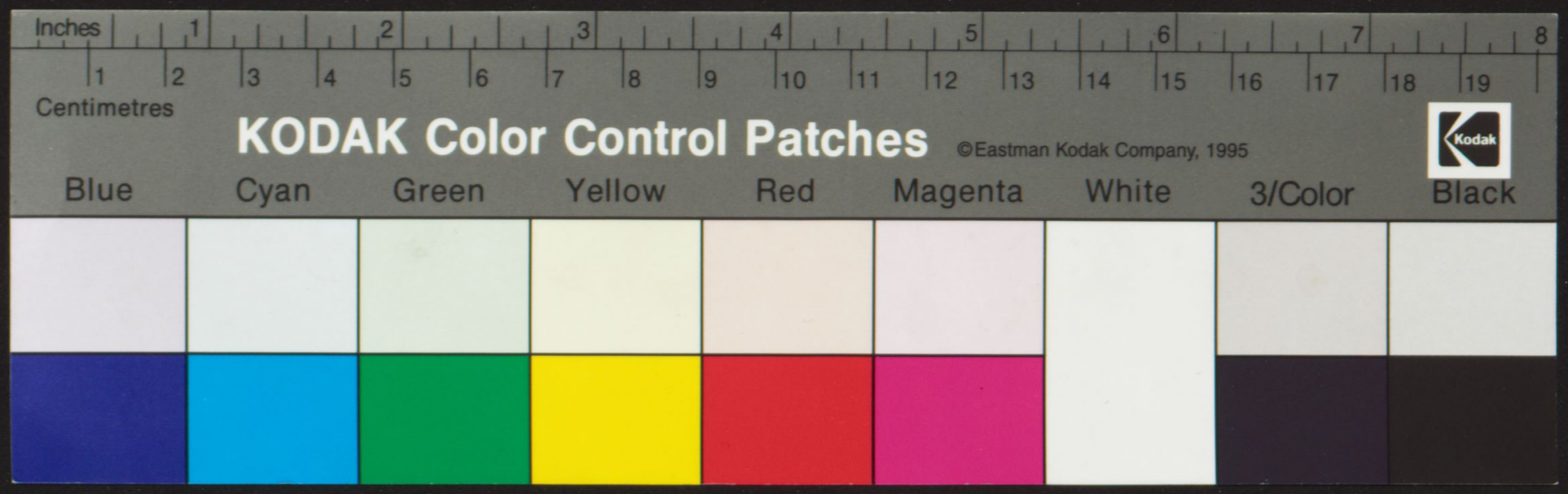
Inches
Centimetres
KODAK Color Control Patches
©Eastman Kodak Company, 1995
Kodak
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

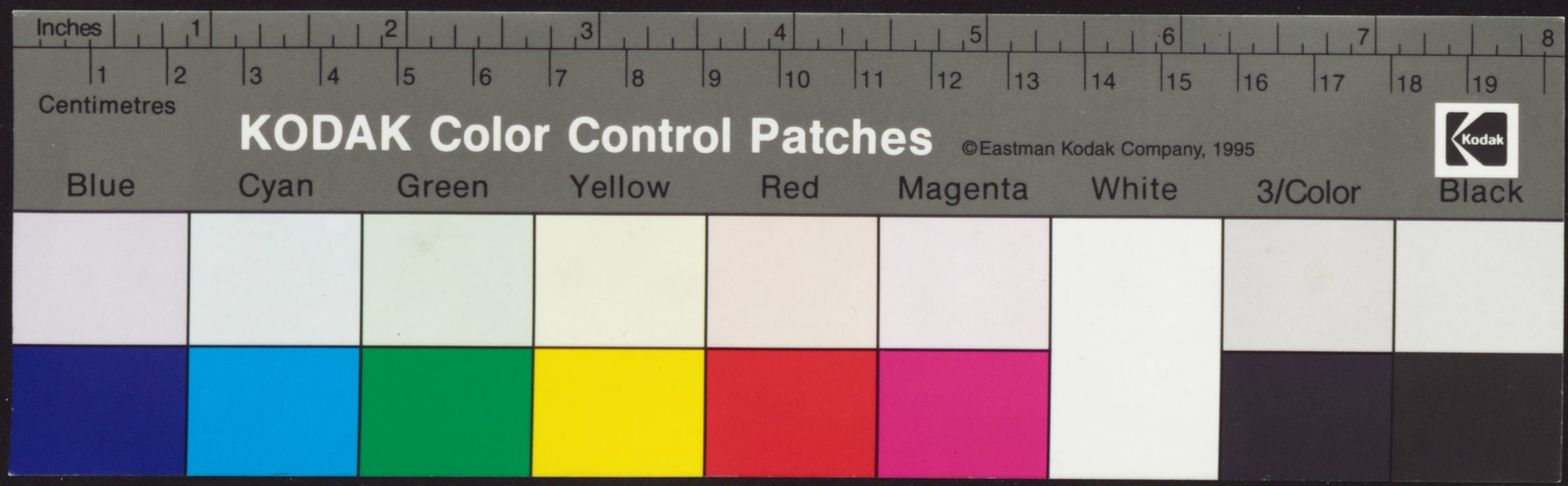
Inches
1
2
3
4
5
6
7
8
Centimetres
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
KODAK Color Control Patches
©Eastman Kodak Company, 1995
Kodak
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

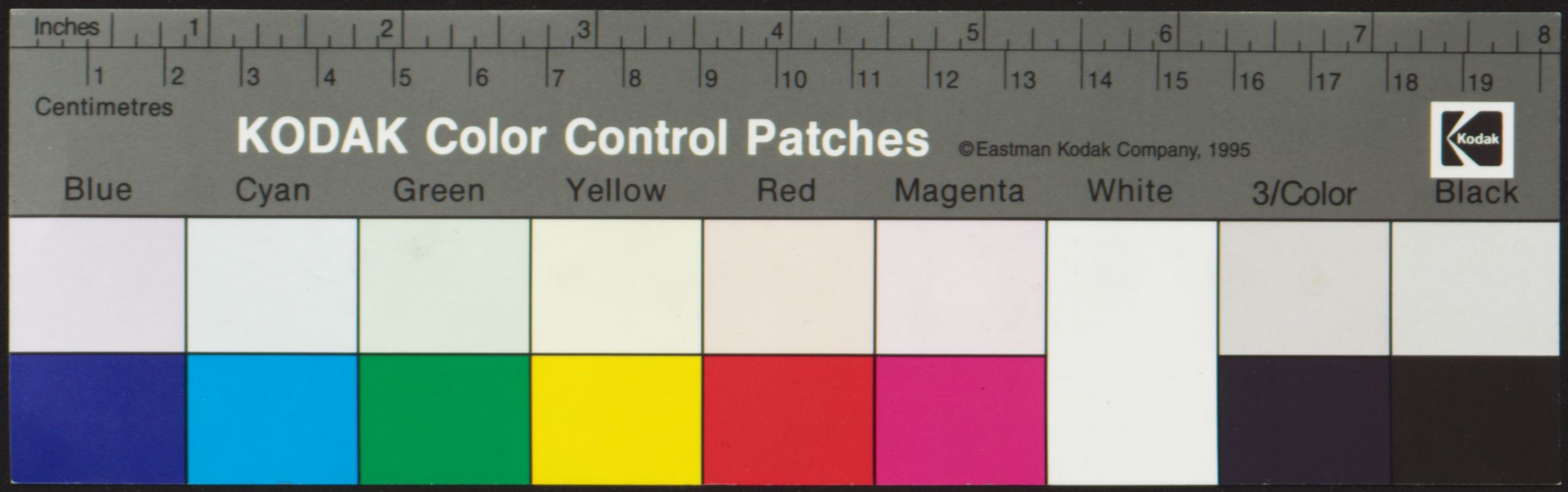

hoc in libello continentur

Tractatus de cometis.
Grammatica italicorum.
Modus suadendi de executione feudalium scriptus.
de arte notariatus.
Stilus romane curie.
Notandus modus beneficiorum. et quod scriptus: cum per plures additiones
ordinationes cancellarie Sixti pp 4;

Inches
1
2
3
4
5
6
7
8
Centimetres
KODAK Color Control Patches
©Eastman Kodak Company, 1995
Kodak
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

Ex Bibliothecâ Joannis Bap:
tistæ à Scipachijs

THVRECENSIS:PHISICI:TRACTATVS:DE:COMETIS:INCIPIT:

K. K. LYCEAL BIBLIOTHEK ZU LAIBACH

Ixit Aristotiles .Nemo eoꝝ que ignorat bonus ẽ iudex. Multaꝝ reꝝ sciẽciarũqꝫ periti phĩam ꝓbãtes. Euẽtus oẽs naturales plurimosqꝫ uolũtarios. supꝑ celestiũ ĩfluxibus prĩcipiari ac dirigi affirmãt. dicẽte . Aristotile Cũ ex necessitate cõtignus sit iste mũdus supioribus lacõibus ut oĩs ipsius uirtus gubernet ĩde. paleãt itaqꝫ ĩdocti suas stulticias dicẽda non mordẽdo. ne ipsoꝝ impitia ac stoliditas clareat Et si aliquaꝝ reꝝ uideãtur docti. tamẽ ignari dicẽdoꝝ quoꝝ nequeũt esse iudices. Sed hii qui sapiẽtũ scripta ĩtellectu sereno uiderũt. quoꝝ uerbis & sentẽtiis possetenus me cõformabo. In dicendo de cometis . Sed quia ĩ pluribus doctrĩas ac disciplĩas docẽtibus. oppinio inualuit . Conmuĩtatiqꝫ uulgi inducta est. supstitiosũ ac temerariũ esse credẽdũ. astroꝝ cõfiguracões appicõne sqꝫ cometaꝝ. esse causas guuerrarũ amicitiarũ sectaꝝ. alteracõm legũ. alioꝝ quoqꝫ libero arbitrio subiacere debẽtiũ naturaliũ. n. effectuũ esse

Bib: Oberburgensi, Epi Labacensi

cauſas. negare nō poſſūt quottidiana expiencia
uulgū magis: quā noſtri tpis phōs cōtinue edocē/
te· Vana eſſet ergo narracō & ridiculoſa de hu/
iuſmōi euētibus. niſi maīfeſtis ſuuaſioībus edocti
in phīa inducātur & certificētur. iā narratam
credulitatē nō eſſe ſupſtitioſā. ſed inaſtrorū īflu/
xibus fūdatā quare dicēdis de ſignifitacoibus
comete ſermonē uniuerſalē premittā. dicēdoq
ergo due partes erunt.

Prima pars ē ſermo uniuerſalis.

De generibus cometarū . De generacionibus
cometarū . Adductio aliquarū rerū quarū ſimili/
tudine cometarū ſubſtācie a ſuperioribus ſuas p/
pprietates & naturas rccipiūt . Quō. co. ſubſtā/
ciis & ſimilibus acquiritur uirtus celeſtis ſimilis
vi ſeīali. De motu cometarū. De figura colore
& quātitate cometarū . Enumeracō ſingularum
ſpetierū .co. pro ut ab ātiquis determīatū eſt
De cognitione cometarū apoſteriori ſiue quia ē
De cognicōne cometarū apriori & ꝓpter quid
Quō ſubſtātie cometarū & ſimiles haeāt ī muta/
re corpa & ſpiritus uirtutū. et inducere egritu/
dines et mortalitates . Quō .co. effitiāt mortē
ſubitaneā . Quō potēcia cognitīa inmutetur ex

ſubſtãciis :come.et ſibi ſimilibus. Quõ ex ĩcli/
nactionibus & moribus nouis noue oriũt leges
& conſuuetudines .& abrogantur ueteres .
Quõ oriũtur ſecte prophete & alienaꝝ rerum
culture .Quõ effectus .co .& applicacionum
aſtroꝝ mltĩs ãnis poſtquã trãſierũt durant :
Quõ aliqui effectus nõ durãt longo tempe poſt
cometaꝝ appicõm : Summa omniũ dictorum
De modis ſignificãdi cometaꝝ . De ſigĩficacõe
cometaꝝ ex ſitu quãtitate.duracõe.raritate. &
dẽſitate · De ſignificatis ſpecialibus ſingnlarũ
ſpecieꝝ cometaꝝ iuxta ſentẽciã ãtiquoꝝ ſapiẽtũ
Sũma & ordo ſignificatoꝝ cometarũ .
Secũda pars eſt ſermo particularis .Dc come/
ta apparẽte . Anno domini milleſimo quadrĩ/
gẽteſimo ſeptuageſimo ſecundo :

PROHEMIVM

De oppinionibus quornndã prenoſtitanciũ de'
preſẽti cometa . De cõſtellationibus in quibus
fũdantur ſignificata comete . De motu .co .
De motu caude ipſius . De diſtancĩa comete
a terra . De magnitudine comete . De longi/
tudine caude . Do cognitione nature & ꝓpri/
etatis .co. aposteriori ex motu figura & colore

De cognicõne nature & proprietatis apriori ex cõfiguratione astroꝝ . De significacõbus generalibus . co . . De mortalitate ex egritudine De mortalitate per gladiũ & de effusione sanguinũ . De hiis quibus ad uersa fortuna minat De hiis quibus prospera fortuna conniuet . De significatis spetialibus . co . & prio de priuacõe iuriũ & priuilegiorũ . De nouis cõsuetudinibus & ordinationibus . Sũma significationis . co . . De moribus hominum :

DE GENERIBVS COMETARVM :

Ico Ergo uniuersaliter duo fore genera cometaꝝ quorum unũ circũquaque comas habet similiter & eius quatuor sũt species & proprie cometes uocantur · sed abhali domine capilloꝝ : Aliud uero quod radios & tricas habet in longum protensos admodum caude cuius quĩque . sũt spẽs . quas hali dominos terre uocat . Aristotiles uero pogomas . In hec uerba : Qualitercũqꝫ exaltatũ extiterit signatũ siquidẽ . n . oĩquaqꝫ silĩter · cometis . si autem ad longitudinem uocat pogomas .

Niuersalis uero hoꝝ generatio. cõtigit plurimũ cũ terra ſupceleſti ꝓprietate aliqua cõſtrĩgitur .ipſiuſq; pori coartãt nou cõſtrictione qua gelu cõſtrĩgit .ſed uirtute retẽtiua. ne copioſe effumari poſſint ex terra ea q̃ in uiſteribus eius actiõe aſtroꝝ ſubtiliãtur & alterãtur hec . ꝓprietas magis ſatnrno aſcri, bitur . & maxĩe cũ fuerit in ſignis terreis . Pro, prietate uero hac cõſtrĩgente terrã diſſoluta . ꝑ celeſtẽ ſup ueniẽtem ꝓprietatem . poros terre elargantem .liber tũc patebit egreſſus eoꝝ que ĩ terre uiſceribus actiõe aſtroꝝ ut premittitur digeſta ·cõpetẽti tꝑe copioſe collecta fuerunt Hec proprietas elargãs .plurimũ ab autoribus marti aſcribitur ob hoc enĩ oẽs aſtrologi opina, ti ſũt ſine marte appicões cometarum non fieri Dico preterea martem eſſe nõ ſemꝑ cauſã effi, ciẽtẽ .ita ut hãc materiã digerat & alteret .ſed eũ ſemꝑ eſſe cauſam promouẽtẽ remouẽtẽque impediẽs ex alandi.ſicut & ſaturnũ retencionis & congregacionis actaſionẽ . Egrediẽti itaque ſaturno a loco ubi ſuper terram dominabatur

Insequẽteqꝫ eũ marte. applicãte sibi ī loco aereo maxime cũ fuerit almubtas decĩe. tũc mars dominãs dissoluit uirtutẽ salni ī terra fixã. & ī aerẽ congregata euolare facit. maxime cũ ĩfortunauerit. lunam ī loco aereo tũc appicões fiũt. co· Hec. est sñia albumasar octauo de cõiũctionibus magnis et halipte octaua de reuolacõuibus ãnoꝝ Inpluribus eciã haꝝ materieꝝ generacicĩbus. cũ nõ coartãtur manere ptes simul pars post partẽ dirigitur euolat & aeri cõmiscetur sicut odor cũ ꝑ mediũ multiplicatur. Neqꝫ possibile est iu cometaꝝ generacionibus omnes ptes ꝑ astra dispositas simul cõgregari sed aliquã prius exalari alterã uero postea remanere. plurimũ eciã huiusmoĩ materie iu terra figũtur. Vnde tãquam exminera longo tẽpis ꝓcessu subtilissima fit respiratio & exalatio suoꝝ spirituũ qui medio conmisteutur. Vnde continue talium prĩcipiorum exordia renouantur.

Aductio aliquaꝝ rerũ quarum similitudine cometaꝝ sustancie a supcelestibus suas naturas & proprietates recipinnt.

Credẽdum est utique apud omnes in uiuẽtibus produci semen cui maxima uirtus conuascitur.

mirifica oõmixtione .ſũmi creatoris ꝓuidencia geneſis primo . Germinet terra herbã uirentẽ & facientẽ ſemẽ . Ita ut granũ unũ centuplum ꝓducat luce octauo . Et ex nucleo mĩmo ĩ mil/leſies millecuplo maior arbor gignitur. In hiis quoq; infinitoꝝ ſuccedẽciũ ſpirituũ gignitiuoꝝ quẽadmodũ & in ſpermatibus animaliũ nemo ſane mentis uirtutes contineri dubitet .

Crſcũt & gẽme. uirtute aſtoꝝ agẽtiũ ĩ terram partes eius alterãdo. ſoluẽdo. ſegregando. & pu/rificando. ſuis uirtutibus preparãt· ſpiritum vi ſeminali ſimilẽ in mittẽdo . unde coagulãtur & inde figuntur ſit que figendis uirtus & natura imbibitur & cõnaſciq; maxima apparuit apud philoſophos ·& adhuc appareret. cõſtellacio/nibus ſnis debite ad aptatis. ut uirtus topaſii deſ/cẽdit ab elfeta .Saphiri ad albauoth ut hermes tradit in ſuo de quindecim lapidibus. Sic & me/talloꝝ mineris a formis celeſtibus uirtutes preſ/ſtantur operacionibus naturalibus multis ſibi ĩuicem ſuccedẽtibus ad quaꝝ inſtat philoſophi alchimiam ordinauerut. ĩ opacõnibus ſnis uatu/rã poſſetenns in mittãdo qui corpora primum calcinãt. de ĩde ſoluũt. elementa ſegregant.

ut ſpiritum ſublimatum fere a proprietatibus elemẽtaribus abſolutũ. recipe poſſint quẽ figẽ, do elixit cõſtituũt. pro ut tradit geber. cui ſimi, lis ut uiuenciũ ſeminibus. maxima uirtus ĩ eſt. purificãdi metella. eoꝝq materiã alterãdi. ac in aliud genus iuxta eius prepacõnẽ trãſmutandi.

Quomõ cometaꝝ ſubſtãciis & ſimilibus ac, quiritur uirtus celeſtis ſimilis vi ſeminali ad ſimilitudinem dictarum.

Harũ rerũ cõmemoracõnẽ feci. quouiã ſimilis proceſſus fit ĩ cometaꝝ ac ſuaꝝ proprietattum generacõnibns. Cũ aſtra dominãcia ĩ terre uiſ, ceribus alteracõues efficiũt. diſponentes partes oleagmas & exaltabules pro ſuarum formarum recepcõe. ſibiqꝫ propritas uirtutes inbibentes quibus purificãtur & agroſſitiis ſegregãtur. ut ĩ gẽmaꝝ generacõibus & alchimatis opacoĩbus. Ita ut fere ſicut elixit. ab elemẽtaribus proprie, tatibus abſolute uideãtur. Propter excellens dominũ celeſtiũ ꝓprietatũ. a quibus merito de, noĩabiles erũt. has ꝓtes ſit digeſtas ſublimatas aptaſqꝫ ꝓ recepcõe ſuaꝝ uirtutũ & ꝓprietatum circũdãt. & eis ĩbibũt uires & potẽcia. ſuaꝝ na, turaꝝ. Sicut ſpiritui uitali & aliis ſpiritibus in

corde pr̃ſtāt potēcia Simili eciā uia ſic ī ſemībus
producūtur & cognaſcūtur ſpūs gignitiui Et
uirtutes effectiue rep maiorū ſe ipīs Et ſilāntur
eciā eis qꝫ gēmis īſunt· & ꝓprietatibus elixit· quo
oīa ſpiritibus ſuis occultis opacões ſuas efficiūt
Sic eciā ſuis ꝓprietatibus & nirtutibus .co.mo/
uēt ꝫ mouēt diſponūt .& alterāt apta ꝓ recepcõe
proprietatū ſui aſtri .ſecūdū habitudinē tēpero
generacõnis exiſtētē .nõ poſterius futurā .ſīc &
ſeīna .arbore putreſtēte aut refctā & .ſpermata
prībus mortuis ſibi īdita ꝓducūt .Intellcto itaqꝫ
ordīe & modo quo cometarū materiebus uirtus
īfūditur āplius cõtēplari oportet quoniam ſicut
gēme herbe & ſemīa & alie res uirtutes habent
occultas ſenſu nõ ꝓceptibiles .īmo ītellectu nrõ
ī merſo ī cõprehēſibiles dicēte Alkīdo cū enī
oīs hūana cognicõ ex ſenſu oriatur .quare rerū
ꝓprietates quā plīme .quas ſēſus uõ cõprehēdit
de eis & eaꝫ cõdcõnibus nõ fit ſcīa ī racõe Iſte
enī uirtutes ſeīnū .diuerſitates mēbroꝫ .organoꝫ
cõplexionū figuraꝫ coloꝫ .oīm quoqꝫ qualitatū
occultaꝫ & mānifeſtaꝫ iuxta diuerſarū ſpēꝫ cõ/
dcõnes efficiūt .Sic gēme & herde ſimiliter &
uirtutes corporis aīalis īcõprehēſibili ꝓprietate

mirādos ac ꝑdigioſos effectus opantur Ideoqꝫ ī
hiis oībus phī eſſe dicebāt ſpūm .ſubſtāciā ſcili/
cet ſubtilē egrediētē a ſubſtācia uirtuoſa habētē
potēciā & uim ſue uirtutis ubicūqꝫ expanditur
quo tāquā inſtrumēto omnis actio uirtutis illius
ꝑficitur . Hic ſpūs ī ſuis actibns aſſimilat ſpeci/
ebus ſeuſibilibus qꝫ in organis ſibi ꝓporcionatis
ꝑ uirtutē ſenſitiuā ſuoꝝ obiectoꝝ ꝑducūt yma/
gines . Quare nō minus ſubſtancie .co. & ſilēs
purificate .& uirtnte celeſti munite . In aere
quoqꝫ ſubtilitate & diſpſe donec oculis noſtris
diſpareāt cū operacionē ſpiritalē efficiāt tāquā
ſemē ab aſtrro deſciſū ut ſimilitudinarie loquar
uirtutis ſpiritū hrē immo ipē ſpūs dici merētur
lacōrē tamē diſputacionem de huiuſmodi pre/
ſens fermo non patitur .

DE: MOTV: COMETARVM.

Egerdiēti itaqꝫ hniuſmodi materia .co.de terre
uiſceribus ātequā ſibi adueiāt fixo in fluxu aſtri
ſic rubēte .plīm cū ea ꝓpter uicinitatē egredi/
untur fumi & exalacōes tāquā ſupflua & ſegre/
gata .que circa terrā manētes uētoꝝ ī ſultus .&
quādoqꝫ uehemēti eoꝝ egreſſu terre motus effi/
ciunt . Ipſa uero materia celeſti participans .

proprietate in aere partes ſuas colligendo unius reponiť quoqȝ ſua uirtute in locum ſibi debitum motu ꝓprio. quēadmodū ꝓtes ypoſtaſis & alia aquoſitatis uriālis cōtēta. ꝓprietate ſibi impr̄ſſa a uirtnte mēbri unde deſcēdūt. ad ſitū menbro proporcōnatū locāť .& nō grauitati nec leui/tati motus tlīs aſcribēdus eſt ſilīter neqȝ corpū ibi quādoqȝ aſcēdētiū & deſcēdētiū Q̃uis etiā .co. moueātur ad motum firmamēti dio natu/rali circuitionē unā faciendo ad motū ſui cōti/nētis .tamē aerē aut ignē diuidēdo .ſua uirtute ꝓpria celeſti mouēť ad ſilītudinē motus ſui aſtri uerſus auſtȝ aut uerſus ſeptētrionē declinādo. ſecūdū ſucceſſionē ſignoȝ. uel qādoqȝ retrogra de cōtra ſignoȝ ſucceſſionū . Hac regularitate tamē ſemper ſeruata qȝ porcionē circuli magni diſcribat aut ꝓalelli . maiorem uel minorē iuxta ſui motus uelocitatē. & ipſius duracōnē . Situs uero iſtius. porcōis circuli .eſt occaſio eius qȝ di uerſificatur latitudo & lougitudo motus .co ./ erga Eclipticam.

De figura colore & quātitate cometaȝ Diligēter ſtuenti ātiquoȝ ſcripta cōſtabit .co . aproprietas eſſe diuerſas figuras . ſecundum

diuersitatem astroꝝ naturas eis prestãciũ sicut & speciebus aĩalium . Similiter & color certus plurimũ eis ascribitur . sed hic sicut ĩ ídiuiduis unius speciei . plĩmũ uariari uidetur . propter materiã subiectã .color ergo minus determinat speciẽ sed magis figura . maxime uero motus . efficiẽcia uero spẽm sunt supꝝ celestia Quãtitas eciam nt ĩ indiuiduis aliaꝝ reꝝ est diuersa iuxta materie paucitatẽ .uel multitudinẽqꝫ spẽm & naturã nõ diuersificãt sicut neqꝫ multum color. Ex antecedẽtibus patet cometas differre ab impressionibus aliis iguitis sicut gemmas a saxis & sicut aurũ aminera & fere sic spiritus a corpore

Enumeracio singulaꝝ speciẽꝝ cometarũ & nominũ suoꝝ & figuraꝝ pront ab antiquis sapientibns determinatum est

Cometa de natura mercurii coloris ceruleii cũ cauda longa dicit alknidus admodum cornu & ideo uocat ipsum cornu . Cometa de cõplexiõe martis rubea cũ cauda longa non tanta quanta precedentis dicitur aurora uel matutina

Cometa de cõplexione ueneris magnus admodũ lune habẽs crines Et radiũ longũ post. se & spissum ꝙquãdo appuerit ꝑgrat duodecí signa

uocatur nubes propter ſpiſſitudinem
Cometa de conplexione iouis habens radios
pulcherrimos albos admodū argenti puriſſimi.
cuius claritas excedit claritatē ſtellarū noctur/
nalium uocatur . argentū . Cometa de natura
ſaturni eſt cerulei coloris tendens multum ad
colorē ſaturni .ſcilicet plumbeum & ſubnigrū
& ideo uocatur nigra . Hoꝝ quīque figura eſt
caudata & noīantur generali noīe pogomas .
Alioꝝ uero quatuor ſequēciū figura ē ſine cau/
da ſed crinoſa circūquaqꝫ & generali nomine
& proprie uocātur comete . Cometa magnus
& rotūdus in quo aſpicitur facies boīs .habens
colorē argenti auro cōmixti . dicitur roſa .cuius
aſtꝝ nō ē determīatū tamē magis ſoli aſcribitur
Cmeta qui uadit prope ſolē . habens aſpectum
horribilē dicitur uero cuius natura ſilīter nō eſt
determīata ſed magis caude dracoīs aſcribitur
Cometa habēs radios groſſos & quādoque eſt
oblongus quādoque uero habet duos rādios ita
tamē qꝫ appet admodū colūpne . dicitur ptica
cuius natura ſilīter nō determīta ē ſed plurimū
capiti draconis aſcribitur .nō eſt multū lucida
Cometa coloris plumbei uel ſubcinericii habē

duos radios quandoque post se. satis longos & quãdoq; duos ãte se nõ lõgos. & ẽ grossus ĩ medio dicitur tenaculũ & quidã ascripserũt eũ iouĩ & radios cetris appuit

De cognicione cometaꝝ aposteriori & quia ẽ Cognicõ nostra depẽdet exsẽsatis. quare oportet nos tlẽs res & uirtutes celestes in hiis oĩbus dictis. cognoscere ex accidẽtibus. que magnam ptẽ cõferũt ad cognoscẽdum quid est, nt dicit Aristotiles. Motus enĩ eorũ & ea que uisa sunt sequi quãlibet spẽm. co. cõsideracõnibus phĩoꝝ dnxerũt eos in racõcinatorẽ eorũ & cognicõm scilicet cũ aliquis. co. uisus fuit moueri motu silĩ motui martis. uidebãt & sequi facta silĩa ꝑprietatibus martis dicebãt ipsũ fn isse de natura martis tlẽs quoq;. co. pluries sub simili figura appẽtes ĩ cõsilĩ motu euẽtibus silĩbus succedẽtibus Ipsũ huic spẽi. co. ascripserũt. Potissimũ itaque signũ in prestãdo cognicõnẽ est motus. uia qua nos cognoscere possimus. quoniã natura causa & prĩcipiũ ẽ motus ut patet secundo phisicorũ Vtique ergo uiciosus & pfectissimus cognoscemus ex motu dicẽte. Aristotile terciophisicoꝝ ignorato motu necesse est ignorare naturam

Deinde ex figuris quas ſapientes aſcripſerunt ſpēbus .co .deīde et ultīo ex colore quod minus certū eſt . Oīm autē certiſſimū ſignū ē ex poſt apparētibus effectibus & actidētibus cōtēplatis & relatis ad ꝓprietates planetaꝝ . Poſt hos .n. effectus ſapiētes diſtīxerūt nouē ſpecies comeꝫ ātē dictas · Iſtc autē modns cognoſcēdi nō ſuffragatur hic cū oporteat ātē taliū euentuū appicōnem .determinare naturā eius & ea q̄ ex ipſo futura coniecturamus

De cugnicione apriori & propter puid Oportet & cōſiderare modū cōncſcēdi ꝓpter quid apriori ex cauſis qui ordīe cognicōnū eſſet potiſſimus . Oportet ergo cōſiderare martē ātē appicōnē .co .quo tpe applicuerit ſaturno & in fortunauerit lnnā ī loco aereo. ſine ipſo enī nt dictū ē nō appēt . co . Et quis planetaꝝ tūc forꝫcior fuerit ī loco ſuo & figura eius ad alios ante applicacionē talē talis enī planeta poſſe magnū habet ī prepacōe nature .co .& ī infuſice ſuarū uirtutū & deīde alii qui ſibi cōmiſcēt .dicit .n. halii ſup ſecūdo quadriptici qualitas accedētis habetur ex forma & colore .co .& cōueniencia eius ad planetas . Nam ē accedēs eius de natura

illius planete cum quo magis concordauerit. et
secūdū uirtutē eius qui dominā. & excōmixcōe
plaētaꝝ īterse icōiūctōe uel oppoſicōe. aut alio
prīcipio precedēte. co. appicōnē. Neceſſe erit
itaqꝫ cōmiſcere has cōnicōs quoniam ſi plaueta
dominās āte appicōnē ſit ille ad cuius motus ſili-
tudinē uideť. co. moueri figura quoque non ſit
multū diuerſa ab ea qnā ſapiētes ſibi aſcripſerūt
Sit quoqꝫ color ꝑporcōatus. certiſſimū eſt nec
oportet qꝛrere aliū ipſe. n. ē cuius uirtute. co.
ꝑductus ē Et ad notabiliorē applicacōm talis
plāete. tpe ſuo fortitudīs ante apicōnē. co. oīa
accedēcia aſcribēda. co. regulāť & determināť
iuxta alioꝝ plātaꝝ aplicacōnē ad ipſū. & iuxta
celi figurā ī diuerſis regionibus. Qꝛ ſi aliquid
hoꝝ ſcilicet figura uel color aut motus. defue-
rit oportet conmiſcere alios planetas illud ſua
poteſtate uel cōmixtione īpediētes uel alterātes

Quō inueniatur magnitudo cometaꝝ

Quātitas uero cometaꝝ cōprehēdiť ex diſtācia
eius a trra et quātitate āguli ſui ꝑamidis uiſualis
Nam uni gradui ī circulo maggo correſpōdēt
ſedecim miliaria de circūferēcia terre cū ergo
diſſteterit cometa a ſupficie terre. tātū quātū

ẽ ſtinid yameter terre & cordauerit eius corpus
unũ gradũ erit dyameter corporis ipſius .ſedecĩ
miliaria Si uero ĩ duplo ſteterit dupla erit quã/
titas eius qualis .n. ẽ ꝓporcio tocius ſinus ſcili/
cet ſexagĩta ad diſtanciã ſtelle a terra talis &
proporcõ corde ad pyametꝝ ſtelle . Cordam
dicoq̃ ſubtenditur porcioni circuli magni in
celo quã talis ſtella cordat & talis corda ẽ baſis
piramidis uiſualis iſtius ſtelle . multiplicet ergo
baſis piramidis uiſualis ꝑ diſtãciã comete a ter/
ra & ꝓductũ diuidatur ꝑ ſexagĩta & quociẽs ẽ
quãtitas dyametri comete . cuius demonſtracio
alteri loco cõperit . Diſtãcia uero comete a ter/
ra cõprehẽditur exdiuerſitate aſpectus ipſius
.co. uel alicuius eius ꝑtis ad aliq̃ aſtꝝ ſibi uiciũ

Quõ ſubſtãcie Cometarꝝ & ſimiles habeant
alterare & immutare corꝑa & ſpiritus uirtu
tũ & inducere egretudines & mortalitates

Omniũ enĩ opacõnũ naturaliũ uitaliũ & aĩaliũ
prĩcipia ſunt uirtutes a corporibus depẽdentes
dicẽte Auicẽna Oĩs enĩ uirtus opacionis exiſtit
prĩcipiũ. neq̃ aliqua opacio proueĩt . niſi ex
uirtute poſtea ſubiungit uitalis uirtus eſt . que
ſpiritus eſſe conſeruat . qui ſenſus eſt motus .

uehiculū existit . Et ipsū reddit aptū ad ipsarū impressiones recipiēdū cū ad cerebrū pueīt . & facit ipsū potentē dādi uitā . ubicūq; expāditur Et huius quidā uirtutis & opacōnis eius . sedes prorsus est cor . Corde ergo existenti prīcipio adalterata ī ipō . aterabūtur singula depēdēcia ab alteratis . Et cū omīū uirtutū īstrumentū sit spūs ī corde genitus · cuius potencia in singulis mēbris & orgaīs iuxt a sui ꝓprietatē fiūt opaci/ ones . Necesse erit ipso spū alterato alterari & diuersificari opacōnes ab ipīs spiritibus proue/ niētes . Cuius similiter dicit Auicēna Canone tercio capitulo de melancolia . Nam spūs aīalis cōtinuus ē spūi uitali & ex substīa ipsius . quare cōplexio eius corrupta melācolica . corrūpit & cōplexionē cerebri . & coīcat ei mlīam Sic ergo spiritibus corpis mutatis . secūdū q̄ fuerit alte/ racio oritur distrasia & inde egritudo . mortalis uel salubris . currēs corsu sui astri . determinātis eius acuitatē & motū . Vnde inquibusdā pesti/ lenciis cretica determīacio plus . fiebat in septīa qui banc euaserūt . salui . fiebāt In quibusdam uero aliis determīacō fiebat in nona In quibus uero aliis tpibus · pestilēcie ī quarta determīabāt .

Alterantur uero ſpūs illi. exaere. iſpirato. neceſ/
ſario ꝓcordis & ſuoꝝ ſpirituū euētacōne dicit n
Auicēna · Aer eſt elemētū noſtrorū corpm &
ſpirituū Et preter hoc q̄ ē elemētū · Eſt eciam
emanacio nrīs adueīens ſpiritibus . Et eſt cauſa
melioracōnis eoꝝ Nō tātū ſicut elmētū ſed eciā
ſicut faciēs . Quare cū aer ſit cōmixtus ſubtiliſ/
ſimis ſubſtāciis uirtute celeſti munitis tāquam
vi ſemīali aſtroꝝ ſpiritibus uitalibus cōmiſcent
& eos alterāt Eiſq̄ īcorporātur & dilatatur eoꝝ
uirtus Et opātur opacōnes ſuoꝝ aſtroꝝ īprediſ/
poſitis ad hoc. ſīc opantur ſemīa ſuis uirtutibus
De hac uia alteracōnis loquit Auicenna canone
quarto de febre peſtilēciali ī hūc modū Et quā/
do uirtutes agētes celeſtes . & terreſtres paciē/
tes faciūt huīditatē aeri . Expelluntur fumi &
uapores ad ipſū & diſpgūtur & putrefiunt cū
caliditate debili . Et aer ī hūc modū īfectus ue/
niēs ad cor corrūpit cōplxiōm ſpūs qui ē in ipſo
Et prīcipiū hoꝝ oīm ex formis celi ē . que faciūt
neceſſariū eſſe illud cuius aduētus ignorat quare
ſequit ad mixcōm extraneaꝝ ſubſtāciaꝝ cū aere
ꝓpter neceſſitatē īſpiracōis ipſius . alterari cor .
uirtutes & ſpūs . A quibus oēs opacōs ꝓcedūt

unde ex neceſſitate egritudies & mortalitates aut ſanitates ſecuntur.

Quō cometa efficiat mortē ſubitaniā.

Dixit ptolomeus uerbo ultio Et erit mors eorū quā maxime ſubitanea quaſi dicat Mors quam Cometa cauſat plurimū ē ſubitanea quoniā iſte ſubſtācie. Co. ſubtiliſſime & fere ab elemēta/ribus ꝓprietatibus abſolute. ꝓpter excellenciā celeſtiū. ꝙ ſi diſcōueniētes & cōtrarie ſint ſpi/ritibus uitalibus. erūt eis ſicut uenenū a forma ſpecifica. nō alterātes ipſos alteracōnes cōplexi/onali. quā putrefactio aut alia diſtraſia cōplexi/onalis ſequeretur. Sed cicius & ſtatī ſua ꝓprie/tate ſpiritus uitalis potēciā dandi uitā aufferūt aut minuūt. Sequitur itaq; mors ſubita ablacio/nē Diminucōnē uero. mors poſt ſucceſſū abſque magna corporis mutacōe. ab eo quod ē ſanum Et de hoc eciā mirādo dicit Auicēna. ca. de. fe. peſtilēciali. In hec uerba Et quādoq; ī hiis fe/bribus nō ꝓcipitur calor. & nō alteratur pulſus alteracōe magna. Et cū hoc ipſa ītерficit uele/citer & heſitāt medici in eſſe eius De quāto enī materia ſubtilior eſt Et ab elemētaribus magis abſoluta. tanto. cicius & paucioribus mediis &

0300828?

abſq; actidẽtibus ãnexis cõſequẽtibus elemẽtaria
ſuã ꝓducit opacõnẽ. qualiſcũq; fuerit. Sic ſubti
lia hũane nature çõtraria Et uenena ſublimata
&cetra. uelociter ĩterficiũt. Eoꝝ enĩ penetracio
facilis ẽ. Sic & quĩta eſſẽcia abſq; ãnexis ſubito
ſanitatẽ adducit ꝓut ãtiqui philoſiphi referũt.

Quõ potẽcia cõgĩtĩa ĩmutetur ex ſubſtãciis
Cometa & ſimilibus ſibi.

Cogĩcõ. enĩ nõ poteſt eſſe altera. quã de ꝓprie/
tate ſpũs & uirtutis ipſũ ꝓducẽciũ. Cũ effec.
tus ſit ꝓticipata ſilĩtudo ſue caẽ. Sic ergo aĩe
ſequũtur corpa. ut dicit Ariſtotles unde ꝓpter
diuerſos ſpiritus & uirtutes diuerſimode altera.
tos in diuerſis temporibus. regionibus. etatibus
diuerſitas erit ĩcognicõnibus ſenſitiuis & affecti/
bus q̃uos ſequũt mores & cõſuetudines diuerſi
Omniũ enĩ hoꝝ principia ſunt uirtutes & ſpũs
Ad cuius ꝓprietatẽ cõfigurat cognicõ ſẽſitiua
neceſſario. Cognicõnes uero ſenſitiuas ſequitur
Iudiciũ ſenſus. ad quod ſequitur acceptacõ uel
refutacõ appetĩtus ſenſitiui. iuxta obiecti preſẽ
tacõnẽ. Fortificãtur autẽ tales impetus ĩ ſẽſua.
litate. ſecũdũ fortitudiuẽ ſpũs faciẽtis. & diſpo.
ſicõnẽ apprehẽdentis. plurimũ ĩtantũ. q̃ ad ſe

trahāt racōnis iudiciū penitus ꝑpter ſilītudinē
cognicōnū intellectus. ad impetus ſenſualitatis
quouiā ītellectio nrā depēdet ex ſēſatis ut dicit
Anſtotiles. Volūtas uero quātūcūqȝ libera nō
poterit tamē acceptare niſi iudicatum bonum
Nec refutare niſi iudicatū malum per rac̣ionē
Cōformabit ergo ſe uolūtas appetitui ſenſitiuo
propteria. quia ididē fecit racio ī cōformādo ſe
ſenſus iudicio· Impetus enī iſti cōtinua ſui pre.
ſencia fiūt tāte fortitudinis ꝙ obiectū ītellectui
& raeioni ſic cōmēdat. ut non ſit bene poſſibile
aliter quā iuxta ꝑprietatē efficiēciū ſpirituū &
ſenſus iudiciū. ītelligere & iudicare Conſtat
itaqȝ ex dictis. ꝙ tꝑibus aduenientibus in quibus
magne uirtutis applicacōnes aſtroȝ fiūt. cuius
ſignū ī aere apparet. magne ſequūt alteracōnes
aeris. & alioȝ elemētoȝ. ſecundū quas ex cōſe.
quēti alterabūtur ſpūs cordis ī hoībus & brutis
& erunt cognicōnes. eſtimacōnes. affectiones
cogitacōnes delectacōues. & iudica. ſimiles na.
ture producētis aſtri. quibus difficile reſiſti po/
teſt eciā ī prudētibus. Et pro guerraȝ preliȝ
cauſa nō uidetur ſufficere ſolius ſupflue colore
generacio ut quidā determinauerūt Talis enī

exuberãs ſ corpore ipſũ ducit extra latitudinẽ
ſanitatis & egretudines ſibi ꝓporcõnatas efficit
Et quãuis eciã animus ad ipſius preſenciã inmu.
tetur. tamẽ omniũ aliaꝝ diuerſitatũ ĩ cognicio.
nibus & affectionibus & moribus ex ſola colera
nõ poſſet reddi racio. Et ſoli eciã colerici apci/
ores eſſent ad talia Cuius contrariũ expigencia
plurimum docuit.

Quõ ex inclinacõibus & moribus nouis noue
oriũt leges & cõſuetndies & abrogãt ueteres
Et in hiis impetibus dictis uolũtatis electio dupli
cia procedit. Vna uia uoluntas ſequitur rõnis
iudiciũ regulatũ & conabitur utiqꝫ ſenatus. aut
uir prudens. ordinare. ut in talibus impetibus
firmet cõmunitas vulgi. ſi bonũ fuerit obiectũ
ipſoꝝ Aut canabitur obuiare inſultibus & im/
petibus dictis. ſi malũ fuerit obiectum ipſorum
Oportebit ergo cõdere leges ꝓpter humanam
neceſſitatẽ. & euidẽtẽ utilitatẽ eius. Et aliquã/
do aliqua priuilegia & leges obrogare. cũ. ff. lex
dicat. In rebus nouis conſtituẽdis euidens eſſe
utilitas debet. uꝰ recedatur ab eo. Iure quod
tacet diu equũ uiſũ eſt. Hac uia una iuris porcõ
cõſtituitur. quam ſcilicet neceſſitas conſtituit

Secunda uia uoluntas ſequitur tales impetus. cū
ſupprimit regulata racō tūc hoīs . uias modoſq;
cogitabunt . quibus deſideratū adipiſcantur &
delectacões cōſequātur & ingenia ſe defēdendi
In his & cōſeruandi Oriūtur tūc ex neceſſitate
quidā inclīacōas & mors noui . quibus aſſuefiūt
& tatitus fit cōſenſus . quoniā eorum obiectum
ꝓpter ſenſualitatis impetū uidetur bonū . qua-
lecūq; etiā fuerit . Et īde lex orietur . dicente lege
ff. Sed ea que lōga conſuetudīe aprobata ſunt
Ac ꝑānos plīmos obſeruata . uelut tacita ciuī
cōuēccē . Non minus quā ea q; ſcripta ſūt iura
ſeruātur Immo magne auctoritas hoc ius hebet
quod ītātū ē ut nō fuerit neceſſe ſcripta conpre-
hendere . hac uia altera iuris porcio orietur ex
cōſenſu Hiis duabus porcōibus totū . Ius ītegra
ri poteſt Hoc . ff . lex intēdes dicit . Ergo oē ius
aut cōſenſus fecit aut neccās cōſtituit aut firma-
uit . In oībus enī legibus cōſēſus pplī ē neccārius
p plūs aūt ſeuſualitatē plīm ſequit . que impellit
a celeſtibus . Adiutoriū ergo ī celeſtibus legiſla-
torē hrē oportet ut pplūs ſuo iudicio cōſenciat
Alioquin legiſlator optimus ſilē faceret ei . qui
uvolpes domauit Ipſiuſq; ī paſtuis cuſtodē gallū

prefecit. Et confirmatur hoc ī. l. de quibus ff. de. l. Vbi dicitur īueterata cōſuetudo ꝑ. l. non īmerito cuſtodicitur Et hoc ē ius qnod dicitur moribus cōſtitutū. Nā cū ipſe leges nulla alia ex cauſa nos teneāt. quā qnod iudicō pplī recep te ſūt. merito Et ea que ſine ullo ſcripto pplūs probanit. tenebūt oēs. Nā quid ītereſt ſuffra/ gio plūs uolūtatē ſuā declaret. An rebus ipſius et factis quare rectiſſime eciā illud receptū ē. ut leges nō ſolum ſuffragio legiſlatoris. ſed eciam tacito cōſenſu oīm per deſuetudinē abrogātur Conſtat itaq; diligēter cōſiderāti Eo quod mo/ ribus hoīm leges adaptāt. leges eſſe mutabiles Non erit aūt mutacō uel īſtitucō niſi īpetu aut cōſēſu exiſtēte ī pplō Nequeūt ergo fieri leges & cōtinuari. aut abrogari. niſi iuxta aſtrorū ap/ plicacōnes tales impetus ut premitit cauſantes Cuius euidēs ſignū ē Cometaꝝ appicō Nō erit ex cōſequēti ſuꝑſticōſū neq; temerariū credere configuracōs aſtrorū &. co. eſſe ſignificacōs & cauſas efficiētes legū. ſectaꝝ & aliaꝝ rerū libro arbitrio ſubiacere debēciū. Huius ꝑſuaſionem totus ſermo ātecedēs ītēdebat. Naturaliū enī effectuū ſuper celeſtia corꝑa cauſas eſſe &. co:

illas ſignificare nemo ſane mentis dubitabit.

Quō oriūtur ſecte & alienaꝝ rerū culture. Cū itaq; uir ſapiēs oratur. Negociarum mundi prudēciā Et inhoīm incliacōnibus diſcrecōnis potēciā habēs. impetus celeſtes ꝓpēdēs. cōmo/ciones ípplō cupiēs facere Hic populū hortatur ꝑſuadet & uariis geſtis aīos eoꝝ corroborat. & incliacōs & impetus cōfirmat. utilitates eorū & dāpna prenūciās. Vnde īter ſe cōfortantur & cōfederacōs & pacta Ineunt. quibus in agibili/bus ſuis ſe gerūt iuxta influxus qualitatē. Dicit enī Ariſtotiles ſecūdo de generacōe. Inhaben. tibus ſimbolū facilior ē trāſitus. Impetu ergo īpplō exiſtēti ꝑſuaſio ſapiētis ī idipſū. efficatiſſīa & motus fortiſſimi ē. Vnde ſuſciratur & ignit aīmus ppli & fuerit ī ſua affectōe. Carboues. n. ſufflātis fflatu. ſola ſcītilla preexiſtēti īcēdūtur Quare ſuſcitare habet talis oratur. Amicicias aut ſediciones. tripudia aut bella. Et alia ad qꝫ aſtroꝝ īfluxus populū impellūt. Hic quoq; oratē ſi noticiā aſtroꝝ. aut cōiecturalē futuroꝝ cogni/cionē aut ymaginū ſciēciā habuerit. populū ſuis oracōnibus preſagiis & prodigiis ſic inducet & obumbrabit. ut ipſū prophetā enūciēt Legibus

quoq; suis tamquã diuinis adherere studerent
tiore aut amore icuciẽte. quem & si uata uolunt
maxie ꝓuouebũt Suaq; stratagemata dirigẽt
cũ glorificacõe secũdũ habitudinẽ applicacõnũ
astroꝝ tales impetus facienciũ. Hac uia multe
oriũtur secte. & alienaꝝ rerũ culture per nouos
prophetas. & deificãtur homines Vt ĩ diistoria
triptita libro septio legitur. sic. Quia uero pro-
priũ paganoꝝ ẽ hoies sũma facilitate deificare
Et post pauca ibidẽ dicitur Cisiceni uero tciũ
decimũ deũ Adrianũ appellauerũt. Sed eciã
ipse Adrianus amatũ suum Autinũ deificauit
Et hec rediculũ & inauitatẽ non dicit esse liba-
nus Ita & in aliis agibilibus & obseruacionibus
mũdi mutacõnes fiũt uarie iuxta rei qualitatẽ.

Quõ effectus comete & applicacõnũ astro-
rũ durãt mults annis postquã transierunt.
Lõgissimoquoq; tpe post astroꝝ cõfiguracõnes
& Cometarũ appiciones ipĩs oĩno cessantibus
effectus continuari & fortificari consueuerunt
Quoniã ut premittitur ĩ aĩalibus oĩm opacõuũ
fũdamẽtũ ẽ ex corde & suis spiritibus. tãquam
ex prĩcipio. ad quoꝝ impetuosam alteracõnem
ut dictum est. Omnes spũs uirtutũ alterantur

Alterati ſũt ergo & ſpũs gigniti ad ſilitudinem ꝓprietatũ uirtutũ celeſtiũ. Vude generabitur indiuiduũ. radicitus ĩ ſe habẽs ꝓprietates ĩfluxus celeſtis tãquam naturã ſibi inditam. Et talis cõſequẽs fit proceſſus in ſucceſſoribus ſecundũ fortitudinẽ & hĩtudinẽ cõfiguracõnis aſtoorũ Cognicõ eciã aĩalis. forti alteracõnem alterare habet fetũ. nullo alio nobis cogĩto ĩteruenienti Q2 cõſidera bat ĩacod. nou recepturus pro ſua mercede degregibus ouiũ ſoeri laban. Niſi uarias & ſparſo uellere. geneſis uiceſimo nono Ponebat ergo uirgas ꝑ plẽas Et ex ꝑte decorti. cauit ĩ caualibus aquaꝝ ãte oculos arietũ & ouiũ Vt in eaꝝ cõtẽplacõne cõciperẽt. factũ qꝫ eſt ut parerent maculoſa & uaria & diuerſo colore diſperſa Idem eciã atteſtatur auicenna canone primo. fen. ſcdã de eiſqꝫ ꝓueniũt ex motu aĩali dicens Et eſt eciã cum corpus patitur propter affectiões aĩales. plĩm enĩ imprimunt naturales quẽadmodum actidit ut puer ei ſimileter. cuius formã ymaginata fuit cũ fuit cõuẽcio. Et ut ſit eius color propĩquus colori eius quẽ uidit cũ fuit caſus ſcilicet ſpermatis. Quare ĩpetibus exiſtẽtibus ĩ vulgo. & ymaginacõnibus & eſtiacõibus

diuersis .spiritibus eciam gignitiuis alteratis .
generabūtur īdiuidua ꝑticipancia In similibus
tamquā ī naturis propriis . Quottidie quoque
exminera ī terra fixa ut predictū est. fiūt exala/
ciones spirituū Aerē irrigāciū Vnde ad simili.
tudinē exordioꝝ suoꝝ renouātur corda natorū
facilius· quā parentū Eo quod nature eorū ex
generacōne sunt tales ut iā dicebatur cum eis
simbulū habētes Hac uia crescūt cōsuetudines
& mores . Oriūtur leges .& continuantur secte
Simili quoqꝫ mō consuetndīes & proprietates
regionales orte. durāt. Illis .n. continuantur &
ꝑfitiūtur effectus & significacōes oīm applica/
cionum astroꝝ donec ad finem periodi in astris
prefigurate . Iuxta proprietatē suā perueniat
Aut donec altera applicacio immutatiua aut
destructiua rerū dictaꝝ supueniat . Antequam
periodus ꝑ cōstellacōnē prefigurata compleatur
Sic arbor resecatur . Aut homo in iuuentute
interrimit Omni enī rei facte periodus statuta
ē quāuis plurimi legislatores statuto & regnoꝝ
ꝑ petuitatē ītēdāt Sed celū illud non patitur .

Quō aliqui effecttus non durant longo
tempore post apperitionem cometꝫ .

Terre motus si fit a cometa fit in eius uel mate/
riey sibi cõiuctay egressu. neqꝫ ab eo post ea fieri
potest Sic & terre siccitas & aquay diminucio
& fructuũ destructio ꝓpter succositatis priua/
cõm . Non conmuicatur plibus annis nisi forte
causa ortus . Comete fuisset coniũctio magna
Saturni & Iouis in principio arietis Illius . n . ef/
fectus possẽt . ꝓtẽdi ad nonigẽtos annos & plus
Aut cõiuctio eoꝝ imutacõe ad tripltitatẽ igneã
Cuius effectus ad ducẽtũ ãnos possent ꝓtendi
Mortalitates uero & pestilẽcie nõ cõmuicãtur
natis post exspiracõnẽ a ctualẽ illay substãtiarũ
Spiritus enĩ gignitus alteratus ab huiusmodi . si
potens ẽ ad generacõnẽ . naturã prestat nato nõ
notiuã quẽadmodũ simile appuit in puella uippe
carnibus nutrita . Oportet ergo ut pestilentie
& mortalitates a substãcia comete uel sibi cõna/
nataꝫ causate . simul tẽpore sint cum appicione
Comete . Aut post per paucũ tẽpus donec iste
substãcie consummãtur . & aer & alia elementa
purificentur . altero celesti in fluxu subsequẽti
rectificanti istum . aut quõlibet aliter delente .

SVMMA: DICTORVM.

Quomõ aie secũtur corpora . Eo quod animales

opacõs ſũt tales quales ſpũs & uirtutes a quibus
producũtur uirtutes uero & ſpũs nõ ſũt alii quã
quales ĩ corde fiũt ꝓducũtur aũt & alterãtur
ad ſimilitudinẽ aeris inſpirati neceſſarii ꝓ eorũ
rectificacõe. qui cõtinue plenus eſt ſuſtãciis ſibi
cõmixtis ex eis que a terra ſepãtur accõe aſtroꝝ
dotatis uirtutibus ſpirtalibus & celeſtibus Et
maxime In Cometarũ appericõbus. Tunc.n.
magne uirtutis applicacõnẽ cõſtat fuiſſe que in
terra fecit alteracões Virtuteſq; ſuas aliquibus
partibus ĩcorꝑauit. quibus a terra egrediẽtibus
aeri ſunt cõmixte. Iude ſequitur ĩ ſenſualitate
fieri ĩpetus rõis Iuditiũ ad ſe trahẽtes. quos uo/
lũtarie ſecũtur elcões. Vnde oriũt cõſuetudẽs
& noui mores quibus leges & ſtatuta adaptãtur
Spũſquoq; gignitĩ alterantur naturam in natam
ſucceſſoribus preſtãtes. Vnde effectus tales lõ/
giſſimo tꝑe cõtinuari poſſẽt Vt appet ĩ multis
ſectis Ex appicõe ergo. Comet ꝝ talia euenire
nõ eſt ſupſtitioſũ credere. Neque & alia libero
arbitrio ſubiacentia. Non dico neceſſario ſed
quibus diffitile reſiſtitur ymo rariſſime.

DE: SIGNIFICATIS: COM. ETARVM.

Significationes. Cometaꝝ pluribus ſunt modis
Significant. n. ſuas cauſas efiftiẽtes. Hac uia in
eaꝝ appitione. ſignificãt magnã & fortẽ aſtroꝝ
fuiſſe applicacõnũ. multoꝝ effectuũ ꝓductiuã
Significãt eciã cãm materialẽ. ex qua generãtur
& multitudinẽ eciam aliarũ materieꝝ a quibus
ſegregãtur. ſ. exalacõnes & fumos ſiccos & im,
preſſiones ignitas. Significãt & ea q̃ efficiũtur
per tales materias ſĩc enĩ ĩ extractiõe argẽti ex
mineris. aut cupro. multo plures ſuperfluitates
erũt. quã ſit extractũ. quaꝝ alique ſunt corpori
huãno ſicut arſenicũ ſui acuitate uenenum. Ita
uix ẽ poſſibile qnin ĩ cometaꝝ ſegregacõnibus
multe fiẽt ſupfluitates uenenoſe. aerẽ ĩficientes
comete ſubſtãcia eciã exiſtẽte cõueĩentiſſia. ob
hãc cãm. oẽs ſapiẽtes. ſingulas ſpẽs cometarum
ſignificare mortalitatem dicebãt. preter duas
quaꝝ una de natura iouis. altera de natura ue,
neris ẽ his nõ aſcripſerũt ſignificata mortlĩtatis
expiẽtia hucuſq̃ nõ docti quãuis ad huc cõtĩge,
re poſſit Significant eciã effectus ſuaꝝ cauſarũ
ſibi coequeuos & coalternos. ſicut. coruſtacõ &
fulmen ſigĩficãt tonitru. que ſimul tpre fiũt ab
eadẽ cauſa. hac ſignificacõe ſigĩficant uentoꝝ

multitudinē .terre motū ·asubub .& alias aeris impressiões. que plurimū ātecedūt .simul fiunt aut statim secūtur. quia materia cometaȝ sublimari nequit absq; aliaȝ exalacōnū iflāmabilium & fumoȝ siccoȝ. aliaȝq; materieȝ minus digestarū . cōmocōe. quare in taliū egressu .sua multitudine terram findendo conmouēt. aut aliter tremere faciūt. circa terram quoq; manentes impetus uētoȝ causant .alie quoq; ptes oleagine & in flāmabiles. ad diuersa loca feruntur & in flāmantur quoȝ effectus effectibus comete in multis silēs sunt .ad quod sonat uerbū ultimū ptolomei . Significāt eciā priuacōnē sui & sibi similiū .ab eo in quo continebātur quēadmodū multe expēse diminucōnē diuiciaȝ significāt .sic comete aquaȝ diminucōnē siguificāt & riuoȝ & fluminū. Significāt & siccitatē ex cōsequēti & serenitatē. Nāc significacōnē uoluit halii supuerbo ultimo ptolomei & eius exēplū declarat ꝑ nylū egigti. & cōtīgūt hec cū īsupceleſtibus exalās & dissoluēs uirtus dominās .non ꝑueniat ad īteriora & profūda terre Vnde fumū siccū aut hūidū oleaginū dissolueret. nisi prius supficiales & ad huc non cōmixtas hūiditates aqueas

que facilioris sunt euaporacõis. euolare faciat unde terra humectaretur. quare relinquitur terra sicca. & aer serenus priuacõe nubium & ide riui & flumina pluuiis & niuibus nõ nutriti minorãtur. Vnde excõsequẽti sterilitatẽ ter/ raꝝ significãt. maxime harũ quibus sictitas & cauma nocere cõsueuit· terraꝝ eciã tpatarũ. sed minus. terraꝝ uero quibus hũiditas nocitiua cõ/ periebatur. significat fertilitatẽ & ubertatem Est tamẽ & plurimũ. qꝫ nõ solũ ꝑpter qualita/ tes primas germiãnciũ fit ꝑdicio. sed propter substãciarũ extraneaꝝ. aerẽ irrigãciũ discõueĩ/ enciã qꝫ fructibus inserũt qulitates corruptiuas unde & corpora animaliũ inficiũtur & ꝑdũtur & non soli fructus. quandoqꝫ eciã cum sictitate propter radicem cõstellacõnũ. germinantibus qualitas cõueĩens & ubertatẽ ꝑmouẽs insertur Vnde fructibus augmẽtũ & melioracõ presta/ tur. Significant eciam effectus proprios & sue cause futuros. sicut estas calida. & serena. sicci. tatem significat. hac significõne comete signi/ ficant cõmixtionẽ aeris cũ extraneis substãciis & aleraciones oĩm eaꝝ quibus aer suffragatur Significãt eciã cõuẽticula. pacta cõfederacõnes

ſedicõnes. prelia occiſiones. peſtilẽtias. fructuũ
in fectiones aut melioraciones. amicicias. uolup/
tates. trupidia. iuſticias. & iquitates & iuencio.
nes nouas. & rerũ alienaꝝ culturas & plurimos
alios effectus. quorum prĩcipium & immutacio
aliquo modo ſũt ex aere. oĩa. n. hec ſũt ab aſtro
dominante ꝓ generatione cometaꝝ tamquam
a cauſa uniuerſali. & a cometa & a ſibi ſimilibus
ſubſtãciis tãquã a cauſa ꝑticulari elemẽtari prĩ/
cipaliori q3 maiorẽ ſilitudinẽ cãe uniuerſalis gerit

Significata cometaꝝ ex ſitu. quantitate du/
racõne raritate & denſitate ſũt actidentalia
Significatũ qud ſummitur ex ſitu. ẽ quoniã in
hac ꝑte mũdi apparebit actidẽs eueniẽs uerſus
quam protẽdit caudã. quod intelligendũ eſt ut
expiencia docuit de ꝑte firmamẽti quam cauda
reſpicit in regionibus enim & locis illius partis
firmamẽti actidẽcia plĩm cõtingũt. Locus eciã
ortus cometaꝝ ſignificat res. quibus aut ꝑ quas
fiũt actidẽcia & etiã locũ ut uoluit ptolomeus
in ſecũdo quadripartiti. ſecũdũ etiã ꝙ in exordio
generacõnis comete illic fuerit aſtrum uel eius
radii Et nõ ĩtelligatur de regione ſita ĩ hac dif/
ferẽcia poſitionis mũdi uerſus quã extẽdit caudã

Cometa .n. semp ꝑtendit caudā. uersus omnia regna que post ipsū sunt. protensa itaq; alicuius comete cauda uersus oriētē. cui regnoꝝ. hispa/ni uētura enūciarēt. an romanis. an iherosolimi/tanis .an caldeis .an medis ā indis .ipsis enī hispa. nis tūc nichil significaretur &cet. V no etiā die comete cauda uerti potest ad oēs drās poīcoīs mūdi. maxime cū polo artico uiciuus fuerit in regionibus septētrionalibus. eādem tamē partē firmamēti ipsa semper respiciente . & ubi tūc nunciarentur euentus significati per cometam Durabilitas uero & dēsitas comete cōstāciam & durabilitatē ipetuū Sigificāt . Sic & quantitas ipsius et uultitudo sue substancie & materierū sibi similium .fortitudinem & multitudinem & uehemēciā ipetuum significāt Oppolita quoq; dictorum . dictis contraria significant

De significatis specialibus sīgulaꝝ speciem cometaꝝ iuxta seutēciā ātiquoꝝ sapientum Nubes de natura ueneris .nocet regibus & po/tētibus hominibus & insurgūt homines ī mūdo qui uolūt mutare leges ātiquas & res adducere nouas· & peyor significacio ipsius est ex parte caude Cornu de natura mercurii In ꝑte qua

apparuerit cauda eius ſignificat mortẽ regũ. &
guerras. Aurora ſeu matutĩa de natura martis
cũ apparuerit in oriẽte capite. depreſſo ĩferius
ſignificat paucitatẽ aquꝝ famẽ magnã & ignis
conbuſtiones & guerras in terra babilonica &
arabũ & egipti & extenditur hoc uſq; ad partes
occidẽtis Argẽtũ de natura iouis ſignificat an-
nos fertiles in terra Vbi apparuerit & melius
erit. ioue ĩ ſigno aquatico exiſtẽti maxĩe ĩ piſti-
bus. deinde in cãcro. Vltĩo in ſcorpiõe In aliis
uero ſignis ẽ aliquid infra hoc Nigra de natura
ſaturni ſignificat mortalitatẽ multã & mortem
ꝑgladiũ & decollacõnẽ Roſa ſignificat mortẽ
regum & diuitũ. & eoꝝ qui ſunt apti regno. &
aduẽtũ magnaꝝ reꝝ & mutabũtur res mũdane
& ueĩet melius. Tenaculũ ſigĩficat mortẽ me-
diocriũ ꝑſoãꝝ & magis ſenũ & relioſoꝝ nigras
ueſtes ĩduẽciũ et grauitatẽ et gelu et diminu-
cõnẽ anone et dãpnũ ĩ legibus et regnis. Veru
ſignificat mĩoracõnẽ fructuũ et terre naſtẽciũ
& mortẽ regũ & eoꝝ qui ſũt apti regno. Parti-
ca ſignificat paucitatem aquaꝝ & defectõnem
anone. & ſi cõiũctus fuerit alicui plãꝝ. ſigĩficat
aliquid illius. Cũ ſaturno mortalitatẽ granem

Cum ioue ſignificat ſecūdū diſpoſicōnem iouis in regibus &ī hiis qui ſūt apti regno Cū marte guerras & ītерfectōs multas Cū uenere aquaꝝ diminucōnē & ſictitatē Cū mercurio mortem iuuenū & ſapiētū Cum luna morten popularꝝ

SVNMA:ET:ORDO:SIGNIFICATORVM:COMETARVM

Terre motus.uētoꝝ multitudo.ſictitates.ſere/nitates.aquaꝝ diminucōs.impreſſiōes ītām̄ate hec ſimul tpe apparēt cū ortu.co. uel ꝑtū ātе & aliqua aliquātulū poſt.deīde ſequitur.ſteri/litas.fructuū deſtructō.uel melioracō.uel ferti/litas.cariſtia uel habūdācia.mortalitas peſtilen. cia uel corpoꝝ uiuatitas. Aliquādo aliqua horū cum ortu comete. Hec plurimum cum tpore euaneſcūt.nec durare cōſueuerūt.deīde ſequūt ſeditōes.prelia.octiſiones depopulatiōes aīcicie uoluptates.tripudia.qꝫ lōgiori tpre ab appicō/ne.co.ꝑtēdūtur ſecūdum tardā uel citā aīorū hominū in mutacōm .deinde & ultimo nouarū in uentionum inſtituciones. legum mutacōnes ſectarum obſeruaciones & rerum alienarum culturas. illis terminātur effectus aſtrorū neqꝫ apparebit aliquid poſt illa niſi ueſtgium.

SECVNDA:PARS:EST:SER,
MO:PARTICVLARIS:DE:C,
OMETA:APPARENTE:ANN,
ODOMINI:M.CCCC.LXXII.

Lurimū cometaȝ appicōs. mala accidē,
cia sequi uisa sunt quare omnes qui se
intromiserūt de significatis comete ap,
parētis Anno cristi Millesimo quadrigēte simo
septuagesimo secūdo. quoȝ pronostica ád me
puenerūt mala nūciauerūt. de radicali effectu
& signifcacōne ipsius. & causaȝ suaȝ tacuerūt
quoniā eius naturā alteri astro a suo ascripserūt
Sed benedicta sit maiestas glorioſa creatoris qui
sua ꝓuidēcia summa. ab eterno singulis creatu,
ris misericorditer ꝓuidit suā quoq; clemēciam
nobis iā tpis ostēsū ire uolēs. admirabile signum
in aere locari iussit. astroȝ uirtutibus. sua uolū,
tate sic iubēte. que peītudine nō flectitur. Ideo
deum creatorē precor. non ut sermones meos
uerificet. sed ut ī cōgnicōnē ueritatis signatoȝ
suorū me dirigat ab eterno enī suoȝ signorum
Verificacōnē determinauit ut dicit gregorius
duodecimo moraliū ī hec uerba. Nulla que in
hoc mundo hoībus fiunt. absq; oípotentis dei

iudicio uel occulto cõsilio fiũt. nam cũcta deus
secutura ꝑspiciẽs. decreuit ãte secula .qualiter
disponãtur per secula·statut ũ quidẽ est homini
quãta hũc sequatur ꝓsperitas uel quanta feriat
aduersitas quod etiã uoluit albertus magnus in
suo speculo dicens . Sed quia cũ extẽderet celũ
sicut pellẽ formãs librũ uniuersitatis noluit lris
eiusdẽ de esse .ex eis q̃ secũdũ ꝓuidẽciã ĩ libro
eternitatis sũt scripta quare si aliqua dicẽdorũ
non contingãt errori meo .nõ diuine uoluntatis
mutacioni ascribãtur ꝓpter ĩfinitas etiã diuer,
sitates ĩ mũdo. quãtũcũq̃ etiã astra benigna &
cõformia fuerint incomoda plurima & diuersa
oriũtur celi enĩ rotũditas illa parit. R euolucio,
nes quoq̃ ãnoꝝ mũdi. ĩtronisationũ & natiuita,
tũ plurimũ mala minãtur. q̃ bonitati significa.
cionis. co. minime derogare debẽt. Vniuersalis
enĩ applicacõnis bonitas. pticularis reuolucõnis
bonitatẽ auget. maliciã uero aliquãtulũ minuit
aufferre autẽ omnino non potest Terribilia .n.
actidẽcia cõmiscebantur sũme paci & bonitati
prophetisatis sup iudeã & iherusalẽ per ysayam
capitulo secũdo dicẽtẽ. Et cõflabũt gladios suos
in uomeres. & lanceas suas in falces non eleuabit

gens cōntra gentem gladiū. neq; exercebuntur
ultra ad preliū. cū ea. n. pace. tēpore natiuitatis
domini nr̄i ihesu cristi herodes pueros cctidit
unctio & ceptrū a iudeis auferebantur & plura
alia q; oīa bonitati & paci nil derogari uidebant
Quare īdicēdo de sigīficacōnibus huius comete
in extraneis reuolocionibus prefigura secludo

DE: OPINIONIBVS: ALIQ/ VORVM: DE: PRESENTI COMETA.

Quidā presumpcionis filius in cōsulto sermone
protaciq; oracione uolgari uerbotenus ornata
preter phisicas & astrologicas tradiciones quas
ramē similabat. terrenda populo ꝓnūciauit sed
quoniā sermones sui a tradicionibus antiquorū
sapientū. similiter & a uia ueritatis oīno semoti
Indignos memoria eos putati Dicebat quidam
caudā comete moueri motu simili motui martis
in epiciclo ex quo plura nitebatur concludere
Sed quoniā ut posterius dicitur. ipsa minus mo/
bilis erat capite comete ymo etiam semp uersus
cctidētem mouebatur tā uero quā diurno moti/
bus. uerū quidē ex circūuolucione eius ꝓmotū
diurnū cauda ipsius quādoq; respiciebat oriētē

ſed nūquā mouebatur uerſus oriētem . Etiā uno die oēs differēcias poſicionis mūdi reſpiciebat mars autē in ſuo epiciclo nequaquā ita faciebat Et forſan nullus planetaꝝ epiciclū habet. quod magis putādū opinior · Dicebāt & alii cometā a ſuo aſtro. ſicut ferrū a magnete . trahi cui diſſo, nāt dicta ꝑtis prime de motu cometaꝝ . Et etiā quoniā motus tractus per lineā fit breuiſſimam Alio nō exiſtēti inpedimēto . cntinue mobili ad trahēs ap ꝓximāte. Ipſo quoq; mobili exiſtēti cū trahēte . fixū ad modū ligati detineretur . quo, niā ibi finis ē motus tractus. hec patēt ſeptimo phiſicoꝝ ymo ad cōcauū orbis lune delatus fuiſ, ſet . hoꝝ contrariū expiēcia lucidiſſime edocuit quoniā nulli . plāetaꝝ conabatur ap ꝓximare ymo refugere uidebatur ab omnibus. diſcedēdo ab ecliptica diuerſitas eciā aſpectus eius ad ſtellas ſibi uicinas certificauit ipſum magis diſtare a concauo orbis lune quam a terra in triplo fere Aliqui eciā nigrā ipſū uocauerunt . ſaturno eius naturā aſcribētes quod ex prima ꝑte. & ſermo, ne ſequenti argui poteſt . Quidam eciā propter uerbū cēteſimū ptolomei dicebat de proditore non cōſiderās determiacōnem ptolomei dicētis

tamẽ ſemꝑ mouetur ab occidẽte uerſus orientẽ
cuius .cõtrariũ expiẽcia docuit .quoniã ut uide,
bitur .cauda nũquã uerſus orientẽ mouebatur
Aliqui eciã in cõcluſioĩbus plura ſubiũxerũt qꝫ
quãuis autoꝝ dictis cõſonẽt .& uerbalis cõtencõ
forſan eos auertere non poſſit tamen moderãda
erũt in hac arte .ſic & in phiſica & aliis artibus
quaꝝ praxis circa ꝑticularia & ſĩgularia uerſat
ꝓpter tꝑis lapſũ ymo & cõſtellacõnũ diuerſita,
tem cometas diuerſos ſub eodẽ loco eleuantium
pronũciauerũt enĩ . horrẽda .his quoꝝ radix eſt
libra .hoꝝ ꝓnũciãciũ umis .ſũmo põtifici ipſum
auiſando minabatur . cõfidẽs ĩ ſupficiali uerboꝝ
autoꝝ credulitate . Alter uero . blandire forte
cupiẽs .adulatoꝝ more .ſeĩtã ꝓprie ſciẽcie ĩter,
ſecuit excipiẽdo ſũmũ pontificẽ In ĩtroniſacõe
ſua ſub libra .dominus enĩ noſter ihеſus xpũs .a
lege nature quã ĩ celeſtibus pater cõſcripſerat
excipi nolebat nõ ergo excipiẽdus ẽ hõ .a diuina
uolũtate quã cõiecturaliter aſtrologus ex aſtris
pr̃ſtire poteſt . Et quidam uoluit cõetã eſſe de
natura . Mercurii ſaturni & ueneris ipſumque
nõiabat dominũ haſtõ quẽ alkĩdus cornu uocat
hic pulcherrime autoꝝ ſentẽcias recitauit .octo

quoq; mala enumerauit. de quoꝝ numero uẽtus
ãte. co. appicõnẽ trãſiit. Mutacõnẽ quoq; regni
ſi. de ceremoſialibns ac legibus intelligere uole,
bat ſibi aſſẽcõ. Cetera uero nutu dei exſpectare
non oportet. Horum autem omnium exitus.
ueritatis ſemitam indicabit.

DE: CONSTELLACIONIBVS. IN: QVIBVS: FVNDANTVR SGNIFICATA: COMETE.

Signũ libre eſt ſignũ ꝓphetaꝝ & magnatũ qꝫ
in auguſto. Anni milleſimiquadrigẽteſimiſep,
tuageſimiprimi duabus fortũis maioribus fortu,
natũ fuit ſcilicet uenere que domĩa ẽ eius dẽ &
ſeptimi ab eo Et ioue qui dominus erat tertii &
ſexti ab eodẽ. haꝝ quoq; fortunaꝝ cõiũctio fuit
in prima fatie libre qꝫ ẽ iuſticie ueritatis bouoꝝ
iuditioꝝ & iuuãdi indigẽtes & retrabẽdi hoſes
fortes a ſuis maliciis & eſt cõpleta in ſua natura
Eodem quoq; tpe fuit cõiũctio ſaturni & martis
In ſigno gemĩoꝝ qꝫ eciã ꝓphetarũ & magnatũ
ſignũ eſt In hiis duabus applicacõibus. poteſtas
& dominũ erãt ueneris. In eodẽ eciã ſigno ꝓpe
locum applicacõnis ſaturni & martis· uiceſima
ſeptĩa die nouẽbris ãni iã dicti ſeptuageſioprimi

fuit eclipſis lune inter dictas infortunas obſeſſe
Infortunatū itaqꝫ fuit ſignum gemiõꝝ duabus
maioribus ĩfortuís . In oĩbus his applicacõibus
dictis .Infortũatus quoqꝫerat dominus & almub/
tas loci eclipſis & loci applicacionis ſaturni &
martis.ſcilicet mercurius .In oĩbus applicacõi/
bus dictis .debilis retrogradus ſubradiis ꝑegri/
nus & in prima conbuſtus & cum his in eclipſi
abſeſſus radiis oppoſitis dictaꝝ ĩfortunaꝝ & in
radiis oppoſitis lũe in ſui reilluminacione poſt
eclipſũ.hec tãq̃ prĩcipia & exordia ſignatoꝝ ꝑ
co.prenotaui oĩa .n.ipſa ſecũdũ habitudinẽ in
his applicacõibus prefiguratam determĩabũtur
ulteriores uero inquiſiciones magis particulares
nunc dimito.

DE:MOTV:COMETE.

Idibus ianuarii uiſus ẽ cometa ſub libra cũ ſtellis
uirginis.cuius caput tradi motus erat .donec
uiciaretur alramek Ńinc uelocitabatur ſuus in
cẽſus ꝑ crura ullulãtis uerſus eius ſiniſtrã a qua
diſcedendo die uno naturali porcõnem circuli
magni quadragĩta graduũ deſcripſit .ubi cum
eſſet in medio cancri maxíme diſtabat ab orbe
ſigonoꝝ ſeptuagĩtaſeptẽ gradibus.& tũc inter

duos polos ſodiaci & equinoctialis ibat. uſque ad
iter pedes cephei. deide ꝑ pectus caſiephie. ſup
Andromade uētrē. poſt gradiēdo ꝑ lōgitudinē
piſtis ſeptētrionalis. ubi itꝫ remittebatur ualde
eius motus. a ꝓpīquabat ſodiaco trāſiens ipſum
iuxta mediū arietis. donec cū ſtellis ceti. occa-
ſus eliacus nobis ipſū occultare ī ultimis diebus
februarii. Hoc motu ſuo proprio circli magni
porcōnē deſcripſit. quo ī ſeptētrionē & cū hoc
contra ſucceſſionē ſignoꝫ febrebatur. a libra
uſqꝫ ī arietē. In fīe & ī prīcipio ꝓporcōnabiliter
tarde. In medio uero eius appicoīs uelociſſime
mouebatur. uno die fere ꝑ quatur ſigna a fine
uirginis uſqꝫ in prīcipiū gemīoꝫ. Et ſecundum
naturā ſibi aſcribēdā. motū cōtinuaſſe debebat
donec itꝫ reuerſus ī librā apparuiſſet & forſan
taliter motus fuit quoniā in eius occaſu ad huc
magne erat quātitatis tamē ꝓpter figuram eius
ad ſolē & maxīe ī plagis ſeptētrionalibus nō niſi
parum in fiue ſue apparicionis uideri poterat
uerſus meridiem. In diebus apprilis. ſi motu ſuo
regularitatatem ſeruaſſet.

DE: MOTV: CAVDE.

Cauda uero eius minus mobilis cōtiūe ſpiciēdo

ſtellas gemĩorũ eas circuibat. nũquam ab eis p
totũ tpũs apparicõnis deuiabat. Ideo qĩ prima
eius apparicõe caudã ad occidentẽ ꝓtendebat
quoniã illic ſtelle geĩoꝝ ſituabãtur. in fine uero
co. ſub ariete locato. ꝓpter ſolis uicinitatẽ. n.
niſi in occidẽte apparuit. ꝓtẽdẽs caudam uerſus
oriẽtẽ. quoniã ĩ hoc ſitu ſtelle geĩoꝝ põebãtur in
medio uero appicoĩs cum iret inter duos polos
caudã uertebat meridiem. illic tũc erant ſtelle
geĩoꝝ. cõtĩgebatq; tũc nocte eadẽ. ut ſtatĩ poſt
ſolis occaſũ. cauda oriẽtẽ reſpiceret. ap ꝓpĩq̃te
medio noctis. reſpexit meridiẽ poſt mediũ noc/
tis reſpexit occidẽtẽ. ãte ſolis ortũ ĩdicabat locũ
ſeptẽtrionis unde circulus ſtare cõſueuit. Hec
caude diuerſitas in ſitu ex motu diurno orieba/
tur quẽ. co. habuit. ex motu cõtinẽtis ĩſequẽtis
primũ mobile qui ſemꝑ ẽ ab oriẽte ĩ occidentẽ
Motu autem ꝓpris extremitas caude: quamuis
tardibus quã capit comete. ſemꝑ tamen eciã ad
occidentẽ contra ſignoꝝ ſucceſſionẽ deſcribẽs
paralellũ a ꝓncipio libre uſq; ad mediũ thauri
mouebatur. uadẽs ſub pedibus ullulãtis. ꝑ urſam
maiorẽ. ap ꝓximãdo ꝑſeo ꝑ quẽ circa plyades. ad
caudã arietis ibat fere ĩ medio thauri unde ꝑatet

tam caput quã caudã comete uersus occidentẽ & nũquam uersus orientem .iuisse.non solum motu diurno cum eciam proprio.

DE:DISTANCIA:COMETE:A:TERRA.

Qui gecmetrie ac arismetrice racõnes nouerũt mime dissẽciẽt eis que ex ptolomei positioĩbus quibus ĩ almagesti demõstranit cõcauũ orbis lũe trigĩtatribus uicibus tãtũ distare a cẽtro terre q̃ntũ est ab eodẽ cẽtro ad terre supficiẽ. Semidyameter uero terre ut colligi potest.cntinet fere.nouingẽta & sedecĩ miliaria teutuĩca. Et p ipsum ut dicit alfraganus uicesima prima dría racõcinãter distãcie stellaꝝ a terra. Cõsiderãdo itaq; maximã diuersitatem aspectus capitis .co. ab alranick stella sibi uicina.que iuxta possibilitatem omnibus difformitatibus reductis maior cõprehẽdi nõ poterat.q̃ sex graduũ ĩstrumẽtis congruis ad hoc ordinatis. Adquam aspectus diuersitatẽ necessario sequitur corpus.co.a supficie terre distetisse in nouecupla distancia ad semidyametꝝ terre q; ad minus est octo milia & ducẽtũ miliaria.poẽbatur ergo in supiori parte supreme regionis aeris & non in igne.suppositа

decupla quãtitate cõmẽsuracõis elemẽtoꝝ ꝑ ut phũs secundo de generacione determinat.

DE: MAGNITVDINE.CO.

Cum enim dyameter capitis comete undecim minuta circuli magni cordaret ut instrumentis cõprehẽdebatur.quorum Minutoꝝ corda.est undecĩ minuta & mediũ fere.illa ergo corda ut dictũ ẽ ĩ prima ꝑte multiplicetur ĩdistãcia.co. a terra.scilicet.cẽto milia & ducẽtũ miliaria & producẽtur nonagĩtaquatuor milia & tricẽtũ que.diuidantur ꝑ sinũ totum.scilicet tria milia sexĩgenta. Minuta.& exibunt inde uiginti sex miliaria qꝫ sũt quãtitas dyametri capitis comete Come uero.circũquaqꝫ egredientes.de capite comete cordabãt fere trigĩta q̃tuor mĩuta.fuit ergo dyameter eaꝝ cẽtuagĩta unũ miliaria fere

DE: LONGITVDINE.CO.

Cauda aũt ĩ lõgitudine sua maiori cum cometa esset circa stellas pistis septẽtrionalis.& ꝑtẽderet caudã fere ad plyades distãtes a capite.co. trigĩta quĩqꝫ gradibus.cordabat circa triginta gradus fuit ergo eius lõgitudo plus q̃ q̃tuor mille miliaria.Cõnĩs tamẽ eius lõgitudo diebus antecedentibus fuit duo milia & qĩngenta miliaria

Q si nō diſtediſſet a terra niſi ſecūdū q̄ntitatē ſemidyametri terre. adhuc lōgitudo eius fuiſſet quadrīgenta & ſexaginta miliaria. Hoꝝ omniū ſingulares mathematicas demōſtracōes afferre ꝑplixum & ualde tedioſū eſſet mathematicā non noſcenti. noſcēti uero nichil hoꝝ dubitatum eſt Non ergo miremur ſi maxīorum euentū. tante quantitatis ſubſtancia ſit cauſa & ſignū. ex quo nō ſolū ipſa ſed & multo plures ſupfluitates ab ea ſegregate. ut ex parte prima apparuit ſecū euolauerūt aerē irrigantes. quomō ergo alicuis dubitabit de mutacōnibus maximis ac euētibus mirandis qui aeris ſuffragio uoluntur.

DE: COGNICIONE: COMETE A: POSTERIORI: EX MOTV: FIGVRA: ET: COLORE.

Motus comete ꝑprius nulli aſtroꝝ motui ſilīor erat q̄ motui ueneris tpe ſue apparicōnis quoniā ipſa ī ſeptētrionē ferebatur. & retrograde. talis eciā ut patuit erat motus comete. Nullus enim alioꝝ ī ſeptētrionē mouebatur. preter iouē. ſed ipſe in prīcipio apparitionis directus erat. Nec cōgnicō ut ex prima parte patuit. eſt potiſſima a poſteriori. deinde figura huius comete ei quā

fapientes cometis de natura ueneris aſcripſerũt
ſimilis erat quoniã radiũ habuit longũ & crines
ſimiliter circũquaqꝫ effuſos. Color eciã q̃muis
quibuſdam uiger. quibuſdã etiã ceruleus appa/
ruit. ꝓut ſcriptis ſuis aſſerũt. Aliis tamẽ quoꝫ
acuitati uiſus confidendum putabam & michi
uidebatur. albus. Et quia uiſu decipi potuimus
circa colorẽ. ipſe tamẽ ſpetiem & naturam non
uariat ſicut motus & figura. Natura enim eſt
principium motus per quem ut tercio phiſicoꝝ
dicitur. cõnoſci debet natura. Niis a poſteriori
co. cõuincit. eſſe nature ueneris Et dicit nubes

DE COGNICIONE COMETE APRIORI EX CONFIGVRACIONE ASTRORVM.

Apriori uero connoſcebatur hac uia. quoniã ut
prehabitũ eſt applicacõnes ſignificacõis magne
ãte appariccnẽ cometę erãt q̃ꝫ una ĩ auguſto in
qua uenus. fortior & potentior erat oĩbus aliis
planetis. deinde ĩ fine nouẽbris ſequẽtis eclipſis
lune fuit in geminis. In qua marti uictoria pref/
tabatur. ſuper ſaturnum cuius diſpoſitionem
diſſoluebat quare poros terre dilatabat cõſtric/
cionem que per ſaturnum factam dirimebat.

Vnde ſtatī ſequẽtibus diebus uẽtoꝝ multitudo impetuoſa a terra egrediebatur. quaꝝ materia tẽporibus ãtecedẽtibus in generatione comete tamquã groſſa & ſuꝑflua ſegregata erant. poſt quoꝝ egreſſum ſtatī cometa apparuit. Genita ergo fuit ſubſtãcia comete ante hos uẽtos neqꝫ tante q̃ntitatis ſubſtancia. paucum requirebat tempus. ꝑ ſui digeſtione. ꝑ conſtellacionẽ aliquã fortem ãtecedẽtem. Nulla uero maior ãteceſſit quã ſaturni & martis ſimul tꝑre cũ cõiũctione iouis & ueneris. In quibus ut dicebatur uenus oĩbus fortior erat Ipſius ergo natura diſponebãt elemẽta. & elemẽtata cõmixtiones ſingule qꝫ tũc inchoabantur Et eo tunc ſuſtãcia. co. generari incepit. quare ipſã ueneris naturã hr̃ẽ concludo ad iuuãte qꝫ ſub libra primũ appuit que domus ueneris eſt & locus coniũctionis ueneris & iouis preceteris celi partibus fortũatus. Roboratur hec cõnicõ ꝑ ſentẽciã hali ſuꝑ ſecũdo q̃driꝑtiti ubi dicit. & ſecũdũ uirtutẽ eius qui dominatur & ex cõmixtiõe plaẽtaꝝ inter ſe in cõiũctiõe uel oppoſicõe aut alio prĩcipio precedẽte apparicõnem comete. Concluditur ergo. hũc cometam ex concordia duarum connicõnum a priori &

a posteriori. de natura ueneris esse.

DE:SIGNIFICATIS:COMETARVM.

Ex prima pte apparuit que accidencia oibus fere cometis cōmunia sūt que eciā huic ascribantur uētoꝝ scilicet. multitudo. que iam cum appicce comete abiit. quam ex post timere non oportet Similiter siccitas & sereitas fluminū & riuorū aliquāta mioracō lōgius ab hoc tpe ꝓtendētur Neqꝫ ista sictitas sterilitatē caulabit. quoniam uenus & iupiter eam cōtēpabūt. ipsi euī exordia sunt fertilitatis. de fertilitate ergo sperandum est & non timeator caristia. deus enim per hoc signum graciam nobis annuit

DE:MORTALITATE:EX EGRITVDINE.

Et quāuis eciā in parte prima dictū sit cometā de natura ueneris mortalitatem nō significare tamē in āno preseuti & futuro morbi mortales erunt sed non pnicōsi neque durabiles. hominū magnam multitudinē necantes & erunt febres acute & alie egritudines currētes cursu tercia/ narum quarum minere circa pectoralia latent & regionem stomachi.

DE:MORTALITATE:PER:GL, ADIVM:ET:EFFVSIONIBVS. SANGVINVM

Mortalitas uero ꝑ gladiũ & decollacõs & sag, vuinũ effusiõs quas quidã ꝓnesticauerũt. multo minus q̃ pluribus ãtecedentibus tꝑibus actidẽt ymo sedicões guerre & bella. sopiẽt· qrẽt quoq; recõciliacõnes & cõcordia. amiçabiles quoque confederacõnes plus causa quietis honestatis & uoluptatis quã causa cõtra hostes se cõfortandi In fluxus enĩ celestis mẽtes hoĩm mulcebit. ũde insidie placat ũtur. difficile enĩ erit ortas ĩsidias posse ad bella & sag vuinum effusiões deuenire nisi particularis reuolucio ꝓtenter id impellat Si quos uero mori contingat. quacumq; dictaꝝ mortalitatum. illi de radice gemĩoꝝ plurimum erunt. denoĩandi itaq; sũt ãni plures subĩtrãtes pacifici & ꝓsperi & satis fertiles conꝑacõne ad iam multos preteritos. Nequaquam enim est pssibile uniuersalẽ esse paẽ ĩ sĩgulis regionibus & indiuiduis oppositа .n. pũcta celi naturales inimicicias natis suis inserunt. Sic neq; possibie oĩquaque esse ꝓsperitatẽ. & ĩsingulis speciebus terre nastenciũ. & in omnibus districtibus esse

ubertatē. ſicut & in oibus horis eſſe ſerenitatē
Conpacio enim in omnibus ſignificatis comete
fieri debet ad mediū & eciam ad ea que in trāſ/
actis annis preterierunt.

QVIBVS:ADVERSA:FO/RTVNA:MINATVR.

Ex ante dictis patet aduerſam ſortunam minari
his quorum radix eſt ſignum geminoꝝ. hy enim
ſunt quorum ātecеſſores radicis ſue. poteſtates
imptinentes. priuilegia. ordinaciones nouas aut
opera quecumq;. vi aut pietate aut cōſuetudine
aut quemodo libet. aliter adepti ſūt per ſugeſ/
tiones & humanas ſuēticiones. p cauſas & racōnes
euidentes perſuauerunt. ſicque ſerenos animos
flexerunt. atraxerunt q; mentes pias hominū &
hinc inolita. ſibi in ius uſurpauerunt. quorum
origines nō cōſiderant aut quemocumq; ſopitas
nō attendūt & ſic p deſuetudinē ablate penitus
euanuerūt. Hec enī eſt occaſio aduerſe fortune

QVIBVS:PROSPERA:FO/RTVNA:CONNIVET:

Patet eciā ex dictis. fortunā proſperā arriſū ire
His quoꝝ radix ē libra. locus ſcilicet. cōiūctionis
iouis & ueneris & ortus comete. Hii ſunt qui

iusticiam. honestatē & pulchritudinē roboratas lege nature pro fundamento habent occasione cuius. conmotiones & intricationes fatient in usurpatis per geminos. que iusticie honestati ac publice utilitati derogare uidentur

DE:SIGNIFICACIONIBVS:SP, ECIALIBVE:COMETE:ET:PR, IMO:DEPRIVACIONE:IVRI, VM:ET:PRIVILEGIORVM.

In omni principantium genere q̄ cum q̄ existēte lege statu. aut cōditione radicati in geminis sibi uisa iura perdent absq̄ multorū bellorū cōflictu & preter hoc. q̄ magna sagvuinis effusio fiat quāuis etiam longissimis temporibus prescripcionibus & confirmationibus stabilita fuerint plurimorum enim talium ut premissum ē. cause & occasiones abolite sūt. Impetus enī celestis forti conmotione impellet radicatos in libra. p̄ iusticia honestate & bono iuditio. iuxta p̄prietatem applicationis facte in augusto ātecedēte Comtemplabuntur ergo quibus modis & uiis publice utilitatis. honestatis. & iustitie tramites qui eis intersecti uisi sunt. reintegrari possint fiet ergo rumor & cōmotio & dissensio in mūdo

pro rectificatione plurimorum statuum. erunt
& ergo congregationes & cõuenticula & ordi-
nationes. & timebitur difficultas. que tamen
fine laudabili terminabitur. Potentes ergo &
magnates quorum principatus & domina. In
geminis radicantur. & in usurpatis uoluuntur
quibus etiam si Mercurius prefuerit. aduersã
fortunam indubitanter expectabunt in annis
subintrantibus. & maxime in tempore quo ecq
reuolutiones ad geminos peruenerint. & si suaq
natiuitatum uel introniſationũ ſimiliter radix
antedicta fuerit. hy enim non solum dominioq
suorum sed & personarum in fortunia expecta-
bunt. & ex eorũ resistentia periculũ augebitur
poterunt enim resistere. sed nullum inde utili-
tatem consequenter In longo enim temporis
processu fatigabuntur & iude dominia eorum
tabescunt. Et si bella mouebũtur. strages ipsos
repectare oportebit. Si uero alia fuerit ra-
dix natiuitatum aut introniſatioum. personales
proprietates custodire poterunt. dominiis ecq
diffortuniis agitatis. & maxime cum libra eorũ
fuerit radix tũc forsan ĩ alias ptãtes trãsferẽtur
Alios uero quorum & dominoq suorum radix

extra dictam fuerit timere nō oportet .sed iuxta eorum cōmixtiones ꝓspera uel aduersa expectabunt Omnibus aūt quorum & dominoꝝ suorū radix est libra ꝓsperitatis & melioramenti significatorum bonorum ex suis reuolutionibus additio aduenient sed eorum itinera & uagatus erunt ꝑiculosi & maxime in mari . Maius enim ꝑiculum quod his imminebit in mancipatione nouitatum in suis itineribus eis continget & in motibus ad loca aliena causa bellādi In pactis uero & cōpromissionibus .federibus .& ordinacionibus .plus quā bellis .aut exercituū motibus proficient Exercitus .n. & bella in dictis ꝓficui non erunt ·Orientur quoque rumores de transgressione legis . & Iurium uiolatione . Vnde cogitabunt multi ordinationes antiquas .que lōgo tempore iuste uise fuerūt alterare . Vnde non ꝑua difficultas eis oritur · multi quoque rumores diuersi in populo ueutilabuntur quare ꝓpter ambiguitatem animos multoꝝ confusio circumdabit Et non solum in rebus exilibus cū eciam ardius . sed astris impellentibus successiua uictoria his de libra dabitur . In uenciones quoq; eorum iuste enūctientur .Et lex occasionę

dicta. sic stabilita. aut nouitas. Incepta · quecūq; fuerit. prosperitatis incrementum & utilitatem rei publice consequetur.

DE: NOVIS: CONSVETVDI, NIBVS: ET: ORDINACIONI, BVS.

Ordinacionum quoq; determinaciones & quotidiane assuefactōnes fient. que extranee & q̄si ab surde uidentur. legibus conmendantibus abstinenciam nimiam. & alia que phūs moralis defectus a medio uirtutis. si pur lumē naturale insequeretur. appellaret. Excessus. n. a medio uirtutis pocius erūt cōmendabiles quā defectus qui in aliquibus legibus ualde conmendantur ipsorum enim & aliorum quorumdam quibus aduersa fortuna minatur presumptuosa equitas aut similata. diuinitas fundamentum fuit. q̄re multe obseruaciones. quibus saturnine proprietates cōmixte sūt. ut tristicia. planctus. meror solitudo. indecēs abstinencia & nimia castigacō delitescent. & abolient ymo in tempis successu propter eoꝝ egressum a tempancia & a medio

aliarum uirtutum moralium deteſtabuntur & orientur conſuetudines & obſeruaciones .que tunc magis uirtutis medio apropinquare uidebuntur .ex inſtinctu quedā & non ex diſciplina Et in terris & opidis ſubiectis libre & maxime quibus prefuerit iupiter uel uenus Hec ſignificata contingēt .& ſurgent ibi nouitates .cum quedam decencia & pulchritudine . Et quecūq; dicta ſunt de dominiis . circa potentes intelligeciam debent de ſtatu & officio & artificio circa populares.

SVMMA:SIGNIFICATORVM SPECIALIVM:IVXTA:SENTENCIAS:SAPIENTVM.

Horum ſpecialiū ſignificatorum ſumma dicta eſt in parte prima de ſignificacione cometarū que de natura ueneris exiſtunt ·quorum nomen eſt nubes . cum ſic dicebatur Nubes ſignificat nocumentum regibus & potentibus hominibus & quod conſurgent homines in mundo qui uolunt mutare leges anticuas . & res adducere nouas. & peyor ſignificacō ipſius ē ex pte caude

Dico ergo . quod cauda presentis cemeta .quo niam semper indicabat . ut predictum est. signū geminorum minatur omnibus quorum radix est signum geminorum .quia ipsum in exordio generauionis comete infortunatum fuit . ex eo quoque erat occasio eruptionis comete a terra ut prehabitum ē. Significata uero omnia ante. dicta determinantur per proprietates signifi. catorum comete qui argentum dicitur que de natura iouis existit propteria quod iupiter in radice generacionis huius comete cōmixtus erat ueneri domine huius comete .

DE:MORIBVS:HOMINVM.

Homines itaque reuocillati amicicias quietes & trisudia querent & in eis erit iocus & hila / ritas . Et in affectionibus ueneris decencia & pulchritudo .& finis cogitacionum plurimum erit quies in honestate & iusticia homines enim iniquitatum uerecundiam induent post suc/ cessiuam animorum ipsorum remolitionem.

paulatinamque deliteſtenciam & corroſionem plurimarum corruptelarum . quibus non ſole poteſtates .ſed & totum vulges neſtitum hu, caſque interſe premebatur . Hec tamen mul, tos annos .pro ſui eradicacione indigent .quam omnia antedicta .proprietas enim radicata dif, ficile euellitur .In ſucceſſoribus enim hec noua radix cõnaſcetur unde in eis lucidius apparebit pro ut in parte prima dicebatur . per iam dicta tota prefiguracio cauſarum comete cõtinuabi. tur & couplebitur.

Hic ſermo generalis fuit & non ſpecialis . neq; indiuiduis neque ciuitatibus neque regnis ex, mandato ptolemei uerbo primo dicentis . Aſtrologus non debet dicere rem ſpecialiter ſed uniuerſaliter quod cõmẽtans hali dicit .Hec ſciencia non eſt niſi ſecundum probacionem & opinionem .quia materia ad quam pertinet opus totũ ſtellarum . conuertibilis eſt ad unũ & ad aliud . Videant igitur ſingularia indi, uidua que fuit radices ex prenominatis .ipſis

enī aduersa siue prospera q̄ī dictits rumoribus
expectare oportet. determinare nō est presentis
sermonis sed specialis super cōgnicione sīgulari
radicis natiuitatis cuiusque. Hec ergo pro
nunc de significatis huius cometē dicta suffi
ciant· quorum ueritatem non uerbalis cōtencio
sed rerum exitus inerrabili creatoris prouidēcia
ab eterno preordinatus arguet uel affirmabit.

SIT:LAVS:DEO:

ANNO:DOMINI:M.CCCC.
LXXIIII. :HANS:AVR.L.

Hain 15513

Leonicenus de Vincentia
4058
(a.t.1)

AD ILLVSTREM MAGNANI-
MVMQ VE PRINCIPEM DO-
MINVM FEDERICVM DE GON-
ZAGA MARCHIONEM OMNI-
BONVS LEONICENVS DE VIN
CENTIA S.D.

Inhumaniſſime Prīceps grā-
maticæ libellus erudiendis li
beris tuis accomodatus que3
a me tantopere petebas: Illu-
ſtriſſimorum Principum Aui Patriſq;
tui uera progenies. Nam & ipī nihil an
tiquius habuerunt q̄ ut liberi ſui his ar
tibus inſtruerent: quibus ingenia ma
gna ad excelſioris fortunæ cultum ex-
citant. Quorū alter Victorinum Fel-
trenſem conduxit (quē Virū bone De
us) ætatis huius tā ſanctitate uitæ q̄ do-
ctrina præſtantiſſimū. ut inclytis filiis
genitori tuo ac fratribus litterarū ma-
giſter eſſet ſimul & uiuendi præceptor
Illum deīde imitatus Genitor tuus op
timus me dignum duxit condiſcipulū
ſuum cui tantam indolem traderet tua

dico fratrūq; tuoꝝ erudiendā. In quo mihi utinam fortuna affuisset studium certe nō deerat. Tu nunc utriusq; æmulus id præcipue curas ut liberi tui bonis moribus & optimis disciplinis imbuantur Itaq; ut eorū eruditioni pro uiribus consulerem hunc libellū quem postulabas quantum mihi per occupatōnes licuit breuiter & cōmode compilaui. quē si diutius desiderasti q̄ & tu uolebas & ego opinabar: primum excusabis negotia mea: deinde ipsius libelli tarditatem utilitate pensabis:

DE LITTERA.

Litteraꝝ aliæ sunt uocales: aliæ consonantes. Vocales sunt qnq;. a. e. i. o. & .u. q̄bus iūctis fiūt diphthōgi. æ. œ. au. eu. Prefa & his duæ transeūt in cōsonantiū potestatez i. & .u. quādo incipiūt dictionem in eadem syllaba: ut Iuno uenus. I. uero cū reperitur in media dictōne simplici antecedēte & subsequēte uocali p duplici quoq; accipit cōsonante: ut aio maior.

0300028280

Cõſonãtiũ aliæ ſũt ſẽiuocales: alie mutæ. Semiuocales ſunt quæ incipiẽtes ab e. deſinunt in ſe: ut. f. l. m. n. r. ſ. præter x. quæ incipit a uocali. i. quia apud græcos deſinit in eandem: ut xi. ſed. f. melius muta probat: quia nihil ſemiuocalis habet præter uocem. Ex his quattuor ſunt liquidæ. l. m. n. r. Liquide ſũt ante quas cum mutis præcedentibus iunctas licet ſyllabam in eadẽ dictione produci uel corripi: ut latebræ repletus.

Mute ſũt quæ incipientes a ſe deſinũt ĩ. e. Vt. b. c. d. g. k. h. p. q. t. Sed. h. nota eſt aſpiratõnis. k. &. q. magis ſupuacuas ẽẽ uoluerunt: qd' nil a. c. differãt. z. &. y. utimur ĩ græcis nõibus: ut zacinthus tyrannus.

HAEC DE LITTERIS QVAM BREVISSIME POTVI. NVNC DE GENERIBVS NOMINVM

.Nam de ſyllabis ratio non multum difficilis. Et nos ꝑ lunioribus tm̃ neceſſaria ſcribimus.

DE NOMinibus in a deſinentibus.

Na igit definentia nõia uiroꝝ
ut: Sylla. Iugurtha: & fluuiorũ:
ut mulacha: & ad officia uirorũ
ptinentia: ut scriba & a græcis
accepta: ut poeta: sophista: citharista.
primæ declinatõis masculina sũt oñia.
exceptis quattuor quæ apud græcos ma
sculina sũt: apud nos fœminina cartha:
catapulta: cataracta: margarita. Si uero
ad fœminas quoq; ptinẽt: ut auriga uel
a uerbis & ab aliis partibus oratõis fue-
rit cõposita cõia sunt: ut christicola: ru
ricola: troiugena: hæredipeta: conuena
trãsfuga. Cœtera uero fœminina sunt
excepto pasca pascæ qđ neutrũ est: sed
barbarũ & hebreũ. Mãna itẽ & noĩa lit
terarũ. a. k. h. neutra sũt indeclinabilia.
Nõia uero numeroꝝ: ut triginta: q̃dra-
ginta: q̃nquegĩta: cõia sũt triũ generuꝫ
& ĩdeclinabilia. Græca ĩ ma definentia
neutra sũt oĩa & tertiæ declinatõnis: ut
babtisma tis: toreuma tis: stema tis: em
blema tis.

In. e. correptũ neutra sũt: utm are: rete:

monile: ſedile .ſ3 cepe ĩ ſingl'ari nũero
ĩdeclinabile ẽ.ĩ plurali uero generis fœ
minini & prïe declinatõis:ut cepæ aꝝ.
numeroꝝ nõia ſũt generis oĩs ĩdeclina
bilia.ut q̃nq̃ mile:ſ3 mile ĩ pl'rali decli
natur.ut monile.

In.e.p̃ducta græca ſũt & fœminĩa.ut cal
liope:euterpe:cyrene:aragne: & græce
declinãt calliopes euterpes:cyrenes ara
gnes In.i.græca neut ſũt:ut gumi ſy
napi q̃d iã latĩe p̃nũtiat ſynapis fœĩnũ
latĩa uel cõia ſũt triũ generꝝ uel gtĩ uel
dtĩ figurate adiũcti õibus caſib:ut hu-
iuſmõi illiuſmõi:nihili: frugi:mãcipi:
neumãcipi officip̃di:Pret nuẽroꝝ nõia
ſẽp̃ pl'ralia:ut ducẽti:trecẽti q̃drĩgẽti:q̃
declinãt:ut ducẽti te ta.ducẽtoꝝ aꝝ orũ
Vigĩti uero ĩdeclinabile ẽ.

In io deſinẽtia uerbalia & ĩcorporalia:ut
lectõ cõiũctio.uel ĩ tudo:ut longitudo
fortitudo.uel ĩ do ut acredo:uel ĩ go ut
uirgo uligo mutãtia.o.ĩ.i ĩ.gtõ fœmiĩa
ſũt.exceptis cardo & ordo maſculini ge
neris.cætera oĩa ĩ.o.deſinẽtia maſculĩa

sũt:ut leo naso trhaso.exceptis latro &
hõ & bubo q̃ sũt duũ geneꝝ:& caro qd̃
ẽ fœmĩnũ:& ppriis fœminaꝝ: ut Iuno:
dido.Margo uero neutri generis ẽ.Præ
terea cupido quãdo deũ significat masc.
generis ẽ.& duo & ãbo & octo sẽp plra
lia generis oĩs:sz prĩa uariãt:hi duo hæ
duæ hæc duo.horuz duoꝝ haꝝ duaꝝ ho
rũ duoꝝ:his duobꝫ duabus duobꝫ. Silr
& ambo.Octo uero ĩdeclinabile ẽ.

In.u.desinentia neutra sũt cmĩa:ut cor-
nu:genu:gelu:ueru.

DE TERMINANTIBVS IN Mutas.

mĩa finita ĩ q̃libz mutaꝝ neutra
sũt:ut lac:alec:aliud:aliqd caput
occiput:sĩciput: Tam ĩ libet fini
ta ex præcedẽtibꝫ genera sortiũt:ut qs
q̃libet.q̃ q̃libet.qd̃ qd̃libet q̃tuslibet:ut
libet & utrũlibet. In al & ĩ el neut sũt
ut aĩal:tribunal:mel.fel:subtel. Præter
sal masc.ge.& p̃pria:ut hanibal michael

In il tria masculĩa sũt:pugil: mugil:stri
gil.duo cõia uigil:pugil:duo ueutra nil
nihil. Vnũ fœmininũ tanoq̃l.

In ol unū masculinū: Sol.
In ul quoq; unū mas. ut consul duo cōia
pſul exul. unū neutr; futul nom̄ oppidi
In az unū gene: oīs neq̄. ppria uō barba
ra ſiū hæbrea masculīa ut adā: abraā. ce
tera cōpoīta a qs q̄ qd̄ genera ex præce
dētibꝫ ſortiuſ: ut qſpiā q̄piaz qd̄piā: qſ
nā quænā qd̄nā: qdā q̄dā quoddam.
In em gene: oīs: ut totidē ſeptē nouē. & ī
im: ut undecī: duodecī. Præſ tātūdē qd̄
ē generis neutri & cim qd̄ ē nom̄ uici ī
declīabile. Cerubin & ſeraphin hæbrea
fœminino genere ꝓtulerunt.
In uz neuī ſūt: ut præliū: tēplū: præſidiū:
diuortiū. Præſ cētū qd̄ ē gene. oīs. Dici
mus tam̄ hoc cælū & hoc porrū. & pl̄ra
le hi cæli & hi porri. hoc frenū hoc filū
hi fili & hæc frena: hi fili & hæc fila ſecū
dū quoſdā. hoc epulū & hæ epulæ. hoc
balneū & hæ balneæ uel hæc balnea. ſūt
præſa ppria mulierꝫ nōia: ut glycerium
philorciū: dorciū: ſophroniū abrotomū
In am mas. ſūt: ut: pean. titan: euan.
In en ātecedēte. m. neut ſūt: ut carmē ag

men:omen:lumē. Præf flamen:nom̄ ſa
cerdotis.& ſiq̄ ꝓpria: ut damen nis:q̄
maſ.gene.ſūt. Quæ uero.m.nō habēt
ante.n.maſ.ſūt:ut lien:rien.ren:ſplen
pecten & a cano cōpoīta. Oſcen:tubicē
fidicē:tibicē:Præt inguen:nuguen glu
ten:q̄ neut ſūt & ſyren & troexen quæ
fœminina ſunt.

In in maſ.ſunt:ut delphin:telchin.

In yn græca ſūt.ut phœrcyn ys ꝓprium
qđ etiā phorcys huius cys dicitur.

In on itē maſ.ſūt & græca:ut caron:agō
Ioſon. Præt ſidon qđ eſt fœmininum.

In ar neutra ſūt:ut puluinar:laq̄ar:colū
bar:calcar:far:Præt lar:nar:boſtar:cæ
ſar.& oīa propria q̄ maſ.ſūt. Par cū ſu-
is cōpoſitis oīs gene.impar diſp cōpar:

In er ꝑe declīatōis maſ.ſūt:ut faber:fiber
coluber:ātoniaſter cancer ſocer:uafer:
lucifer:ager:niger:aper:caniſter: olea-
ſter:uter etiā & neuter.

In er uō tertiæ declīatōis tria gene:oīs:
uber:degener:paup. Quattuō fœ:maſ
mulier:linſ.acer ꝓ arbore. Neutra uō

ſũt oĩa fœtus ſtræ:ut cicer:piper:laſſer:
Præſ cucumer qđ ẽt cucumis diciſ. Fi-
xa ẽt ideſt ſubſtãtĩa ĩ ber & uer ſmĩatã
ut uber ideſt mãma pecudis:tuber ſubë
uer:cadauer:papauer. Præſ ĩber cũ ſuis
cõpoĩtis maſ. ut ſeptẽber & reliq̃. Præſa
neuẽ ſũt cãcer ꝑ mõbo:ruder itë:ſpĩter
Cæſa uõ ĩ er huiꝰ declĩatõis. i. ſtiæ maſ.
ſũt:ut aer ethë:ueſꝑ cãcer anſẽ paſſer:
craſ:uomer:qđ ẽt uomis facit. Nã adie
ctĩa q̃ ĩ er & ĩ is faciũt ntõs cõia ſũt:ut
alacer:celer:celeber:ſaluber:uolucer &
eiuſmodi omnia.

In ır maſ. ſunt om̃ia:ut uir leuir:treuir:
duumuir:triũuir:: decẽuir. Præter hir
& abdir:gaddir neuẽ & martyr cõe.

In yr græca ſunt:ut martyr cõis generis:
quod etiam martys attice facit.

In or unũ gñis oĩs & ĩdecliabile:ut q̃ttuõ
Tria fœ. arbõ:ſorõ:uxõ:Quattuõ neu
tra cor:adõ:marmõ æquõ. Quattuõ itẽ
cõia ĩdecor:memõ:ĩmemor: auctor:&
oĩa cõꝑatĩa:ut melior:maiõ: minõ deſi
or. peior uilior:& a colore compoĩtã:ut

diſcolor concolor :uerſicolor.& a cor-
pore:ut bicorpor:tricorpor cõmũia ſũt
Alia oĩa maſ.ut rubor: pudor: uictor:
amor:algor :honor : ſenior:etiam & a
puero compoſita publipor marcipor.
In ur neuẽ ſunt:ut ebur robur :iecur:fœ
mur.ſulphur gutt:fulgur. Præt furfur
turt:uult:ſat:aſtur:q̃ maſ.ſũt.Excipiũ
tur ẽt fur & ligur:qd ẽt ligus facit & au
gur q̃ ſũt cõia. In as tria maſ.ſũt:ut as
aſſis:mas ris:uas dis. Tria itẽ neuẽ fas:
nefas:uas ſis. Vnũ õe:ut hic & hæc &
hoc nugas.nã ꝓpria ſexꝰ diſcernit uiro
rũ:ut lenas:Mæceãs.Fœĩarũ.ut Pallas
dis.Q d ĩ õi tiãtõe obſẽuãdũ ẽ.Gẽtilia
nõ cõia ſũt oĩa:ut primas:optimas raue
nas aq̃nas:arcas. Nõia uõ nuõꝝ græca
fœ.ſũt:ut monas:trias d cas: Troas quo
q̃ græcũ.Et patronymica oĩa:ut pelias
ſ3 q̃ mittũt gtm̃ in tis & ipã græca maſ.
ſũt: ut gigas elephas :adamas. Cætera
ĩ as fœ.ſunt:ut pietas:maieſtas æſtas.
In bes fœ.ſunt:ut nubes:palũbes: labes:
Excipitur lebes tis maſculinum: & he-

bes quod eſt omnis generis.

In ces fœminini generis:ut merces dis.

In des patronymica. maſ.ſunt:ut ænea des:priamides:titides: Cætera fœ.ſũt: ut ſedes:ædes : clades:cædes.excipitur pedes cõis generis.

In ges.r. añcedente maſculina ſunt:ut gurges:merges:nõ añcedente.r.fœmi- nina ſunt:ut ſtrages:ſeges:teges.

In les añcedẽte.o.fœ.ſũt:ut ples:moles: ſoboles. Nõ añcedẽte.o.maſ.ut poples ueles:Præſ locuples generis oĩs.Ales & miles cõis.Pales dea pabuli fœmi.eſt.

In mes maſculina ſunt.ut trames:fomes Excipitur fames fœmi.& comes cõe.

In gues maſculini gene.magnes.Agnes uero mulieris proprium fœmininũ eſt.

In pes q̃ creſcũt ĩ gtõ fixa.i. ſubſtantiua maſ.ut pes:ſonipes:ſtipes: ſexq̃pes:im pes polypes.Præter compes foemininũ Non fixa uero generis omnis:bipes:q̃- drupes:loripes:æripes.

In pes quæ non creſcunt ĩ genitiuo foe. ſunt:ut apes:ſepes:uulpes.

In ſpes maſ.ẽ ceſpes fœ.ſpes oĩs ge.hoſpes
qđ hoſpita quoq; fœ.facit ſoſpes expes.
In ques unũ cõe eques: V nũ maſ.uel fœ:
torques.quî etiam torquis inuenitur.
In res unũ maſculinũ uerres. Fœ.res &
duo cõia hæres interpres. generis oĩs
teres. Nam ceres proprium eſt.
In ſes cõia: p̃ſes: obſes.oĩs ge.reſes deſes
In tes uel ſtes uel thes maſ.ſũt & pleraq;
græca: ut boetes: plaſtes: ãtiſtes agathes
Excipiť uates cõe & ſupſtes oĩs generis
In ues generis omnis diues.
In es.i.uel.u.uocali ãtecedẽte fœ:ſũt:ut
abies: qes: lues: ſtrues. Præť aries & pari
es maſ· & dies qđ in ſingulari numero
maſculinũ uel fœ.ẽ.ĩ pl̃rali uõ maſ:tm̃
gñis ẽ. Notãtur hic & hæc & hoc inqes
In es ſemper pluralia maſculina ſunt: ut
manes: pceres: pœnates. Excipiť fores
fœmininũ: & tres cõmunis generis·
In æs diphtongum unum maſ.præs dis
unum neutrum æs æris:
In is adiectĩa cõia ſũt: ut hoſtis fõtis ama
bilis: nobilis: qs maſ.ẽ cũ ſuis cõpoĩtis.

In bis & cis fixa sũt & masculina: ut or-
bis corbis: pubis fascis piscis.
In dis fœ sũt ut charibdis fidis
In guis mas: anguis unguis sanguis
In lis fœ uallis pellis bilis lis glis sis Præt
ædilis collis follis caulis glis ris q̄ mas
sũt & cũ his ānũari possũt mas. & fixa
natalis ānalis: aprilis qntilis: sextilis:
Præt uocalis cũ de littera dicit & noua-
lis: quæ fœminīa sunt.
In mis mas: sũt: hic uermis: semis: uomis
& cucumis: q̄ duo ēt ī er desinũt. Cæta
fœ. sũt: ut pyramis chlamys birēis: chla
mis græcũ ē qđ ēt scripta ăguit sic & py
ramis. Nã græca genus suũ semp in sua
terminatõe retinent.
In nis mas. sũt: ut panis: funis: pret canis
qđ: cõe ē. finis & clunis auctẽs ĩcerta fa
ciũt: & bipēnis fœ. qđ aliquãdo adiecti
uum uidet: ut ferro bipenna.
In ys græca sũt oĩa & genus suũ seruãt.
In pis fœmi. sunt: ut apis capis synapis:
pupis: cuspis: iaspis: aspis. Excipit lapis
mas. apd Virgiliũ legit. tricuspide telo

I n quis incerti generis torquis:ut ſupra diximus de terminantibus in ques.
I n ris fœ.ſũt:ut ſecuĩs:turris:febris: præter torris maſ.Notãt etiam auricularis ãnularis:molaris:pugillaris:ſubtelaris: q̃ iã:ut fixa maſ.ſũt gene. ꝓpria:ut ãte dictũ ẽ ſexus diſcernit:ut paris thibris.
I n ſis maſ.ſũt:ut ẽſis:mẽſis. & cõpoſita ab as aſſis: ut biſſis:treſſis.cæta fœ.ſũt ut claſſis:tuſſis meſſis:caſſis qđ græcũ eſſe genitiuus oſtendit.caſſidos enĩ facit græce & accuſatiuum caſſida.
I n tis fœ.ſũt:ut uitis:ratis:peſtis:neptis. Excipiũt uectis:poſtis:fuſtis:q̃ maſ.ſũt
I n uis fœminĩa.ſũt:ut auis: clauis:ouis: peluis.Præt puluis qđ ẽ maſculinum.
In xis fœmi.ut pixis.Excipit axis maſ.
I n is ãtecedẽte uocali fœmi.ſũt:ut diplois & hæmorois q̃ gtæca ſunt:& patronymica oĩa q̃cunq; ãtecedẽte littera fœmiſũt generis.ut theſeis æneis priamis.
I n os quattuor neutra ſũt.os oris:os oſſis.chaos melos:q̃ duo græca ſũt.Quattuor fœmi.cos dos: glos: arbos. Quĩq;

cōia bos:ſacerdos:cuſtos:cōpos:impōs
Cæſa maſculīa ſūt flos floris:mos moīs
lepos leporis:nepos nepotis & tros tro-
is qđ ē græcū:ſicut heros herois.

In us tertie declinatōis ſi mutāt.u.ntī ī e
uel ī.o.p obliquos caūs neuī ſūt ut acus
aceris:decꝰ decoris:ulcus ulceris:tergꝰ
tergoris maiꝰ maioris:minꝰ miōris :fœ
dus ris:ſidus ſideris. Excipiſ lepus lepo
ris maſculinū:& uetus ris generis oīs.

In us itē tertiæ declīatōis:ſi nō mutat.u ī
gtō mōſyllaba q̄dem neuī ſūt:ut ius ris
rus ruris:thus ris:crus ris. Præſ mus ris
maſculinū.grus gruis:ſus ſuis cōia. Po
liſyllaba uō fœīna ſūt:ut pecꝰ dis incus
dis:palus dis:ſalus tis uirtus tis & reliq̄.

In us uō ſecūdæ declīatōis uel q̄rte arboꝝ
q̄dē nōia fœīna ſūt:ut laurus:q̄rcus ficꝰ
fagꝰ.apđ Virgi.legiſ raſile buxū. Græ
ca mutātia os ī us apđ nos ſeruāt genꝰ
ſuū:ut polus maſculīm.ſynodus fœīnū

In bus maſculīa ſūt:ut nībꝰ albus rubeus
gibbus.præſ ītubus & tribꝰ fœminīa.ī
tubꝰ tam ī pl̄rali neutrū ē:ut hæc ītuba

In cus maſculina: ut orchus lucus ſuccus
Excipiť porticus acus ſpecus fœminina
Dicimus tam̃ hic locus hi loci & hæc lo
ca. hic iocus hi ioci & hæc ioca.
In dus maſculīa ſũt. ut mũdus ludus fun
dus. præť ſynodus methodus & eiuſmo
di græca fœminini generis.
In fus maſculīa ſũt. ut rufus tofus. nam
græca ſui generis ſũt: ut dixiũs maſculi
ni: ut ſciphus fœminini: ut paphus: cõ-
munis: ut philoſophus:
In gus maſculīa ſũt: ut rogus pagus ſagꝯ
Præť dypthõgus græcũ & ab eo cõpoſi
tũ diphtõgus: q̃ ſũt fœminīa. pelegus ãt
& uulgꝯ neutra ſũt. diciũs tam̃ etiã hic
uulgus. argus quoꝙ nom̃ ciuitatis neu-
trũ eſt & græcũ hoc argos. dicitur tam̃
in plurali hi argi argorũ.
In lus maſculīa ſũt: ut palus li. dolus ta-
lus tholus uallus menalus. Sibilus diciť
tamen in plurali hæc Sibila & hæc me-
nala: Excipiunť criſtallus & colus fœ-
minina. phaſelus appellatiuum: & pilus
græcũ ꝓpriũ nom̃ urbis: græca ſunt fœ

minina:& philocalus qđ ē cōis generis
In mus masculina:ut ramus:calamus:li-
mus.pret humus:dom̃us:dumus:hære
mus.Pergamus fœmininū.dicimus ta-
men ī plurali hæc ꝑgama.
In nus masculīa:ut canus:sinus:thronus
qđ græce trhonos dicit.pret anus anus
ui:manus nus:quæ fœminīa sunt:& pe
nus mō fœminini:mō neutri generis.
qđ etiā penu īuenitur.
In pus masculīa:ut lupus:lippus:cippus:
crispus.Excipitur pus neutrū.
In quus masculina sūt oīa.ut æquus ini-
quus equus antiquus.
In rus masculina:ut herus:carus:torus:
Pret uirus neutrū & nurus & socrus &
tyrus qđ græcū ē fœminina.dicimus ta
men hīc tartarus & in plurali hæc tarta
ra.hic gargarus & hæc gargara.hic tæ-
narus & hæc tænara.
In sus masculina:ut ursus cursus mar-
sus annosus curiosus blæsus.qđ græce
blesos.Excipit carbasus fœmininū. Di
cimus tam̃ ī plurali numero hæc carba:

ſa:nã abyſſus græcũ ẽ:ſicut paradiſus.

In tus maſculina:ut partus:lectus.ornatus. Excipiť arbutus fœmininũ.diciũs tam̃ ĩ plurali hæc arbuta:neritus ꝓpriũ inſulæ & coſtus appellatiuũ græca ſunt & fœminini generis: ſicut arctus quod ſignificat urſam.

In xus maſculina ſunt:ut luxus:ſexus: apud Plautũ inueniť uirile ſexus.

In aus duo fœminina laus:fraus. Propria maſculina ſũt:ut Nicolaus:Hermolaus

In eus maſculina ſũt:ut æreus:aureus:

In ous maſculina ſũt omnia:ut eous pyrous:

In ius diuiſas ſyllabas maſculina omnia ut fluuius:ſocius:iunius.

In ius uero diuiſas ſyllabas ſimiliter maſculina:ut grauis Caius.

In uus diuiſas ſyllabas maſculina:ut mortuus:tuus:ſuus:

In uus non diuiſas maſculina ſimiliter. ut auus:cauus:fauus.Excipiť aluus fœmininũ:

In.ſ.antecedẽte cõſonãte:ſi ſũt adiectĩa

cõia ſũt duũ generũ uel triũ:ut infans parẽs:prĩceps:municeps: ſapiens:prudens:ſolers:uecors. Si ſubſtãtiua ſũt & monoſyllaba fœminini ſũt generis:ut trabs:urbs:glans:mẽs:ſtirps:fors puls: Excipitur dens:mons fons:pons:q̃ maſculina ſunt. nõ monoſyllaba maſculini ſũt generis:ut triens: q̃drans:tridẽs adeps:præter hyems & cohors:q̃ fœminina ſunt.

I n. x. monoſyllaba fœminina:ut pax: falx:arx:lex:nix:nox:nux. Præt Rex & grex q̃ maſculina ſũt. dux cõe eſt:& ab eo cõpoſita redux. ſex & trux oñis generis.

I n ax non monoſyllaba ſi adiectiua oĩs generis ſũt:audax:pcax ptinax:ſi fixa fœminini:ut formax:ſtorax. Excipitur thorax maſculinũ quod ẽ græcũ.

I n ex adiectĩa cõia ſũt duũ generũ uel triũ:ut aurifex:opifex:ſimplex duplex Sex uero indeclinabile eſt generis oĩs. Subſtãtĩa uero maſculina ſũt:ut codex apex:ueruex:ſorex. Cortex uero ĩcerti

generis auctores faciunt. Excipiunt ca rex:latex:pellex:filex:ilex supplex:ui bex:ibex:quæ fœminina sũt.

In ix si adiectiua sunt oñis sũt generis Vt fœlix pernix. si substantiua fœminini:ut salix:filix:radix.fenix: cornix & uerbalia oĩa:ut amatrix:cantrix:uictrix:nutrix:legimus tam̃ uictricia sig̃ Excipiuntur fornix:calix:uarix:bombix:sandix:quæ masculina sũt.

In ox generis oñis sũt:ut uelox:pnox ferox.præter celox qđ ẽ fœminini.

In ux masculina sunt & propria:ut pollux uolux.

In nx fœminina: ut phalanx: deunx: quincunx. Excipiũtur coniunx cõe:& linx quod incerti generis est.

HACTENVS DE GENERIBVS PERSTRINXI : DEINCEPS DE CASIBVS. ET PRIMVM DE GENITIVO SINGVLARI: QVI ALIOS FERME EIVSDEM NVMERI DEMONSTRAT.

Na igitur maſculina uel fœmi-
nina uel cõia latina : ſiue græca
addita e. faciunt genitiuũ: ut hic
ſcriba. bæ. Hæc muſa ſæ. hic & hæc au
riga. gæ. Excipiũt una: ulla: nulla: ſola:
tota: alia: utra & ab eis cõpoſita: ut utra
q3 & alterutra: quæ oñia faciunt geniti
uum in ius: ſicut eoꝝ maſculina & neu
tra: ut unius: ullius: utrius: alius: Neut
tam neutri frequentius facit.
Apud antiquos. Altera: utra: gtõ alteri
us: utrius inuenitur. Et unus una unuꝫ
Huius uni unæ uno. Huius ulli ullæ ul
lo. Huius toti totæ toto. Huius ſoli ſolæ
ſolo. & huius alii aliæ alio. Hæc terra hu
ius terras. hæc moneta huius monetas.
Et multa eiuſmõi græce declĩata. Vñ ad
huc paſſamilias dicit & materfamilias.
l n. a. neutra græca oĩa accepta tis faciũt
gtm̃: ut pœma tis. ſcema tis. Apud anti-
quiſſimos hæc ſcema huius ſcemæ. hæc
diadema mæ. hoc emblema tis & hoc
emblematum emblemati.
l n. e. correptam latĩa ſũt neutra: q̃. e. ĩ is

correptã mutant:ut hoc mare ris & mo
nile lis. Excipiť hoc cepe qđ ĩ ſingulari
indeclinabile.in pl'rali hæ cepæ aꝝ facit
Apud antiquiſſimos haec cepa huius ce
pae.& hic cepitius & hoc cepitium.

I n.e:pductam graeca ſũt & fœmi.& uel
graece declinanť:ut haec libye huius li
byes ul' latīe mutata .e ĩ.a.ut haec libya
huius libyae.helena næ.

I n.i.latīa ſiue græca neutri ul' oĩs gene.
apotota ſũt:ut hoc gumi.hoc ſinapi:q̃/
uis haec ſinapis quoq; dicitur. Piperi ẽt
hoc piper huius piperis .ĩuenit hic &
haec frugi:nihili: mancipi:nauci:iſtiuſ
mõi:illiuſmõi & huiuſcemõi ĩťpoĩta ce

I n go ul'.do.latīa mutant.o.ĩ.i. & accipi
unt nis:ut uirgo nis.dulcedo dinis car/
do dinis:Quod ĩcerti generis auctões
faciũt.Homo ẽt mutat.o.ut hõ hõis.&
ab eo cõpoſitũ nemo nis. Turbo quoq;
binis.Apollo ſimiliť nis.q̃uis graecũ ſit
Anio ãt facit anienis.caro nis.Alia oĩa
ſuãt.o.ut leo nis:turbo onis:qñ ꝓpriũ
ẽ.Graeca tñ graece aliqñ declinãtur:ut

manto huiꝫ tos. Aliqñ latīe:ut Dido nis
Apud antiquos anien anienis: haec cānis
hūius carnis. Et ſciendū qđ ꝙnoꝫ in.o.
deſinentia faciūt ex ſe fœmininū in.a.
ut leo:leena uel lea:draco dracena.leno
læna caupo caupona:ſicut apud græcos
lacon lacena:ſtrabo ſtraba:

I n.u.latina neutr & aptota ī ſingulari:ut
genu:tonitru:cornu. Apud antiquiſſi
mos hoc cornū huius corni.& hic cor-
nus huius cornus. & hic gellus:& hoc
genus ſil'r pro genu.

I n.c.neutra duo.lac lactis:quod etiam
hoc lacte proferebāt.& hoc alec alecis.
quod ēt fœmininū īuenit:& carēt pl'rali
nūo .Nā lactes pl'rale uenit ab eo qđ ē
hæc lactis huius lactis ps inteſtinoꝝ.

I n.d.quoꝫ neutr: Aliud & qd & ex eo cō
poſita aliqd:ſiqd.nequid:q̄ faciūt alius
cuius alicuius gtm̄ & alicui dtm̄ ſecūdū
quorūdā ꝓnominū declīatōem. Bogud
propriū bogudis īuenit & Bulbud oppi
di nomen.

I n:t.hoc caput tis cū ſuis cōpoſitis ſinci

put:occiput.Cit & nepet ideclinabilia.

In al latina & barbara masculina ul neutra accipiūt is:hic sal salis:hanibal balis hoc tribunal lis:qd penultimā pducit. sicut alia neutra.

In el correptā accipiūt lis:ut mel mellis: fel fellis.

In el pductā uel il barbara accipiūt is:Vt daniel lis:tanaql.is: Nil latinū ideclinabile est.

In ol aut ul latina cuiuscūq; gene.similit accipiūt is:ut sol lis:cōsul lis:hic & hæc exul exulis.

In am unū generis omnis indeclinabile hic & hæc & hoc neq̄.

In im quoq; unū indeclinabile neutrum hoc cim nom̄ oppidi.

In um latīa seu græca. Apud græcos in on neutra sūt oīa & mutāt um in.i.Vt hoc templū templi:peliū lii: Excipiunt ppria mulierū q̄ fœminīa sūt:ut dorciū glycerium.

In an.in on mas.& fœminina uel græce declināt accepta os.ut pāpanos:delphī

delphinos.memnon nonos:ul' latīe ac
cepta is:ut delphin nis:memnon is:S3
in in desinētia ēt ī is finiūt:ut delphin:
ul' delphis nis:telchin ul' telchis nis.no
tant euaneuā:tis & quædā in on quæ as
sumūt.t.more græco: Vt lacoon laco-
ōtos lacoontis.demophoon demopho-
ontos.phōtis:leon qd' ꝓprium ē leontis
Quædā abiiciūt.n.& latīe declinantur
Vt leo nis:draco nis: Apd' latinos ple-
runq; a gtō græco in os fit ntūs ī us secū
dæ declīatōis:ut titan huiꝰ titanos.hic
titanus huius titani. Delphin nos.del-
phinus ni:elephas tos:elephātꝰ ti:abax
abacos:abacꝰ ci.æthiops.pos:æthiopus
pi.arabs bos: arabus bi. Ab actō quoq;
græco in.a.fit nōnunq; ntūs latinus fœ
minini gene.primæ declīatōis:ut hunc
panthera:hæc pāthera ræ:hūc crathera
hec crata ræ:hāc cassida hec cassida de.
In en correptā latīa mas.uel neutra mu
tata.e.ī.i.accipiūt nis:ut flamen nis car
men carminis.
In en ꝓductam latīa & græca masculīa

& fœ.accipiũt is:ut lien nis:ſplen is:da
men is.ſeben is.ꝑpria ſyren nis.

In ar latĩa & græca & barbara maſcu.uel neutri:ulꝫ oĩs gene. accipiũt is:ut Cæſä ris.hoc nectar ris:hoc boſtar ris:hic & hæc & hoc par ris:ſʒ neut̃ deriuatĩa producũt penultimã:ut lupanar ris a lupa: calcar ris a calce.nar quoqꝫ naris ꝓducit & far farris geminauit.r. Par & nar in ntō ꝓducũtʹ:ſʒ nar ĩ obliqs ꝓductã ſua uit.Par uero non ſicut & lar.

In er correptã ſæ declĩatōnis: q̄ a græcis ueniũt cōuerſa ros ĩ er mutãt er ĩ ri:ut Alexãdros alexãder dri: Euãdros euander dri:Ex qbus q̄dã ĩueniũtʹ ĩ utraqꝫ tẽminatōe ut euãdrus & euãder: teucrus & teucer.Quædã ĩ altera tm̃:ut hydrus ſcombrus.

In o er quoqꝫ latĩa:q̄ faciũt fœmĩnũ ĩ.a.er in ri mutãt:ut ater atri:qa facit atra:niger gri:qa nigra:culter tm̃ cultri facit:& cã cer cri ꝑ aĩali & aper apri:liber bri:colu ber bri:fabẽ bri:Sʒ ex his libra & fibra fōmãtʹ.licʒ ĩ diuẽſa ſignificatōe. Excipi

unſ adulſ teri:dexſ teri nō ſolū dextri:
Et ī ſer:ſper:ner deſinētia:ut miſ.ri:ꝑ
ſper:ri:tener eri:& a gero ulſ fero cōpo
ſita:ut corniger ri:lucifer ri. & præteꝛa
puer ri:gener neri:ſocer ri.acer eri uel
aceris:hiber beri uel hiberis ꝑ populo.
Nā hiberus ri magis ꝑ fluuio dici uideſ
Propria ſecunſ appellatiuoꝝ declīatōeꝫ
ut capē ꝑpriū & appellatiuū capri.Apē
quoq; ꝑpriū & appellatiuū apri. Aſp ꝑ-
priū & appellatiuū aſperi. Nā aſpri per
ſincopā ꝑferſ.Alſ & uter ꝑnominū de
clīatōem ſecunſ:ut ſupra dictū eſt:alte
rius:utrius:ſic illius iſtius.
Apd̄ antiquos inueniſ aper apra:coluber
colubra.ꝑſperus.ri.ꝑſpera:puer & pue
rus puera:unde puellus & puella & hic
& hæc puer:& ſocer & hic & hæc ſocrus
In ſter quoq; ſæ decliatōis er ī ri mutant
Vt auſter ſtri:apiaſter ſtri. oleaſter ſtri
Excipiſ ſequeſter qd̄ frequēter tertæ d̄
clīatōis inueniſ:ut ſequeſter huius ſtris
q̄uis fœīnū facit ſequeſtra.
In er uero tertiæ declinatōis correptam

cuiuſcūq; gñis accipiūt. is:ut cācer ceris pro morbo.mulier eris: mulcibē beris: ul' mulcibris rōabilius: ſi ab imbre ueīt celer eris:cadauer ueris:degener neris.

Excipiunf ī ber & cer cōia uel facientia fœmininū in is:ut celeber huiɔ celebris ſaluber huius bris:acer huius acris:alacer huiɔ cris:ımber quoq; imbris cū ſuis cōpoſitis:ut ſeptēber: october:nouēber december.

Apud antiquos hic & hæc acer:& hic & hæc acris:hic & hec alacer:& hic & hæc alacris:hic & hæc ſeptembris:octobris: nouēbris decembris.

I n ter quoq; deſinentia er ī ris mutāt: V t pater patris:equeſter ſtris:Excipiť latē lateris.Iuppiť Iouis.iter itineris. Apd' antiquos hoc iter iteris:& hoc itiner iti neris.accipiter huius accipiteris & accipitris:opiter opiteris & opitris.maſpitē teris & tris.:Dieſpiter teris & tris:ſic ēt Iuppiter teris uel tris declinari debuit: Nā īuenitur ēt hic Iouis huius Iouis.

I n er ꝓductā græca ſūt oīa & accipiūt.is

ut aer aeris:æther ris:clyſter is penulti-
ma ꝓducta:ſicut oĩa quæ apud græcos
ſuãt.ʜ.ĩ obliqs .cratyr crathros craſ ris
In ir maſculĩa accipiũt.i.ut uir uiri:leuir
leuiri.Excipiť gaddir ris neutrũ qđ ꝙ-
dã fœmĩnũ ēē uolũt.ir quoꝙ iris neutrum
Et abbadir ĩdeclĩabile : & mãtyr mar-
tyris græcũ.
In or latĩa maſ.uľ fœmĩna aut cõĩa ꝓducta
.o:accipiũt is:ut oratõ ris:ſaluator ris:
uxor ris:auctor ris:algor is. Notãť hæc
.o.cõripiētia:hic & hæc memõ ris a me
moro uerbo:indecor oris:a decus oris.
bicorpor oris.& tricorpor oris a corpo
re:arbor ris a robore: publipor poris &
marcipor poris a puero.
Apud ãtiquos hĩc algus huiꝰ algus:hic &
hæc memõis huiꝰ ris:qđ ſolũ cõꝓatiuũ
facit memorior:hic & hæc decor ris pe
nultima correpta ꝓ decorus.ra.rum.
In or uõ neutr latĩa græca quoꝙ maſ.oĩa
correpta.o.accipiũt is:ut hoc marmor
oris:æquor ris:hectõ ris.actor oris.pro
pria.excipiť ador cuius deriuatiuũ ꝓdu

cit.o.ut adoreus.rea.reũ.fortaſſe qa ue
nit ab adoro as.ĩueĩt ĩdifferẽt ador oris
penultima modo correpta :modo ꝓdu-
cta.Cor uero cordis aſſumit.d.

In ur cuiuſcũq; ſũt ge. accipiũt is:ut hic
uult ris:hic turt ris:hoc ſulfur is:hic &
hæc fur ris:Excipit ſat huius ſaturi.qa
fœĩnũ facit ĩ a.Excipiũt hæc ẽt hñtia ꝓ
.u.o.cõreptã robur oris: ebur ris:iecur
oris ul iecinoris:femur oris.Dicit tam̃
& hoc fœmen fœminis.

In as latĩa maſ:ul fœĩna ul cõia ablata.s.
accipiunt tis.ut Mecenas tis:ciuitas tis:
Arpinas tis.Excipiunt monoſyllaba as
aſſis:uas ſis:qd ĩ pl'rali ſæ declĩatõis ẽ:
ut hæc uaſa rũ:uas dis:mas ris:fas & ne
fas:hic & hæc & hoc nugas nideclina-
bilia.

In as uõ græca ſi faciũt gtm̃ græcũ in.u
prĩæ ſũt declĩatõis:ut lyſias liſiu:lyſias
ſiæ:amyntas amyntu: amyntas tæ.q̃ tñ
latini freqnt ꝓferũt ĩ a:ut lyſia:biria:ge
ta:marſia:Sꝫ ſi faciũt ĩ os gtm̃ tertie ſũt
declĩatõis:ut hic calchas calchãtos cal-

chātis :Pallas pallados ladis: & q̄ habēt
.n.&:t.ī gtō:vtm̄ ī an ſmināt: ut o pal
lan: Inueniſ tm̄ ēt ī.a.o palla.Apd̄ anti
quos hic calchas huiɔ calchæ ꝓfertur.
I n es correptā latīa maſ.ul' fœīua ul' cōia
mutata.e.in.i.& ablata.s. aſſumunt tis
ut merges gitis:ſoſpes pitis:miles litis.
Excipiūſ hm̄tia.æ.diphthongū ī penul-
tima:ut præpes petis:& a uerbis deriua
ta hm̄tibʒ.e.breuē ī penultima: ut teres
tis:hebes tis ab hebeo:īdiges tis ab indi
geo:ımpes īpetis ab īpeto:īterpres etis
ab īterpretor:& hm̄tia.i:añ.es:ut paries
etis:hic & hæc īqes etis:q̄ oīa ſuāt.e.in
genitiuo:ſicut ēt fœmīna:ut ſeges etis:
teges tis:A pede uero & a ſedeo compo
ſita faciūt gtm̄ ī dis:ſed.a pede ſeruant
.e.ut bipes pedis.A ſedeo mutant in.i.
ut obſes ſidis:præſes idis : Excipiſ apes
huius apis.inuenitur etiaʒ hæc apis.un
de apicula diminutiuum:ſicut a fidis fi
dicula.A pede compoſita plerunq; pro-
ducunt es.
I n es ꝓducta latīa.i.añcedēte ablata.s.aſ

ſumũt.i.ut dies diei:acies ei.Excipiť q́
es etis:& ab eo cõpoſitũ triũ gnũm ĩqes
etis.Alia oĩa.e.ĩ.i.mutãt: ut uerres ris:
cædes dis.Excipiť peſ dis:merces diſ:ce
res reris:hæres edis:locuples etis Notãť
ẽt fides dei:res rei:ſpes ſpei:plebes bei:
Apud antiquos q̨es q̨ei:& hic & hæc &
hoc q̨es q̨etis:& hæc req̨es req̨etis:nõ
ſolũ req̨ei:& fames famei.vñ abltũs fa
me p̨ducit ultimã.

In es uö græca p̨ductã faciẽtia gtm̃ græ-
cũ ĩ os uel eos & us mutant.o. uľ eo uľ.
.u.ĩ.i.ut chremes chremotos metis:Pa
lamedes palamedeos palamedis :etheo
cles etheocleus etheoclis. Inueniť tñ
hic chremes huiɔ chremis: ſĩc oĩa faciẽ
tia gtm̃ ĩ tos:ut laches lachetos lachetis
uľ lachis.Rhamnes rhamnetos rhãne-
tis uel rhamnis:q̃ ẽt apud græcos uarie
delinãť:ut dares huius daretos & dares
huius darii. Vnde etiaʒ apud nos dares
huius daretis:& dares huius daræ.hinc
accuſatiuus duplex inuenitur dareta:
& daren· Nã ĩ es:ſicut ĩ as faciẽtia gtm̃

græcū ī.u.prīæ ſūt declīatōnis: ut acha
tes acha tu.achates huiɔ achatæ:āchiſes
āchiſu āchiſes huiɔ ſæ :q̄dā tñ eiuſmōi
ēt tertiæ declīatōis inueniūtur:ut oron
tes huiɔ orontæ & orōtis: herodes huiɔ
herodæ uel herodis: timachides huius
timachidæ uel timachidis:tigranes hu-
ius tigrane.ul' tigranis.

Apd' antiquos hoꝝ dtūs pro gtō plerunq;
ꝓfert:ut oronti tucydidi: euripidi: pro
orontis:tucydidis: euripidis. & ꝑ abltō
achate:euphrate ab achate:ab euphra-
te:ſicut a penelope & ab aragne.Nā in
his.e.ꝓducit.ſicut.ā.ī dtō græco.

In is ꝓductā cuiuſcūq; ſīt generis latina
ablata.s.accipiunt tis:ut lis litis . hic &
hæc dis ditis:qd' in pl'rali facit hi & hæ
dites & hæc ditia:ſamnis tis:cuius neu-
trū hoc ſamnite inuenit'.Excipitur glis
gliris:vis huiɔ uis:uomis & cucumis &
ſimilia regulā ſeruāt termīatoꝝ ī er:ut
uomis uel uomer eris.

Apd' antiquos inuenit' actūs has uis.Ntūs
hæc pubis & pubē eris & hoc impube &

eius compoſituꝫ .hic & hæc impubis & impuberis.

In is uero correptâ latĩa ſimilẽ habẽt ntõ gtm̃:ut collis huius collis:Excipiť lapis huius dis:ſanguis huius nis: pollis linis cuſpis dis.ſemis ſemiſſis: caſſis dis qđ' ẽt hæc caſſida dæ declĩatur:ut añ dictũ eſt:A ſanguĩe cõpoſita nõ ſeruãt ſĩplicis declinatõem:ut exanguis huius exãguis:A cuſpide ſeruãt:ut tricuſpis dis. Capis ẽt capidis facit cuius diminutiuũ capidula:ſed græcũ ẽ ſicut caſſis.

Apud antiqſſimos ſanguen nis & pollen nis.& hic lapis huius lapis.

In is græca ſi ĩ gtõ græco cõſonãtẽ habẽt ante os.ut ſimois qđ' ẽt ſimoeis diciť ſi meontos.o.ĩ.i.mutãt ſimoẽtis.adonis dos adonidis:thetis dos thetidis.Si conſonãtẽ nõ habẽt gtõs ſimilis eſt ntõ:ut neapolis neapolios huius neapolis.

Apud ãtiquos thetis thetios.huius thetis. eius uocatiuus.o.theti.ſicut themis huius themis.o.themi.

In os latina ſi maſ.ſũt ablata.s. accipiũt

ris:ut lepos ris:flos ris. Excipitur nepos tis:ſi maſ. nō ſūt accipiunt tis:ut hic & hæc ſacerdos otis:cōpos otis: Excipitur hic & hæc bos uis:hæc glos ris:os correpta oſſis:os ꝓducta oris: cuſtos dis:qđ a cuſtodio uenit.

Apđ ātiquos hic & hæc nepos ĩueniť :hoc oſſū oſſi:& hoc oſſu huius oſſu.

In os græca os gtī græci ī is cōuertūt: ut chryſeros huiꝰ chryſerotos rotis:heros heroos heroois:Minos minoos minois

Apđ antiquos ĩueniť minos minonis:ſed magis ē a ntō minon. Nā & græci ꝑ hæros herō heronos:dicūt ēt athos ꝑ athō athonos ĩueniť:androgeos uŏ ꝑ androgeus cuius gtūs androgro atticum eſt.

In us correptā maſculīa .s. ulꝰ.t:ulꝰ.x.añ cedētibus latīa ſi ſint ĩcŏporalia ulꝰ eiuſdem nōis cū ĩcorporalibꝫ quartæ ſūt declīatŏis.ut uſus huiꝰ ſus:ſitus huiꝰ tus luxꝰ huiꝰ xus:partꝰ huiꝰ tus eiuſdē quo qꝫ nōis ut: magīatus huiꝰ tus.i:dignitas & qꝫ ī dignitate ē:ut ꝰſulatꝰ & cōſul. ſaltus huiꝰ tus.i. ſaltatio & ſylua ꝑ quā

ſaltatur a feris. Exercitus huiꝰ tus. ideſt exercitatio & multitudo q̄ exerceꝯ. uerſus huius uerſus. i. uerſio & carmen. Faſtus uero ſi eſt a faſtidio uerbo quartæ declīatōis ē. Nā faſtus ꝑ annali ſecūdæ q̄uis ēt quartæ īuenitur: ſed raro.

In ctus quoq; uel ſtus etiā corporalia maſculina ſūt quartæ declinatōis: ut fluctꝰ ructus: uictus: quæſtus hauſtus: niſi ſīt ꝑpria: ut Auguſtus: Sāctus: uł mobilia ut uictus cta ctū: hauſtus ſta ſtū. muſtꝰ ſta ſtuꝫ ꝑ nouus. ua. um. Excipiť lectus cti quādo ſignificat ſtratum: Alia oīa ſecūdæ ſūt declīatōis: ut Virgilius lii: numerus. ri. uentus ti: cibus bi. Notāť arcus. artus: acus uultus: ſpecus: lacus quātæ declīatōis. Et cū his portus: ſinus: cūrus: gradus. Intercus uero ſimplicis ſeruat declinationē ītercutis.

Apud antiquos ornati pro ōnatus. tumulti pro tumultus: fructi ꝑ fructus: & mł ta eiuſmōi inueniūť. Præťa hic lectꝰ huius. ctus. hic cibus huiꝰ cibus. hæc arcus fœ. gñis huiꝰ arcus. & ꝑ ıride hic arcus

huius ci. Arcus quoq; tā masculinuꝫ q̄
fœmininū īuenit cuius diminutiuum a
masculino est aculeus: hic artus & hoc
artu. Specus ēt aliqñ fœ. generis & neu-
tri. hoc specū ci. pl'rale hæc speca aꝝ: pe
nus sil'r masculinū fœ. & neutrꝫ: sꝫ mas.
& fœ. quartæ declīatōnis: ut hic & hæc
penus huius penus: Neutruꝫ uŏ tertiæ:
ut hoc penus oris. īuenit ēt hoc penum
ni: Ficus quoq; uiciū corporis quartæ d'
clinatōnis profert. Angiportus a portu
cōpositū. hic angiportus huius angipŏ
tus: & hoc āgiportū ti. Sil'r hic sinus ni
& hoc sinuꝫ ni. ꝑ uase prīa ꝑducta. hic
sibilus huius sibilus. uadus huius uadus
uulgus huius uulgus.

In us uero correptā fœminina si sint ar-
boruꝫ nomina secundæ declinatōis sūt
ut ornus orni: fagus gi: Excipiunt quer
cus: laurus: pinus: cornus ficus: q̄ tā se-
cunde q̄ quartæ īuenitur.

In us correptā fœminina si non sunt ar
borum nōia quartæ sūt declinatōnis. ut
hæc nurus huiꝰ nurus: hæc tribus huiꝰ

bus:hæc manus huius nus cũ ſuo cõpo
ſito centimanus:hæc anus huius anus:
Excipitur aluus alui:humus humi:do-
mus mi & domus:Colus li & colus: Ve
nus ueneris:ĩcus ĩcudis media ꝓducta:
pecus pecudis.

Apd̃ antiquos inuenitur hæc anus huius
anuis:& hic aluus alui.hoc humum mi
hoc pecu huius pecu. Vnde pl̃rale hæc
pecua.hæc intercus tis quod ſimplicis:
ſeqtur declinatõem:ut diximus: & hic
& hæc & hoc intẽrcus.

In us correptam neutra ſi habuerĩt uer-
ba in ero per eris faciũt gtũm:ut põdus
deris.pondero ras.ulcus ris.ulcero ras:
holus ris:holero ras.latus ris:latero ras
Fœnus tam̃ oris:& pignus oris facit.li-
cet ab eis ſint fœneror & pignero:Sed
ſi non habuerĩt uerba gtm̃ ꝓ oris faci-
unt penultĩa correpta:ut littus littoris
Tempus oris:niſi ſint cõꝓatiua:q̃ ꝓdu-
cũt.o.ut maius oris:minus oris.Excipi
tur hoc uirus uiri. uulgus uulgi quod
tam neutri q̃ maſculini eſt. Et hoc

pus indeclinabile.

Apud antiquos inuenit hoc pignus gne-
ris:& hoc fœnus neris.p.e.ſicut ſũt eo-
rũ quoq; uerba.

In us coreptã cõia uel oĩs ge.tertiae ſũt
declĩatõis:uetus ris:ligus uł ligur ris.

In us correptam græca q̃ apd' græcos in
os deſinũt cuiuſcũq; ſint generis mutã
tia.o.in.u.ſecũdæ ſũt declinatõis:ut cy
ros.hic cyrus ri:ſynodus: hæc ſynodus
ſynodi.Pelagos:hoc pelagus gi:chaos:
hic chaus chai. philophos : hic & hæc
philoſophus phĩ:

In us productã latina monoſyllaba cuiuſ
cũq; generis tertiæ ſũt declinatõnis: ut
ut hic mus ris:qd' a græcis accepimus.
hoc plus pluris: thus ris:rus ris. hic &
hæc grus gruis.& hic & hæc ſus is abſq;
.r.& ſus qd' a græcis eſt.

In us pductã latĩa ſupra ſyllabam fœmi.
ſimiliter ſũt tertiæ declinatõis & ablata
.s.aſſumũt tis:ut ſalus tis:uirtus tis.Ex
cipiunt tellus ris:pallus dis:qd' etiã cor
ripitur in ntõ.

In us productā græca masculina: si apud græcos gtm̄ faciūt ī os tertiæ sūt declīa tionis: ut œdipus œdipodos œdipodis. Melampus dos melāpodis. Si uŏ faciāt apud eos gtm̄ in .u. fæ sūt declīatōis: Vt panthus panthu. Hic panthus panthi. & eius uocatiuus græcus o panthu.

In ys græca sūt tm̄modo & mutant ys gtī in is: ut phorcys phorcyos phorcis Erinys erinyos erinis. Chlamis uŏ chla midos chlamidis. āphibrachys ys amphībrachis.

In æs dipgthōgū duo īueniunt. hic præs prædis. hoc æs æris.

In aus fœminina sunt & ablata. s. accipiunt dis. laus laudis. fraus fraudis.

In eus græca sūt & us in: i. mutant: ut ty deus dei. Latini in q̄busdā mutant eus ī es productā: ut achilleus achilles. Perseus perses. Quod etiā Dores faciunt. Vñ & utūs in .e. longā īuenit: ut o achil le. o perse. o ulixe. Nā ulixei gtūs est. ab ulixeus ntō: sicut achillea actūs est ab ntō achilleus. Græci tam̄ e diuerso p es

eus aliquãdo ꝑferũt:ut ꝑ geryones geryoneus.pro antipates antipatheus: & pro ares areus.

In.x.ſi a uerbis ſint ĩ go deſinentibꝫ ablata x aſſumũt gis:ut grego grex gis:rego:Rex regis:lego lex gis.cõiungo cõiunx cõiugis abſq;.n.& a uerbo græco: phrygo frux gis.Nam illos in hoc q̃i ſequimur.

Apud antiquos hic & hæc & hoc frux ĩueniſ:ꝑ hic & hæc & hoc frugi.

In.x.uero ſi a uerbis non ſint in go deſinentibus ablata .x.aſſumunt cis:ut fallax cis:lux cis:nex cis & penultima producũt.Oĩa in.x.per obliquos caſus natura uł poſitõne.Excipiunt q̃ mutãt.e. in.i.correptã:ut apex picis:uertex ticis remex gis:& q̃ ĩ.x.deſinũt maſculĩa latina:ut fornix cis:uarix cis.& barbara: ut uolux is:pharnax cis:& ꝑterea grex gis crux cis fax cis:nux nucis:pix picis: dux cis:trux cis:coniũx gis:ſalix cis:& q̃ nec.g.nec.c.hñt ante.x.ut nix niuis ſupellex tilis.ſenex nis.nox quoq; no-

facit ſm græcos q nyx nyctos declinãt
Nã græca ſuãt cõſonãtẽ ſuã:ut phæax
phæacos.phæas phæacis:onyx onycos:
onyx cis:Cõpoĩta ſĩpliciũ declinatõnẽ
ſequnt:ut pnox pnoctis:exlex exlegis
A pud antiquos hæc nix ninguis: hæc ſu
pellectilis huius ſupellectilis: hic ſenex
huius ſenicis.
I n.bs.ms.ps.interpoĩta.i.faciũt gtm̃:ut
urbs urbis:hyems hyemis:inops inopis
Sꝫ ſi e hẽant añ.ps.uel.bs.& nõ ſint mo
noſyllaba mutãt.e.ĩ.i.ut prĩceps pis:ce
lebs bis. A capite uõ cõpoſita ablata·s.
& mutata.e.ĩ.i.accipiũt tis:ut ãceps an
cipitis:biceps bicipitis.
A pd̃ antiquos ancipes pitis:& ancipis:Bi
ceps bicipitis & bicipis.& præcipes præ
cipitis & præcipis.
I n.ns.ls.rs.ablata.s.accipiũt tis:ut mõs
tis:puls tis:pars tis. Excipit̃ frõs dis:fo
liũ & lens dis aĩal:glãs dis:libripens dis
Et a corde cõpoſita uercors dis: cõcors
concordis.
A pud antiquos inuenitur hæc concordis

huius cõcordis:hæc discordis huius dis

DE DATIVO ET ALIIS CASIBVS

Primæ declinationis.

Rimæ declĩatõnis dtũs similiſ
& gtũs ĩ.æ. diphthongũ desinit
Vt huius musæ huic musæ:ni
si diæresis fiat: Vt pictai:aulai
militiai:pro pictæ:aulæ:militiæ.

Accusatiuus ĩ am desinit:ut hãc musam.
Et in an si sit a græco in as. Et ĩ en si sit
a græco in es:ut hũc æneã hũc anchisẽ
A fœmininis quoq; græcis ĩ.a.desinen-
tibus poetæ pferũt actm̃ græcũ ĩ an: Vt
æginan:sed raro.

Vocatiuus in.a.correptã:ut o poeta:nisi
græce producat:ut o ænea. Aliqñ etiã a
ntõ ĩ es græco.ĩ.e.longã desinit græce:
ut achates o achate non solũ primæ sed
etiã tertiæ declĩatõis:ut achilles o achil
le.Chremes o chreme :& a ntõ græco ĩ
.a.quoq; uel.e:pductas vtũs similiter p
fert a poetis nonnunq̃:ut o Caliope.o.
nemea.

Abltũs ĩ.a.productã:nisi sit a græcis ter-

minātibus dtūm in.ʜ.ut achatʜ penelo
py.tūc enī ī.e.lōgā desinit:ut achate ꝑ
achata:penelope pro penelopa:q̄i dtūs
græcus ꝑ ablt̄o latino ponat. Calpe tn̄
Iuuenalis cōripuit dicēs:Sed lōge calpe
relicta:

Nominatiuus & vtūs plrales similes sūt
gtō & dtō singulari.

Genitiuus fit addita rū.ablt̄o singlari:ut
a musa aꝝ:nisi sicopa fiat:& maxīe ī cō
positis pronymicis:ut graiugenū ꝑ gra
iugenaꝝ:& tyndaridū ꝑ tyndaridarum

Dtūs & abltūs mutāt extremā.a.ablt̄ ī is
ut a poetis musis. Excipiūt pauca q̄ trās
figurātur ex masculīs nō hn̄tibꝫ neut̄:
ut a natus:nata natabꝫ:A libertus:liber
ta libertabꝫ:& reliq̄ eiusmōi:& tn̄ ēt ī is:
ĩueniūt:ut filiis ꝑ filiabus:ambæ præte
rea:& duæ ambabus & duabus.

Apud antiquos inuenit eabus.

Accusatiuus quoq; fit addita.s.ablt̄ō:ut a
musa:has musas.

DE DATIVO ET ALIIS CASIBVS Secundæ declinatōis.

Ecundæ declinatõis dtũs & ab
latiuus ſingl̃aris fit a gtõ mu-
tata.i.in:o.ut uiri uiro:teneri
tenero:mneſtei mneſteo. Or
pheus orphei:ſed in eiuſmodi nõibus:
q̃ in eus deſinũt:ut orpheus dtõ græco:
uti ſolẽt poetæ:ut orphei ꝑ orpheo.
Accuſatiuus quoq; a gtõ fit mutata.i.ĩ uꝫ
ut priami priamũ:tydei tydeũ: ſꝫ ĩ his q̃
ĩ eus terminãt actõ plerũq; græco utun
tur:ut tydea:illionea.
Vtũs a ntõ in.r.uel.m. deſinente ſimilis
eſt ei:ut luciſer o lucifer:templũ o tem-
plum. Nam tymbre nõ eſt a nominatĩo
tymber:ſed tymbrus: ſicut puere apud
antiquos a puerus. Sed a ntõ in eus græ
cus ſeruatur vtũs o tydei o capaney.pro
pria a ntõ in ius abiiciunt us:ut Virgili
us o uirgili:laurentius o laurenti.
Apud antiquos ĩuenitur .o. Mercurĩe.o.
Virgilie & ſimilia. Alia omnia conuer-
tunt us in.e.ut myrtus o myrte:cinthi-
us o cinthie. Excepto uno filius qđ uo-
catiuũ tã ĩ.i.facit ẽ in.e. ut o fili o filie:

Ntūs tñ aliqñ ꝑ vtō poīt:ut o fluuius o po
pulus.
Nominatiuus & vtūs pluralis ſimilis ē ge
nitino ſingl'ari in maſculinis & fœmini
nis:ut hic doctus huiꝰ docti hi & o do-
cti:hæc platanus huius platani: hæ & o
platani. Notaſ dii pro dei:ſicut in dtō &
abl'tō diis pro deis:q̄ per ſynereſim ei ī
.i.longā facta uidentur.
Antiqui enī.i.ꝓductā per geminū.ii.ſcri
bebant:unde nūc etiā dii & diis mono-
ſyllaba ſūt. In neutris uero mutāt.i.gtī
ī.a.ut templi:hæc & o templa.
Genitiuus pl'ralis abl'tō ſingl'ari addit rū
ut docto doctoꝝ: uiro uiroꝝ:niſi fiat ſī
copa ī his q̄ neut̄ ñ hñt:ut uirū ꝓ uiroꝝ
Deū pro deoꝝ:diuū pro diuoꝝ:numuꝫ
pro numoꝝ:iugerū ꝓ iugeroꝝ. Dicitur
tam̄ & hoc iuger ris. fit tamē etiā in his
quæ habēt neutra:ſed raro:ut ſociū pro
ſocioꝝ & rutulū pro rutuloꝝ. Iniquum
pro iniquoꝝ:paruū pro paruorum. Fre
quentius tam̄ fit ī his quæ numeros ul'
menſuras ſignificāt:ut ſenū pedum ꝓ-

ſenorũ. In pronominibus uero ẽt apud antiquos inueniſ: ut meum: tuũ noſtrũ pro meorꝝ: tuorꝝ: noſtrorꝝ.

Dtũs & abltũs pl̃ralis mutãt. o. abl̃tĩ ſĩgularis ĩ is: ut uiro uiris: platano platanis: tẽpla tẽplis. Notãt pauca ĩæqualia: hoc uas uaſis: hæc uaſa ſorꝝ: his & ab his uaſis. Et nõia feſtorꝝ: ut hæc uulcanalia horũ uulcanaliorꝝ: uel uulcanaliũ: his & ab his uulcanalibus Sil̃r ſaturnalia floralia compitalia & ſil̃ia his. Necnon a domo haꝝ domorꝝ & domuũ: his & ab his domib3. Sũt ẽt q̃dã defectĩa: ut huius tabi: huic & ab hoc tabo. Maria: æra: uina: mella. ordea gtõs & dtõs plurales raro hñt ĩ uſu: Duo præſa & ãbo duorꝝ & amborꝝ. In neutro duũ duob3 & ãbob3 duab3 & ãbabus. Duo ẽt ꝑ actõ duos poĩt

Actũs pluralis addit. s. abltõ ſingulari: ut hos dños: has platanos: neutra ſẽꝑ accuſatiuũ ſimilẽ hñt ntõ & vtõ: ut hæc templa. Actõ hæc templa. Vtõ o templa.

DE DATIVO ET ALIIS CASIbus Tertiæ declinationis.

Ertiæ declinatiõis dtũs a gtõ fit abiecta.s.& ꝓducta.i.ut hoc ſce ma huius tis huic ti: mare huius ris huic ri· In græcis tñ corripitur .i.ut palladi.

Actũs mutat is gtĩ ĩ em:ut huius ſolis hũc ſolẽ flamĩs flammẽ Excipiũt ĩ is deſinẽ tia quæ gtm̃ habẽt ntõ ſimilẽ. Sũt autẽ hæc plerũq; græca ul' ꝓpria: ut tiberis ti berĩ:uel tibris tibrĩ: fabaris fabarĩ:arãs ararĩ.Nã arar per apocopẽ.Lucanus ꝓ tulit.& greca ſimiliter neapolis neapolĩ charybdis charybdĩ·Alpes q̃uis pluraliter tm̃ declinet:ſicut ſyrtes inuenit tam̃ actũs ſingl'aris uarius illius ĩ em:ut hãc alpem huius alpin:im ut hãc ſyrtĩ. Latina ẽt ſimilit hæc turrĩ:ſecurĩ:pupim:ſi tim reſtĩ:uim maguderĩ:burĩ peluĩ tuſſi.Ex his tñ ẽt q̃dã ĩ em faciũt actũ:ut pupẽ:ſecurẽ. Cætera oĩa:ut dixiũs ĩ em deſinũt:ut hũc pr̃em leporẽ : Auctores tñ tã ĩ hac q̃ ĩ aliis declĩatõnibus actũm græcũ plerũq; ſuãt:ut lampada:titana: ſyrena.

A pd⁹ ātiquos inuenit: hæc lāpada lāpadæ
V ocatiuus similis est ntō: ut pater o pat:
I n græcis aliqñ græcus seruat uocatiuus
ut Tibris o tibri: pallas o palla: ut supra
diximus thebais thebai.
A bl̄tūs in neutris in .e. desinētibʒ: ut hoc
monile & ī adiectiuis & gentilibus faciē
tibus neutrū in .e. per .i.. ꝓfertur: ut ab
hoc monili: ab hoc utili: ab hoc rauena-
ti. Excipiunt ab hoc gausape & propria
ut reate: prænestε. Notat ēt ab hoc rete
& ab hoc natale. Gentilia ēt plerunqꝫ: ut
ab hoc Arpinate. Similit oñia neutra
in al: ut animal: ceruical : Ab hoc aīali
ceruicali. In ar item neutra penultimaʒ
per obliquos producētia: ut hoc calcar:
lucar: a calcari. lucari. Et q̄ termināt ac-
cusatiuū tm̄imō in im: ut uim tiberī: ti-
grim & reliqua eiusmōi a ui: tiberi: tigri
Nam q̄ actūm ī em & ī im termināt: ea
tā in .i. q̄ in .e. faciunt abl̄tūm: ut pupeʒ
uel pupim: A pupe uel pupi: turrem uel
turrim: turre uel turri. Nomīa quoque
mensium in .i. tm̄: ut septēber: october:

c 9

a ſeptembri octobri· Imber etiam imbri
Quītilis ſextilis a qntili ſextili.

P er.e.uero &.i. indifferenter profertur idem caſus ſcilicet abltūs tertiæ declina tionis in omnibus trium generum cōi- bus:ut hic & hæc & hoc par.Ablatīo ab hoc & ab hac & ab hoc pare uel pari:ue tus uetere uel ueteri:Audax audace uł andaci.inops inope uel inopi: demens demente uel dementi.Concors concor de uel concordi.Vigil quoqꝫ & pugil & artifex in.e.& in.i.faciunt. memŏ autē memori magis.Cōtra uero ſoſpes & ho ſpes:ſoſpite & hoſpite.

A pd̄ antiquos hec retis huius r̄tis:hæc re tia huius r̄tiæ:hæc gauſapes & hæc gau ſapa:Pluralia quoque hæc gauſapa gau ſaporum:quaſi a nominatiuo gauſapuꝫ hic & hæc Arpinatis & hoc arpinate & ſimilia.Communia quoque in er ſi non exeunt ēt in is per.e.ſolam proferūt:ut hic & hæc & hoc papauer a paupere:de

gener a degenere: uber ab ubere. Com
paratīa In or ꝑ.e.&.i.ut hic & hæc ma
ior re uel maiori: minor minore uel mi
nori. Similiter quæ ī uis ul' guis ul' gnis
desinunt: ut ciuis ciue uel ciui: auis aue
uel aui: Vnguis unge uel ungui: Ignis
igne uel igni: uel in ctis. Vectis uecte l'
uecti. Et fere omnia ante is duas conso
nantes habentia in eadē syllaba: ut ne
ptis nepte uel nepti: Pestis peste uel pe-
sti: Hostis hoste uel hosti: Amnis amne
uel amni: Vltrix etiam & Victrix quæ
neutrum plurale faciūt in.a.per: e.&.i.
terminant Vltrice uel ultrici: Victrice
ul' uictricia Et gētilia ī as: ut Rauenas te
uel Rauenati Propria uero appellatiuis
similia per.e.solum proferuntur: ut Iu
uenalis a iuuenale Martialis a Martiale
Fœlix a Fœlice. Rudis etiam pro uirga.
per.e. Ab hac rude. Strigilis uero quod
Vel a stringendo deriuatur: Vel a stlen
gis Græco facit in.i. Strigili. Alia om-
nia In.e. Correptam Terminant: Vt
ab hoc Patre· Ab Hac Matre: ab hoc &

ab hac militiæ.

Nominatiuus plʼralis fit a gtō singulari is in es productā mutata in masculinis & fœmininis & cōibus: ut huius patris patres: matris matres: cōsulis consules: fœlicis lices. In neutris uero ab ablto sīgu lari hoc modo. si desinūt in. i. tm̄ uel in e. & ī. i. addita. a. ut a monili monilia ab audace uel audaci audacia. Excipiuntur a uetere ulʼ ueteri uetus. a ludicri ludicra & cōparatīa a maiore ulʼ ori maiora: ab hoc amplustri amplustra: Si uero desinit in. e. tm̄ mutatur. e. in: a. ut a carmine carmina. a capite capita.

A pdʼ ātiquos pluria īueniť & īde cōpoītū cōpluria & āplustria.

Genitiuus pluralis in omnibꝫ quæ terminant abltūm singularē in. i. solum facit ium: ut ab hoc sedili sediliū: lacunariū calcari riū. & q̄ termināt ntm̄ ī as ut as assiū: mas marium: ciuitas ciuitatium: pietas tiū q̄ ꝑ syncopā sæpe ꝑferuntur: ut ciuitatum: ꝑbitatū :& quæ in es quæque in is exeunt parisyllaba in ntō

& genitiõ ī es:ut uulpes pium:fedes di
um:molles lium. Præter uates uatum.
In is:ut ignis igniũ:collis colliũ:narris
narrium. Præt canis canũ: panis panũ
iuuenis iuuenũ. In duas quoq; conſonã
tia exeũtia faciũt in ium:ut ars artium:
põs tium. urbs biũ. Sic ergo & merx ciũ
Præt hyẽs hyemũ: forceps pũ:prĩceps
pũ:mũiceps pũ mãceps pũ. Sil'r ī ium fa
ciunt tm̃ pl'r declĩata:ut manes niuꝫ:al
pes piuꝫ:tres triuꝫ:q;nquatres q;nqua
triuꝫ:uires riuꝫ. plures riuꝫ. Et q̃ ter
minãt abltũm tã ī.e:q̃ ī:i.ut fœlice ul' ci
cium. pare uel pari rium:prudẽte ti pru
dẽtiuũ:amãte ul' ti tium:niſi p ſicopã p
ferãt:ut prudẽtum:amãtum: cæleſtum
& ſimilia. edace ul' edaci ciũ fallace ul' ci
fallacium. Excipiunt a uigile li gilum:
uctere ri rum:memore ri memorũ:ſup
plice ci plicum. artifice ci ficum:parẽte
ti tum. & comparatĩa:ut meliori re me-
liorum. Alia uŏ terminãtia ablatiuum ĩ
.e.tm̃ mutãt.e.ĩ um:ut pœnate pœnatũ
pſule ſulum:carmĩe num. lubare rum:

Excipiuntur carne carnium: dite ditiuꝫ lite litium: niuæ niuium: nocte noctiuꝫ imbre briū. qđ imbri ēt facit: ut dixiūs cū ſuis cōpoſitis: Notaſ ēt a boue boum & nō bouū: & bobus: ſiue bubus: nō bouibus: ab alite alituū: & non alitum.

Apud antiquos marū ꝓ mariū: ſedum ꝓ ſediū: mēſum ꝓ mēſium: parentiū ꝓ parentum: hoſpitiū ꝓ hoſpitum.

Dtūs & ablᵗtūs fit a gtō ſingulari īteriecta bus: ut hōis hominibꝫ: matris matribꝫ Excipiť bobus: ut añ dictum eſt. Cicero pœmatis ēt dixit ꝓ pœmatibus: ſicut toreumatis: emblematis & eiuſmodi.

Accuſatiuus pluralis ſilis eſt nominatiuo hi patres: hos patres: hi conſules hos cōſules: hi & hæ homines: hos & has homines. Excipiuntur quædam græca: quæ hūc caſum in is productaꝫ faciunt ſolum: Vt ſardis: has ſardis: alpis has alpis: ſyrtis has ſyrtis: trallis has trallis: Quæ uero in ſingulari numero genitiuum ſimilem habēt nomīatīo: ut hic & hæc oīs huius oīs. & ſēꝑ plᵗralia: ut ma-

nes:penates:plures.& ī er definētia que
termināt abl'tm̄ in.i.ut acer ab acri. Et
imber cū suo cōposito december.& ī ns
uel.rs.terminātia:ut hic fōs:hic & hæc
iners hoꝝ ōium actūs ꝑ pluralis raro ī es
frequenter in is terminātur.Apd' Vir-
gilium īuenitur hos tenacis ꝑ tenaces:
apud Ciceronē has litis pro lites.ī græ
cis græcus actūs aliqñ in as correptā:ut
thoracas ꝑ thoraces:archadas ꝑ archa-
des:troadas ꝑ troades: & similia his.

DE DATIVO Q VARTAE DE-
clinatōis:& aliis casibus.

Atiuus quartæ declinationis fit
a gtō abiecta.s. & addita.i.ut se
natus senatui:manus nui: Apd'
Poetas abl'tūs pro dtō plerunq; inuenit
ut mœtu pro mœtui:uictu pro uictui.
A ctūs a ntō mutata.s.in.m: Vt Senatus
hūc senatū:manus hāc manū.
V tūs similis ē ntō:hic senatus o senatus:
hæc manus o manus.
A bl'tūs a gtō abiecta.s.ut ab hoc senatu:
ab hac manu.

Nominatiuus plralis accusatiuus ēt & uocatiuus similes sūt genitiuo singulari: ut huius uisus hos uisus & o uisus: hæc idus hax iduū semp plrale est: sicut ōium festox nomina.

Genitiuus plralis a nominatiuo singulari abiecta.s.& assūpta um.ut Senatuuz manuū apud Virgiliū currū p curruuz inuenitur per syncopā.

Dtūs & abltūs a genitiuo singulari mutata.u.in.i.& interposita bu: ut Senatibz manibus. Excipiūtur quæ seruant.u.artubus: arcubus: portubus : tribubus: lacubus. Neutra uero in.u. desinentia assumpta: a faciūt nominatiuum & accusatiuum & uocatiuum plrales: ut genua cornua. Quorum datiuus & ablatiuus fit ad ımilitudinem masculinorū & fœminox: ut genibus: cornibus.

DE DATIVO QVINTAE DECLInationis: & reliquis casibus.

Atiuus quintæ declinationis similis ē gtō. uterq; enī abiecta.s.nominatiui assumūt.i.ut

dies diei:& ſeruant.e.productam noſa
tiui ſi fuerit .i.ante.es.Alioqn corripi-
unt:ut fides fidei.

A pud antiquos inuenitur die pro diei &
fide pro fidei:& acie pro aciei:requie ꝑ
requiei:& quod uetuſtiſſimum ē:dies ꝑ
diei.

A ccuſatiuus mutat.s.nominatiui ī em:ut
diem:rem:fidem.

V tūs ſimilis eſt ntō:ut dies o dies:fides:
o fides.

A l'tūs abiicit.s.ntī:meridies meridie aci-
es acie.

N tūs pl'ralis actūs quoq; & vtūs ſimilis ē
ntō ſingl'ari :hic dies:hos dies:o dies:

G tūs fit addita abl'tō ſingulari ruꝫ:ut die
dieꝫ.re.reꝫ.Qui caſus in aliis huius d'
clīatōis nōibus in uſu non eſt.

A pud antiquiſſimos tñ inuenitur:ut faci
erum:ſpecierum.

D tūs & abl'tūs fiūt ab ablatiuo ſingulari
addita bus:ut die diebus.re rebus.Qui
caſus ſimiliter in aliis nominibus apud
pleroſq; deficiūt.

HINC ANOMALA SEV DEFECTI
VA percurrenſ tam&ſi ea ſuperius:ut
quæq; nobis occurrebāt attingimus.

Vnt quædam nōia ciuitatum
in æ diphthongū deſinētia ſe,
per pl'ralia:ut uercellæ:cumæ
baiæ:thebæ: athenæ : amiclæ:
micenæ.Pleraq; tñ ex his ſigulariť apd'
poetas prolata ĩueniũtur: ut hæc thebe
huius thebes.hec micene cenes: Simili
ter pluralia tm̃ inſidiæ:nuptiæ:diuitiæ:
excubiæ:induciæ:exuuiæ:nugæ:exeq̃e
inficiæ quiſquiliæ:kalendae:nonae:nũ-
dinae:minae:illecebrae:ſcopae: plateae
& ſiqua ſimilia his:ut ſcholæ:tenebrae
latebrae:q̃ raro ſigulariť declinantur.

In es item ſemp pluralia fœminina:alpes
ſyrtes grates:lacťes:ambages: fores ĩue
nitur & ab hac fore.Opes uepres:uires
inuenitur tamen hæc uis hanc uim ab
hac ui.Maſculina etiã manes:penates:
proceres:primores:annales:sẽtes:unuz
cõe hic & hæc tres:unũ fœmininũ in us
haec idus hanz iduum.

Sunt quædam mutantia genus:hic locus
hi Loci & hæc Loca:hic locus hi ioci &
hæc ioca:hic lorus græcum & hæc lora.
hic tartarus ſimiliter græcū hæc tätara.
hic gargarus hæc gargara.hic menalus
hæc menala:& fœīnū hæc carbaſus plu
raliter hæc carbaſa.hæc ſupelex:plura-
liter hæc ſupellectilia.Neutra ēt hoc fre
nū:hi freni & hæc frena:hoc cælū hi cæ
li:hoc porrū hi porri:hoc raſtruȝ hi ra
ſtri & hæc raſtra.

Suut quædam mutantia declinationem.
Vt hæc paſcua paſcuæ & hæc paſcua pa
ſcuorū:hoc epulū:hæ epulæ epularum.
hoc cepe:hæ cepæ aꝝ.hoc uas:hæc uaſa
oꝝ.hoc cetus ceti.hæc cete cetorum:ſȝ
græcū ē.Nā pl'ralia neutri ge.in.e.lati
na eſſe nō poſſūt:hoc iugerū geri:hæc
iugera iugeroruȝ & iugerū & iugeribus

Sunt etiam in.a.neutra ſemper pluralia:
Vt Arma:mœnia:ſerta:præcordia inte
ſtina:caſtra:roſtra de nauibus:teſqua:
exta:comitia:uitalia:uirilia : genitalia:
georgica:bucolica:et feſtoꝝ nomīa ſil'r

Floralia:ſaturnalia:cõpitalia:orgia:dio
nyſia:trieterica & eiuſmodi oĩa:de ſpe-
cu & penu ſatis dictũ eſt.

Sunt quædam deriuatĩa nõ ſuantia genꝫ
primitiui.ut beta:rana:malua betaceus
maluaceus:ranunculus:Scutũ: ſcutella
uel ſcutulla:glandiũ glandula:unguis:
& anguis:ungula & anguilla:acus acu-
leus:nubes nubilũ:enſis ẽſicula: priſtri
nuꝫ priſtilla:canis canicula. Ex quibus
pleraq; mutãt ẽt ſignificatõeꝫ primitiui

Nomina ad pondus uel menſurã ptinen-
tia plꝛalitate carẽt.Aurũ:argentũ:plũ-
bum:ſtagnũ:auricalcũ:ferrũ cuprum:
gĩgiber:piper:cicer ſiler:ordeũ:frumẽ
tũ:inueniť tam̃ ordea:frumẽta:& triti-
cum:oleũ:æs:mel:uinũ:inueniť tamen
mella:uina: æra.Præſa lac fel:uer:pela
gus:uulgus:uirus: humus : tellus:ſitis.
puluis:ſanguis:pontus: lux pax:lues:
fames:labes:

Sunt quædam tam ſecundæ q̃ quartæ de
clĩetõis:ut laurus:quercus: cornus:pi-
nus:ficus:colus: Domus quod ĩ tribus

casibus est secundæ: ut domo domorum domos. Inuenit & has domus. In aliis uero quartæ huius domus: huic domui hãc domum. o domus: hæ domus his & ab his domibus. nã domi aduẽbiis ascribitur.

Sunt etiam nomina quorũ ntũs in usu nõ ẽ: ut prex: uix daps: scobs: trabs: scrobs ops: stirps.

Sunt alia q̃ duos tm̃ casus habẽt: ut tabi tabo: tãtundẽ: tãtidẽ: fors: forte.

Sunt quæ unũ tm̃ habent: ut istac ditõe spõte. Quod tam̃ dici potest aduerbiũ pro nomine.

Sunt in. i. semp plralia masculina: ut gemini cancelli: fasti: fori: ducenti: tricẽti: quadrigenti quingenti: sexcenti: septingẽti octĩgenti: nonigenti:

Sunt & ĩ. e. masculĩa sẽp plralia: ut hi cometæ horũ cometarum.

Sunt quæ naturaliter carent uocatiuis: ut qualis: talis: quantus: tantus: quot: tot & ab eis deriuata. Præterea ullus: alius: alter: uter: neuter: uterq; alteruter: nemo

bini.terni:quaterni & reliq̃ eiuſmodi.

Nomina numeroꝝ a quattuor uſq; ad cẽ-tum pluralia ſunt oĩs generis & indecli nabilia.

DE NOMINE PERSTRINXIMVS QVAE NECESSARIO PRAE-cipienda uidebant. De uerbo itidem fa ciemus: ut de uariis ac dificillimis Præ-teritoꝝ formis breuiter & cõmode tra-ctemus ſupinorũ etiam. Quibus cogni tis participioruꝫ quæ ex his naſcunt co gnitio ſequetur. Nam reliqua tempora non ferme uariant: niſi pauca admodũ anomala: de quibus poſtea dicetur cum defectiuis.

SEQVITVR de uerbo: & de prima cõ iugatione. De præteritis uerboꝝ & ſu-pinis primæ coiugatõnis.

Rimæ coniugatiõis uerba oĩa ſminãt præteritũ ĩ aui: & ſupi-nũ ĩ atũ ut amo as ui amatũ la boro laboraui laboratum. Ex cipiuutur q̃ deſinũt ĩ: ui. hæc ĩferius col lecta cũ ſupinis eoꝝ. cubo cubui cubituꝫ

micui caret ſupino. plico plicui plicitus
ſeco ſecui ſectū: neco necui nectum: fri
co fricui fricturū: domo domui domitum
tono tonui tonitum: ſono ſonui ſonitū
crepo crepui crepitum: ueto uetui ueti-
tum: nexo nexui nexum. Præterea do
dedi datum. ſto ſteti ſtatum: iuuo iuui
iutum: lauo laui lotum uel lautū. Notā-
tur plico quod cum præpoſitione com-
poſitum facit in ui. explico explicui ex
plicitum cum nōie in aui: ut multiplico
caui tum: Inueniſ tam: ſed raro applica
ui & implicaui citum uel catus: Et mico
cuius compoſitū dimico dimicaui dimi
catum. Et cubo quod in compoſitione
facit incubo incubas incubui: & incum
bo incumbis incubui incubitū. Et tono
intonui intonatū: & neco necaui atum:
ferro: neco necui nectus alia ui. & lauo
cuius ſupinū inueniſ lauatum & lauatu
rus participiū: & lauo lauis tertiæ coniu
gatōis: & poto cuius itē ſupinū potatū &
potum: unde poturus: & ſto qđ ī cōpoſi
tione ſeruat duplicatōem præteriti: Vt

conſtiti:præſtiti:& ſupinū facit præſti-
tum & præſtatū:& conſtatū:unde con-
ſtaturus:ubi producitur.a.cū in ſimpli
ci corripiatur.Et do quod cuz aduerbio
circum ſeruat coniugatōem ſuam circū
do as circundatum.Cum aliis uero mu
tat:ut trado dis traditum ēt qđ penulti-
mā & añpenultimā ubiq; corripit:ut da
mus:dabimɔ:datus:daturus.

DE SECVNDA CONIVGATIOne

Ecundæ coniugationis uerba in ui
diuiſas præteritum termināt: ut habeo
habui:rubeo rubui:doceo docui.Exci-
piunt hæc iubeo iuſſi: ſorbeo quod etiā
ſorbo dicitur ſorpſi uel ſorbui:mulceo
mulſi:maneo manſi:neco necui:quieo
quieui.Quieſco inchoatiuum eſt hæ-
reo hæſi:luceo luxi:polluceo polluxi:ci
eo cies:quod etiam cio cis quartæ coniu
gationis eſt ciui uel cii:& que.u.conſo-
nantem habent ante eo:ut moueo mo-
ui:foueo foui:caueo caui: Conueo qđ
etiam coniuo tertiæ coniugationis coni
conixi:ferueo qđ etiam feruo ſimiliter

tertiæ cõiugationis inuenitur ferui. Di
citur etiam ferbeo ferbui: & in deo uo-
cali producta: uel ar ante deo faciũt in
si: ut rideo risi: suadeo suasi ardeo arsi:
p̃ter strideo: siue strido stridi. E. uŏ ul'
.a. breuib3 ante deo in di: ut sedeo sedi:
uideo uidi. Excipiunt' etiam duplicãtia
præteritũ hæc. Pendeo pependi: tondeo
totondi: mordeo momordi: spõdeo spo
pondi: quæ in compositione tamen nõ
geminant. Et habentia au ante deo: Vt
audeo ausus sum: gaudeo gauisus sum.
antiqui etiam gausi & ausi dixerunt &
ausim ausis ausit in subiunctiuo. Exci-
piunt' quoq; in geo. l. uel. r. antecedenti
bus. Vt indulgeo indulsi: fulgeo fulsi:
algeo alsi: urgeo ursi: turgeo tursi: ter-
geo tersi: mulgeo mulsi uel mulxi: diffe
rentiæ causa secundum quosdam & lõ-
ga ante geo posita: ut lugeo luxi: augeo
auxi: frigeo frixi. Excipiunt' etiam ĩ leo
habentia ante. l. aliam consonantem in
eadem syllaba: Vt impleo impleui: fleo
fleui. cleo cleui: & ab oleo composita: ut

adoleo adoleui:exoleo exoleui: quod ẽt
olui facit:ſimiliter redoleui & redolui:
Sed adolui etiam non ſolum adoleui di
cebant antiqui. A deleo quoq; deleui &
obſoleo obſoleui: Excipitur quoq; unus
in queo torqueo torſi.

Supina a præterito in ui diuiſas conuerſis
ui in .i. correptam aſſumunt tum: ut ha
bui habitum. Excipiuntur teneo tenui
tentum: Doceo docui doctum: Cen-
ſeo cenſui cenſum. Et neutra omnia q̃
carent ſupinis: Vt patui: carui ualui: ſtu
pui: tepui: horrui: parui: egui. Et cũ his
actiua metui: & timui: A pateo tamen
paſſum. a careo caſſum. dicitur partici-
pium uero cariturus: quaſi a ſupino ca-
ritũ: ſicut ualiturus a ualitũ.

A præterito in ui ſyllabam mutat ui in tũ
Vt ciui citum moui motum. Excipiun-
tur caueo caui cautum: faueo faui fautũ
Nam oleo & ab eo compoſita: ſicut præ
teritum uariat: ita & ſupinum: Vt olui
Olitum & oleui oletum: Aboleo Abo-
lui abolitũ: & aboleui aboletũ: adoleo tñ

adoleui adultū facit:

A præterito uerborum ī deo cuiuſcunque terminationis facit in ſum:vt rideo riſi riſum:ardeo arſi arſuz:mordeo momö di morſum:audeo auſum: gaudeo aſſū pſit.i.gauiſum:ſedeo geminauit.s.ſeſſum.prandeo quoq; pranſum:q̄uis neutrum ſit. Vnde & ꝑticipium habet præteriti:vt prandeo prandi pranſus:Sicut cœno cœnaui cœnatus:iuro iuraui iurātus:Pateo patui paſſus:titubo titubaui titubatus.

A præterito in ſi quædam uerba faciūt in um uel in tum:vt indulſi indultum:uel indulſum:mulſi multum vel mulſum: torſi torſum vel tortum: Quædam ī ſū tm̄:vt fulgeo ſi fulſum: alſi alſum:terſi terſum.

A præterito in xi ſupinū facit ī ctum: Vt luxi luctum:auxi auctum.

DE TERTIA CONIVGATIONE

Ertiæ coniugationis verba in cio antecedente.a.faciunt præteritum ī ci .a.in.e.productam mutata:vt facio feci

iacio ieci cum ſuis compoſitis: vt inficio infeci: iniicio inieci. Inuenitur & icio ici. I. uero antecedente faciũt in xi mutata. i. in. e. ut aſpicio aſpexi. illico illexi Excipitur elicio elicui. Pelliceo uero pellexi & pellicui: & apud antiquos allicui.

In dio unũ fodio fodi penl'tĩa ꝓducta cũ ſuis cõpoſitis: ut confodi.

In io. e. añcedẽte: unũ ĩuenit meio qd' caret præterito & ſupino.

In gio ſimiliter unũ: vt fugio fugi penultima producta cũ ſuis cõpoſitis: ut refugi confugi.

In pio ca antecedente: ca in ce productã mutata abiiciunt. o. vt capio cepi cũ ſuis compoſitis: ut incipio incœpi. Cu uõ antecedente in ui terminant præteritus penultima producta: vt cupio cupiui cũ ſuis compoſitis: ut concupio concupiui Alia in pio deſinentia in ui diuiſas faciunt: Vt rapio rapui: ſurripio ſurripui & ſurpui per ſyncopam: ſapio ſapui quod etiam ſapiui fecit cum ſuis compoſitis: vt reſipui. Cœpio' qd' ĩ uſu non eſt cœpi

facit.

In rio unum inuenitur tertiæ coniugati onis. Pario peperi: quod etiaʒ quartæ uetustissimi protulerūt.

In tio per si præteritum faciunt quatio quassi cum suis compositis concutio cōcussi.

In uo diuisas mutāt. o. in. i. Vt acuo acui spuo spui: arguo argui . Excipiūt struo struxi: pluo pluui: uel plui: coquo coxi: linquo liqui.

In uo syllabam. l. antecedente. o. in. i. cō uertunt: ut soluo solui: caluo calui: uoluo uolui. Vocali aūt ꝓducta añcedēte facit ī xi: ut uiuo uixi.

In bo uocali naturalr̄ lōga añcedente bo in psi conuertunt: vt scribo scripsi: nubo nupsi: Alia uero non habentia uocalem longam. o. in. i. mutant: ut bibo bibi: lābo lābi. Excipiť īcumbo bui & alia a cubo cōpositā.

In co. n. antecedēte abiecta. n. o. in. i. cōuertunt: ut uinco uici. s. antecedēte sco in ui mutāt: vt quiesco qeui: pasco paui

consuesco consueui: uel consuetus sum nisi sit icohatia: q̄ carēt præteritis. Excipiť cōquisco ɔquesi: cōpesco scui: disco didici deposco d'popposci. vocali lōga añ cedēte faciūt in xi: vt dico dixi: duco duxi. R. uŏ añcedente unū iueniť parco pepci l' parsi.

In do penl'tia natural'r lōga do ī si cōuĕ tūt: ut ludo lusi: rado rasi: uado uasi: euado euasi: diuido ēt diuisi facit: cedo cessi gemīat. s. Excipiūť cedo cecidi: pedo pepedi: cudo cudi: vl' cusi. strido qd' freqn ter strideo ꝑferť stridi. Tria abiiciūt. n. fūdo fudi: fīdo fidi: scīdo scidi: qd' scicidi ꝑferebāt: Cœsa ꝑuāt: ut pādo pandi: defēdo defēdi: scādo scādi. sil'r duplicantia ꝑuāt. n. ut pēdo pepēdi: tēdo tetendi. Excipiť tūdo tutudi penl'tia mŏ ꝑducta mŏ correpta. cado ēt ī prīcipio gemīať: ut cecidi. A do & sto ɔpoīta gemīnāť ī fine: ut trado didi: cōdo cōdidi. vñ abscō. do didi: resto restiti: cōsto cōstiti. Cæsa cōpoīta ñ geminānt: ut ꝑpēdo ꝑpendi: ꝑtūdo ꝑtudi. Exceptis a disco & posco cō

positis ꝑdidici: depoposci. Notaſ ēt de-
curri & decucurri.

In go.r.añcedēte faciūt præteritū ĩ ſi: Vt mergo merſi: ſpargo ſparſi: Tergo ſiue tergeo terſi. Alia ĩ go ſiue guo ĩ xi faciunt ut cingo cīxi: ango anxi: tĩgo uł tĩguo tinxi: ungo uel unguo unxi. lingo linxi. Rego rexi cuius cōpoſita ſeruant .e. ĩ præterito: Vt porrigo porrexi: ſurgo ſurrexi. Excipiuntur Pango pepigi uel pegi: tango tetigi: Pungo Pupugi ł punxi. unde repupugi uel repunxi: frāgo fregi: ago egi: lego legi cum ſuis cōpoſitis: Vt confregi: exegi: relegi. Notātur a lego cōpoſita: tria neglexi. dilexi: & ĩtellexi.

In .ho. deſinētia mutant ho ĩ xi: ut veho uexi: traho traxi.

In lo faciunt præteritum in lui: Vt Alo alui. Colo colui: conſulo ↄſului. Excipiūſ uello uelli ł uulſi ꝑcello ꝑculi excello exculi: ſʒ excellui ĩ uſu ē: qđ ł ab excelleo magis formaſ. & geminātia: ut pello pepuli: fallo fefelli: tollo tetuli: pro quo

ſuſtuli dicimus.

In mo deſinẽtia uocali ꝓducta añcedẽte. .o.in pſi conuertunt: ut demo dempſi: promo prõpſi:como compſi. Alia oñia faciũt ĩ ui diuiſas: Vt uomo uomui:tremo tremui. Excipiunt emo emi:premo preſſi.

In.o.antecedentibus.o:uel.g.ꝑ ui diuiſas faciũt:vt pono poſui:cũ ſuis cõpoſitis:ut præpoſui:appoſui:gigno & ſecundũ antiquos geno genui: Sil'r a cano cõ poſita ſuccino ſuccinui: occino occinui qd' ẽt occanui protulerũt. Alia oĩa in ui ſyllabã terminãt:vt ſino ſiui: ſtẽno ſtra ui:cerno creui:ſperno ſpreui:lino liui: vel lini ſm antiquos. Nam leui & releui magis ſũt a leo qd' ĩ uſu nõ eſt: ſicut de leo deleui. Excipit temno tempſi.

In pu.e.breui penultĩa añcedẽte mutãt :o.ĩ ui diuiſas: Vt ſtrepo ſtrepui & obſtrepo pui. Alia oĩa cõuertũt.o.ĩ ſi: Vt ſcalpo ſcalpſi:carpo pſi:ſculpo pſi:ſpo pſi:repo pſi. Excipit rumpo rupi.

In ro finita per ui ſyllabã terminant: Vt

tero triui:quæro quæſiui:& ſero ſeui cu
ius compoſita etiam in ui diuiſas faciũt
Sed mutata ſignificatione:ut deſero de
ſerui.ideſt derelinquo. Diſero diſerui.
ideſt diſputo:& inſero ĩſerui pro immit
to.Excipiuntur gero geſſi:uro uſſi:uer
ro uerſi uel uerri:curro cucurri.

In ſo.o.in.i.conuertentia aſſumũt ui:vt
arceſſo arceſſiui:laceſſo laceſſiui:uel la
ceſſi . Excipiuntur faceſſo faceſſi:ca-
peſſo capeſſi:uiſo uiſi: quæſo quæſi qđ
etiaʒ quæſiui profertur & melius pinſo
pinſui.

In to.c.antecedente quatuor inueniunt
flecto flexi:plecto plexi apud antiquos
necto nexi uel nexui:pecto pexi uł pe-
xui & pectui ſm alios.E.breui antece-
dẽte duo:peto petiui meto meſſui.r.añ
cedẽte ſił r̃ duo uerto v̂ti:& ſtẽto ſtertui
.t.gemĩato vnũ vt mitto miſi & vnũ itẽ ĩ
ſto vt ſiſto qđ qñ ſignificatõeʒ hẽt acti-
uã caret ꝑterito qñ abſolutã facit ſteti
ſic ſto cũ ſuis cõpoſitis vt reſiſto reſtiti.

In xo duo ĩueniunt:texo texis texui:&

nexo nexis: uſ nexas nexui.

Supina a præterito ĩ ci faciũt ĩ ctũ: vt uinco uici uictũ abiecta.n.ſic ẽt lĩquo liq li ctũ facio feci factũ: iacio ieci iactũ: icio ictum. Cõpoſita ſuãt. e. præteriti: vt infeci ĩfectũ. ĩieci ĩiectũ. Excipiũt depoposci depoſcitũ & didici diſcitũ apd̃ quoſdã:

A præterito ĩ xi mutãt xi ĩ ctum: vt aſpexi aſpectum: illexi illectum. Excipiunt flexi flexum; fixi fixum: fluxi fluxum: fixi fixum. fluxi fluxum & fluctus apd̃ ãtiquos: vñ & fluctus aq̃x. Notant ẽt fictus pictũ; ſtrictũ: mictũ: q̃ abiiciũt. n.

A præterito ĩ di mutãt di ĩ ſum: vt ſcandi ſcãſum: tetẽdi tẽſum: uſ tẽtum cum ſuis cõpoĩtis defẽdi defẽſus: comedi comeſũ uſ comeſtum. Excipiunt a do cõpoĩta q̃ faciũt ĩ itũ: vt tradidi traditũ: redidi tũ ꝑdidi ꝑditũ. Notãt amittẽtia .n. ĩ ꝑteri to q̃ .s. geminant: ſi penultima breuis fuerit: ut ſcidi ſciſſũ: fidi fiſſũ: fodi quo que & ſedi: & pãdi: geminãt: foſſus paſſum: ſeſſum.

A præterito in gi: ſi præſẽs deſinit ĩ gio cõ

uertũt.o.in tũ:ut fugio fugitũ.Si deſi-
nit ĩ go mutãt go ĩ ctũ: Vt ago egi actũ
frango fregi fractũ:tango tetigi tactuȝ
pango pepigi pactũ: quæ abiiciũt.n.&
ſeruant.a.in compoſitis: Vt coegi coa-
ctũ:infregi infractũ:impegi ĩpactũ:cõ
tigi contactum.

A præterito in pi:mi:pſi:in ptum faciunt
Vt incepi inceptum:carpſi carptũ:emi
emptũ:rapui quoq; raptũ:& corripui cõ
reptum.i.in.e.mutata.

A præterito in bi aſſumunt tum penl'tiã
correpta: Vt bibi bibitũ lambi lãbitum

A præterito in ui diuiſas faciunt in itum.
penl'tima correpta: Vt fremui fremituȝ
uomui uomitum:ſtrepui ſtrepitum:eli
cui quoq; elicitum:ſapui uel ſapiui ſapi
tũ.Excipiũt rapui raptũ: pĩſui piſtum:
meſſui meſſũ:pexui l' pexi pexũ:texui
textũ:pellicui ſȝ quoſdã & allicui pelle
ctum & allectum. Stertui caret ſupino
Excipiuntur etiã ueniẽtia a uerbis ĩ uo
diuiſas terminata:ut acui acutum: nuo
nutũ.Arguo argutũ:dicit tam̃ arguitu

rus q̃ſi ab arguitū:ſicut ruiturus a ruitū & a uerbis in lo habentibus unū.l.ut colui cultū:conſului conſultū: alui altum uel alitum.Excellui quoq; excelſum:& a cano cōpoſita:ut ſuccinui ſuccentum occanui ſm quoſdam occentū. & a ſero compoſita deſerui deſertū. īſerui p̄ immiſi inſertum.Notaſ etiam ſenui ſenectū apd̄ antiquos:unde ſenectus p̄ ætate:& uolui:unde vultus naſciſ.

A præterito in li faciūt ſupinum in ſum: vt pepuli pulſum:velli vulſū:perculi percuſſum.Excipiſ tollo tuli ſublatū pſallo pſalli caret ſupino.

A præterito in ri duo faciūt in ſum:vt cucurri curſū:verri vel ſecūdum quoſdaz verſi verſum:vnum in tum peperi pätū Legiſ tamen paritura:quaſi a paritū cuius compoſita ſeruāt.e.præteriti:vt reptum compertū.

A præterito in ſi faciūt in ſum:vt læſi læſū:preſſi preſſū.Excipiūſ vſſi vſtū:töſi torſū uł tortū:miſſi miſſū gemīauit.s.

A præterito in ui ſyllabā mutāt ui in tum

Vt cupiui cupitū. Sapiui etiaꝫ uel ſapui ſapitum: reqeui requietū: creui cretum triui tritum. Excipiunt ſoluo ſolui ſolutuꝫ uoluo uolui uolutum: caluo calui caret ſupino: Vnde calumnia naſci uidet paſco paui paſtum. Notantur cognoui cognitum & non cognotum: & agnoui agnitum & nō agnotū. Etiā ignotum a quo ignoſciturus naſcitur ſecūdū quoſdam & non ignoturus: & ſeui ſatum .e. mutata in .a.

DE Q VARTA CONIVGATIone.

Vartæ coniugatōis uerba .i. habēt ante .o. Præter eo: queo: ueneo: & eorum cōpoſita. Et oīa faciūt præteritū in iui: uel ī .ii. & producūt .i. ante tum ī ſupino: ut audio audiui auditū: munio muniui munitum. Similiter eo iui ituꝫ ueneo ueniui uenitū: pro quo in uſu eſt uenū: ſed ī his & eoꝝ cōpoſitis penultima ſupini corripitur: ut itū initum: obītum: peritū: quitū nequitū. præt ābituꝫ qd' penultimā ꝓducit: ſicut ꝑticipium eius: ut ābitus: Nam ſi nomen ē corripit

ambitus tus ambitui. Excipiunt uincio uinxi uinctū:cambio campsi camptum raucio rausi rausū:farcio farsi fartū:farcio sarsi sartū:fulcio fulsi : uel fulxi ꝑm quosdā causa differētiæ fultū :sensio sēsi sensū:sancio sanxi uel sanciui sanctū uel sancitū:amicio amixi amictū quod nō est in usu:salio saliui uel salii saltum qd' ī compositis magis ꝑ ui diuisas facit insiluit ꝑ siliuit:pro sultuꝫ insultū. Nā quando de sale dicitur secundū regulaꝫ facit saliui salitū.īuenitur etiam coniugationis tertiæ sallo salli salsum:uenio ueni uentuꝫ:sepio sepsi septum: haurio hausi uel secundū ueteres hauriui haustum:sepelio sepeliui sepultum:īuenit tam̄ etiam sepelitum apd' antiquos. Excipiuntur etiam a pario composita: Vt apio apui apertū:operui opertuꝫ. Sꝫ cō perui comperi facit:& reperio repperi .p.gemīata:sicut reppuli:& rettuli quo que.t.geminauit.

ET PER SINGVLAS QVIDEM uerboꝝ cōiugatōes supina a præteritis

ita formantur. Breuius tamen & sūmatim magis colligi possunt in hunc modum. De supinis itē breuius & cōmodius

ræterito in ui coniunctam cuiuscunq; coniugationis abiecta ui assumunt tum: & faciūt supinum penultima ꝓducta: ut amaui amatum: adiuui adiutum: delui deletum: cupiui cupitum audiui auditum. Excipiuntur laui lautum uel lotum. iuuenitur tñ lauatum: & īde participium lauaturus: faui fautū: caui cautum: solui solutum: uolui uolutum: sepeliui sepultū & sepelitum ꝑm antiquos: saliui de sale salitum: Nā salsum a salo salis uenit. saliui autem de saltatōne uel salui saltum: paui pastum. Seui q̄dē satū .e. mutata in .a. & iui itum faciunt: ꝙ penultimā corripiunt cum suis cōpositis: sicut etiam siui situm: liui litum: & ciui citum: qñ est secundæ coniugationis: Nam quartæ ꝓducit. Ambitus quoque ꝓticipiū ꝓducit: Nomen uero corripit Notāt adoleui adultū & aboleui abolitū

agnoui:agnitū:cognoui cognitum: Et
ꝑticipiū ignoſciturus frequēter:ignotu
rus raro.

A præterito in ui diuiſas in itum faciūt pe
nultima correpta:ut domui domitū:ue
tui uetitū:elicui elicitū. Excipiūt ſecui
ſectū:fricui frictū:necui nectū uel ne-
catū:ſed necatū ferro diciūs nectū alia
ui. Tonui quidē tonitū facit:& attonui
attonitū:ſed ab intonui intonatus legit
& a ſonui ſonaturus participiū nō ſoni
turus. Excipiūtur præterea docui doctū
tenui tentum:cenſui cenſum. Rapui ra
ptum cum ſuis compoſitis: quæ mutāt.
a.in:e. Vt prærripui præreptum:& a ca-
no compoſita:quæ formam ſeruant pri
mitiui: Vt cano cecini cantum: Sic etiā
accinui accentum : occinui occentum.
inuenitur tamen & occanui. Similiter
excipiuntur in rui deſinentia: Vt deſe-
rui deſertum:aperui apertum:torrui to
ſtum:& in xui pexui pexū nexui nexū
texui textū:meſſui meſſū:ſicut cēſui cē
ſum:pinſui uero piſtum . Et in lui quæ

mutant ui in tum:ut colui cultum:occu
lui occultum:consui consultum: alui al
tum uel alitum:molui caret supino: V o
lui quoq; uolui:vnde uultus quod ē no-
men participiale:& quæ sunt ex præsen
tibus in uo diuisas desinentibus mutāt.
.i.præteriti in tum:ut polluo pollui pol
lutum:acuo acui acutum: tribuo tribui
tributum:eruo erui erutū q̄d' solū penl'
timā corripuit.

A præterito quoq; in bi faciunt in itus pe
nultima correpta lambi lābitū:bibi bibi
tū:scabi scabitum.

A præterito xi faciunt in tus:vt dilexi di-
lectum:intellexi intellectus: dixi dictū
Surexi surectum: Perrexi perrectum.
Excipiuntur fixi fixum:plexi plexum:
Notantur fluxi fluxum: fluctus tamen
fecit nomen participiale:minxi minctū
rinxi rictū:pinxi pictū:finxi fictū quæ
abiiciunt.n.

A præterito quoq; in ci ul' in qui uocali lō
gā antecedente in ctum exeunt:vt vici
victū:liqui lictum cum suis compositis

feci factum:ieci iactum:quæ duo ĩ ſim;
plicitate præſentis ſui recipiunt.a.in cõ
poſitione ſeruant.e.præteriti: Vt reieci
reiectum:confeci cõfectũ. Excipiũt pe
perci parſũ:inde parſurus.

A præterito in gi ſimiliter in ctum faciũt:
ut legi lectum:fregi fractũ: tetigi tactũ
cœgi coactum:pepigi pactum:quæ etiã
recipiunt a præſentis ſui ſimplicis. Exci
pit unũ fugi fugitũ cũ ſuis cõpoſitis.

A præterito in pſi.pi.mi.exeunt in ptum
ut ſcripſi ſcriptuȝ:dempſi demptũ.emi
emptũ:ademi ademptũ:rupi ruptuȝ:ce
pi captũ qđ a præſentis recipit. Nã cepi
ceptũ caret preſenti.

A præterito in ſi uel di in ſum deſinũt:ut
læſi læſum:iuſſi iuſſum: momordi mor
ſum:prãdi prãſum:ſedi ſeſſuȝ: ſcidi ſciſ
ſum:fodi foſſum:fidi fiſſum quæ.s.ge-
minãt cum ſuis compoſitis: ſicut etiam
miſi miſſum:tetendi tenſum uel tẽtum
facit. Excipiunt uſſi uſtum:torſi tõſum
uel tortuȝ.& a do compoſita tradidi tra
ditum:dedi deditum:reddidi redditum

& quartæ coniugationis farsi fartum cũ
suis compositis mutant:a. in.e.ut refer
si refertũ fulsi fultũ:hausi haustum.
A præterito in li:uel ri ul' ti similiter desi-
nunt in sum: In li ut uelli uel uulsi uul-
sum:fefelli falsum: Exculi uel quod in
usu est excellui excẽlsum. Excipitur a
tollo sustuli sublatum . Psallo psalli ca-
ret supino. In ri decucurri decursuz:uë
ri uersum. In ti similiter uerti uersum:
Excipitur peperi partum:repperi reper
tum:comperi compertum: steti statum
quod etiam penultimam corripit:ut in
stitutum. Vnde instita & institor q̃uis
staturus eandem producat.
A præterito neutrorum in ui diuisas raro
supina inueniuntur:ut a placui placitũ
a libui libitum.a patui passum: quod si-
mile fit a pando & patior. Nam cassum
quod a carui ductũ uolunt:nomen est
potius:& participium futuri cariturus
facit:quasi a supino caritum:sicut uali-
turus a ualitum:& doliturus a dolitum.
Similiter quædam actiua deficiunt in

ſupinis:ut metuo:timeo :paueo urgeo:
diſco:cõpeſco poſco.

Sunt quædam uerba quæ carent præteri
tis perfectis & his temporibus quæ ab
eis naſcũtur:ut in ſco inchoatiua ferue
ſco:horreſco. Et meditatiua in rio: Vt
lecturio parturio & eadem ſupinis defi
ciunt.

Sunt alia quæ aliorum uerborꝝ temporib3
uel modis utunt:ut ferio percuſſi ꝑcuſ-
ſum.ſiſto ſtatui & ab eo compoſitũ pro
ſiſto proſtitui ſtatutum proſtitutũ:tol-
lo ſuſtuli ſublatum: fero tuli latum:fu-
ro inſaniui caret ſupino: Cerno creui:
edo es eſt eſſem eſſes eſſet .Infinitĩo ẽẽ
ſnpino eſũ uel eſtum.

Sunt etiam quibus deſunt tẽpora & per-
ſonæ:ut fores foret fore forem etiã ſed
raro.Noui:odi:memini: cœpi quãdo ſi
gnificat incipere.& memini quidem ca
ret ſupino.a noui notum fit:ab odi oſũ
Vñ exoſus & peroſus.a cœpi ceptũ. Vñ
ĩceptus·præfa infit & infiũt:& fio apud
antiquos:& faxo ꝑ faciã. Optatĩo faxit

& cedo.i.dic:& inquã.i.dixi. Nam ĩqo
inqs inqt ꝑ oĩa ferme inuenit. Apage
apagete apegesis. Q d' a multis exponi
tur apage si uis:sicut sodes si audes:qd'
est blãdientis:sicut amabo· Aio ais ait:
aiunt aiebam. Et imperatiuo ai. Salue
saluete. Aue auete. Furis:Daris: Faris:
carent prima suoꝝ uerborum positione
Antiqui tñ furo protulerunt. Pluit:Ful
minat:tonat:ningit nõ possũt ĩ prima
& secũda ꝑsona dici:nisi ꝑ ꝑsopopeiam
Impsonalia quoꝙ carẽt numeris & ꝑso-
nis.& quæ in tur desinunt ab actiuis &
neutris formata:ut amatur:docet:legit
auditur:aratur:sedet:currit:haurit. Et
quæ in .t. desinũt: V t a fio & sum & fero
cõpoĩta:Benefit:malefit:satisfit:ĩterest
refert.& ex suis ipsoꝝ uẽbis ꝑfecta: V t
Placet:accidit:euenit contĩgit:decet:d'
lectat:iuuat opõtet.& ex se ipĩs nata:vt
pœnitet:tedet:miꝛet:pudet: piget:sic ẽt
oportet q̃ carẽt ẽt futuro tẽpore impati-
ui.& a fio qdẽ ueniẽtia præteritũ habẽt
more desinẽtiũ in tur:vt bñfactum ẽ ul'

cū ſuis cōpoſitis:congrediō congreſſū
ingredior īgreſſū. Excipitur blandior
cuius ſupinū ī uſu nō eſt.

I n gior unum cōe largior largitum.

I n lior unum īuenit quartæ coniugatōis
molior molitum cum ſuis compoſitis d'
molior litum:amolior amolitum.

I n riō mō ttiæ mō q̄rtæ ɔiugatōis faciūt
ī tū:orior oriris ꝑ orieris:morior riris ꝑ
moreris mōtuū geīata.v.vñ mōtuus.ex
perior expiris exptū.opior ris optum

I n tior tā tertiæ q̄ q̄rtæ coniugatōis mit
tunt ī ſum.aſſētior aſſēſum: metior mē
ſum:dimetior ſum: patior uō paſſum:
ꝑpetior ꝑpeſſum:gemīauit.s. Excipiūt
mētior mentituz:& potior potitum:qd'
itē mō tertiæ modo q̄rtæ coniugationis
inuenit partior partitum: imptior īpar
titum:ſortior ſortitū.

P articipia præteriti tēporis formāt:vt di
ctū ē ab ultio ſupio vboꝝ cuiuſcūqꝫ gñis
addita.s.ut doctu doctus: dormitu dor
mitus:āplexu āplexus:locutu locutus.

P ræteritū pfectū paſſiuoꝝ deponētiuz &

desinentibns quartæ coniugationis: Vt eo ibam iens:queo quibam quiens:quæ in obliquis casibus abiiciunt.i.&.u.interposita declinantur'iens euntis:quiēs queuntis.Excipitur etiam de sum ens. Vnde potens:futuri uero temporis participia formantur ab extremo supino addita rus:ut lectu lecturus: statu statu rus:locutu locuturus:criminatu criminaturus : Notantur moriturus quasi a moritu:oriturus ab oirtu:paīturus a paritu:ruiturus a ruitu: cariturus a caritu ignoscituras ab ignoscitu:nascituras a nascitu:irascituras ab irascitu:quæ supina in usu non sunt:sicut a futu futurus q̄uis alii uolunt:a fio deriuari fiens factus & futurus. Participia eiusdem temporis idest futuri passiua formantur a genitiuo participii præsētis temporis:vt donantis donandus:scribentis scribendus:laborantis laborandus:utentis utēdus:criminātis criminādus.

Præteriti quoque temporis participia:q̄ in tus uel in sus : uel in xus desinunt

fuit:ſicut lectū ē uel fuit:tedet quoq; pte
ſum eſt ul' fuit.& miſet miſertū ē ul' fu
it.puditū ēt antiqui ꝓtulerūt.iidem etiā
integra hoꝝ uerborū ꝓferebant:ut pœ-
niteo:miſeo:pudeo opöteo:vñ nūc quo
q; pœnitēdus:miſēdus:pudēdus īueniſ.

POSTQVAM SATIS DICTVM
eſt de uerbis conſequens eſt:vt de parti
cipio dicatur.Protinus de præteritis ver
borum paſſiuorum:ac deponentium:q̄
Participiis præteriti perfecti temporis
& uerbo ſubſtātiuo ſupplenſ.

DE PARTICIPIO.

Articipiuꝫ igitur præſentis &
præteriti imperfecti temporis
naſciſ in omni coniugatione:
a prima perſona præteriti imperfecti in
dicatiui mōi verboꝝ actīoꝝ & neutrorū
necnō deponētiū & cōium.bam l' bar ī
.ns.mutata:vt amabā amās:docebā do
cens:currebam currēs:muniebam mu-
niēs conabar conās: loquebar loquens:
Gradiebar gradiens:Potiebar potiens:
criminabar criminans. Exceptis in eo

dilapſum:relabor bēs relapſum.

In gor mittunt in ctū:fungor geris fun ctū:defūgor defungeris defunctum.

In uor ēt unum fruor fructū:apud anti quos fruitum:unde fruiturus.

In ſcor ſimiliſ faciūt ī ctum. Proficiſcō profectum:paciſcor pactū:nanciſcō na ctum:expergiſcor experrectum. Excipiuntur adipiſcor adeptum:fatiſcor feſſum:defatiſcor:defeſſus: comminiſcor cōmentum:obliuiſcor oblitum:naſcor natum:ulciſcor ultum: paſcor paſtum: iraſcor iratum:reminiſcor & ueſcor carent ſupinis.

In quor:quor in cu mutata aſſumūt tus locor locutū:ſequor ſecutū.

In ror formāt ī ſtū:queor q̄ſtū:cōquerō conqueſtum.

In tor faciunt in ſum: Vtor uſum:uētor uerſum: Nitor niſſum geminata .s.uel nixum. Excipiſ unū commune:amplector amplexum.

In dior tam quartæ q̄ tertiæ coniugatōis mutāt ī ſū:ordior orſū:gradior greſſus

appellatiuum: ut uirtus.

Homonymus quod una uoce res diuersas significat: ut nepos: canis.

Symonymum quod diuersis uocibus unũ quid significat: ut ensis gladius: mucro

M. Quot sunt communia tam primitiuis q̃ deriuatiuis? D. Viginti. Adiectiuum ad aliquid dictum. Quasi ad aliquid dictum. Patrium: Gentile: Interogatiuus Infinitum: Similitudinis: Relatiuum: Redditiuum: Collectiuum: Diuiduum Factitium: Generale: Speciale: Ordinale: numerale: Absolutum Locale: Temporale.

Adiectiuum est quod adiicitur propriis: uel appellatiuis nominibus significans laudem: ut bonus Cato: uel vituperationem: ut malus Catilina: medium vt: magnus Imperator: magnus fur. accidens unicuique proprium: altum mare: nigẽ coruus. Quod sumitur a qualitate animi: ut pius. Corporis: ut formosus. Rerũ externarum: ut fœlix. Sil'r a qualitate ãi ut magnanimus. Corporis: Vt breuis:

cõium ſuppleť ꝑticipio præteriti tẽporis
& v̄bo ſubſtãtĩo: ut amatus ſũ ſ̄ fui: ſecu
tus ſum uſ̄ fui: largitus ſum uſ̄ fui.

Præteritum eiuſmodi hñt & neuť q̄dã: ut
cœno cenatus ſũ ſ̄ fui: prãdeo ſus ſum ſ̄
fui: careo caſſus ſũ ſ̄ fui: iuro ratus ſũ vſ̄
fui qđ ēt ĩ paſſiua ſignificatõe ĩuenit: ſi
cut & v̄bum eius paſſiuum iuror iuraris
Placeo placitus ſum: nubo nuptus ſum
pateo paſſus: titubo titubatus: aſſueſco:
aſſuetus: ſicut q̄eſco q̄etus: & alia multa
apud uetuſtiſſimos:

Neutropaſſiua quoq̄: ut Gaudeo gauiſus
ſum: audeo auſus ſum: ſoleo litus ſũ ſio
factus ſũ: fido fiſus ſuꝫ. Ergo ſi deficiũt
ſupina deficiunt & eiuſmodi præterita:
ut metuor: timeor: medeor: ueſcor.

HAEC DE NOMINE VERBO ET
Participio: q̄ ſicut difficiliora ſunt: ita ēt
neceſſaria magis. Reliq̄ erũt pauca q̄dã
p̄ ſingulas or̄ois p̄tes ĩterogãda nõ ĩuti-
lia vt arbitror iunioribus futura.

DE NOMINE ET eius accidentibus.

M. Ector quæ pars eſt? D. Nom̄

similiter ab extremo fiunt supino addi
ta.s.vt doctu doctus:cœnatu cœnatus:
mersu mersus:pexu pexus. A cõmuni-
bus quoqne & deponẽtibus pari modo
participia formãt. Quare de supinis eo
rũ necessario dicendũ est.

Primæ quidem coniugationis tam cõmu
nia q̃ deponentia supinum semper mit
tunt in atum:vt auxilior auxiliaris auxi
liatum.amicor amicaris amicatum:for
faris fatum:suffragor ris suffragatum:
grassor ris grassatum: medicor ris me-
dicatũ & reliqua.

Secundæ uero coniugationis faciunt in
itum penultima correpta:ut uereor ris
ueritum:mereor ris meritum:polliceor
ceris pollicitũ. Excipiunt fateor eris fas
sũ:cõfiteor eris confessũ: misereor eris
misertum:tueor eris tutũ uel tuitũ cum
suis compositis reor ris ratũ penultia cõ
repta medeor eris caret supino.

Tertiæ uero coniugatiõis deponentia:ita
uariant: In bor desinentia faciunt ī psũ
labor labens lapsum. Dilabor dilabens

M. Spēs ꝑpriox nominum quot ſunt? D. Quattuor nomē: prænomen: cognomē & agnomen.

N omen eſt quod ſuū cuiuſq; eſt: vt Cato

P rænomen quod cauſa differentiæ ul̄ copulandæ amicitia propriis nominibus præponitur: quæ ſic notantur. vt. M. Cicero. Q: Tubero. P. Scipio. C. Cæſar. .L. Marcius. A. gelius. D. brutus. T. apius. CN. Cornelius.

C ognom̄ ē cognatōis cōe: vt Scipiones.

A gnomen ē qd̄ ab aliquo euentu īponit: vt Cicero.

M. Species appellatiuorum quot ſunt? D. Tres alia tam propriis q̄ appellatīs nominibus communia. Alia tā primitiuis q̄ deriuatīs. Alia tm̄mō deriuatīs.

M. Quot ſunt comunia tā propriis q̄ appellatiuis? D. Quattuor corporale: īcorporale homonymum: ſymonymum.

C orporale ꝑpriū: vt Antonius. Corporale appellatiuū: vt hō bos.

I ncorporale Proprium. Vt Pudicitia Lucretiæ: & Ipſa Dea. Incorporale

M. Quare? D. Qua nota rei est & inflecti
tur.
M. Partes oratōis q̄uot sunt? D. Octo.
M. Quæ? D. Nomen: uerbum: participiū
pronomen: præpositio: aduerbiū: īterie
ctio & coniunctio.
M. Nomen quid est? D. Pars oratōis quæ
unicuiq; subiectoꝝ corpoꝝ: seu reꝝ pro
priā uel cōem qualitatem distribuit.
M. Vnde dicitur nomen? D. A nomīe eo
quia nomine sua res nobis notas effi-
ciat.
M. Quid est proprium nominis? D. Sub-
stantiam & qualitatē specialem: seu ge-
neralē cū casu significare.
M. Quot sunt lr̄æ terminales nominum.
D: Quattuordecim. Quinq; uocales:
sex semiuocales. Tres mutæ. c. d. t.
M. Nomini quot accidūt? D. Quinq;.
M. Quæ? D. spēs genus. numerus: figura
& casus.
M. Species nominū quot sūt? D. duæ pri-
mitiua & deriuatīa: quæ sūt cōes tā pro
priis q̄ appellatiuis nōibus.

Ad aliquid dictum quod ſine intellectu eius ad quod dicitur ꝓferri nō pōt: ut filius ad patrem: ſeruus ad dominū.

Quaſi ad aliquid dictū qđ habet aliqd cōtrariū & ſemꝑ adhærēs: vt dies: nox dexter: ſiniſter.

Gentile qđ gentē ſignificat: ut græcus: latinus.

Patriū qđ a patria ſumitur: vt atheniēſis Romanus.

Interogatiuum q̄đ cū interogatōne profert: ut Quis: qualis: quātus: quot: quotus cū ſuos ꝟuat accētus. i. acutos.

Infinita e diuerſo ſūt cū ī lectōe graui accentu pronūtiant.

Relatiua eadē & ſimilitudīs eſſe poſſūt: ſicut ēt talis: tātus: tot: quæ redditīa quoꝙ dicuntur.

Collectiuū ē qđ ī ſingl'ari numero mltitudinē ſignificat: vt populus: plebs.

Diuiduū eſt quod a duobus uel ampliori bus ad ſingulos hēt relationē: l' plures ī numeros pares diſtributos. ut uterque Alteruter: Quiſque: Sīguli Bini: Terni

F actitiuum qđ a ꝓprietate ſonoꝝ ꝑ imitatõnem factum eſt: ut turtur: tintinabulum.

G enerale ẽ qđ ĩ diuerſas ſpecies põt diuidi: vt aĩal: arbor.

S peciale quod a genere diuidit̃: vt homo equus: laurus.

O rdinale qđ ordinem ſignificat: ut primus: ſecnndus: tertius.

N umerale qđ numerum demonſtrat: ut unus: duo: tres.

A bſolutum qđ per ſe intelligitur: vt deus ratio.

L ocale qđ locũ ſignificat: vt propinquus longinquus: proximus: medioximus.

T emporale quod tẽpus oſtendit: vt mẽſis annus.

M. Quot ſunt communia deriuatiuis tm̃ D. Nouem. Patronymicum: poſſeſſiuũ comparatiuum: ſuperlatiuum: diminutiuum: denominatiuum: uerbale: participiale: aduerbiale.

DE NOMINE PATRONYMICO.

M. Quid eſt patronymicum? D. Quod

ſignificãt cũ genitiuo primitiui filios ſ nepotes: vt eacides æaci filius vel nepos Deriuantur autem a propriis tantum modo patrum nominibus. Abuſiue tñ etiam a matribus. vt latonides: latonæ filius apollo: ſic & illiades: coronides. Ab auis quoq; maternis: vt atlantiades: Inachides. A Regibus ſiue conditoribus: ut theſeide: cecropidæ .æneadæ: Romulidæ. A fratribus: vt phetontides.

M. Quot ſunt formæ patronymicoꝝ? D. tres. In des linguæ communis: quia ſola utuntur latini. In on producta iadis ĩ adios æolice.

M. Patronymica in des quibus noſtri utũtur: quomodo formantur? D. Si a nominibus in as pirmæ declinationis: vel in ius ſecundæ ueniunt a penultimam breuem habẽt. Pelias peliæ peliades. Aeneas æneæ æneades. Nam ænides Pœta licenſ dixit. mœnetius mœnetii mœneti ades. Si uŏ a nominibꝫ ĩ es eiuſdẽ. i. primæ declĩatõis tã ĩ ades q̃ ĩ ides ĩueniũt: vt hippotes hippotades: butes butades:

corenites corenetides. Anchiſes Anchi
ſides: ſed Pœta dixit anchiſiades: Sin ãt
a nominibus in us uel eus ſecundæ de-
clinationis & ab omnibus tertie faciunt
in ides: vt Priamus priamides: peleus pe
leides: & per ſinæreſim pelides. Nam ti
tides pro tidides Virgilius protulit. Po-
liſtenes poliſtenides: neſtor neſtorides:
Pœtæ tamen uel addũt: vt peliades: atlã
tides: uel adimunt: ut deucalides Scipia
des. Quædam contra regulam penulti
mas producunt: ut demades: codrides:
lycorgides.

M. Quot ſunt formæ patronimicorũ fœ
mininorum? D. Tres in is uel in as uel
in ne: Formantur autem a maſculis ſub
tracta de: vt priamides priamis: peliades
pelias. Sic ergo Aeneades æneas. Nam
æneis pœtica auctoritate profertur. Pe-
leis & theſeis: & ſimilia ab integris for-
mant pelleides: theſeides. ī. e. uŏ iadis lĩ
guæ ſi ueniũt a primitiuis in ius. o. ꝑduc
tã hñt añ ne: ut acriſius acriſione: ſi ab
aliis. i. penultimã ſilr ꝑductã: ut nerine:

adraſtine.

DE POSSESSIVO.

M. Quid eſt poſſeſſiuum? D. Quod cum genitiuo primitiui ſignificat aliquid ex his quæ poſſidentur: ut Euādrius enſis pro enſis Euandri.

M. Quot ſunt formæ poſſeſſiuorū? D. tres quas a græcis accepimus. In cus. a. breui uel. i. uel. y. añcedentibus: ut bebriacus. Italicus. libycus. In us añcedentibus. e. cŏrepta: ut Romuleus: aureus: iligneus. Dicitur etiam iliceus. E. producta: vt phœbeus: achilleus: Et omnia ei diphthongū apud græcos habentia: niſi abiiciatur. i. Nam. E: breuis tunc remanet: ut hectoreus: agenoreus. I. breui ut mätius: aruiſius. I. producta: vt dius: phytius: chius: litius. O. producta: ut herous æ. vt ſabæus. Et omnia quæ a fœmininis græcis in. e. longam deſinentibus formantur: Vt cyrene cyrenæus: Vel a uĕ bis circūflexis: Vt timo timæus. In uus: ut argiuus. Dicitur tam̃ & argeus ſimiliter in latinis Dictionibus. Indicatiuus:

impatiuus & reliqua.

Duæ vero formæ latini sermonis ꝓprie ī rus: vt legatarius vxorius. In nus antecedentibus a longa: vt Romanus toletanus: Pestanus. E. lōga: vt terrentus: egenus. I. longa: vt austrinus: Camerinus: reginus. I. breui a nōibus arborum: Vt oleaginus faginus: & ab aduerbiis temporalibus: vt crastinus: hornotinus: diutinus: Pristinus. Nam matutinꝯ a mátuta deriuat. V. longa: Vt annuus. R. ante nus: vt diurnus: mensurnꝯ: hestēnus: colurnꝯ: queruus: acernus. Paternus. l. vt ficulnus Populnus non solū populeus. G. vt abiegnus.

DE COMPARATIVO.

M. Quid est compatiuū? D. Est quod cū Positiui iutellectu magis adv̄biū̄ significat: Vt sapientior magis sapiens. Vl cū aliquo ꝓcipe sensu Positiui: Vt vlterior magis vltra q̄ ille qui est vltra. Et hæ quidem comparationes: q̄ ad Personas vel ad res Participes Positiui fiunt: nascū̄ a dictionibus carentibus casu: vt a

uerbis detero deterior. Ab aduerbiis: ſi
ue præpoſitõibus ut extra exterior: ſu-
pra ſuperior: ultra ulterior:. Sed ex his
ipſis aduerbia fiunt cõparatiua quæ cuꝫ
magis ipſum poſitiuum aduerbium ſi-
gnificant: ut ulterius magis ultra: citeri
ut magis citra.

M. Cõparatiuũ unde formatur? D. A no
mine adiectiuo albus albiõ. a uerbo: ut
detero deterior. A participio: ut prudẽs
prudentior: Sed non eſt participiũ quã
do comparaſ. ab aduerbio ſiue præpoſi
tõe: ut ultra ulterior: penitus penitior.

M. Quomodo formatur a nomine? D. Si
fuerit ſecundæ declinationis a gtõ aſſũ
pta or: ut clarus clari clarior: tener neri
tenerior: doctus cti doctior. Notatur a
ſiniſter ſiniſterior: & non ſiniſtrior: ex
cipiuntur quæ uocalem habent ante us
Hæc enim aſſumũt magis aduerbium
& uſum comparatiui complent: ut pius
magis pius: ſtrenuus magis ſtrenuus.
Apud antiquos inuenitur arduior. ſtre
nuior & eiuſmodi. Iuuenalis etiaꝫ dixit

Egregius cœnat ꝓ magis egregie. Exci
piũtur etiã anomola: ut bonus melior:
malus peior. magnus maior: paruus mi
nor: multus plus: quod in ſingulari nu
mero neutri tm̃ generis ẽ: In plurali ẽt
cõis: ut hi & hæ plures & hæc plura: &
ſecũdũ antiquos pluria. Suplatiuus quo
que eius om̃ium generum: ut plurimus
ma mũ. Notanſ uero munificus munifi
centior: & magnificus magnificentior:
& beneficus beneficẽtior & reliq̃ huiuſ
modi. Si uero fuerit tertiæ declinatõnis
a dtõ formaſ addita or: ut hic & hæc fõ
tis & hoc forte: huic forti fortior: acer
huius acri acrior: Pauper huic pauperi
pauperior: locuples locupleti locupletiõ
impudẽs ĩpupẽti ĩpudẽtior. Excipiſ Iu-
uenis huic iuueni iunior: neq̃ ĩdeclina-
bile triũ geneꝝ tã cõꝑatiuũ habet q̃ ſuꝑ
latiuũ: neqꝺor nequiſſimus.

M. Quomodo formatur ab aduerbiis? D.
Si ĩ ra deſinũt: ra ĩer mutata & accepta
ior: ut extrã exter exterior: ĩfra ĩferior.
Siſr facit poſt poſterior: & añ anterior:

ppe uero ꝓpior:& detero uerbū deteri-
or. Sæpe compatiuū non habet. Super-
latiuū antiqui protulerūt ſæpiſſiūs. Pri-
dem uero prior & primus facere uideſ.

M:Cuius generis ſūt cōꝓpatiua? D.Cōmu
nis & mutata or in us neutrū faciūt: Vt
hic & hæc fortior & hoc fortius. Excipi
tur unū ſenior:quod poſitiui genus ſer
uauit. Antiqſſimi tñ proferebāt hic &
hæc ſenex.

M.Compatiuus cui caſui iungiť? D.Abla
tiuo utriuſq; numeri interdum ēt nomi
natiuo cum q̃:ut fortior illo:& fortiō q̃
ille. Comparatiuus tamen per ſe ponit.
Aliquando pro poſitiuo:ut ſenior ꝓ ſe-
nex. Aliquando minus eo ſignificat:ut
triſtior parū triſtis.

M.Comparatiuū cui comparatur? D.Pro
prie poſitiō ſuo:ut fortior illo forti. nō-
nunq̃ tamen etiam contrario poſitiui.
ut mare ponticuꝫ dulcius q̃ cætera. Ple
runq; ēt compatiuo:ut achilles fortior
Hectore fortiore Patroclo. Aliquando
& ſuperlatiō:ut achilles fortior hectore

troianoꝝ fortiſſimo. Quædam ẽt cõpa
ratiua diminutõem accipiũt: ut grandi-
uſculus: maiuſculus meliuſculus.

M. Tam & q̃ quibꝫ adiiciũt? D. Cõparatĩo
& ſuplatĩo: ut tã iuſtior q̃ fœlicior æne-
as hectore: & tã iuſtiſſimus q̃ fœliciſſi-
mus troianoꝝ æneas.

M. Minus aduerbiũ cum poſitiuo iunctuꝫ
quid ſignificat? D. Contrariæ ſignifica
tionis cõparatiuũ. ut minus ſtultus. id-
eſt prudẽtior. aliqñ nõ: ut minus malus
ideſt bonus.

M. Magis aduerbiũ cui iungit? D: Nõ ſo-
lũ poſitiuo: ſed etiã cõparatiuo: qñ com
paratiuus ipſe uel ad ſe uel ad alium cõ
parat: ut achilles ænea fortior magis q̃
inſtior: & aiax ulixe fortior magis q̃ di
omede.

DE SVPERLATIVO.

M. Quid ẽ ſuplatiuũ? D. Quod ad plures
ſui generis cõpatũ ſupponit õibus: uł p
ſe platũ intellectũ habet poſitiui cũ ual
de aduerbio: ut fortiſſimus græcorum
Achilles. ideſt fortis ſuper græcos: &

fortiſſimus hercules.i. ualde fortis.
M. Superlatiuū ex q̄bus fit p̄tibus oī ois?
D. Ex q̄bus & compatiuum.
M. Quomodo formaſ ex nōie adiectiuo?
D. Si deſinit ī er tā ſecundæ q̄ tertiæ de
clīationis accipit rimus: ut pulcher pul
cherrimus: acer acerrimus. Excipiunſ
dextimus & ſiniſtimus. Si uero termi-
nat ī us ſæ declinatōnis aſſumunt ī gtō
.s. & ſimus: ut clarus clari clariſſimus.
Excipiuntur anomala: bonus optimus:
malus peſſimus: magnus maximus: pā
uus minimus: multus plurimus. Notaſ
etiam maturrimus: quod tamen etiam
maturiſſimus facit ſecundum regulam
ſed raro. Nuperrimus quoq̄ apud anti-
quos inuenitur: & poſitiuus eius nupe-
rus: Sed rationabilius naſcitur ab aduē
bio nup nuprimus. nā magnificētiſſiūs
munificētiſſiūs: bñficētiſſiūs cōp̄atiuo
rum ſequntur anologiam. Antiquī tam̄
munificiſſimus: & mirificiſſimus p̄tule
runt. Si uero ſint tertiæ declīatōnis gtō
aſſumunt ſimus: ut fortis fortiſſimus:

clemens clemẽtiſſimus. Excipiuntur ſa
cillimus: difficillimus: gracilliũs: humul
limus: ſimilliũs. diſſimillimus : agilliũs
Et quæ a nominibus ĩ er terminãtibus
nata de qbus ſupra dictũ ẽ: ut acerrimꝰ
ſaluberrimus. celeberrimus Nã ſaluber
& celeber Ouidius protulit. Veterrimꝰ
quoqꝫ quaſi a poſitiõ ueter: qđ apđ anti
quos inuenit & cõpatiuũ eius ueterior.

M. Quæ ſuꝑlatiua deſinunt in ximus? D.
Duo unum ab anomalo magnus maxi
mus: alterum aduerbio prope proxiũs:
Quod ẽt ꝑ cognato accipit: & tũc com
parat proximus proximior.

M. Quot deſinunt in timus? D. Sex bonꝰ
optimus: dexter dextimus: ſiniſter ſini
ſtimus: ĩtra ĩtimus. ultra ultimus: citra
citimus: Cuius poſitiuum citer antiq ꝑ
tulerunt. extimus quoqꝫ & extremus di
cebant.

M. Quot deſinunt ĩ remus? D. tria extra
extremus: ſupra ſupremꝰ poſt poſtreũs

M. Quot deſinũt in ſimus? D. Vnũ infra
iuſimus. inuenitur ẽt a uerbo unum in

rimus:detero deterrimus. Antiq etiã a
pene aduerbio peniſſimꝯ ſuplatiuũ pro
tulerunt:& a penitus penitiſſimus: ſed
inuenitur etiam:hic penitus peniti.

M. Superlatiuum cui caſui iungit? D:Ge
nitiõ plrali:vt fortiſſimus illoꝝ:vel ſin
glari qñ mltitudinem ſignificat:vt for
tiſſimus gentis:vnde etiam Poeta dixit
ditiſſimus agri:videlicet phœnicũ.

DE DIMINVTIVO.

M. Quid eſt diminutiuum? D. Quod di-
minutionem primitiui ſui abſolute de-
monſtrat:vt Regulus paruus Rex:Ab
ſolute ideo qa comparatiã minuunt eti
am aliquando:ſed non abſolute:vt ma-
iuſculus q̃ ille.ideſt paruo maior q̃ ille.

MQuot ſunt formæ diminutiõꝝ? D.Ma
ſculini generis ſunt hæ: Culus:vt igni-
culus:vlus abſq; c.vt tantulus:olus: Vt
capreolus:ellus vt agellus:illus.x.ante-
cedente:vt paxillus:illus abſq; x.ut co-
dicilus:vllus geminata.l.vt homullus:
cio:vt homuncio:aſter vt parafitaſter:
leus Vt equuleus:tulus Vt nepotulus.

Fœmini ãt generis hæ:Cula vt anicula:
vla abſq;.c.vt ſiluula:ola vt vnciola.El-
la vt capella:xilla: ut maxilla. illa abſq;
x·ut anguilla:ulla gemĩata.l:ut ab una
ulla.Neutri quoq; generis culum:ut cŏ
culum:ulum ſine.c.ut capitulũ:Olum
ut laureolũ.ellũ ut lucellum.xillũ ut ue
xillũ.Illũ abſq;.x.ut uillũ. Vllũ gemĩa
ta.l.ut ab unum ullũ. Et ſciẽdum quod
nomina tertiæ uel quartæ declinationis
pleraq; etiam quĩtæ diminutiua faciunt
in culus cula culum:ut fraterculus:ma-
tercula pauperculum. Curriculus dicit
etiam curriculum:anicula: geniculũ:di
ecula.uulpecula:recula.Primæ uero &
ſecũdæ declinationis nomina non faci
unt eiuſmodi diminutiua:niſi habeant
.e.a primitiuo:ut græcus græculus:fur
ca furcula·In aſter & cio & leus pauca ĩ
ueniuntur. In aſter ut ſurdaſter:para-
ſitaſtë.In cio ut homũcio ſenctio.In le
us:ut equuleus:oculeus.In ſcus græca
forma ẽ qua uſus ẽ Terẽtius:ut ſyricus
ideſt paruus ſyrus:

DE DENOMINATIVO.

M. Quid ē diminutiuum? D. Quod a uoce primitiui ſui ſic nominatum ē nō ab aliq̄ ſpeciali ſignificatōe: ſicut ſupradictæ ſpecies: q̄ tñ & ipſe dici poſſunt denōiatiuæ: qa ex nōibus formāt.

DE VERBALI.

Similiter uerbale dicitur quod a uerbo:

DE PARTICIPIALI.

Participiale qd' a participio.

DE ADVERBIALI.

Aduerbiale qd' ab aduerbio deriuat.

M. Quæ ſunt eoꝝ formæ? D. Hæ in .a. ut durus duritia: prudens prudentia.

In .a. conſonante antecedente: Vt cantus cantilena.

In .e. vt a cubo cubile: a ſedeo ſedile.

In .i. vt a fruge frugi: a nihilo nihili.

In .o. vt cicer Cicero.

In .u. vt tono tonitru.

In al vt ceruix cēuical: tribunꝰ tribunal.

In il: vt vigilo uigil: pugillus pugil.

In ul: vt exulo exul: præſulo præſul.

In am: vt nequis nequam.

I n um. Vt oliua oliuetum: rosa rosetum tendo tentorium: sto stabulum: præsideo præsidium.

I n en: ut solor solamen.

I n ar: ut calx calcar: cædo Cæsar.

I n er: ut equus equester: macies macer.

I n or: ut senatus senator: amor amator.

I n ur: ut saturo satur: murmuro murmũ

I n as: ut Primus primas: Optimus optimas: ciuis ciuitas: probus ꝓbitas: Arpinuꝫ Arpinas.

I n es correptã: ut pes pedes: equus eques tego teges. In es productam: ut pauper pauperies: acus acies: sepio sepes struo strues: sterno strages.

I n is: ut ædes ædilis: Rex Regalis: penetro penetrabilis: amo amabilis: Athenæ athenienſis: Sicilia ſicilienſis.

I n os: ut lepus lepos: custodio custos.

I n us puraꝫ: ut occido occiduus: assideo assiduus. qđ ab asse dando deriuari qdã uoluut.

I n us antepositã consonante: ut saxum saxosus. spuma spumosus: uito uitabun

dus. Et a participiis: ut uersus: saltus qñ quartæ sunt declinationis. Ab aduerbiis. vt supra uel sup supnus: ifra inferus: uel infernus: extra externus: hodie hodiernus: heri hesternus.

I n. x. fur furax: Capio capax: Audeo audax: uerto uertex.

I n duas consonantes: Vt picenũ picens: tibur tiburs.

DE NOMINE ET SVIS ACCIDENTIBVS.

M. Ector cuius speciei? D. Derivatiuæ. Quia secundam optinet Positionem. Deriuatur enim a supino uerbi mutatione um in or: Vt lectum lector. Cuius fœmininum fit or in. rix. lectrix. nutritor per syncopã nutrix.

M. Quot modis fiunt deriuationes? D. Quinque: additione: ut probi probitas Diminutione: ut uigilo uigil: Mutatõe: ut doctũ doctor: diuësa significatõe: ut formido formidas: formido formidinis Compositione. ut piger impiger.

M. Lector cuiꝰ deriuatiæ? D. Appellatiuæ quia naturalr̄ eſt cōe multorum.

M. Cuius appellatiuæ? D. Relatiuæ: Quia refertur ſuo legenti.

M. Lector cuius generis? D. Maſculini ſ3 regulā nōinum i or deſinētium.

M. Quot modis genera dignoſcunt? D. Quattuor. Natura: ut maſculus & fœmina: Auctoritate: ut dama ſm Virgilium maſculini generis eſt ſm Oratium fœminini: Articulo: ut hic lector regula: vt ſupra dictum eſt.

M. Lector fixum ne eſt: an mobile? D Fixum: Quia nec per uoces genus uariat nec per articulos: Quod proprium eſt mobilium. Sciendum tamen quod nominum alia dicuntur mobilia: alia fixa. Alia nec mobilia nec fixa. Mobiliū uō alia uoce & ſignificatōe: ut Natus nata Alia ſignificatione & non uoce: Vt Pater: maſ. Alia uoce & ñ ſignificatōe: ut frugifer: frugifera: Alia q̃ſi mobilia tāq̃ a ſe & ñ ex maſculīs nata: ut helenus helena. Alia mutātia genus cā differētiæ.

non ſignificatione: Vt hæc pirus:hoc
pirum:
M. Lector cuius nuēri? D. Sīgl'aris: qa ſin
gl'aritatē ſignificat.
M. Quid ē nuèrus? D. Forma dictionis q̄
facere pōt diſcretōem quātitatis.
M. Lector cuius figuræ? D. Sīplicis qa nō
poteſt in duas ptes ſignificatiuas diuidi
M. Quid eſt figura? D. Per quam cogno-
ſcimus unāquanq; dictionem an ſit ſī-
plex: an compoſita: an decompoſita. Et
decompoſita quidem eſt quæ a compo-
ſita fit: ut magnanimitas. Compoīta ue
ro uel ex duobus integris: ut ſuburba-
nus uel ex duobus corruptis: ut efficax:
uel ex corrupto & ītegro: ut īſulſus. Ex
cōpluribus: ut īexpugnabilis.
M. Vnde dicit figura? D. A fīgēdo. ideſt
componendo.
M. Lector cuius caūs? D. Nominatiui: qa
nominat rem.
M. Quid eſt caūs? D. Declinatio nōis: vel
aliarum partium declīabiliū q̄ maxime
fit in fine.

M. Cur maxime ſit in fine? D. Quia plerũq; ſit in principio: ut iuppiter iouis: & in medio: ut pectus pectoris.

M. Vnde dicitur caſus? D. a cadẽdo: eo qd' terminatio unius cadit ab altero.

M. Caũs nominũ quot ſũt? D. Sex nomĩatiuus qui & rectus dicitur eo qd' nominat rem & a nullo cadit.

Genitiuus qui & paternus & poſſeſſiuus dicitur quia cæteri caſus ab eo generantur & poſſeſſio per eundẽ monſtratur uel quia patronymica & poſſeſſiua p eũ reſoluuntur.

Dtũs q & cõmẽdatiuus dicit: qa per eũ damus & cõmẽdamus.

Accuſatiuus qui & cauſatiuus: quia p eum accuſamus & cauſamur: & in cauſa hominẽ facimus.

Vocatiuus cui & ſalutanti nomen datur: qa p eũ fit uocatõ & ſalutõ.

Ablatiuus qui & comparatiuus: quia p eũ auferimꝰ & comparamus: multas tamẽ & diuerſas alias unuſq; ſq; caũs hẽt ſignificationes: ſꝫ a notioribꝫ & freq̃ntõribꝫ

acceperunt nominatōnem: ſicut in aliis
q̄uoq; inuenimus. ut patronymica non
quod omnia: ſed pleraq; a patribus deri
uātur.

M: Quomodo declīat lector? D. Voce &
ſignificatōne.

M. Quot modis fit declinatio? D. Duob3
modis: uoce & ſignificatōne: Vt domi-
nus: ſignificatōe & nō uoce: Vt genu.

M. Quot ſunt formæ caſuales? D. Sex.
Monoptota: quæ unā tantū terminatio
nem habet: ut gelu.
Diptota: quæ duas: ut tabi tabo.
Triptota: quæ tres: ut muſa.
Tetraptota: quæ quattuor: ut magiſter.
Pentaptota: quæ quinq; : ut doctor.
Hexaptota: quæ ſex: ſicut nomīa ī us quo
rum genitiuus effertur iu ius: Vt unus
unius.

M. Quot ſūt declinationes nominū? D.
Quinq;.
Prima tres habet terminatōes. A. ut mu
ſa. as. Vt Aeneas. es. Vt anchiſes: Cuiꝰ
gtūs deſinit in: æ. dipgthongū.

Secunda sex:er ut magister:ir: Vt uir:ur Vt satur:us: Vt dñs:eus:ut tideus: Vm Vt templū. Cuiꝰ gtūs desinit in .i. productum.

Tertia:octo & septuagīta:q̄s oīs executi sumus cū de genere nominū tractare mus eius gtūs desinit in is correptam.

Quarta duas us ut manꝰ:u:ut cornu cuiꝰ gtūs desinit in .i. productū.

Quinta unā: Vt dies:cuiꝰ gtūs in ei diuisas desinit.

Quis nel q & reliq̄ nomina quoꝝ gtūs in ius desinit:nulliꝰ declīatōnis dicūt:sed pronominum secūdæ declinatōis regulam sequnt.

M. Quis cur caret Vocatīo? D. Quia nomina interogatīa īfinita negatīa:distributīa uel partitīa relatīa Vocatiuū non habent:ut quis uel qui:qualis:quantus: tantus:alius:nullus:alter: uter:uterque singuli:bini:terni:& his similia. Et quis duplices casus habet:quia apd̄ antiquos primæ:secundæ:& tertiæ declinationis fuit.

M. Robat quæ ꝑs est? D. Verbū est. Quia tēporibus ĩflectit sine casu.

M. Quid est uerbū? D. Pars oro nis significatiua agendi uel patiēdi: siue utrūq; cū modis & formis sine casu.

M. Quot accidunt uerbo? D. Octo. genꝰ tempus. modus: species: figura cōiugatio ꝑsona cū numero.

M. Probat cuius generis? D. Actiui. Quia significat actōem.

Probat passiui: quia significat passionē.

Hortatur communis: qa una terminatōe utrāq; habet significatōem.

Sequor deponentis: Quia deponit alterā scilitcet passiuam.

Curro neutri: qa nō facit ex se passiuum assūpta. r.

M. Probat cuius tēporis? D. Præsētis: quia præsētē actionem significat.

M. Probo qūo facit præteritū. D. Probaui ꝫm regulā præteritoꝝ: ꝺ quibus ante dictum est.

M. Quid eſt tempus? D. Quoddam rerũ principium quod diuiditur in præſens: præteritum: & futurũ: uel tẽpus ẽ qdã daz æternitatis ſpaciũ & trãſitoriũ.

M. Præſens tempus cur poniť primũ? D. Quia in eo ſumus: & ꝑ id cætera digno ſcimus: Cuius pars dum præterierit præ reritum impfectũ eſt: Cum ex toto præ terierit: præteritum perfectũ eſt. Si iam ex longo præteriierit præteritum pluſq̃ perfectũ. Futuro ideo poſtremum poni tur: qa naſciť a pñti & ꝑs ẽ poſterioꝰ præ ſẽtis: q̃ preteritum.

M. Probat cuius modi? D. Indicatiui: quia indicat rem qui plerunq; inuenitur du- bitatiuus: ut ſi placet utere. & interoga tiuus. ut putas ne bona ſit uirtus? Vnde per ipſum plerunq; affirmatĩe uel nega tiue reſpondemus. Idem modus ad ple nam quoq; expoſitionem aptus ẽ: ut fui mus troes.

M. Proba: Cuius modi? D. Imperatiui: Quia imperat Rem: quo etiam oran- tes Vtimur: Vt Muſa mihi Cauſas

memora. Cui etiã ſæpe cõiũctĩa adiũgi
tur: ut lege: ut diſcas: & hortatiua aduẽ
bia: ut eia age rumpe moras.

M. Vtinã ꝓbarẽ cuius modi? D. Optatiui
ꝙa optat cui adiungũt optatiua aduer-
bia ad ãpliorẽ ſignificatõem. ut utinam
probares

M. Cum probarẽ cuius modi? D. Subiun-
ctiui: quia ſibi aliud uerbum inngit: Vt
cum audieris ſcies: uel ipſum aduerbio
adiungitur ſiue coniũctione: uel õibus
modis iungi põt. habet ãt multas ſigni-
ficationes. ẽ qñ dubitatõnem ſignificat:
ut eloquar an ſileã. Eſt qñ cõfirmatõez
ſignificat: ut certe hinc Romanos fore
pollicitus. Qui mare qui terras oñi di-
tione tenerent. Eſt qñ ſuadẽtes hoc uti-
mur: ut ſi dicã prodeſt ut legas. Eſt quã
do imperantes: ut ne dicas ne facias: Eſt
quando oſtendentes aliquid poſſe fieri
niſi quid impedimẽto fuiſſet: ut Dicerẽ
ſi licuiſſet.

M. Probare: cuius modi? D. Infinitiui: ꝙa
eget uno ex ſuperioribus ad ſui elucida

tōem:ut legere propero & utinā legere
ꝓperarē.Cū legere properarem:
M.Curritur quod uerbuꝫ?D. Impersona
le:quia eget persōnis pronominum dū
expoītur:ut a me:uel a te:uel ab illio cū
rif .Inpersonalia uō unde formēf & un
de nascāf dictū ē supra:ubi de uerbis ꝺ
fectiuis tractatur.
M.Supina:ut probatum tu:& gerūdia uel
participialia:ut probādi do probādum
quæ partes sunt?D. Nomina:quia licet
ponātur modo pro actiuis:modo ꝓ pas
siuis:non tamen sūt uerba. Carent enī
temporibus:uec ꝓsonas discernūt: Iun
guntur āt casibus & diuersis nūeris.
M.Quid est modus?D. Diuersa animi ī
clinatō uarios eius effectus ostendens.
M.Indicatiuus quar ponitur primus?D:
Quia ꝓfectus est oīibus tā ꝓsonis q̄ tē
poribus.& ab eo omnes alii mōi nascūf
& regulā accipiunt.
Impatiuus seqf qa ipē est ꝓ se absolutus
nō egēs alia ꝓte oīonis.
Optatiuus tertius est:quia eget alia ꝓte

& optans inferior est imperante.

Subiunctiuus postponit: quia eget non modo aduerbio uel cõiunctõne: ʒ etiaʒ altero uerbo ad pfectõnem sensus.

Infinitiuus ponit extreũs: quia eget nũeris & psonis & aliquo mõ supradictoꝝ.

M. Probat cuius spẽi? D. Primitĩe. qa primam positionẽ ab ipsa natura tenet.

M. Quot sunt species uerboꝝ? D. due: primitiua & deriuatĩa. Primitiua: ut lego. Deriuatiua: ut lecturio.

M. Quot sunt spẽs deriuatiuoꝝ? D. quĩq; Meditatiua: ut lecturio: Inchoatiua: ut ferueſco. Frequẽtatiua: ut lectito. Desideratĩa: ut uiso. Diminutĩa: ut sorbillo. Sunt tamñ & aliæ uerboꝝ formæ tã a nõibus q̃ a uerbis nascẽtes: ut a patre patrisso a græco græcisso. & græcor græcaris A grege. grego gregas: A philosopho. philosophor aris. A poeta. poetor pœtaris. In co: ut albico albicas. Similiter a uello uellico. A fodio. fodico. A nutrio. nutrico & nutricor deponens: sicut a scio scitor & sciscitor.

M. Probat cuius figuræ. D. Simplicis: qa non potest in duas ptis significatias diuidi. Compositū qđ diuidi pōt. Decompositū qđ a cōposito deriuat: ut a cōcupio concupisco.

M. Quot sunt coniugatōnes uerborū?

D. Quattuor. Prima habet. a. secunda. e Tertia. i. correptā. Quarta. i. pducta; In actīo & neutro ante. s. In passiuo & deponenti & cōi ante ris. Quæ coniugatōes: ideo noscunt a secunda pſona: qa ibi pducta uocales primū occurrūt.

M. Tertia coniugatio quare habet. i. breuem?

D. Quia ipsum. i. mutatur in. e. in imperatiuo. Nā quarta ideo habet. i. pductam: quia duæ uocales breues primæ pſonæ presentis in ipsam mutatur: ut audio audis ī is pductam audis: & in imperatiuo remanet: ut audi.

M. Probat cuius personæ. D. Tertiæ. quia ipsa ē de q̄ prīa loq̄t ad ſam. Prīa ē q̄ de se sola loquitur. Secunda ad quam ſmo recte dirigitur.

M. Personæ quare ponuntur in ultimis

accidentium? D. Quia non omni uer
bo adhærent: ſicut alia accidentia. Ideo
aũt ſimul cum numero: qa ſemp ſibi
ſociantur in uerbo.

M. Probat cuius numeri? D. Singularis.
Quia ſingulariter ſignificat.

DE PARTICIPIO & ſuis accidentibꝫ

M. Robans quæ pars eſt. D. Par
ticipium. Quia idẽ quod uer
bum ſignificat cum genere &
caſu nominis.

M. Quid eſt participium? D. Pars oratio-
nis quæ pro uerbo naturaliter accipitur
habens genus & caſus ad ſimilitudinẽ
nominum. & accidentia uerbi abſque
diſcretione perſonarum & modorum.
Hinc etiã dicitur participium eo qꝫ par
tem nominis capiat partemqꝫ uerbi.

M. Quid eſt propriuꝫ participii? D. Tem
pus ſimul & caſus habere. Ideoque iure
ſeparatur a uerbo: quia caſus habet &
genera ad ſimilitudinem nominũ. nec
modos habet: ſicut uerbum.

M. Cur inuentum eſt participium: D. ut

uice uerbi intranſitiue obliquis iunge-
retur:quibus nequaquam iungitur uer
bum intranſitiue: Vt uerba loquẽtis ho
minis audiui.uel cuꝫ alio uerbo ſine cõ
iunctione ꝓferatur in ntõ caſu: Vt le-
gens doceo:pro lego & doceo.& in utõ
Vt o tu legens fac.i.lege & fac:

M. Quot accidunt participio? D. Sex ge-
nus:caſus:ſignificatio: tempus:nume-
rus & figura.Genus & caſus ideo ĩ pri
mis cõnumerantur:quia hæc a nomine
capit:quæ prima eſt partium orationis.
Significatio & tempus a uerbo quæ ſe-
cũda eſt.Poſtremo numerus & figura.
quia utrunque ab utriſque comuniter
ſuſcipit.

M. Cuius generis probãs. D. Communis
trium generum: quia ipſi hic & hæc &
hoc indeclinabile præponuntur.

M. Quot ſunt genera participiorum? D.
Quattuor:Maſculinum. fœmininum
& neutrum: Vt probatus probata pro-
batum. Quia maſculino:fœminino &
neutro adhærent & cõe trium generuꝫ

Vt hic & hæc & hoc probans.
M·Cuius ſignificationis probans. D. Actiuæ: quia ab actiuo uerbo deriuatur. Probato paſſiue: quia a paſſiuo. Ambulans neutralis: quia a neutro: Loquens deponentis: quia a deponenti: Largiens communis: quia a commuui deriuatur. & eiſdem caſibus iunguntur q̃bus & uë ba vñ formantur.
M. Probans cuius temporis? D. Præſentis & præteriti impfecti. Quia ſimul utrũq̃ tempus ſignificat: qũo optatiuus & infinitiuus·
M. Quot ſunt tempora participioruꝫ? D. Tria: quorum duo coniuncta ſunt præſens cum præterito imperfecto: ut probans. Præteritum perfectum cum pluſq̃perfecto: ut probatus. Futurum per ſe ut probaturus & probandus. Et præſentis quidem temporis & præteriti imperfecti participia ab oñibus uerbis deriuãtur præter q̃ a paſſiuis: & actĩaꝫ ſignificatõem habent. Præteriti uero & pluſq̃perfecti ab oñibus item uerbis fiunt:

Præter q̃ ab actiuis. Et modo actiuam modo paſſiuam habent ſignificatõnes ſicuti uerba a qbus ueniunt. Nã ſi a cõi bus deriuatur utrãq; retinent ſignificatõem: ut largitus ſuꝫ librum. & liber largitus eſt a me. Rurſus participia futuri temporis in rus ab omnibus uerbis ueniunt. Præter q̃ a paſſiuis & ſignificant actionẽ. In dus quoq; ab omnibꝫ & paſſiue ſunt ſignificationis. De formis ãt participioꝝ ĩ ſupioribus p̃cepta reqrãt.

M. Probans cuius numeri? D. Singularis Probantes pluralis: ut iã dictũ eſt.

M. Quot ſunt figuræ participioꝝ? D: duæ Simplex ut probans: Decompoſita: ut cõprobãs: de qbus ſupra dixiũs

DE PRONOMINE Et ſuis accidẽtibꝫ.

M Go: Quæ pars eſt. D. Pronomen. quia finitã ſignficat perſonã ſine tempore.

M. Quid eſt pronomen? D. Pars oratiõis quæ pro uniuſcuiuſq; nomine accipit: p ſonaſque finitas recipit. Vnde & pronomen dicitur. qa p nõie ponit.

M. Quid eſt proprium pronominis? D.
Pro aliquo proprio nomĩe poni: & certã ſignificare perſonam:
M. pronomini quot accidunt? D. Sex. ſpecies. pſona. genꝰ: nuẽrus: figura & caſus
M. Speties ꝓnominis quot ſunt. D. Quĩdecim: Primitiua: ut ego: tu: ſui: ille: ipſe: iſte hic & is: Deriuatiua ut meus: tuus: ſuus: noſtẽ: ueſter: noſtras & ueſtras & deriuatur a genittuo mei meus: a Genitiõ tui tuus: A genitiõ ſui ſuus. A genitiuo plurali noſtrum uel noſtri noſter. A genitiuo item plurali ueſtrum uel ueſtri ueſter. Et ab eiſdem noſtras: & ueſtras.
M. Ego cuius ſpetiei? D. Primitiue: Quia a nullo deriuatur: Meus deriuatiue: qa deriuaſ a genitiuo mei & ſic de exteris.
M. Quare inuentum eſt pronomen? D. Cauſa nominis & uerbi. Quoniaꝫ uerbum in prima & ſecunda perſona non coniungitur nominibus tertiæ perſone niſi uerbum uocatiuum ſit: uel nuncupatiuum: uel ſubſtantiuum: ut antonio

uocor. Scipio es. Et quia noīna infinita ſunt pronomina quoque tertiæ perſonæ finita inuenta ſunt.

M. Ego cuius perſonæ? D. Prime: Quia de ſe ipſa loquitur. Nā rō ꝑſonæ ī ꝓnominibus eadē ē q̄ in uerbis

M. Cur prima & ſecūda ꝑſona ſingula habent pronomina? D. Quia ſemper inſe præſentes ſunt & demonſtratiuæ: ut ego & tu. Tertia uero perſona plura habet pronomina. Quorum alia ſunt demonſtratiua. ut hic iſte. Alia relatiua: ut is: ipſe: ſui. Vnum relatiuum & demōſtratiuum. ut ille: ipſe: omnibus uerbis adiunctum perfectionem habet: ut ipſe dedi: Ipſe dediſti. Epitagmaticō græce dicitur. ideſt impoſitum uel ſubiunctiuum quod imponitur uel ſubiungitur alteri pronomini. Vt ipſe ego. ipſe tu.

M. Quot ſunt demonſtratiua? D. Quattuor. Duo ad oculum tantum: ut ego & tu. Duo ad oculum & intellectum hic & iſte.

M. Ego & tu demonſtratiua & ſui relati-

tiuum.cur nō habent conſequentē no
minum declinatōem? D. Ne ſi uni eoꝝ
terminationi tantum ſuccederent pro
illis tantummodo accipi uiderentut &
non pro omnibus:uel ideo inæqualem
habent declinationem caſuum:quia ge
nera tam in ſingulari q̄ ī plurali nume-
ro diſcernūtur.

M.Quid diſtat a relatiuo demonſtratiuū

D.Quia demonſtratio reddita interoga-
tioni primā cognitionem oſtēdit:ut q̄s
fecit? Ego.relatio uero ſignificat ſecun
dam cognitionem : ut quis fecit? Is de
quo dixi.

M.Ego cuius generis? D. Omnis: Quia
una eademq; uoce confuſa tria genera
habet.Similiter tu & ſui. Nam reliqua
pronomina diuerſis uocibus diſtincta
habent genera maſculino uel fœminio
ul' neutro adhærētia:ut meus liber mea
ueſtis meum mancipium.

M.Quot ſunt genera pronominum? D.
Quīq; maſculinuꝫ:ut hic fœmīnum:ut
hæc.neutrum ut hoc: Commune duuꝫ

generum: ut hic & hæc nostras: uestras
Cõe triũ generũ: ego: tui: sui.

M. Pronõia deriuatĩa q̃d ostendũt? D. certã possessoris p̃sonã quã habẽt intrĩsecus a primitiuis: Vnde deriuãt: sicut genus & numerũ. Alterã uõ possessionis quã extrinsecus habent a nõibus quib3 adiacent.

De numero iã tradita sũt præcepta: hic tñ præcipit. numerũ ĩ p̃nõie triplice3 dici posse. sĩgularẽ. ut ego: pl̃ralẽ: ut nos. cõmunẽ: ut sui q̃d̃ easdẽ uoces habet tã in singulari q̃ ĩ plurali.

M. Ego cuius figuræ? D. Sĩplicis: Quia in duas p̃tes significatĩas diuidi non põt.

M. Idẽ cuius figuræ? D. Cõpoĩtæ: q̃a diuidi põt ĩ is & demũ ex q̃bus cõponit.

M: Quot sũt figuræ p̃nõium? D. Due tm̃ Simplex & cõposita.

M. Quot sũt p̃nõia: q̃ p̃ntõs cõponũt? D Tria duo scilicet secũ iste & hic: ut istic istæc istoc: unũ scilicet is cũ aduerbio d̃ mũ: ut idẽ q̃d̃ significat isdemũ .i. is iterũ: q̃ cõpositio gemĩat ĩ neutro: ut iden

tidē:cuius obliq deficiūt. Nā tātūdē lic3
ponaſ ꝑ idē:tn̄ qa ſignificat quantitatē
nom̄ ē cuius gtūs tm̄mō ĩueniſ tāride3.
M. Ego cuius caſus? D. Ntī qa nōiat rem
M. Mei cuius caūs? D. Gtī:qa ab eo cæte-
ri caſus gn̄anſ & reliqua:ut ĩ nōie dictū
eſt ubi de caſibus tractatur.
M:Quot ſūt caſus ꝓnōiu3? D. Sex ſicut &
nominū:& prīa qdē ꝑſona pl̄s qnq; ca-
ſib3 hīc ñ poteſt:ſīc & tertia. Secūda uō
ſex hēt caūs. qa ĩ utroq; nūo vtm̄, ſuat
Poſſeſſiuū ēt ſæ ꝑſonæ vtm̄ poſſeſſiōis
hēt:qa ad eū ſmo dirigiſ ubi duo bre-
ues & ĩ unā. i. longā mutāſ: ut mi pater
pro mee pater. Noſtras quoque eadem
ratione habet uocatiuum. Alia uero ca
rent uocatiuo: Quia ſermo ad ea non
dirigitur.
M. Sui cur nō habet nomīatiuū? D. Quia
eadem perſona agit & patitur: uel a ſe
uel ab alia. A ſe:ut Cicero accuſat ſe.
Ab alia Vt Cicero te rogat: Vt ſui cau-
ſa facias. Vnde apparet non recte dici.
Commendo amicum:ut ſibi opituleris

Hīc enim alius eſt qui commendatur & alius qui commē dat. ergo dici debet Commendo amicum: ut ei uel ipſi opituleris pari ratione. Commendo amicū ut cauſam eius. uel ipſius defendas. Nō autem cauſam ſuaꝫ. Præterea caruit nominatiuo ob hanc quoq; cauſam: quia nominatiuus eius debuit eſſe ſi quæ eſt coniunctio: ſicut etiam caruit genitiuo ſis cauſa differentiæ ſis uerbi: Ipſe accuſatiuum facit in um: quia eius maſculinum apud antiquos deſinebat in us: ut ipſus.

M. Quid intereſt inter genitiuos primitiuorū & poſſeſſiuoruꝫ mei: tui: ſui: noſtri & ueſtri? D. Hoc intereſt. Quia oēs caūs oēſq; numeri primitiuis iunguntſ: ut ager mei eſt & mei agri: uel agroruꝫ inſtrumentum. Poſſeſſiua uero ſolis iūguntur genitiuis eiuſdē numeri: ut mei ſerui filius.

M. Quot ſūt formæ caſuales pronominū

D. Quattuor.

Alia enī menoptota. ut iſtuc mecū tecum

ſecum eccū ellum.
Alia triptota:ut ſui:ſibi:ſe.
Alia tetraptota:ut tuus:ſuus illud:iſtud.
Alia pentaptota:ut ille:ipſe:iſte
M.Pronomina tam primitiua q̄ poſſeſſi-
ua quid habent nominū? D.Caūs & ge
nera qđ oſtendūt in fine.
M.Quid habent uëbor? D.Perſonas qđ
oſtendunt in principalibus ſyllabis cuȝ
e diuerſo uerba ipſas ī fine declarēt.
M.Ego cuius modi pronominum? D.Pri
mi.Quia eor genitiuus deſinit in is:ul
in.i.excepto ſui:cuius gtūs deſinit ī.i.
tm̄ cā differētiæ ſis uerbi:ut paulo ante
dictum ē.
M Ille cuius modi? D.Secundi. Quia eo
rum genitiuus deſinit in ius:& datiuus
in.i.excepto hic:cuius datiuus deſinit ī
.c.ut huic cauſa differentiæ hui interie
ctionis.
M.Meus:tuus:ſuus:noſter & ueſter:cuiȝ
modi? D.Tertii.quia ſecūt declinatio-
nē mobiliū nominū.
M.Noſtras & ueſtras cuius modi? D.quā

ti. Quia declinantur ſecundum regulã nominum tertiæ declinatõis.

M. Iſte & hic per quos caſus componunt

D. Per eos tantum caſus qui deſinunt in. .c. abſque datiuo huic. Per pluralem uero nullum: niſi nominatiuum neutri q̃ eſt & accuſatiuus. Nam hic ſolus in plurali deſinit in .c. ut hæc. ergo nominatiuus & actũs plurales faciũt iſtec. In quibus metaplaſmum quidam potius q̃ cõpoſitionem eſſe uolunt: Nam & aſpiration nõ habent ſicuti neq; illic illec Quod ſi compoſita eſſent aſpiratõem ſeruarent: ut adhuc abhinc.

M. Met Cũ qbus adiũgitur? D. Cuꝫ omnibus caſibus primæ perſonæ tam plꝛalis q̃ ſingularis numeri abſq; genitiuo plurali: ut egomet meimet noſmet & reliqua. Secundæ uero perſone obliqs tãtum caſibus: ut tuimet & tibimet. Nominatiuo non addunt: ne uerbum putetur tumet. ſꝫ tute & tutemet proferꝛ.

M. Pte quibus adiungitur? D. Quinque ablatiuis. ut; meapte: tuapte: ſuapte:

nostrapte:& uestrapte.

M.Met:te:pte:cur addūt supradictis ꝑno minibus? D.discretōis cā plerunq; ul' si gnificantiæ:ut egomet feci.i. ego & nō alius:& tute dixti.i.tu ipse ꝑ te & nō ꝑ aliū. Tete utraq; ꝑducta:ut meme:sese cōposita ostēdūt accentu acuto.

M.Ce quibus ꝑnominibus addit. D.Pro nomini demōstrati'o:hic hæc hoc:apd' uetustissimos ꝑ oēs casus:ut hocce hoc cine.Apud iuniores uero ꝑ eos caūs tā tum:quî in.s. desinūt:ut huiusce hisce hosce.Antiq tam̄ hisce ꝑ hi ntō pl'rali ꝑferebāt.Ilice ēt ꝑ illic illiusce:estiusce illucce istucce.Terentius illancine mu lierē dixit ꝑ illāc ne.

M.Pronomina cum quot partibus oratio nis cōponūt? D.Cū tribus:ut cū nomi nibus illiusmōi:istiusmodi: huiusmodi & tūc nomina sunt.quia significant q̄li tatē3. Cū aduerbiis eccū.eccā:eccos:ec cas:ellū ellā ellos ellas.Cū ꝓpositione: ut quidam uolunt mecum:tecum:secū nobiscum uobiscum.Nam aliis rationa

bilius præpoſitio cum pronomine per anaſtrophen eſſe uidetur: ut quicum q̃ buſcum.

DE PRAEPOSITIONE.

M D Quæ pars ē? D. Præpoſitō eſt: Quia præponitur aliis ptibus oratōnis per appoſitionez ut per mare: uel per compoſitionem: ut periurus.

M. Quæ præponuntur per compoſitionē tm̃? D. Di: dis: re: ſe: an: con.

M. Quæ præponuntur per appoſitōnem tantum? D. Apud: citra: circa: erga: extra: infra: iuxta: pene: prope: ſecūduz ultra: ſupra. Cæteræ mō apponuntur: mō componuntur.

M. Vnde dicitur præpoſitio? D. A præponēdo. Quia ſemper præponitur. Poſtponitur tam̃: ſed raro: nec ſolum ī metro: Vt tranſtra per & remos. ſz ī ꝑſa ēt ut mecū: quicū: pubetenus: hactenus: q̃ etiā cū gtō iunguntur: ut cruruz tenus Verſus etiam poſtponitur ſemper: Vt Italiam uerſus & Romam uerſus: quæ

tamen compoſita ſunt: ut illorſum: dex
trorſum læuorſum.

M. Quid eſt proprium præpoſitionis? D. Separatim quidem caſualibus per appoſitionem præponi. Coniunctim uero ꝑ compoſitionem tam caſualibus q̃ non habentibus caſum: Vt induco ĩdoctus. Pronomini tamen nunquam niſi ꝑ appoſitionem iungitur. Præpoſitiue ſunt etiam coniunctiones quædã: ſed a praepoſitionibus differunt: quia coniunctõnes praepoſitae non componuntur cuȝ uerbis.

M. Quae aduerbia inter præpoſitiones numerantur? D. Quaedam localia & q̃dam temporalia: Vt pone: cõtra: infra: ſupra: extra: intra: ultra: pridie: ante.

M. Quot praepoſitiones deſinunt in .x.?

D. Vna: ut ex: Sicut unum aduerbium comicum: ut pax.

M. Quæ ſunt præpoſitiones nullius per ſe certæ ſignificationis? D. Omnes monoſyllabæ: quæ ſine aliis partibus oratõis nihil certum ſignificant: Vt .a. ab. ad.

Nam aliæ certæ ſunt ſignificationis: ut apud: erga. circa.

M. Præpoſitiones quib3 caſibus præponũ tur per appoſitionem? D. Accuſatiuo & ablatiuo. Nam nominatiuo & cæteris obliquis caſibus per compoſitionem. Ideo autem nominatiuo per appoſitio- nem non iungitur: quia nominatiuus dicitur per locutionem: quæ ab una per ſona non tranſit in aliam.

M. Ad tam in compoſitione: q̃ in appoſiti one quid ſignificat? D. & proximitate3 Vt aſſideo ad urbem. ideſt iuxta urbe3 Et cauſam: Vt ad quid hoc feciſti? Et ſi militudine3: ut adæquatus: aſſimilis: ad unguem: & contrarietatem: ut ad illum mihi pugna eſt. & tempus: ut ad bellu3 perſi macedonicũ: & additionẽ : ut ad mala.

M. Per q̃d ſignificat? D. Trãſitũ localem ut p̃ forũ: ſicut & in cõpoſitione: ut per rumpo: & temporalem: ut per diem: ſi- cut omnes locales poſſunt eædem etia3 temporales eſſe. Obtinet ẽt uim iurãdi

ut per caput hoc iuro & perfectõnis: ut
perſeuero: perficio: & aduerbii ualđ: ut
per ecaſtor ſcitus puer. ideſt ualde ſci-
tus & abnegationis: ut ꝑfidus ꝑiurus.

M. poſt quid oſtendit? D. Ordinem ſiue
loci: ut poſt montem oppoſitum: ſiue
dignitatis: ut poſt pietatem utilitas: ſiũ
temporis: ut poſt multuȝ tempus: & ad
uerbii loco ponitur: ut poſt faciet pro
poſtea.

M. Cis quam ſignificatõnem habet? D. et
localem: ut cis alpinam galliam et tem-
poralem: ut cis diſſinituȝ tempus. et me
taphorice dicit: ut cis naturæ leges. i.
minus q̃ patiant leges naturæ.

M. Trans quid ſignificat? D. Et per ut tra
no. Et ad ut trado. Et ſup ut tranſgredi
or. Et ultra ut trans mare trãs alpes.

M: Clam quid ſignificatõnis habet? D. lo
calem. Sed tamen aduerbium eſt magis
Nam et qualitatem demonſtrat: quod ĩ
aduerbiis inuenitur & diminutioneȝ ac
cipit: ut clãculũ. Q đ ꝓpoſitio nõ habȝ
& ſine caſu ꝑferri poteſt: Vt clam fecit

M. Apud quam ſignificatõem habet? D. localem: ut apud numantiam: iungit & pſonis: ut apud amicum.

M. Ante quid ſignificat? D. & locum: ut antepono.: ante domum. & tempus: ut ante annum. & aduerbiũ antea quando eſt ſine caſu. ex hac deriuatur antiquus ex quo antiq̃rius.

M. Citra quid ſignificat? D. Idez pene qđ cis: niſi quod hæc plerunq; propriis nominibus fluuioꝝ uel montiuz præponit ut cis rhenum: cis alpes. Citra uero reliquis: ut citra ſaniem citra forũ: citra tamen a cis deriuat.

W. Circum quam uim obtinet? D. & præpoſitõnis: ut circũfero & circum montẽ & aduerbii localis: ut ꝓperari littore circum.

M. Circa Quid ſignificat? D. iuxta. ut circa forũ circa uiginti annos. poſtpoſita ĩ compoſitõne ĩuenitur: ut quocirca. ſub iungitur etiã præpoſitõi circum: ut circũcirca. Circiter quoq; pro iuxta accipitur: ſz tẽpus tm̃ ſignificat: ut circiter kl̃s

Ianuarias. Erga ēt ꝑ circa ponit qñ affe
ctū significat: ut bonus erga amicos.
M. Cōtra quid significat? D. Aduersū: Vt
contra aduersarū cōtrouersia. ex oppoſi
to & tunc ē aduerbiuz: ut ſtat contra ſta
riꝙ iubet.
M. Extra quā uim habet? D. Præpoſitiōis
& ſignificat præter: ut extra unā anni-
culā: Sed proprie aduerbiū ē: ab ex præ
poſitione deriuatū. unde ēt ꝑ extra po-
nit ex: ut exlex: exul: exſpes: exeo. Ab
extra uero externus & extraneus.
M. Inter quā uim habet? D. Prepoſitōnis
ut interrumpo internūtius īteruallum.
Aliquādo in ſignificat: ut oculos īter ſe
atꝙ ora tenebāt. Aliqñ in medio quorū
dā: ut inter Reges: īter uicinos: & ab in
deriuat inter: ab inter īterea: qđ ſine du
bio aduerbium ē: qa nunq̄ præponit ca
ſualibus. dicit tam interealoci: ab intra
quoꝙ deriuatū uidet. Q đ ꝑ ſe poītum
aduerbiū ē. caſualibz iunctū ꝑpōīs uim
habet: ut timuit intra tentoria ductor.
Ab eo deriuat intrinſecus & internus

ſicut ab extra externus:& extrīſecus ꝟ
bum etiaʒ intro as.

Infra quoq; ab in natum uidet. Cuius ſignificatio manifeſta eſt:& ſine caſualibus q̄dem aduerbium eſt. Cū his uero præpoſitōis uice fungit:ut ego te infra oēs infimos puto. Ex eo deriuatur inferus. Nā aduerbia huiuſmōi localia præpoſitōnum loco ponunt. Et e diuerſo: ut intra uiſcera pro ī uiſcera:& abſq; leſione pro extra leſionē:& in adulterum dicit pro cōtra adulterū:& ſubter terrā pro infra terram.

M. Iuſta quid ſignificat? D. Prope ſiue p̄pter:ut iuſta fluuium. Per ſe uero iungitur uerbo quaſi aduerbium. ut hoꝝ ego uitam mortemq; iuſta eſtimo.

M. Pridie quid ſignificat? D. Præcedente die. & accuſatiuo iungitur:ut pridie kl̄. pridie nonas:pridie idus:& genitīo nō nunq̄ pridie eius diei. Sed magis eſt ad aduerbiuu temporis q̄ præpoſitio. Vt ſupra dict̄u eſt.

HACTENVS DE PRAEPOSITIO.

NIBVS SERVIENTIBVS AC-
cusatiuo.deinceps de seruiētibus abl'tō.
M.A.ab.abs.&.e.ex.quam significatōez
habent.D.Eandē fere.nam & locales &
temporales & ordinales similiter īueni-
untur. Verū ī appositōe diciūs a domo
non ab domo.E iure non ex iure. Con
tra uero ab illo ex illo etiā sequēte.q.ut
exquo .In compositōne præponuntur
nō solum uocalibus:sed ēt consonanti-
bus:ut abigo aduco:exulo:excurro:no
tatur aufero.b.in.u.conuēsa.Absporto
etiā dicit' & abspello. Sic etiā sequēte:q.
in appositione:ut absquolibet & sequen
tibus.c.uel.r.ī compositione:ut abscō-
do abstineo.In appositione ēt abste fre
quenter īuenitur.
M.A.ab.& abs q̄d ꝓpriū habēt.D.ut uer
bis passiuis iungant' ul' abltīs: ut amor
a me:diligor abste:accipior ab illo.
M.E.uel ex quid propriū habent.D. Sūt
ut plurimū tēporalia:ut ex illo celebra-
tus honos. Et tñ ī ꝯpositōe ul' priuatū ē
ut enodis uel ītentiuum:ut enectus elu

do:uel ꝑ extra accipitur:ut educo.ſimi
liter ex priuatiuū:ut exero:expedio:p-
fectiuum etiam:ut expleo exoro.& ꝑ.
extra inuenitur:ut excludo:extermīo:
A præpoſitione.A deriuatur ab:& abs:
& abſq;.
Ab ex uero deriuaſ extrā.
M.De quam uim habet? D. Memoratiuā
ut ſi dicam de partibus oīois:& intenti
uam:ut deprendo:deprimo. Et Priuati
uam: Vt demens:deiero. & ꝑ deorſum
accipitur:ut deduco:deſcendo.
M.Pro quam uim habet? D.Localem: Vt
pro templo pro curia.Ideſt ante tēplu3
ante curiam.Sic etiam in compoſitione
Vt procurro prouenio. Temporalem:
ut proauus:prouideo:loco &.e.accipiſ:
Vt prominet pro eminet.Et loco ante:
Vt procliuus:procumbens. Et loco ad
Vt pro uiribus ſuis:hoc eſt ad uires ſu
as & loco in. Vt pro teſtimonio dixit.
ideſt ī teſtimonio.Aliud autem ſignifi
cat.Pro milone dixit:ideſt cauſa milo-
nis dixit.Et ꝑ mutuo animo.ideſt cau-

sa mutui animi. Similiter pro reconcili
ata gratia. Tale quiddam significat etiã
cum dicitur prosum tibi: proficio tibi.
Ponit etiã loco interiectõis & circũflectit: ut pro nefas:

M· Præ qd significat? D. Aliquãdo ad: Vt
ego illum contempsi prae me. idest ad
comparatõnem mei. Modo pro ut præ
amore hũc excluſit foras. Modo ab: ut
prae studio. idest abstudio. Nunc super
ut praesideo praefectus: plerunque ual
de: Vt praecelsus: praeualidus saepe: an
te: ut praedico: praecipio: praefero. & a
prae deriuatur praet: sicut a sub subter.
A pro propter.

M· Cum quam tum habet? D. & aduerbii:
si pro quando accipitur: & praepositio-
nis copulatiuae: ut cuꝫ Ducibus pugno
& cum amicis habito. Similiter in com
positione. ut concurro: coniungo: con-
traho. Et sciendum quod con & in: quã
do. b. uel. m. uel. p. sequitur commutãt
. n. in. m. Quando autem. l. uel. r. seqt
conuertunt eam in ipsas sequentes.

M. Clam quid ſignificat? D. Occulte. & ẽ aduerbium: ut clã ferro ĩcautum ſupat Præponitur autẽ more præpoſitõis modo ablatiuo: ut nec clam te eſt. modo accuſatiuo: ut uult donatus. ex eo deriuat clãdeſtinus.

M. Coram quid ſignificat? D. Palam: Sed coram magis ad perſonam accipitur & eſt aduerbium: ut coram quem quæritis adſum. Et more præpoſitionis ablto iungitur: ut coram iudice.

M. Sine & abſq; quam ſignificatõnem habent? D. Conſimilem. ideſt negatiuam & præpoſita quidem utraq; ſyllaba grauatur: ut ſine more. Poſtpoſita uõ acuitur in penultĩa: ut te ſine nil altũ mens incohat.

M. Tenus quid ſignificat? D. Vſq; & mõ ablatiuo iungit: ut hactenus: modo genitiuo: ut cruruꝫ tenus: & ſemp poſtponit: ut dictũ eſt.

M. In quid ſignificat? D. Aliquãdo ad locũ & cõtra: & tũc actõ iungitur. ut ĩ Vrbem uado: in adulterũ dico: aliqñ p ad:

ut ĩpulit ĩ latus. Aliqñ ĩ loco:& tũc abl
tiuo ſuit:ut in Italia ĩ urbe. In compoſi
tione uero modo primitiua eſt:ut in do
ctus ĩiuſtus:Modo intentiua:ut impri-
mo:incuſo : incurro.

M. Sub q̃d ſignificat? D. Aliqñ ad locum:
Sæpe pro añ uel p̃ ponit & tũc act̃ ĵiun-
gitur. Ad locũ:ut poſteſq; ſub ipſos. pro
ante:ut ſub lucem expectãt. Pro per:ut
ſub noctẽ cura recurſat. Quãdo aũt in
loco ſignificat abl'to præponitur:ut ſub
luce maligna. In compoſitõe uero mo-
do localẽ uiz retinet:ut ſubduco:ſuppo
no. mõ diminutiuã:ut ſubrideo:ſubfũ-
do ſubtriſtis. Mutãt. b. ĩ. c. f. g. m. &. p.
conſonantes:ut ſuccurro:ſufficio:ſug-
gero:ſummo:ſuppono.

M. Super & ſubter quas habent ſignifica-
tiones? D. Cõtrarias & tam accuſatiuo
q̃ ablatiuo iunguntur:ut gemĩa ſub ar-
bore. ideſt in gemina arbore. Et ſic etiã
ſup:ut frõde ſup uiridi:& ſubter:ut ſub
ter dẽſa teſtudĩe:ſed ſup qñ p̃ de ponit
ſemp abl'tõ iũgit: ut multa ſup priamo

rogitās. Per ſe uō poīta ſignificat inſup
ut his accenſa ſup. In compoſitiōe quo
q̄ inuenit: ut ſupeminet & ſuperuacuus
& a ſupera fit ſuper & ſupra. Illud p̄ apo
copen. hoc p̄ ſyncopā: a ſup uero ſupb3
ſuperus: ſupremus.

M. Di & dis quā ſignificatōem habēt? D. Separatiuā: ut diuido: diduco & dis præponitur ſequentibus. c. uel. p. uel. s. uel. t. uel. i. loco conſonantis. F. uero ſequēte mutatur in eam: ut differo. Aliis uero quibuſcūq̄ conſonātibus ſequentib3 di præponitur: & ubiq̄ producitur. Exceptis dirimo & diſertus.

M. Re quid ſignificat? D. Retro a quo etiā per apocopā factum uidet: ut reſpicio recurro.

M. Se quā uim habet? D. Separatiuam: Vt ſeduco: & abnegatiuam: ut ſecurus. & a ſe fit ſeorſū. Ipſa uō ſe a ſemis: uel a ſecus: aut hæc ab illa.

M. Am q̄d ſignificat? D. Circū: ut amplector: ambio. ī quo. b. interponit.

M. Con q̄d ſignificat? D. Idem q̄d cū: Vt

ſupra dictū ē: ſed altera ī cōpoſitiōe tm̄
Altera ī appoſitione.

DE ADVERBIO.

M. Ene quæ ꝑs ē? D. Aduerbium
Quia eſt adiectīa uerbi ſignificatio: ut prudenter agit.

M. Vnde dicit aduerbiū? D. quaſi ad uerbum: ideſt iuſta uerbum.

M. Quid eſt ꝓprium aduerbii? D. Cū uē bo poni. Nec ſine eo ꝑfectam habere ſignificatōem.

M. Aduerbio quot accidunt? D. Tria ſpēs figura & ſignificatio:

M. Spēs aduerbioꝝ quot ſunt? D. duæ primitiua: ut nunc: deriuatīa: ut docte.

M. A quibus deriuant aduerbia? D. ab aliis aduerbiis: ut a prope ꝓpius. A nōibus ut a bonus bene: a uerbo: ut a ſēſio ſenſī a participio: ut a ſtatus ſtatī. a nōine & uerbo: ut a pede & tanto pedetentim: A ꝓnōie: ut hic: illic. a ꝓpoſitōe: ut ex exī.

M. Quot ſūt lr̄æ termīales aduēbioꝝ? D. Viginti quattuor. ī. a. ut ita: puta: q̄ ſola corripiūt. a. Nā cætera ꝓducūt: ut infea

& localia.ut ꝙua: ſiqua:neq̃ : ea exquo eadē q̄ ꝑ locum ſignificāt.una Roma & eiuſmodi nōium abl'tī ꝑ aduerbiis accipiunt.Nam ꝓpria ciuitatum nōia prīæ uel ſæ declīationis ī gtō pro aduerbiis ī loco accipiunt.Cuiuſcunq; uŏ declīatō nis ī actō ad locum. In abl'tō de loco & ꝑ locum. Tertiæ autē declīatōis ī ablati uo tā in loco q̄ de loco uel ꝑ locum. Fre quēter tñ ī loco datiuus ponit: ut catagi ni ſum. Idem uŏ ī ſemꝑ pluralibus īue- nit:qd' in ſingularibus tertiæ declinatō nis. Auctores cum præpoſitionibus fre quēter proferunt nōia ciuitatum:ut ab lauinio ab athenis:ad hilerdam. Supra dictam regulam ſeruant etiam quattu- or appellatiua domus:humus rus & mi litia:ruri tñ in loco magis inuenit. Belli etiā dicitur:ſicut domi.

I n.e.correptā uel primitīa ſunt:ut nēpe ꝓpe:pene:& ex eo peniſſime:& localia ut vñ:ſicūde:alicūde:necūde. Sil'r inde deīde:proīde:exinde:quar añpenultīa acuitur & ſignificāt de loco. Inuenitur

etiam exin & dein . Vel deriuatiua Vt peragro:peregre:Punio impune: Ritonnde irrito rite . Nomina quoque pro aduerbiis: Vt facile:ſublime:fōte:utpote compoſitum & quouſque quod ſignificat uſque ad locum:uel uſq; ad tēpus. Siſr utroq; qđ ſignificat ad locum.

In.e.productam a nominibus deriuata ut a claro clare.A fabro fabre. Excipiūtur bene & male quæ corripiunt .e.finalem. In multis tamen ſeruatur.o. Vt conſulto:precario:ſedulo priuato.Dicitur tamen & priuatim & corripitur nōnunquam.ut cito:ſero:modo. Dicitur etiam ueceſſario & neceſſe.multo & mſtum:nimium & nimis.primum & prīo & prime.Parum pro paruum:dure duriter:large largiter hūane hūaniter:firme firmiter.

Apđ ātiquos ēt īſaīter:ſeueriť:amiciť auariter & ſiſſia.diciť ēt abūde & abudāter. Sciēdū qđ q̄dā aduerbia non plane ſeruant ſignificatōem nominum a quibus deriuantur: Vt ſanus pro ualidus.ergo

ſane ꝑ ualde ꝑ ſyncopam. A rito uerbo uel ritu rite pro recte: quia nihil traditur ritibus: quod non rectum eſſe creditur.

I n:i. primitiua: ut heri. Dicitur tamen & here. & genitiui ꝓ aduerbiis: ut dictū eſt domi epheſi belli: & datiui: ut ueſperi ſorti. Et ſignificāt ī loco: ſicut localia ubi ſicubi: alicubi: necubi. ibi & ex eo ibidem.

I n:o. primitiua: ut quando. ex eo compoſita ſiquando: nequando: aliquando: q̄ ī antepenultima habent accētum: ne due partes diuiſe putentur: Et deriuatiua: ut a cis citro: ultra ultro intro. Sunt etiā compoſita: ut præſto profecto neutro. Sunt etiam nomina & pronomina aduerbialiter prolata: ut falſo merito. & localia: ut quo: ſiquo: aliquo nequo. Eo ex quo compoſitū eodem: q̄ ad locū ſignificant:

I n. u. pauca: ut diu. ex quo cōpoſitū intẽ diu noctu. Nam aſtu nomen eſt indeclinabile:

In æ diphthongū gtī casus loco aduerbii
ut Romæ:militiæ:ut supra diximus.
In c.unū primitiuū.ut donec:qđ ēt do-
nicū ꝓferebaṫ ab antiqs. & deriuatiua
ꝓnōiuꝫ:ut hic illic istic ī loco.huc:illuc
istuc ad locum: Hac:illac: istac per lo-
cum: quæ ultimā producūt excepto do
nec. Composita quoq; ĩueniuntur: Vt
adhuc:abhinc:dehinc.
In l.pauca:ut semel & ædepol & uel etiā
pro ualde.
In am primitīa:ut clā:corā:deriuatīa:ul'
cōpositīa:ut nequicq̄:neutiq̄. Præterea
q̄ ꝓ aduerbio similitudinis:uel compa-
rationis:siue electionis:& a fādo com-
posita:ut bifariā:trifariā: ml'tifariam.
In n.m.primitiua item:tandē. Composita
itidē:ibidem:identidem.indidem.
In im.& denominatiua ĩueĩunt:ut partī
uicissim:& uerbalia:ut raptim:& parti-
cipalia:ut saltim:cursim.
In uꝫ primitīa iterū.surs̄ū. Deriuatīa ul'
cōpositīa:ut quōs̄ū:& ex eo siquors̄ū ali
quors̄ū:dextrors̄ū:sinistrors̄ū:leuors̄ū:

Antiqui etiam dextro uerſuꝫ dicebant horſum:illorſum:deorſum localia ſunt & ſignificāt locum uerſus: ſicut etiam horſum:uerſum:utroq; uerſum. Actutum deriuatū eſt ab actu.ideſt celeritate. Nomina etiam pro aduerbiis:ut torꝰuum clamat p torue.ſicut ēt ī.a.ut crebra ferit pro crebro.

In en pauca:ut en forſan:forſitan.

In er primitiua ut per pro ualde. Deriuatiua uel a participiis:ut prudenter:diligenter:uel a nominibus:ut fortiter:utiliter:audaciter raro. Audacter uero frequenter. Excipitur facile pro faciliter: Difficulter pro difficiliter . Et ab omni omnino. A tribus ter. A quattuor quaſ Nā Obiter compoſitum eſt:ſicut tanti ſper:parumper:pauliſper:Aliter ab alis huius alis pro alius: Memoř pro memoriter:ſicut ſublime pro ſublimiter.

In as denominatiuuꝫ:ut alias:extrema: circūflexa.

In es productam:ut ſodes: hercules:q̄n quies:ſexies:& deinceps uſq; ad mille.

I n is correptã ut nimis satis. Ex quo sati
us pro melius.
I n us correptã ut penitus :cælitus : rur-
sus uel rursum. Diuinitus Vel Diuine
humanitus uel humane. nullus etiam p
minime: sicut fors pro forte. Et compa
ratĩa omnia: ut clarius: prudẽtius otius
I n ens: ut totiens: quotiens: aliquotiens.
I .t. ut sat dumtaxat compositum & for-
sit: sed forte & forsitan: & fortassis & fõ
tasse. dicitur & fors etiam: quæ sũt dubi
tãdi forte pro fortuitu: euentus est.
I n. x. ut uix: mox: pax: quod significat
tantũmodo.
I n. nc. ut hinc.
I n. ps. ut deinceps.
M. Bene Cuius figuræ? D. Simplicis. Est
autem aduerbioruꝫ figura uel simplex
ut diu uel composita: ut interdiu uel
decõposita secũdũ quosdã : ut indocte.
M. Bene cuius significatõnis? D. q̃litatis:
Quia qualitatem significat. Significa-
tio autem aduerbioruꝫ diuersas species
habet.

Sunt enim Temporalia præteriti tantum Temporis: Vt Pridie: Nuper. Alia præsentis: ut nunc præsto. Alia paulo præteriti: ut modo quod etiam pro nũc accipitur & pro dumtaxat. Alia futuri: ut cras: perendie. Alia communia diuẽsorum temporum: Vt olim: dudũ quondam: aliquando. Et omnia composita a quando quod ipsũ quoq; accipit ꝑ aliqñ & pro quoniam.

Alia localia in loco. ut hic illic.

Ad locum: ut huc: illuc. Italiam uersus: Siciliã uersus: q̃ accẽtus ostendit ẽẽ cõposita: sicut dextrorsum: siniſtrorsum.

De loco hinc: illinc.

Per locũ hac: illac.

Alia cõia: ut peregre sũ. peregre trãseo.

Quæda3 pro tẽporalib3 accipiũt: ut ĩde ꝑ deinde. ubi ꝑ postq̃. hic pro tunc.

Alia dehortatiua: Vt ne quod etiam ꝑ ne que accipitur: & pro ut non & pro ualde

Alia negatiua: ut non: haud: nihil.

Alia confirmatiua: ut profecto: quippe: scilicet: uidelicet: quidni: curnon: siceſt

quidiſtic:ꝑ aduerbiis ponuntur affir-
mandi.
Alia iuratiua:ut edepol:caſtŏ:ſic quoq; &
per iurãdi plerunq; ſunt.
Alia optatiua:ut oſi:utinã: & ut ꝑ utinaꝫ
quod etiam ſimilitudinis ẽ.
Alia hortatiua:ut eia:age:agite.
Alia remiſſiua:ut paulatim: ſenſim pede
tentim.
Alia qualitatis:ut bene:male.
Alia quantitatis:ut nimium modicum.
Alia dubitatiua:ut forſan:forſitan.
Alia congregatiua loci & temporis:ut ſi-
mul una.
Alia diſcretiua:ut ſeorſũ:ſeꝑatiꝫ ſecreto.
Alia ſimilitudinis:ut quaſi:ceu. uelut ue-
luti:ut & uti:quod etiam pro coniuncti
one accipitur cauſali.
Alia ordinatĩa:ut deĩde cõtinuo ꝑtinus:
Alia intentiua:ut ualde nimiũ prorſus.
Alia comparatiua:ut magis:minus.
Alia ſuperlatiua:ut maxime:minime.
Alia diminutiua.ut clanculũ:belle.
S unt quæ ex duabus ꝑtibus or̃ois cõſtãt:

ut nullomodo:nullatenus:

S unt quæ ĩ una uoce multas hñt ſignifi-
cationes:ut ubi locale & temporale pro
poſtq̃.

S imiliter:quo:qua:quando:& ĩfinita ſũt
& ĩterogatiua & relatiua.

T andē tēporale aduerbiũ pro coniũctione
ēt ponitur completiua:

O.quoq; aduerbiũ ē uocādi & optandi.

S unt e contrario q̃ ĩ diuerſis uocibus unã
ſignificationē habēt:ut quãdo:olim:du
dum:celeriter.actutum.

DE INTERIECTIONE.

M. Ape quæ pars eſt? D. Interiectio. Quia ĩteriacet aliis ptibꝫ or̃ois. Eſt aũt ſignificatĩa gaudii:ut euax.

D oloris:ut hei.o.ēt &.a.dolētis ĩueniunt

T imoris:ut at at.

Admiratõnis:ut pape.

R iſus:ut.ha.ha.he.

Aliorum quoq; ſonitũ illitteratorñ:ut phi
au & heu.hoe.

S unt igitur quædaꝫ dubia inter aduerbia

& interiectiones: ut. o. interiectõ indignãtis: dolẽtis admirantis: & aduerbiũ optandi & uocandi.

A quoq; præpositõ: ut a me & ĩteriectõ dolẽtis est.

P ro similiter præpositõ: ut pro te: ĩterctõ ut proh dolor.

A liæ quoq; ptes ꝓ interiectõe ponũtur: ut nauibus infandũ amissis.

P ropriæ uõ interiectõnũ uoces primitiẽ sũt: ut pape: euax: hei: heu: hoc & sil'ia.

DE CONIVNCTIONE.

M T Quæ pars est? D. Coniunctio est. Quia cõiũgit aliis ꝑtibus oratõis: q̃bus simul cõsignificat uiz uel ordinẽ demonstrans: Vim q̃ñ simul res aliquas esse significat: ut pius & fortis fuit æneas: Ordinem q̃ñ consequentiã aliquarꝝ rerꝝ demonstrat: ut si uiuit spirat.

M. Quot accidũt coniũctioni? D. Tria: figura. species: uel potestas & ordo.

M. Et cuius figuræ? D. Simplicis: Quia simpliciter ꝑfertur. Est autem duplex

figura: ſimplex: ut ita: Cōpoſita: ut itaq;
M. & cuius ſpetiei? D. Copulatiue. Eſt enī
ſpecies quæ & poteſtas.
M. Quot ſūt ſpecies ſiue poteſtates Con-
iuntionum? D. Quīdecim.
Copulatiua quæ uerba & ſenſum copulat
ut diſertus & ſapiēs fuit Cicero.
Cōtinuatīa q̄ cōtinuatōem & cōſequētiaz
reꝝ ſignificat: ut ſi ſtertit dormit.
Sub continuatīa q̄ cauſā cōtinuatōis oſtē
dit conſequētē cū eſſētia reꝝ: ut qñ am-
bulat mouet: & continuatiuas q̄dem &
ſubcōtinuatiuas & adiunctiuas & effe-
ctiuas inter caſuales ponunt qđ ꝓꝑ has
cauſæ oſtēdunt & continuationis: ut ſi
ambulat mouetur: & adiunctionis: ut
ambulat ut moueat: & effectiōis: ut mo
uetur ambulat enī.
Adiunctiua eſt: quæ uerbis ſubiunctiuis
adiungit: ut ſi uenias faciam.
Effectiua eſt quæ adiunctiua uerbo ſigni-
ficat effectum ꝓcedentem ex cauſa: Vt
doctus ſum nam legi.
Approbatiua quæ approbat rem: ut eq̄dē

merui.

Diſiunctiua quæ q̃uis uerba coniungat ſẽ ſum tam̃ diſiũgit & alteram rẽ eſſe alte rã nõ eſſe ſignificat:ut aut dies eſt:aut nox.

Subdiſiũctĩa q̃ q̃uis uoces hẽat diſiuctĩa rũ tm̃ utrũq; eſſe ſignificat uel ſimul:ut Alexander:ſiue Paris vel diſcrete:ut to ta die legit uel ſcribit.

Diſertĩa uel electĩa ẽ qm̃ diuerſis ꝓpoſitis aliqd ex eis nos eligere oſtẽdiũs: Vt bo nus eſſe uolo q̃ uideri.

Aduerſatiua eſt quæ aduerſum conueniẽ ti ſignificat:ut magis atque magis quã q̃ ſecreta parentis. Anchiſe domus arbo- ribuſque obtecta receſſit Clareſcunt ſo nitus.

Abnegatĩa q̃ oſtẽdit rẽ aliquã poſſe fieri: ſed ob aliquã ĩpediri cãz:ne fiat:ut gau deat Priamus ſi audeat.

Collectiua uel rationalis uel illatiua quæ per illationem colligit ſupradictũ.ideſt ratione confirmat: ut habes igitur qd̃ eſt accuſatori maxime optandum:uel q̃

præpoſitis aliis ĩfertur: vt Cicero ſolus Catilinā domuit. ſolus igitur patriā ſeruauit.

Dubitatiua q̃ dubitatõnem ſignificat: Vt cloquar: an ſileam?

Complectiua quæ ornatus cauſa uel metri nulla ſignificationis neceſſitate ponitur: ut eñiuŏ Daue. inueniũtur tamen uarias habẽtes ĩ una uoce ſignificatões.

Quæ nũc copulatĩa ẽ: ut arma uirũq; cano nũc cõplectiua: ut dixitq; & prælia voce diremit.

Ac ponitur pro et: ut prodeſt ac delectat.

Et pro q̃q̃ quomodo etiam atq;: ut te diligo non ſecus ac filium æque atq; fratrẽ. Sed atq; pro celeriter quoq; accipitur: vt atq; illum ĩ præceps prono rapit alueus amni.

Si ſiue ſin ſeu ↄtinuatĩe ſũt ut ſi ſtẽtit dormit hec ẽt caſualis ẽ ut tua ſi tibi menala curæ.

Vt adiunctiua eſt: Vt ambulat ut mouea tur. Et pro qđ ponitur: ut hoc ut facias iubeo.

Quoniaꝫ ſubcõtinuatĩa ẽ.ut qm̃ ambulat
mouet:& cauſalis:ut qm̃ prodeſt lege.
Rurſus.ſi.cuꝫ.ut.dũ.Quatinus oẽs adiũ
ctĩæ ſũt:ut ſi uenias faciã.& ut ꝓſit tibi
facio & dũ cõderet urbẽ. Et q̃tinus tibi
libenter faciat.& cum:faciam uitula.ex
his tam̃ quædam etiã cauſales:ut exer-
ceo te:ut ſis ſanus.Eris doctus:ſi legas
Eadẽ quoq; approbatiua eſt:ut ſi cõceſ
ſa peto.Siqua eſt cælo pietas.Et tunc in
dicatiuo coniungiť quomõ equidem:q̃
ſemꝑ eſt approbatiua.Nam ſubiunctĩo
coniuncta abnegatiua eſt:ut facereꝫ ſi
poſſem·Hoc aũt diſtãt quod adiunctĩæ
cum dubitatione.Cauſales propriæ cuꝫ
affirmatione proferunť. Illud etiam ſci
endum quod pro cauſalibus & nomina
accipiuntur.Qua gratia:qua cauſa:qua
propter:quamobrem.& pronomina:ut
eo:ideo.
Ne pro ut:non cauſalis eſt:ſed pro neq;
Copulatiua ponitur.ut ne dici quidem
opus eſt.Eſt etiã prohibendi aduerbiũ
ut ne feceris.

V erbū quoq; cū aduerbio ꝑ cōiunctione
Aduersatiua ponitur: ut q̄uis sicut licet
& licebit.
V el. aut. siue. seu. ue disiunctiuæ sunt: qñ
alteram rem esse: alteram nō esse signi
ficant: quæ modo indicatiuæ ponūt: Vt
aut lux est: aut tenebræ. Nunc dubitati
uæ: ut aut prodest: aut nō prodest quæ-
rere diuitias. Eædem subdisiūctiuæ sūt
quādo utrūq; esse significant simul: Vt
ul' oculū excludito. Discretæ: vt tota die
sedet uel ābulat ī diuersis scilicet horis
Hæc tñ cōiunctio uel etiam diminutōe3
aliquādo significat: ut si nō illud ul' hoc
facito.
Quā. Discretiua est uel electiua: ut diues
uolo esse q̄ pauper. Est ēt similitudinis
aduerbiū: ut q̄nique compatū est ꝑ ut
Et intentōnis: ut q̄ maxīe. Duplicatum
uero pro aduersatiua coniunctione po-
nit quāq̄.
T am̄: quāq̄: q̄uis: si: etsi: saltē. Aduersatīe
sūt: s3 ex his saltē ēt diminutīa est.
A t quoq; ꝑ saltē īuenit: ut si non re at uer

bis adiuua.

Ne quoq; in eadem ſignificatõe inueniſ: ut non egit gratias ne dũ referret: etiaʒ abſq; dum: ut ſecundæ res ſapientũ animos fatigant: ne illi corruptis moribus uictoriæ tẽperarent.

Similiter nec & neq;: ut nec punctũ quid' temporis.

Igitur: ergo: itaq; penl'tima acuta: Quin alioquin. ideſt Immo: utiq;: atqui: proin Collectiuæ ſũt uel ratõales: Vt quin occidit una ſarpedon. Atqui ita opus eſt: Proin tona eloquio. Ergo etiam pro cõplectĩa inuenitur: ut mihine? tibi ergo Hæ tam̃ etiã illatiuæ dicuntur: vt ſupra dictum eſt.

Anne correpta: necne dubitatiuæ ſũt frequentiſſimæ & interogatiue. vt pyrrhin connubia ſeruas? Eadem quoque pro cẽte: Vt ne etiam Rex. ideſt certe etiam Rex. Et pro etiam: vt Tãta ne me tenuit uiuendi voluptas? ideſt etiam. & hæc ſola ſcilicet ne apoſtrophen apd' latinos accipit.

Vero:Quidem:autem:quoq;.enin :nam neque:& quecunque ornatus cā ponūt uel metri:Complectiuæ ſunt.ut uerum eninuero is mihi demum viuere & frui aīa videt: Vero adiungit ornatus cauſa Pōt tam̄ eſſe & approbatiua uero p ue- re.Quod ſi dicas: Tu quidē legis.ille ve ro dormit.Complectīa eſt: Sīr ſi dicas Tu quidē legis:ille tam̄ dormit. Tamen erit complectīa.Hæc eadem ſæpiſſime pro complectiua accipit: Vt Sed tamen iſte deus qui ſit da Tityre nobis.Et hic tn̄ hac mecū poteris requieſcere nocte. Similiter quoq;:qn̄ pro & uel etiam po- nitur copulatiua eſt:vt Tu quoq; littori bus noſtris.Quando autem ſuperabū- dat uel pro item accipitur. Complectīa eſt:vt Multa quoq; & bello paſſus.Enin etiam cum ſit cauſalis inuenit comple- ctina:vt Sed enin troiano a ſanguīe du ci.Et approbatiua cum præponitur: Vt eninuero. Sicut etiam nam & comple ctiua eſt.vt nam quis te iuuenum confi dentiſſime.& affirmatiua:ut heu qa nā

tanti cinxerunt æthera nimbi.

M. Et cuius ordis? D. Præpositiui: nisi pœ tice postponatur: ut suspiciens altam lu nam: & sic Voce præcatur. Nam dici debet & suspiciens altam lunam. Sic eti am atq; ut cuȝ me hortaretur parce fru galiter atq; uiuere pro parce atque fru- galiter.

M. Quæ sunt coniunctiones præpositiui ordinis? D. Hæ: ac: at: ast: et atq;: aut: uel nec: neq;: si: quin: quatenus: sin: seu: si- ue: ni: nisi.

M. Quæ subiunctiui? D. Hæ: Que: ue: ne quæ sunt encleticæ: Quidem: quoque: autem: uero. aliæ pene omnes indifferēt præponi & postponi possunt. Quædaȝ uero aliis etiam coniunctionibus præ- ponuntur: ut atque equidem memini: & nam neq; erāt astrorum ignes.

FINIS.

AD PLENIOREM PVERORVM INSTITVTIONEM SPECTARE

VIDETVR: VT CVM GRAM-
MATICAE REGVLIS ME
TRI Q VOQ VE RA-
TIO IVNGATVR
ET EORVM
PRECIPVE
VERSVS
Q VI
DIG
NI
OR

est & usu frequentior. huius igitur scā-
dendi præceptionem & syllabarum tem
pora q̃ breuissime fieri potuit subscri-
psimus.

CLARISSIMI OMNIBONI LEO-
NICENI DE VINCENTIA LIBEL
LVS DE ARTE METRICA.

Es in metro dicit quod pedis
officio fungatur: Metra enim
per pedes quodammodo ince-
dunt. Pedes alii dicuntur legi-
timi. alii uŏ nothi. legitimi pedes metri

cuiuſq; nominantur: ii qui ſunt natura
les in uerſibus. Nothi uero qui per cor-
ruptelam ſolutionis accedunt. Solutio
autem dicitur in metro quotienſcunq;
pro una longa ponimus duas breues.
Igitur heroici uerſus de quo nonnihil
dicere ſtatuimus: pes legitimus eſt ſpon
deus. Accedunt autem Dactilus atque
Trocheus: & trocheus par ſpondeo re-
putatur: quia in fine tantum ponit: ubi
ultima ſemper in differens habetur. Da
ctilus uero quattuor tēpora ſyllabis cō-
plet tribus. Et ſpondeus totidem cōple-
ctitur duabus. Syllaba enī longa duo tē
pora habet. Breuis unū. & tantum duas
proferendo breues temporis conſumit
quantum dum una longa profertur. cū
enī illa curſim: hæc tractim & cum qua
dam mora pronuntietur. Quocirca in
heroico uerſu ſpondeus pes: ut dixi le-
gitimus omnem ſibi uēdicat locum: ſic
etiam Dactilus qui ſpondeum tempori
bus æquat. In quīto tamen loco ſpōdeū
raro. Dactilum frequentiſſime īueniēs

Vt diſcedens clamydemq; auro dedit ī
tertextā. hic enī quītū ſpōdeus locū poſ
ſidet. trocheus: vt dictū ē: nūq; niſi ī ſex
to locat. is enī uerſus heroici poſtremꝰ
ē locus: ubi ultīa ſyllaba fit liberior. Ali
oqn uno foret tēpora minor: Nec tñ p
ſpōdeo. Dactilꝰ tm̄mō ponit: vt. Arma
uirūq; cano troiæ q primus ab oris: verꝫ
ēt Anapeſtus nōnunq̄: vt Fluuioꝫ Rex
eridanus campoſq; p oēs. Aliqñ pceleu-
mathicus: vt Tenuia nec lanæ p cælum
vellera ferri. Aīaduertēdū ē aūt in ſcan
ſiōe. ſyneresin plerūq; fieri ꝑ colliſionē
Sineresis dicit quotiēſcūq; duæ vocales in
unam coguntur ſyllabam: vt hic tamen
Ille vrbem Pataui ſedeſq; locauit. & Dii
quibus impium hoc ſteterat. & ſolio tuꝫ
Iuppiter aureo.
Colliſio aūt fit cū ſola vocalis abiicitur: uꝰ
etiam conſonans cuꝫ ſua uocali ſola vo-
calis abiicitur: ſi dictio præcedens uoca
li terminetur: & ſequnes a vocali incipi
et: vt Carthago Italiam contra. Itidem
fit in his compoſitis aduerbiis. Deinde:

deinceps:dehinc:& proinde:vt Aeneas
quo deinde ruis? Et redde age quæ dein
ceps risisti . & eurum ad se zephirum
que vocat:dehīc talia fatur:Et proinde
tona eloquio . Consonantes uero cum
sua vocali abiicitur:si dictio præcedens
desinat in .m.& sequēs incipiat a uocali
vt Littora multum ille & terris iactatus
& alto.& T er scopuli clamorē īter caua
saxa dedeř:Eadē ratō ē uersus hipmetri
Hipermetrum appellamus uersum q una
syllaba amplior est. Itaque sequens Ver
sus a vocali incipiat:necesse est: Vt pos
sit fieri collisio:seu vocalis excludit sola
vt Ecce furēs aīs aderat thirīthius oēzq
accessū lustrās:seu cōsonās cum sua ex
pellit vocali:ut Aut dulcis musti vulca-
no decoqt humorē:Aut foliis undā.est
ēt ubi.s.abiicit ꝑ sola:ut Ponite spes sibi
qsq suas:uꝑ cū sua uocali:ut Inter se co
isse uiros & discernere ferro.
Illud quoq admonendum uidetur.u.po
situm post.s.uocali sequente in eadem
syllaba uim amittere littere: Vt suadet

enī uesana fames:& Suaue rubens hia cinthus.& Quibus acer eris in prælia ſuetus.

Huic quoq; & cui monoſyllaba ſunt: Vt Huic coniunx Sichæus erat.& Cui pat intactam dederat primiſq; iugarat. Nō nunq̄ ſyllabæ dieresis fit:ut apud Oratium.Nunc mare nunc ſyluæ .Eſt enim Pentimemeris heroica: & ſyluæ triſyllabum eſt.Ouidii quoq; tale eſt.Hæc quoque te ſaluo perſoluenda mihi..Ae quoque diphthongus latina in græcam aiuerſa diuiditur.vt Aulai in medio libabant pocula bacchi.& Diues opuum diues pictai ueſtis & auri:p aulæ & pictæ.

DE SILLABIS.

Ed quoniam pedes ex ſyllabis conſtant.Syllabæ autem uel breues uel longæ uel communes ſunt : quanam ratione queq; ſyllaba dignoſci poſſit breuiť diceūs.Syllaba dicta ē ex græco uocabulo συλλαβησ.i.ex acceptōe lr̄ar̄ Propria enī illa ſyllaba eſt quæ de pluribus conſtat:vt eſt:poſt:ſtirps.Quæ aūt

de una uocali perficitur abuſiue dicitur ſyllaba:vt.e.a. Omnes autem ſyllabæ a vocalibus ſuis ĩcipiũt habere tractatum atq; exordium ſumũt. Conſonantes enĩ quæ ſequntur ipſi ſyllabæ imputantur. Præcedentes autem non ipſi:ſed aut uã cabunt aut ſuperiorem breuẽ iuuabũt vtputa glans. Ab.a. conſiderantes.n.& .s. damus ipſi ſyllabæ. quia ſequntur uo calem. G. uero &.l. nõ ipſi imputamus ſed ſeruamus ad auxiliũ ſuperioris bre uis:ſi forte præcedat:vt iuglandes. Con ſonantes autem non hæ ſolum:quæ in eadem ſyllaba ſunt:ſed etiam in ſequen ti poĩtæ iuuãt præcedẽtẽ uocalẽ:vt arma

DE BREVIBVS SYLLABIS.

Yllabæ breues quattuor modis cõ ſideranidæ ſunt. Primo ut habeant vocalem breuem. deinde ut nõ deſinãt in duas cõſonantes:aut in unam dupli cem aut in unã ideſt inter duas uocales ꝯſtitutã· q̃bẽ quattuõ mõis e cõtrario animaduẽſis deprendiũs lõgas:nã ſi ſit uocalis naturaliter ꝓducta ſyllaba lõga

erit: Vt dos: ſi etiam duæ conſonantes ſecuntur breuem ſimiliter lōga erit: ut ars: aut una duplex: Vt pix: uel ſi inter duas uocales eſt. i. ut troia. Plane diphthongi ſyllabas longas faciunt. Sūt aūt quattuor. æ. ut Aeneas. œ. ut pœma: ſed diuiſa ē: Cōiūcta: vt mœtus: fœdus. Au ut aurum. Eu : Vt eurus: Cæterum ei apd̄ antiquos tm̄mō deprēnditur: ut eitur: & in græcis nominibus diphthongus ē vi: ut αρπυιά.

SED QVONIAM DIFFICILIS ESt deprehenſio circa ſyllabas naturalit̄ breues: aut longas: ſic breuit̄ cōſideremus.

DE PRIMIS SYLLABIS.

Omnis ſyllaba uel primū uel mediuꝫ uel ultimū locū tenet. quæ in primo loco poſita eſt octo deprehendimus mōis Poſitōe: vocali añ alteram uocalē: deriuatione: Compoſitione: Præpoſitione. dipthongo: Regula & exemplo.

Poſitio ubiq; producit ſyllabam. Eſt autē poſitio de qua ſupra diximus cum duæ conſonantes uocalem ſequntur: vl̄ una

duplex:ut dux̂:uel ſi intra duas uocales eſt.i. Tum enī ꝑ duplici cōſonante accipiť:ut Pompeius.

Vocalis ante alteram uocalem in latinis dictionibus ſemper breuiať:ut luo præť q̄ in hoc uerbo fio fis: Vbi produciť.i. niſi poſt.e.ſequatur.r. vt fierē fieri ī q bus breuiať.i.Nā in græcis dictionibus plerunq; producitur:ut aer:dius dia diū Chius chia chiū. Virgilius dia Camilla & tūc ſciat aerias alpes.

Deriuatio poſitiui naturā ſapit:ut amor corripit primam:qa deriuať ab amo:cuius prima ſyllaba corripitur:ſed fallit in pleriſq;:ut humo as:leges: uires:Reges ſedes:uoces:iocundus: ſtaturus:pedor: uomer:ſæculū:nequam:laterna:regula Italia:quæ primam producunt cū a primitiuis eandem corripientibus deriuētur.Littera autem & littus geminarunt .tt.Nam quod nonnulli dicunt oportunum deriuari ab oportet falſum eſt: quos non ſcriptura tantum arguit:Sed etiam ſignificatio Verbi. Eſt Enim

opportunus ille qui eſt oñibus accomo
datus: veluti portus. Non ergo deriuat
ſed componitur ex ob & portus compo
nitur opportunus. Econtrario cõrepta
ſunt alia: quæ a productis deriuantur:
vt dux ducis: ſopor: acerbus: dicax aru-
ſpex: ariſta: vadum: ſtabulum: ſtabilis.
omaſus: arena: lacerna: nota: noto nato
fides: titulus. Et fides non ab eo Venit:
quod eſt fido: ſed quia fiat quod ẽ dictũ
Idcirco nuncupata eſt fides: vt ait Cice
ro. Titulus uero non a titane: vt iſti uo
lunt: ſed a tutando dicitur: vt Varoni
placet: quod & ſcriptura antiquorum p
bat. Tutulus enim in codicib3 ſcribeba
tur antiquis.

Compoſitio demonſtrat accẽtum produ-
ci uel corripi primam ſyllabam ſimpli-
cis: quæ media fit compoſiti: vt amat. Si
componatur cum ad profertur adamat
media correpta: ut clamat: ſi compo-
natur cum in profertur inclamat me-
dia producta. Ita illius quidem Ver-
bi primam breuem huius uero ĩclamat

longam esse deprehendimus. Eadē ratō est compositorū oñium: ut facit inficit parem imparem: ducit inducit. Lotus il lotus. Excipiunt ista quoꝝ prima ī simplicitate producta compositione cōripitur. innuba: pronuba: deiero peiero causidicus: maledicus: cognitus: agnitus: infio & suffio: semisopitus. Ecōtrario ambitus: comitiū mediā ꝓducūt: cū simplicia eoꝝ primā corripiāt.

Præpositio quanta fuerit in apppositione tanta in compositione. Notātur aliquæ Ad. ab. ob. in. & sub: quæ cuꝫ iacio compositæ producuntur q̄uis per se positæ corripiantur: sed ratio compositōis exigit: nt. a. in. i. uertatur. Prima. i. pro cōsonante seruata. & sicut facio officio dicimus. Sic iacio: obiicio dicamus. Sic igitur ratiōabiliter ī reiicio Virgilius produxit re: ut atq; oculos rutulorum reicit aruis. Sic alibi Reiice ne maculis infuscet uellera pullis. Sed tamen argumentatur Seruius longam esse spe qua per Deriuationem in Præterito

longa eſt futura: ut reieci. Deniq; εκτα σιρ factam eſſe dicit. Nam in re ibi cō/ripitur: ut Tityre paſcētes a flumīe reii/ce capellas. Eſt enim procelematicus.

De ubiq; producitur: ut deduco: niſi com ponatur cum dictione incipiēte a uoca li: ut deiſco.

Præ etiam diphthongus correpta efficiť: ſi cum dictione incipiente a uocali cō/ponať: ut prauro præibis.

Di quoq; ubiq; pducitť: niſi ī dirimo & di/ſertus.

Re uero oīibus in locis breuiatur: niſi ī reiicit: ut diximus & Refert cuȝ diſtare ſignificat: aut prodeſſe. Nam in reppu/li: & rettuli: repperi cōſonātes geminať

Pro quidem producitur: ut promere: Sed pleraq; excipiuntur: ut proteruus pcel/la: pronepos: profugus: profanum: pro fundum: propero: profiteor: profeſſus: proficiſcor profecto. in quibus corripi/tur pro. Et ſi componatur cum dictiōe ĩcipiente a uocali: ut prohibeo: prophe ta uō græcū eſt. προφητης Propheta:

Sicuti σοφιστὰ:ſophiſta.

Diphthongus quidē ſemp:ut dictum eſt ſyllabam producit:niſi cum uocalis ſequitur.

Regula primam ſyllabam docet hoc modo Omne præteritum biſyllabum producit primam:ut emi.præter pauca:bibi:fidi:ſcidi:ſteti:tuli:dedi. Et quæ uocalem habent ante alteram uocalem:vt nui:fui.In omnibus aliis quanta fuerit in præſenti tanta erit in præterito: Vt amo amaui.Excipiūtur genui & poſui: quæ primam corripiunt contra poſitionem ſuam.Pes etiam in nominatiuo ꝓducitur:cum in obliquis correpta uidea tur.Idem fieri etiam ſine inflexione no taui:ut leuis tempus cum ſignificatione mutauit.Nam ſi nitidus ſignificat producitur: Vt Virgilius.Ille īter ueſtes & læuia pectora lapſus.Tum læuis ocreas electro.Alioqn uŏ corripit.Neq; enī leue nom̄ amatæ.& par læuibus uōtis.quaſ diligēt attēdēdus ē uſus poetar.Necnō & geminata preterita primā corripiunt

ut momordi:peperi:fefelli. Pari rõe õe ſupinum biſſyllabũ producit primã: Vt motum. Præter.itũ quitum:titum:ſcitũ ſatũ:rutũ ratum:litum:cum ſuis compoſitis.

Exemplũ hoc eſt ſpectata Poetarꝝ auctoritas ualet ad monſtrandã quãtitatẽ ſyllabarꝝ omĩũ primæ:ut uirum. Arma Virũq; cano:ui breuis eſt:Media: Vt lauiniæ. Illo quæratur coniũx Lauinia campo.ui eſt longa. Vltĩe:ut daphni. Daphni tuum pœnos etiã ingemuiſſe leones ni breuis eſt. Proderit igitur plurimum probatorꝝ poetarꝝ uerſus tenuiſſe. Nam quia regulis oĩa cõplecti nõ poſſunt:ſupereſt:ut ad exempla curramus:q̃ apud poetas per lectionez facile deprehendemus. Et hæc de primis ſyllabis dicta ſufficiant.

DE MEDIIS SYLLABIS.

Væ uero ſyllaba in medio conſtiterit iſdem ferme comprehendetur modis poſitõe: ut capillus. diphthõgo: ut ptolomeus. Exẽplo:ut ſupra dixiũs:

Vocali ante alteram uocalem: vt Iulius
curia. Et ferme ſemper in latinis dictõ
nibus breuiatur. uocalis ante alteraz uo
calem. in mediis quoq; breuiatur . Præt
q̃ in gtĩs terminantibus in ius: ut unius
ullius: ubi modo longa. i. mõ breuis ĩue
nitur. Alius tam̃ ſemp producitur. Alte
rius uero ſemp breuiatur. Gtĩ quoq; &
dtĩ quintæ declinatõis. e. purã ante. i. p
ducunt: ut ſpes ſpei: canities canitiei: di
es diei. unũ etiam apud Statiũ inuenies
. i. ante us produxiſſe licius: Vt templa
liciæ dabis. Nam apud græcos aliquãdo
fit hoc: ut lidius: ſperchius: arius. Ei qui
dem diphtongũ græcã ante us uel. a. ul
um mõ in. i. modo in. e. longam couerti
mus. In. i. vt: αργεια λάμπεια ρικομη
δεία argia: lãpia: nicomedia: ĩ. e. ut δηι
οπεία καλλιοπεία deiopeia: calliopeia
μηδεία πλατεία: m̃dea platea & hmõi
poſſeſſiuis: ut ἀχιλλεῖος: ἀλφεῖος:
achilleus: alpheus. Nam quod Virgili-
us tiphœa. e. correptam protulit . Qui
tela: Tiphoea temnis. Doricum eſt. Illi

enim de ei diphthongo .i. abiiciunt &. e
ſola breuis remanet tıphœa.

Regula mediam deprehendimus ſyllabã
& præcipue ın deriuatiuis ſiue penultĩa
ſit illa: ſiue antepenultima. Nã in primi
tiuis accentu facile cognoſcit correpto:
ut dominus: Producto: ut caminus.

Idcirco debemus conſiderare etiã ĩ deri
uatiuis q̃admodũ naturalit proferr: Vt
Victorinus. cto ſi neſcis q̃ta ſit agno-
ſces in genitĩo primitiui. qm̃ lõga ẽ. Ap
te enĩ ꝓducitur: ut Victoris.

Deinde etiam ĩflexiones conſiderare de-
bemus: ut tellus: ſi neſcis quãta ſit ĩ ntõ
agnoſces in genitiuo: quia longa ẽ. Rur
ſus ſibilorũ: ſi neſcis quanta ſit: bi ĩ plu-
rali: agnoſces in ſingulari. Quia breuis
eſt. ſibilus enim facit. Sic relegerunt. le
ne dubites quanta ſit ſingularis pronũ
tiatõ ſignificat relegit.

DE PENVLTIMIS SYLLABIS.

Enultimam igit in Derinatiuis:
hoc modo deprehendimus.

Ante la producitur. e. ut cautela: ſuadela.

Ante.na.similiter:ut cantilena:leena.ex
cipitur aduena:conuena: quæ penulti-
mam corripiunt a uerbis suis:sicut pro
fuga.asecla.Collega tam̃ producitur a
lego.Notant etiam quæ a gigno deriua
tur: Vt indigena:& alienigena. I.quoq;
producitur ante na:ut officina:tonstri
na.Excipitur mutina:pagina: fuscina:
trutina:sarcina.Sed hæc magis primiti
ua sũt.Sucina uero est plurale.

Ante ra producitur.u.vt censura:prætu-
ra.Naz satura primitiuũ ẽ. Purpura uŏ
a græco uenit πορφυρα.

Ante le ꝓducit.i.ut monile. sedile.

Ante go penultima semꝑ producitur:ut
Carthago:uirago:caligo:erugo. Exci-
pitur unũ bisyllabũ ligo.

Ante do similiter:ut dulcedo:libido:for-
titudo:irudo.

Ante ar ꝓducit:ut lacunar:lupanä nisi sit
uocalis ante alterã uocalẽ:ut laquear.

Ante nas:ut rauenas:Arpinas.

Ante ris uel re:ut militaris:uel militare.
Iuuenalis.& Pegma & pueros inde ad

uelaria rāptos.

A nte tis quoq; ut ſamnitis: & tiburtis Ve ſtratis: quorū nominatiui nō in uſu ſūt Excipiuntur ceretis: ſiue ceritis: in quo nō modo ꝓducitur: ut Qui ceretæ do- mo qui ſunt minoris in aruis: ſed etiam cōripitur. vt Eſt īgens gelidū lucus pro pe ceritis amnem.

A nte nus producitur. a. vt romanus: tro- ianus. Nam dardanus primitiuum eſt. E. ut terrenus. I. ut iugurtinus. Excipiť diutinus: craſtinus: ornotinus: ſerotinꝰ priſtinus: medieſtinus: oleaginus: fagi- nus. Et fraxinus qđ primitiuū eſt.

A nte rus producitur. o. Vt decorus: So- norus.

A nte ſus quoque: Vt ſaxoſus: mœticulo- ſus a mœtu.

A nte tum producitur. e. vt oliuetum myr tetum. Excipiť temetū.

A nte tas penſtīa corripiť: vt bonitas inte gritas: niſi ſit poſitō: ut libertas.

A nte dus quoque: Vt herbidus: fioridus: candidus. Pandus uero pandidus facere

debuit.

Ante lus ul' la uel lum in diminutiuis breuiatur: vt urceolus: unciola: luceolum.

Ante al ſeruaſ penl'tia primitiui ꝓducta: ut ceruix ceruical: tribunal correpta: ut aīus animal.

Ante mem a prima & quartæ coniugatione producitur: vt obletamen mynimeꝫ A ſecunda uero & tertia corripitur: Vt regimem monimem: niſi in uo deſinat uerbum: tunc producitur: ut flumen: lumen: numen: Sed in compoſitis a cano ſẽper corripitur: Vt tubicen: & fidicen. Excipitur tibicen quod ſolum penultimam produxit ꝑ ſynereſim duaꝝ uocaliū. Nā tibiicen debuit eſſe.

Ante lis in denominatiuis producitur: ut Martialis: fidelis: herilis. Excipitur æq̃lis: parilis: quod a paro deduci uidetur. Nam in Verbalibus ſemper corripitur ut fertilis: utilis Sterilis quoque & ſtrigilis penultimam corripuit.

Ante tus in uerbalibus ſeruatur penultima participiorum: vt ornatus: territus:

In aliis uero producitur .a.vt Togatus .I.ut auitus. V.ut cornutus.ueritus autem primitiuus magis est. At de penultimis qdem sat.

DE ANTEPENVLTIMIS SYLLABIS.

Ntepenultima uero ita dignoscitur.Ante bilis pducit.a. Vt tractabilis.

A nte bundus:ut errabūdus.
A nte bulum:ut cōciliabulum.
Ante cūdus:ut iracundus.
A nte ceus:ut ordeaceus:siue cius Vt gallinacius.
A nte culum:ut miraculum.
A nte mentum:ut ornamentum.
A nte rius uel rium:ut sagittarius:armarium:salarium. Excipiūtur quæ a numerorum nominibus deriuantur: ut denarius.
A nte cula in diminutiuis producitur.E. ut vulpecula diecula.
A nte mentum:ut incrementum.
A nte facio uero breuiatur:ut calefacio.

Ante bilis corripitur.i.ut ſenſibilis.
Ante bundus:ut ludibundus.
Ante cundus unum rubicundus alterni-
tatis cauſa.Nam rubicundus debuit ēē.
Ante bulum:ut turribulum.
Ante cies:ut canicies. Virgilius:Canities
inculta iacet ſtant lumine flammæ
Ante cius:vt tribunicius
Ante cia:ut pudicitia.
Ante culus cula ul' culum in diminutiuis
ut igniculus:anicula:reticulum. Nota-
tur cuticula quod ſolum in hac forma
diminutiuorum antepenultimam pro-
duxit Iuuenalis. Combibit æſtiuum cō
tracta cuticula ſolem . Nam periculum
ſeruat penultimam ſui uerbi producta3
perior periris. Vnde experior experiris
periculum.
Ante lius quoque penultimam ſeruat ſui
primitiui correptam:vt uirgulta Virgi
lius.Productā:ut ſeruilis ſeruilius.
Similiter ante mentum modo corripitur
ſi breuis fuerit penultima primitiui: Vt
monui monitus:monumentum modo

producitur: ſi e contrario longa ſit: Vt munio munitus munimentum. Incre-mentum quoque eadem ratione antepe nultimam produxit: ut magnū Iouis in crementum. In iunctura uero compoſi tōis ſemper breuis ē: vt uerſificor: belli potens: quadriiuges.

Ante nius modo producitur. o. modo bre uiatur ſecūdum penultimam primitiui productam: Vt Iuno iunonis: Iunoni-us. Calidon calidonis calidonius corre-ptā: Vt hemō hemonis: hemonius: ſtri mon ſtrimonis ſtrimonius: Inueniunt tñ pœtæ ī eiuſmodi añpenultimā latent produxiſſe Virgilius. Obſtupuit prīo aſpectu ſidonia dido: Sidonia profer-tur producta: Quæ alibi corripitur. Vt ſidoniaſque oſtentat opes: & ſidonio eſt inuectus equo: Sed hoc metri neceſſita te fieri uidetur. In eiuſmodi nominib3 ſi vltima producitur antepenultima cō repta proferatur: Alit in heroico uerſu ſtare non poteſt.

Ante rius uel rium ſimiliter producitur

.o.ut uxorius.prætorius prætorium.u.
uero antepenultima in omnibus a luen
do compoſitis corripitur:ut dilluuium:
illuuies:proluuies.ſic ēt īgluuies.

In um præterea deſinentia deriuatorum
ſiue etiam compoſitorum:præter ſupra
dictas formas diuerſæ ſunt aliæ:vt palla
dium:remedium:præſidium concubiū
conubium:ſolatium : ſuauium:officiuȝ
iudicium:conſilium:exilium: conciliuȝ
augurium:municipium:conuiuium:re
migium:faſtigium:ueſtigiū: Quorum
antepenultima a primitiuis dignoſcit:
vt a palladis palladium.a mederis reme
dium.a præſidis præſidium antepenulti
ma correpta.Rurſus a nubit connubiū
a neſtis ueſtigium:a faſtidis faſtidiū:&
faſtigium antepenultima dignoſcitur.
Nam quod Virgilius ait.Connubio iū-
gam ſtabili propriamque dicabo:Siſto-
lem fecit.Alibi ſecundum artem produ
cit.Cuique leges loci dedimus cōnubia
noſtra reppulit.

DE MEDIIS DIXIMVS QVAE

NOBIS MEMORIAE OCCVR-
RERVNT: SIQVA PRAETE-
REA SVNT (MVLTA ETIAM
NON NEGAVERIM) IN EIS IV
VARE POTERVNT NOS EXẽ
PLA POETARVM. NEQ VE
ENIM TAM BREVIBVS SPA-
CIIS IMMENSA VERBORVM
COPIA COMPREHENDI PO-
TVIT. QVARE DE VLTIMIS
iã dicere pergemus.

DE VLTIMIS SYLLABIS.

Inita caſualia per rectos & accuſati
uos caſus corripiuntur : ut ſyllaba
muſa illo. per ablatiuos uero producun
tur: ut a Sylla a muſa: ab illa. Per uocati
uos quoque ſi a græcis uenerint: as pro-
ductaꝫ terminãtibus: ut Aeneas o ænea
Soſias o ſoſia. Illud quoque ſciendum ẽ
quod licet omnis uocatiuus in. a. deſi-
nens corripiatur etiam ſi ſit apud græ-
cos productus: ut Syria: Phrigia: In pau

cis tamen græcis inueniuntur Pœtæ ser
uasse morem græcum. Statius. Non te-
gea non ipse deo uacat alite fœlix ·Cy-
lene.& alibi: Te plangeret argos. Tene
mea tibi lerna comas lariſſaue ſupplex
poneret:

Numeralia uero in ginta finalem habẽt
indifferentem: Vt triginta· Verba pro-
ducũtur:ut ara; memora:& monoſylla
ba:ut da.

Aduerbia quoque producuntur: Vt ultra
præter ita:puta:& quia coniunctio quæ
tamẽ fit aduerbiũ . Virgilius heu qa nã
tãti cinxerũt æthera nimbi.

E terminata monoſyllaba producuntur:
ut me:te:ſe. Excipiuntur que:ue:ne ꝑ
an & ſyllabica adiectõ pte & ſuapte quæ
breuiantur. Polliſyllaba uero cõripiunt
Vt cubile & Preneſte:niſi ſint a græcis
tranſformata:ut ελερη Hælene κυρι-
ρη:Cyrene. Tunc uertitur.η.in.e.lon
gam.

Vocatiuus quoque a græcis tranſforma-
tus in es uel in.e.longam deſinentibus

similiter producuntur:ut αγχισηη Anchiſe:θηλειδηη Pellide:πολυξερηη Pollixene.

Ablatiui etiam quītæ declinationis:ut die cum ſuis compoſitis: Vt pridie. Tertiæ quoque unus:vt fame. In græcis inuenitur.e.producta finire ablatiuus tam primæ q̄ tertiæ declinationis.primæ:vt Lucanus. Signaque ab eufrate cū Craſſo capta ſequentes. Terciæ ſimiliter Vt demoſthene:Sed datiuus magis græcus p ablatiuo poſitus eſt latino:vt ευφρατηι: Eufrate: δημοσθέρηι: Demoſthene:ei diphthongo ī:e:lōga uerſa.

In uerbis etiam imperatiui modi ſecundæ coniugationis numeri ſingularis producitur.e.vt mone:ſede uale:niſi ſeq̄ns dictio a uocali incipiat. Tunc enim corripitur aliquando ſyllaba longa. Virgilius. Et longum formoſe uale uale inqt Iolla. Hoc enī in communibus ſyllabis admonebimus.

In aduerbiis rurſus producunt quæ a datiuis tranſfigurantur . vt a docto docte

fero fere:pulchro pulchre: Exceptis be
ne & male q̄ breuiantur.

I finita producitur:vt ſcripſi. Exceptis ni
ſi & quaſi & datiuis & uocatiuis græcis
quoꝝ nominatiuus in is correptam de
ſinit:ut daphnis daphnidi daphni:ama
rillis amarilidi amarili:quæ breuiantur
Nam ſi ab alio ſint nominatiuo non eti
am in.i.vocatiuum mittunt: ſed datiuū
tantummodo:vt archas archadi. Pallas
palladi. Si uŏ ſynereſis fiat uel diphthō
gus apud græcos: tunc in i uertitur lon
gam apud latinos:vt ορφεί Orphei. Vir
gilius. Orphei caliopeia lino formoſus
Apollo· Notantur etiam mihi:tibi:ſibi:
& ubi ibi q̄ ī differēt ponūt.

O termīata monoſyllaba producūtur: Vt
do:ſto. polliſyllaba indifferenter ponū-
tur:vt lego. Excipiuntur græca in.o.p-
ductam deſinētia:vt μάρτω manto:δι
δω dido σαπφω Sapho. Datiui quoque
& ablatiui in.o.terminantes: vt populo
lectō illo qui producuntur: Gerundia
uero indifferenter ponuntur: vt legēdo

Aduerbia quoque modo producũtur ut tanto ſubito: modo breuiantur: Vt cito ſero.

V finita producuntur: vt gelu: cornu tonitru.

L littera terminata corripiuntur: latina ac barbara: vt ſal: animal: mel: pugil: tanaquil & exul. Excipiuntur duo latina vt ſol & nil: & barbara in el: vt daniel & michael.

N littera finita latina & græca producunt vt pean: titan: lien & ren. De græcis excipiuntur accuſatiui terminantes in in vt capin: parin: procrin. & in on neutra vt illion pellion. Et accuſatiui tam maſculinorum q̃ fœmininorum atque cõmunium in os correptam deſinentium vt Menelaos Menelaon: epodos epodõ hiacintos hiacinton: eutrapelos eutrapelon. De latinis vero excipiuntur corripientia penultimam creſcentis genitiui: vt nomen nominis. Præterea an fõſan, fõſitã ĩ & tan cũ ſuis cõpoĩtis & eiꝰ mõi dictões: q̃ ꝑ apoſtrophen ꝑferunt

ut uiden:ſatin:egon:pro uideſne ſatiſ-
ne:egone.

R.littera terminata corripiũtur latina &
græca:ut Cæſar:nectar. De græcis exci
piuntur in er deſinentia:vt αἰθηρ æther
κρατηρ crater αηρ aer.η.enin ut dixiũs
ſemp in.e.longam uertiť.De latinis uŏ
excipiunť monoſyllaba: ut lar:far: Par
cum ſuis compoſitis uer:cur:& fur.

A s ſyllaba finita producunť latina & græ
ca:ut ciuitas ciuitatis.pallas pallãtis.De
græcis excipiunť mittentia genitiuum
in dis:vt archas archadis:pallas palladis
Accuſatiui plurales nominuȝ per os fŏ
mantium genitiuum breuiantur:vt phi
lis philidos philidas:tros troos troas.

E s ſyllaba finita producuntur tam græ-
ca q̃ latina:vt chremes chremetis:uĕres
uerris:hæres hæredis.De græcis excipi
untur nominatiui plurales: ut illiades:
garamantes.De latinis uero corripien-
tia penultimam genitiui creſcentis: Vt
Hebes hebetis: Teres teretis: Abies abi
etis:tamen ceres & pes cuȝ ſuis cõpoĩtis

producuntur.

I s syllaba terminata corripiuntur græca & latina: vt Paris: collis: De græcis pariter & latinis excipiuntur producentia penultimā crescētis genitiui: vt delphis uel delphin delphinis: telchis telchī telchinis. Aris arinis: soteris soterinis: propria samnis samnitis. Rursus excipiūt de latinis accusatiui & datiui cum ablatiuis: vt dominis: omnis. Et uerba secūdæ personæ quartæ coniugationis: Vt munis: & unum anomalum: vt uelis cū suis cōpositis: ut nolis & mauis: Monosyllaba etiam producuntur: vt dis vis cū suis compoītis: ut quis. Notāt is mis tis quis bis: q̄ breuiantur.

O s syllaba finita producuntur græca atq; latina: ut Heros herois: nepos nepotis. De græcis excipiuntur neutra in os desinentia: ut αργος argos: κητος cetos: & masculina quæ per ου formant genitiuum: ut typos ου τυπος μόρος ου. De latinis autem unum os ossis. Notantur apud quosdam cōpos & impos.

V s ſyllaba finita latina tantum coripiũt
ut lepus leporis:digitus digiti:Excipiũt
monoſyllaba: Vt Sus ſuis:Mus muris:
thus thuris.Denique omnia producen
tia penultimam creſcentis genitiui pro
ducuntur: Vt virtus virtutis:tellus tel-
luris.Notatur palus quæ etiam corripiť
apd' Oratium.Regis opus ſteriliſq; diu
palus aptaq; remis. Genitiui quoq; quar
tæ declinationis:nominatiui:accuſatiui
uocatiui plurales eiuſdez declinationis
ꝓducũtur :vt huius manus o manꝛ:hæ
manus:has manus.Græca ſilr ꝓducũť
vt melampus:panthus.
C.littera terminata producuntur:vt Sic:
alec.Excipiuntur lac:donec:nec : q̃uæ
breuiantur.Nam hic hæc hoc indiffe-
renter ponuntur:q̃uis corripi magis de
bere . Priſcianus quodãmodo oſtendit
dicens:hocce uocali ablata per ſinalim
pham manentibus duabus .cc.ſolere ꝓ
duci. Virgilius.Hocce erat alma parens
Nã ſi manentibus duabus.cc. ꝓduciť.igiť
una remota corripiť.

D.uero &.t.lr̄as terminata corripiuntur: ut aliud: caput: nisi diphthongo terminetur: ut haud: & aut: uel positione: Vt leguut. Vel syncopa: ut fumat pro fumauit:

QVEMADMODVM BREVES SYLLABAE AVT LONGAE SEV Primæ: seu mediæ: seu postremæ fuerint deprehēdāt breui pscripsimus. Nūc qđ superest de communibus deinceps dicemus.

DE COMMVNIBVS SYLLABIS.

Ommunes syllabæ mōis fiūt octo

Primus modus est si correptā uocalem duæ consonantes sequntur: quarum prior muta est: & sequens liquida. Et quidem est in hoc lōga. Vasto cyclopas in antro. Breuis in hoc. Vastoque a rupe cyclopas.

Secundus modus est cum correpta uocālis in unam desinit consonantem sequēte. h. quæ nota aspirationis est. Longa ē enim in hoc terga fatigamus hasta. breuis ī hoc quisqs honos tumuli.

Tertius modus est cum correptam uoca
lem duæ consonantes sequntur:quarũ
prior:s.littera est.Est enĩ lõga ĩ hoc:vn
de spissa coma.breuis ĩ hoc.ponite spes
sibi quisq; suas.

Quartus modus est cum correpta uocalis
partem terminat orationis quæ in una3
desinit consonantem.Est enim longa ĩ
hoc.Nam tibi timbre caput euandrius
abstulit ensis.Breuis in hoc.hic per ca-
put o ciues . Hoc tamen Pentimemeri
& eptimemeri datur:ut si pars oratõnis
in breuem desinat produci possit . Est
aũt pentimemeris post duos pedes & se
mis:ut in superiori exemplo. Nam tibi
timbre caput euandrius abstulit ensis.
Eptimemeris ãt fit post tres pedes & se
mis.ut cũ muros arcẽq; ꝑcul & rara do
mos.Nã etiam si in nullam desinat cõ
sonãtem.Pentimemeris uel eptimeme-
ris uidetur exemplo probari posse: Vt
dona dehinc auro grauia sectoq; elephã
to:sed sciendũ est qd' breuis syllaba põt
ꝑ lõga poni:vt tunicaq; induitur artus.

ecõuerſo longa pro breui: ut obſtupui: ſtetterunq; comæ.

Quintus modus eſt cum diphthongum uocalis ſequitur. Eſt enim longa in hoc muſæ aonides: breuis ĩ hoc ĩſulæ ionio in magno.

Sextus modus eſt cũ nudã uocalem uocalis ſequitur Eſt enĩ longa in hoc. o. ego ĩfœlix: breuis ĩ hoc ſub Ilio alto.

Septimus modus eſt cum pronom̃. c. litte ra terminatũ uocalis ſtatim ſequiť. Eſt enĩ longa in hoc. Hoc erat alma parens Breuis in hoc. Solus hic inflexit ſenſus ſed hic ꝑ duabus cõſonãtibus poniť. C. ut dixi: vñ ēt apd' antiquos ita ſcribebať hocce erat.

Octauus modus eſt: cum breuem uocalẽ ſequitur. z. Eſt enim in hoc longa. Mezenti ducit exuuias. Breuis in hoc. Ne moroſa zacintos:

FINIS.

M.CCCC : LXXIIII :DIE . XIIII.
MENSIS IANVARII.
PATAVII.

H ám 10.024

Item hor vm videt^{z} si plat^{z} vltra offert^{z} a multitudine
vidē ende^{z} plo dunze vi. q no. dapp. in^{o} ecclia
et vbi gsultor dt vi^{z} m^{o} q remanet dunze cu dt^{z}
ich duas in medio ut^{t} arbitro q^{z} si dt vidē^{z}
zew mihil debeo remitt^{z} ipm absolue z si dt
vi^{z} zew te debitore mo^{z} relē^{z} ipm gofessate
ut ml quidm dt si arbiter ff dazbi. groz. r
pfeā dapp. Ysen. ex. ad primu^{m} Ysen. ro
apud z r lig dum. f. 2 i dor $\frac{1}{4}$ ma. amu.
vidē^{z} dem c m vo rōmg ut^{t} i de delict^{o}
pu. r i dm q z c pastorali Ysen. ex. nuq
ich m vo vo dubitamg Ysen. ex. firmit

Videt^{z}
remg
vo dubitam

Mod⁹ proseqūdi grauam⁹

exper

136

4059 (a.2.2)

Hain 8

137

Modus ſeruandus in executione ſeu prelentatione gratie expectatiue.

Primo habitis bullis plumbatis. Executor ſiue iudex. executores ſiue iudices ſi fuerint in Curia Romana. uel in partibus. uadat uel uadant cum bullis et debita cum inſtantia requirat ſeu requirant. et humiliter petat ſeu petant. ut p cedat ſeu procedant. et executionem ſupradicte gratie. ſecundum eius directam formam et tenorem litterarum appoſtolicarum deſuper dicta gratia ſibi conceſſarum.

Qui executor ſiue executores ſi procedere uoluerint aſſignent impetranti certum terminuz ad comparēdum coram eo uel coram eis producendo. pducendum et docendū de uita ſua laudabili et conuerſatione honeſta. et de omnibus neceſſariis faciat plenam fidem ipſis executoribus ſeu iudici uel iudicibus.

Habeat etiam notarios et tabelliones publicos litteraſq; executoriales ſeu proceſſus. per dictos executores ſeu iudices faciēdos uel ſigillandos. ut executores poſſint in ipſis legere et pronuntiare inhibitiones. et reſeruationes. decreta et mandata. in ſcriptis proferenda et ip

sis Executoribus z processibus sigillatis et om
nibus aliis premissis sic peractis· fiat notifica
tio litterarum apostolicarum et processuū ind
secutorum quanto citius fieri poterit· collato
ribus uel collatricibus in hunc modum.

Modus insinuandi lras apostolicas collatori.

Impetrans accedat ad collatorem· uel collatricē
uel ecclesiam eorundem· uel ad capitulum cum
notario et testibus idoneis· assumptis unase
cum delegato executore uel subdelegatis execu
toribus· qui hec, specialiter receperunt in man
datis· si eorum copiam uel presentiam habere
possit· Deinde dictas litteras apostolicas et
processus inde secutos collatoribus uel collatri
cibus insinuet simul et semel· notificetq; publi
cet· et legat de uerbo ad uerbum· et copiam au
scultatam eis tradat· et requirat notarium sup
hoc· ut de notificatione· publicatione· insinuati
one· lectione et traditione huiusmodi· sibi con
ficiat publicum instrumentum·

Si uero collator uel collatrix· seu collatores
uel Collatrices· forte indignati nollent audire
huiusmodi notificationē insinuationē litterarū

030028295

apostolicaꝝ et processuū inde secutoꝝ presen
tationes quas executores fingentes· uel eoruꝫ
seu eaꝝ presentiā comode habere nō poterint
uel quia forte habitāt in castris·uel propter me
tum corpoꝝ·ex quo dicti subdelegati executo
res notarii testes et alii ad hoc necessarii·ad dic
tos collatores seu dictas·collatrices accedere se
cure nequeant·ad insinuandum istas litteras ꝛ
processus·saltem fiat in eorum ecclesiis· Insinu
atio litteraꝝ apostolicarum et predictorum
et offeratur copia auscultata de uerbo ad uer
bum dictarum litteraꝝ·et in sūmo altari pona
tur·et sufficit quia prelatus quilibet tenetur
in sua ecclesia habere procuratorē uel officialē d
iure.

De prouisione facienda

Primis uero peractis Impetrās acceptet sicut
postea dicetur Qua acceptatōne facta·uadat
cum notario et testibus et executores subdele
gatos·uel ad principales si eorum presentiaſ ha
bere poterit· acceptationem huiusmodi per ip
sum factam·et in publicam formam redactam
Et ipsum instrumentum notificet·et insi
nuet·insinuatisque requirat huiusmodi Exe
cutores debita cum instantia·et humiliter ad

eis requirat · ut huiusmodi beneficium uacans et per ipsum acceptatum sibi cum omnibus iuribus et pertinentiis conferant uel assignent · et principaliter inuestiant in corporalemq; et realē possessionē ipsius beneficii inducant et defendant inductū · Ac faciāt sibi de hmōi beneficii fructibus prouentibus iuribus et obuentionibz uniuersis integre responderi ·

Item si collator uel collatrix in premissis aliquo modo se opponunt · uel ipsum impetrantē in aliquo · scilicet possessiōe pacifica uel fructuum perceptione · uel alias quouismodo nitantur impedire · Ex tunc executores prefati · eorum litteris et mandatis facient et mādent monere Collatores uel Collatrices · quoscunq; uel quascunq; · et alios seu alias impetrantem ipsum in aliquo impedientes · ut infra certum tempus post monitionē huiusmodi eis factam · ab huiusmodi impedimentis seu perturbationis desistant · alioquin in sententiam excomunicatiōis suspensionis ac interdicti incidant et incidisse denuntientur ecclesiis cathedralibus collegiatis et singulis aliis publice et manifeste singulis diebus dominicis et festiuis ·

Si uero collator uel aliquis a iis appellauerit contra processus et mandata seu monitiones dictus impetrans protestetur q; hmōi causam

Committi faciat dominis de rota decidēdā
tractandam·ec fine debito terminandā Po
ſtea ueō ſi collator uel collatrix diceret ſe uel
le dicto impetrāti beneficiū acceptatū cōfer
re impetrās non conſentiat· ſed petat ut eū
admittāt et ſibi ſint fauorabiles· Et iidē exe
cutores ſui ſibi conferant illud·alioquin ſi im
petrans conſentit in collationem collatorum
ſtatim gratia ſua expirauit·
Item caueat impetrans ne decipiatur ſcilicet
ne Collatores uel collatrices eum decipiant
mediante promiſſione aliqua uel obligatione
Sed quicquid cum ipſis placitauerit de eo fa
ciat ſibi fieri ſufficientē cautionē·quia dicūt
ſe de iure non debere tenere promiſſiones·
nec obligationes factas impetranti·
Item ſi adepta poſſeſſione impetrans ſētiat
ſe grauatū per ſentētiā ſui diocesani aut eius
officialis aut collatorū dicentium ſe habere iu
riſdictionem ordinariam ſuper ipſum impe
trantem ratione beneficii per eū adepti·ſta
tim ipſe impetrans a dicto grauamine cū ad
eius puenerit notitiā·ſuper eo habito matu
ro cōſilio iuriſperitorū·appellet uiua uoce co
rā notario et teſtibus·et ꝓteſtetur ꝙ infra
x·dies intēdit appellare in ſcriptis· et infra
illd tpūs uadat ad executorē uel executores·

Et requirat eū uel alios debīta cū inſtātia et petat humiliter ut ipſi eū defēdāt· et ꝓuide ant ſibi d remedio oportuno ſicut de iure te nenť·qd ſi forte renuerint et cōtēſerint·im petrans p̄fatus appellet ad ſedē apoſtolicam in ſcriptis contra collatorē uel collatricē ip̄m grauantes uel cōtra executores ſibi iuſtitiā d negantes·et habeat iſtā appellationē in carta ſcriptā·et legat iſtā in hunc modum·

Corā uobis notario et teſtibus hic preſētibꝰ et aſtantibus 2ē·Ego·N·canonicus ſiue rec tor 2ē·dico et ꝓpono q epūs prepoſitus de canus et capitulū talis eccleſie 2ē· contra me tale mandatū emiſerunt 2ē·et michi teſtina runt cuius tenor de uerbo ad uerbū ſequitur et eſt talis·2ē·In quoquidē n ādato diuerſa grauamina indebite michi cōtra iuſtitiā infeū tur·et illata continentur ſup quibus executo res mei in gratia michi facta a ſede apoſtoli ca michi deputati·licet per me debita cum in ſtantia fuerint requiſiti me defendere ut de oportuno remedio prouidere cōtra iuſtitiam denegantes in omibus et ſingulis ſentiēs me indebite grauatum·timēſq; ueriſimiliter am plius grauari poſſe·ad ſedē apoſtolicā in his ſcriptis ꝓuoco et appello·apoſtoloſq; et lr̄as dimiſſorias inſtanter inſtantius et inſtātiſſiē

27

michi dari peto· Si quis michi dare uoluerit
aut etiã poterit·qui si michi dnegati fuerint
ex hoc iterato sentiẽs me indebite grauatũ 2
oppressũ itez prouoco et appello· submitẽs
me et mea omnesq michi adherentes et adhe
re uolẽtes tuitioni et ꝓtectioni dcẽ sedis 2c̃
ut moris est in appellationibus fieri·
Itẽ impetrans expectet donec sibi uacauerit
cõpetens beneficiũ·nulli alteri d iure debitũ
q̃ sibi de huiusmodi uacatione cõstiterit·2 si
illud beneficiũ uacauerit·statim post notifica
tionẽ lrãz et processuũ collatoribus uel colla
toribus factã illud acceptet sub hac fõna·
Corã notario et aliis psonis ibidẽ astantibus
Ego·N·dico et propono q a·x·diebus citra
uel circa ad mei notitiã peruenit q prochialis
ecclesia·N·ad collationẽ 2c̃· reuerendoz re
ligiosoz uel religiosaz abbatis et conuentus
nunc·N·uacauit et uacat ad presens ꝑ mor
tẽ siue obitũ uel per liberã resignationẽ dñi
N·canonici·Quappter eandẽ ecclesiã proch
ialẽ siue 2c̃·tanq̃ michi et nulli alteri debitam
de iure cum omnibus iuribus et pertinentiis
suis uniuersis in hiis scriptis accepto· et uolo
michi quantocitius fieri poterit de eadem mi
hi prouideri uigore et auctoritate gratie apo
stolice dudũ michi ꝑ sanctissimum dominum

nostrum papā 2c̄· michi et super q̄uāuis aliam
dispositionē cōiunctim uel sepatiz talis uel talis
scilicet qui in tali uel tali dioceſi uacat uel cum
uacauerit in futuz̄ ꝓut in litteris apostolicis su
pbmōi grā confectis plenius cōtinentur· Et ꝓ
testor nichilominus q̄ si michi dictum bñficiū
um d iure nō debeatur saluū et illesū sit et ma
neat michi ius ad aliud beneficiū michi et nulli
alteri debitū de iure acceptandū uigore gratie
et supradicta auctoritate 2c̄· Inuocans sup his
testimonium astantium omnium personarum
et precipue tui notarii publici hic presentis· et
requiro te sub debito offitio· et iuramento pre
stito super his predictis ut conficias michi pub
licum instrumentum·

Nota q̄ post citationē executā lis dicitur pen
dere intantum q̄ si alter litigantium moritur
in curia uel in partibus lite indecisa· tūc nullus
papalis pōt beneficium acceptare· Sed solus pa
pa habet de isto disponere· Caueat ergo iste col
litigans· et faciat se in ius illius defuncti surro
gare ne alter ipsū p̄ueniat· et idē si collitigātes
simul concordāt lite indecisa· et si alter ipsorū
moritur et non renuntiat· tunc illud beneficiuz
itez̄ censetur pape reseruatū nec cadit sub gra
tia expectatiua seu expectantiū· hoc est uerum
si lis pendeat in Romana Curia Secus tamen

si alibi · etiam si quis renuntiat in curia beneficium statim censetur pape reseruatum in eiusdem dispositione·

Modus resignandi beneficia·

Si quis beneficiū libēter uellet resignare siue renuntiare· et timeat papales cū gratiis expectatiuis constituat procuratorē in ro· cu· ad renūtiandū· et uideas qꝙ tu habeas illud in potestate tua tunc potes renuntiare quādo uoluerīs· et facta renuntiatione incontinēti impetret tāq̄ p renuntiationē· Aliter tñ pōt fieri· Impetrat ille beneficiatus unā grām expectatiuā· postea impetrabimus beneficiū suum passecutionē auctoritate apostolica fiendā cum clausula etiā si p liberā in cu· ro· uel extra eā factā renuntiationē cum aliis clausulis oportunis ut in forma·

Si quis impetrauerit bñficiū realiter deuolutū uel reseruatū uel alias debito modo uacās et postea impetret aliud uel non curat pseq̄ primū· tunc illud benefitiū stat dispositioni solius pape per manus appositionē·

Si quis impetrat benefitium generaliter reseruatum et anteq̄ adipiscat plenā possessionē illius· moritur aut renuntiat uel non curat prosequi· adhuc stat dispositio illius bñfici

in manibus ſoluus pape · nec reuertit̃ poteſtas
prouidendi ad ordinariū ſeu ad collatorē niſi
uacatio huiuſmodi facta realiter ſit purgata
uidelicet ꝙ impetrans effectualiter ſit adep
tus poſſeſſionē illius beneficii · tunc primū re
uertitur ad ſuū beneficium ·

Habens grām in comuni forma pauperū ante
purificationē gratie ſue · ordinarius beneficiū
confert ſcdm aliquos · aliqui tamē dicunt ꝙ
non ſcilicet Iohānes Calde · qui tenet ꝙ ante
publicationē gratie ſue in comuni forma pau
perū manus ordinarii ſunt ligate dūmodo eā
infra menſem poſt uacationē beneficii purifi
cet et acceptet · et ita fuit alias obſeruatum
Secus tamen de gratia ſpeciali ·

Ordinarii nō poſſunt beneficiū cōferre infra
mēſē poſt uacationē · et hoc ꝑp decretū pape
Sed ſi fuerit acceptatū infra menſē tūc iterū
nō pōt · qa ſua collatio non ualeret · Poteſt ta
men poſt menſem conferre · et ſic ualeret ·

Habēs grām in comuni forma pauperum
ipſe ante uacationē tenetur litteras ſuas inſi
nuare ordinario · alias non pōt acceptare · ſed
habens gratiā in ſpeciali nō tenetur lras ſuas
inſinuare ordinario alias bene pōt acceptare ·
niſi ꝓpter concurrentē et maiorē diligentiā

Si qs habēs bñficiū curatū et aſſequitur

aliud curatum auctoritate apostolica· Tunc
primū uacat sedi apostolice p assecutionem·
et stat in manibus pape aut cadit sub gratus
expectatiuis· Secus tamē si assecutus sit auc
toritate ordinaria· quia tunc primū uacat or
dinario suo· et papales acceptare non possūt·

Habens beneficiū curatū et assequī alid
curatum quacunq auctoritate· Tunc primū
statim postq̄ habuerit possessionē sedi benefi
cii tenetur dimittere primū infra mensē in
manibus ordinarii· nisi lis moueatur sup sedo
q si ambo retinuerit simul per mensem· tūc
ipse priuatus est utroq et cum hoc efficitur
inhabilis ad alia obtinenda beneficia· et ambo
beneficia uacant cu· ro· iuxta constitutionem
execrabilis· Si qs efficiatur de fa
milia pape uel eius officialis· tūc sua benefica
sunt se· apo· reseruata· etiā si moriat̄ anteq̄
de officio familiaritatis se intromittat· 2 po
stq̄ acceptauerit nichilominus si postea resig
net· adhuc eius beneficia sunt reseruata·

Ordinarius semp dz conferre beneficiū· 2
presentare corā nōrio publico· et instrumēta
collationis et presentatiōis cū sigillis ppriis
roborare· Quia litteris ordinariorū non sem
per credit̄ nisi qs doceat et hoc de consuetu
dine· Quia ordinarii consueuerunt tales lr̄as

tãtum sigillis propriis roborare· et hoc in de
cisionibus rote plenius continetur.
Si quis uigore gratie sue aliqd acceptet bene
ficium et faciat sibi prouideri seruatis seruã
dis· ita q̃ ius sibi debetur in isto beneficio·
Postea sibi datur intrusus uel alias quõlibet
impeditur nel pturbatur· et sic de isto bene
ficio cõcordãt· et ille alter obtinet beneficiũ
et ipse aliud uult acceptare uigore grẽ sue·
Quero utr̃ possit· dico q̃ non Quia p̃ solã
acceptationẽ gratia sua fuit cassa quo ad alia
beneficia· ex quo sibi debetur ius in primo·
al' cõmitteret fraus in infinitis· ga papa uult
ipsũ ipetrantẽ tantũ de beneficio puisũ esse
Itẽ cadens in penã constitutionis execrabilis
est inabilis ad quecunq̃ beneficia obtinenda·
et non poterit sine dispensatione speciali ad
aliqua benefinia promoueri· et omnia alia be
neficia que habet ultra illa duo curata possũt
impetrari·
Habens beneficium curatũ· et si assequitur
aliud curatum auctoritate ordinaria· et papa
les acceptant illud· ↄ iste primus retinet ista
duo curata per mensem· ita q̃ cadit in penã
constitutionis execrabilis· Quero cui debe
atur· Dico q̃ acceptanti semper in litteris
datur dũmodo nulli sit ius quesitum·

Item ubi plures sũt collectores in dioces uel ciuitate · op beneficia talium nõ sunt reseruata et hoc si ambo utãtur offitio subcollectoris · Si autem alter eorum utitur tũc beneficia sũt reseruata et alias non · ut uult regula domini Gregorii pape Vndecimi · sed si omnes beneficium acceptauerint licet unus exerceat tũc nullius beneficia sunt reseruata ·

Nota op lis uertitur inter · A · et · B · super aliquo beneficio · tamen op · A · renuntiat beneficium · et postea moritur · B uenit · A · et uult habere beneficium · Queritur nunquid possit · Distinguitur · aut renuntiat libere omnibus iuribus suis · aut alias amicabiliter se cum ipso cõponit · Si libere · aut in manibus ordinarii · aut coram autenticis personis · Si in manibus ordinarii · tunc non potest habere regressum · Si coram autenticis personis · tunc aut medio iuramento aut non · Si medio iuramento tunc tenet renuntiatio alias non tenet et poterit semper habere regressum scilicet · A · ad beneficium suum ·

Nota op pena constitutionis execrabilis est quando aliquis habens beneficium curatum · aliud consequitur curatum quauis auctoritate tenetur primum in manibus ordinarii libere et realiter infra mensem resignare · alias elapso

menſe priuatus eſt utrobiq; et ambo ipſa bene
ficia ſtatim ad papam ſunt deuoluta ita q; nul
lis expectantium de iſtis põt ſe intromittere.
Nota q; licet generaliter epiſcopus uel ſuppe
rior generaliter cauſas poſſit delegare et eas
alijs committere tamen ubi agitur contra ali
quem de ſciſmate uel hereſi cum tales cauſe cē
ſeantur maiores non poſſunt alteri delegare.

Explicit.

145

Ms 2070
146

Iste est modus secundus
in executione seu prosecu
tione gratie sue aliam facte
per s.m dominum nostrum:
Primo habitis bullis plumbatis executor:
siue Judex vl' executores siue Judices si fuerit
in Curia Romana vel in partibz adeant cum bullis
et debita cum instantia requirat seu requiratur
et humiliter petatur seu petantur ut procedat
seu procedatur ad executionem supdicte gre s.m
eis directa formam et tenorem litis apturas. desup
dicta gratia sibi concessa fartas. Qui executor
siue executores si procedere voluerint assignent
impetranti certum terminum ad comparendu coram
eis producendo producendu et docendu de vita
sua laudabili et conuersatione honesta et de
omnibz necessariis plenariam fidem ipis execu
toribus seu Judici vel Judicibz faciendum
Adest etiam notarios et tabellones pu
blicos litteras executoriales seu processus per
dictos executores seu Judices faciendos vl' sigil
landos. Executores possint in ipis legere et
pronunciare Inhibitiones et reseruationes decretu
et mandata et in scriptis proferenda et ipsis

Executorialibus et processibus sigillatis / Et
omnibus alijs premissis sit partis / fiat noti-
ficatio hmõi aplicat / et pressim inde scriptorum
ꝑ[ce]ptus fieri poterit collatoribꝫ vl' collatricibus
in hunc modum

Impetrans accedat ad collatorem vel
collatricem vl' ad eam eoꝝdem vl' ad eaꝝ
cum notario et testibꝫ / doneis assumptis / vna scri
delegato Executore vl' subdelegatis executoribꝫ
qui hoꝝ spaliter recepint in mandatis. Si
eoꝝ copiam / vl' priam habẽ possit: deinde dens
hmõi ap[ostol]ic et processus inde secutos collatoribꝫ
vl' collatricibus insimuet simul et semel.
Notificentꝫ publicent / et legant de verbo ad
verbum / et copiam absultam eis tradit / Et
requirat Notariꝰ sup hoc / ut de notificatione
publicatione / insmuatione / lectione Et traditione
hmõi sibi conficiat pub[lic]i instrumentum.

Item Collator vl' collatrix seu colla
tores / vl' collatrices forte indignati nolent
audire hmõi Notificationem insmuationeꝫ
Et hmõi aplicat et processum inde secutoꝝ
ptinentem / quas Executores fingen. vel
eoꝝ seu eaꝝ priam comode habere no poterit

uel qua forte habitant in rastris uel propter
metum corpor Ex quo dicti subdelegati Execu
tores Notum testes et alii ad hoc necessarii
ad dictos collatores seu dictas collatrices accede
rent nequeant ad Insinuandum istas lras et
processus . saltem fiat in eor certus Insinuacio
lras apostras et predor et offeruntur copia
absq; ulla de verbo ad verbum dras lras
et in summo altari ponatur Et sufficiat quod
prelatus quilibz teneat in sua cur habere
procuratorem uel officialem de huc

Ymo uero partis impetrans acceptet
sicut postea dicetur quod acceptatione facta
vadat Impetrans cum notario et testibz ad
Executores subdelegatos uel principales Si
eor primus habe poterit acceptatione hmodi
p ipm factam Et in publicam formam redac
tam Et ipm instrumentu Notificet et Insi
mul Insinuatisq; Requirat hmodi Execu
tores debitis cum Instancia Et humiliter
ab eis Requirat vt hmodi benficiu vacans
et p ipm acceptatu sibi cum omnibz suis
et pticencijs confirmant ul' assignet Et pmpa
liter Imprestant In corporalem possessionem

ipsius hñficii sustinerent et deffendere indue
tum vel faciant sibi de huiusdi beneficii
fructibz proventibz iuribz et obuencionibz
hmodi integre respondevi

Item si collator uel collatrix in prmiss
aliquomodo se opponit uel ipm impetrantem
m aliquo seu possessione parcium ul' fructuu
perceptione uel alio quouismodo mitat' impedire
Extunc Executores pfati eor' lris et manda
tis faciant et mandent monere collatores ul'
collatrices quoscunqz uel quascunqz et alios
seu alias impetrantem ipm in aliquo impe
dientes ul' infra certu tempus post monicone
huiusdi eis factam ab huiusdi impedimentis
seu ptiurbacionibz desistant Alioqn in sententias
Excois suspensionis ac interdicti hmodi incidant
et incidisse denunciabunt Jn ecclie cathe
collegiatis et singlis alis puis et manifesti
singulis diebus dnicis et festivis

Item Quod Collator uel aliquis alius
Appellauerit contra processus et mandata
seu monicones dictus impetrans protestet
q huiusdi reuocatis remotis faciet domino de
defendendam tractandam et fine debito ter

innandam

Ostea vero si collator vel collatrix dicerent se velle dicto Impetranti beneficium ereptatum conferre Impetrans non consentiat Sed petat vt eum admittant et sibi sint fauorabiles et hydez Executores siu sibi conferant illud Alioqn si Impetrans consentit in collatione collator stutum gratia sua Expirauit

Item Caueat Impetrans ne decipiatur sine collatores vel collatrices cu decipiant Mediante promissione aliqua vl obligatione Et quodquid eum eis placitauerit de eo fiat at sibi fieri sufficientem cautionem qua deuit se de iure non debere tenere promissiones vel obligationes factas Impetranti

Item si adepta possessione Impetrans sentiat se grauatum per sententia siu diocesam aut eius officiale aut collatore dicentez se habe Inrisdictione ordinariam sup ipsum Impetrantem ratione beneficii p eum adepti Saltem ipe Impetrans adhe grauamine cu ad eius pruenerit noticiam Super eo habito matrizo gsilio Inrisperto appellet viua voce Coram notario et testibus Et protestetur sp

infra x. dies intendit appellare in scriptis Et infra
illud tempus dabat ad Executore vñ executores
Et requirat eū vñ eos debita cum instancia
Et petat humiliter ut ipi eum deffendat Et
prouideant sibi de remedio oportuno sicut de
iure tenent' qd si forte remiserit Et contemp
serit Impetrans petitus appellet ad sedem
apcam in scriptis contra collatore vel collato
rem quemlibet vñ contra executores sibi iusti
cia denegantes Et habeat istam appellacio
nem in carta scriptam et legat eam in hac
modum

OMNIS Vobis Notario et testibz hic presentib
et assistentibz etc Ego M. Canonicus sive Rector
etc dico et propono q̃ ipse q̃ deducta vñ instancia fuerit
requisitus me deffendere Et de oportuno reme

dis' prouidere contra Iustitiam denegantes In
omnibus et singulis sentiens me indebite gra
uatum Tamensy verisimiliter amplius grauari
posse ad sedem ap[osto]l[ic]am in hiis scptis prouoco
et appello / Apostolos et literas dimissorias
instanter instantius / Et instantissime michi
dari peto / Si quis michi dare voluerit / aut
eciam poterit / qui si michi denegati fuerit
Ex hoc territo sentiens me indebite grauatum
et oppressum Iterum prouoco et apello
Submittens me et mea / omnesque michi adhe
rentes / et adherere volentes tuitioni Et
protectioni dicte sedis ac ut moris est in
appellationibus fieri

Item Impetrante experiri donec sibi
vacaverit competens beneficium mille alteris de
iure debitum ejusque sibi de huiusmodi vaca
cione constiterit / Et si illud beneficium vaca
verit statim post notificationem hujus et
processus collatoribus ut collaturis fuerint
illud acceptet sub hac forma.

Ozias Notario et aliis ydonee subscri
ptantibus Ego N. dux et propono quod a
decem diebus citra / vel circa ad mei notitiam

penuent ꝙ parochial certa N. ad collem
ꝛ̃ꝝ venerendor religiosor vl' religiosar
Abbatis et conuentus / nic vacauit et vacat
ad pns / per mortem siue obitum / vel per
liberam resignationem dm N. Canonici
quapropter eandem certam parrochialem
siue ꝛ̃ꝝ tunc̃ michi et nulli alteri debitam
de hac Cum omnibus hiis̃ et pticeps
suis vniuersis In hac scripta adcepta et
volo michi ꝑficuus fieri poterit de eadem
michi prouidere vigore et auctte gracie
ap.ce dudum michi per ꝙ̃m dominu nostru
p. ꝛ̃ꝝ. Michi et super quacuus alia dispos
itionem canonicam vel separatum talia vl'
tal' s. qua in tali / vel in tali dioces vacat
uel cum vacauerit Infuturu / prout in hac
ap.ca super hui.di gracia conferetis pleni
continent. Et protestor michi interim / ꝙ si
michi dictum bñficiu de hac non debeatur
saluo et illesum sit et maneat michi ius
ad aliud bñficiu / michi et nulli alteri
debitum de hac acceptandum vigore sit
et supradicta auctte ꝛ̃ꝝ. Inuocans super
hijs testimoniu astantiu cum ꝑsonar Et

prepue tue notarii pu[bl]ic hic mitto / Et requiro
te sub debito officio et ſiramento prestito vt
ſuper hiis p̄d[i]c̄s confirmas mihi publicum
instrumentum /

Item y post citationem Executiuis d[e]
pende[n]t int[er] y ſi alter litigantiū moritur
in Curia vel ni partibus lite indecisa cui
illius papal[is] potest bñficiū acceptare Sed
ſolus papa habet de isto disponere Caueat
ergo iste collitigans ut faciat se ni[hi]l
illius deffuncti ſubrogari / Ne alt[er] ipſum
preueniat Et idem ſi collitigans ſimul
concordant lite indecisa . Et ſi alter ipoz
moriat[ur] Et non reuocat Tunc illud bñfi-
ciū vtrq; cons[er]uat[ur] pape reſeruatiū Vel vidit
ſub gravia Expectatiua ſeu Expectancie
hoc est verum ſi lis pendeat In Ro curia
Seruus hic ſi alibi Etiam ſi quis reuocat
In curia bñficiū ſtatim cons[er]uat[ur] pape r̄ſeruatiū
in eiusdem dispoſitione

Item ſi quis bñficiū libenter vellet
reſignare ſiue renūciare Et timeat papales
cum grauia ex[pe]ctatiuas Constituat ergo
p[ro]curatores in Ro curia ad renūciandū

Et videat ꝙ tu habeas illud In potestate tua
Tunc potes renunciare quando volueris Et sic
renunciatione Incontinenti Impetrare tuum ꝙ
renunciationem Aliter tamen potest fieri Impe
trat Me beneficiatus vnam gratiam Exper
tatam / postea Impetrabimus breue sup
per assecucionem alte ap^a fiendam Cum
clausula Etiam si per libezam in curia Ro.
uel extra eam factam Renunciationem Cum
alijs clausulis oportunis vt in forma /

Item si aliquis Impetrauerit beneficium
realiter denolutum ul' reseruatum / uel alis debito
modo vacans Et postea Impetrat aliud / uel
non curat prosequi primum Tunc illud bene
ficium stat dispositioni solius pape / per mang
appositionem

Item si aliquis Impetrat breue gratiose
reseruatus Et antꝙ adipiscat plenam possessioꝫ
illius / mort^z aut renunciat uel non curat
prosequi / Adhuc stat dispositio illius breuis
in manibus solius pape / Nec Reuertit^z po
testas prouidendi ad ordinarium seu ad colla
torem / nisi vacatio huiusmodi facta realiter
sit purgata videlicz ꝙ Impetratus effectualr

sit adeptus possessionem illius bñficii Tunc
primi Possessoris ad sui bñficium

tem habens gram in cui forma pau
peu ante puisicationem gratie sue ordinarius
beneficiu confert secundum aliquos Aliqui tn
dicunt q non s. de se. Cald' qui tenet q ois
publicationem gratie sue in cui forma pauper
Manus ordinarii sint ligate. dumodo cam
infra mensem post vacationem bñficii puisiceret
Et acceptet Et ita sint ste observanda Secq
tamen de gratia speciali

tem Ordinarii non possunt bñficiu cōferre
infra mensem post vacationem Et hoc propter
decretu pape Sz si fuerit acceptatu infra
mensem Tunc Sz non potest quia sua collo
non valeret / potest tamen post mensem cōferre
Et sic valeret /

tem habens gram in cui forma pauper
pē ante vacationem non tenetur litas suas inst
mare ordinario alī non potest acceptare
Sz habens gram in speciali non tenet litas
suas Insmare ordinario / Ilst propter contra
rietem Et maiorem diligentiam

tem si quis habens bñficiu curatu Et

assequit⁹ aliud curatum Quiete ap⁹ca Tunc
primu vacat sedi ap⁹ce per assecucionem
Et stat in manibus pape aut cadit sub
grauis Expectatiue Sciat tamen si assecutus
fit quiete ordinaria quod tue primu vacat
ordinario suo Et papales arreptare non
possint

tem habens biscium curatu Et asse
quit⁹ aliud curatu quarumq; quiete statum
postq; habuerit possessionem sedi beneficii
tenet⁹ dimittere primu infra mensem misi
his moneat⁹ sup secundo Et si ambo reti
nuerit simul p mensem Tunc vte primi
e ultimi Et cum hoc efficiat⁹ inhabilis ad
alia obtinenda biscia Et ambo biscia
vacant curie Romane Juxta constitucione
Execrabilis

tem si quis efficiat⁹ de familia pape
uel cui⁹ officialis tunc sua biscia sunt
sedi aptice Reseruata Etiam si moriatur
aliq; de officio familiaritatis se intromittat
Et postq; arreptauerit Verbi gratia si postea
Resignet adhuc eius beneficia sunt Reser
uata

Item Ordinarius semper debz conferre
beneficiū Et priare coram notario publico Et
Instrumenta Collōnis et priationis eiusdē sigillis
propīis roborare · quia licz ordinarioz nō semp
credit² · misi quid deceat · Et hoc de consuetu-
dine · quia ordinarii si fecerint talia hmōi
tantum sigillis propīis roborare Et hoc de
decanis ruralibus tota plenius continet²

Item si quis rigore gratie sue aliquod
acceperit beneficiū Et faciat sibi prouideri
de canonicatu et prebenda sibi debet² in
isto beneficio postea sibi dari Intendz ullatenus
quomodolibet impedire² uel perturbare² Et sic de
isto beneficio concordant · Et ille alteri obtinet
beneficium Et ipse aliud multi acceperit rigore
gratie sue · quero utrum possit dici qd
non · quia per solam acceptationem gratie sue
fuit cassa quo ad alia beneficia Ex quo sibi
debet² quia in primo alia omittere² fuit in
hoc mitis quia papa multi ipsum impetrantem
tantum de beneficio prouisum ee

Item cadens in penam constitutionis Exe-
crabilis · Inhabilis ad quecumqz beneficia
obtinenda Et non potuit sine dispensatione
speciali ad aliqua beneficia promoueri · Et ita

alia bñficia que ht vltra illa duo canonica possit impetrari

Item habens beneficium curatum Et assequit aliud curatum aliter ordinaria Et pacifice acceptauit illud Et iste primus retinet ista duo canonica p mensem Tra qui reddit in pena ipsi ordinario Execrabilis · qro cui debet. dico q acceptatio semper in his dat dummodo nulli sit Jus quesitum

Item vbi plures sint collectores in dioc esi nl' cautum q bñficia talium non sint reseruata Et hoc si ambo utant officio sub collectorie / Si aut alter eoz utit. Tunc bñficia sunt reseruata / Et alias non ut nulta dat dñi Gregorii pape xi · Dz si omnes bñficia acceptauerint / Licet omnes renuntiant Tunc nullius bñficia sunt reseruata

Item Nota q lic bernt. Inter A. et B. super aliquo bñficio Tamen q A. renuntiauit bñficium / Et postea mort. B. benut Et nult Rhabere bñficium quer. aliquid possit Respondet. distinguendo / Aut renuntiauit libere omnibus Iurib; suis / Aut alias amicabiliter se cum ipo compont / Si libere : Aut In manibus ordinarij . Aut

rozam auctentice pſone . Si in mandi
nam Tunc non [illegible] Si
rozam auctentice perſone Tunc aut medio
Juramento Aut non Si medio Juramento
tunr tenet Remuniacio alſ non tenet Et
potit ſemp habe Regveſſu ſ. A ad bñficium
ſuum .

Item Nota q pena conſtitucionis Exec
crabilis eſt qñ aliquis habens bñficiū curatū
Aliud ꝙſequit² curatū ſine auctē Tenet² primū
pr mandā ordinarii libere Et tenet ſuū
menſem reſignare alſ elapſo menſe privatur
ē ipſo Et ambo ipſa bñficia ſtatim ad
papam ſunt denoluta Ita q nulla Expectan
cia de illis poteſt ſe Intromittere

Item Nota q licet ꝙualiter Epūs
uel ſuperior Plāriter causas poſſit delegare
Et eas alne committere Tñ ubi agit² ꝙra
aliquem de ſuſpicione ul' hereſi Cū tales
cauſe cenſeant² maiores Non poſſit alteri
delegare .

Explicit

Sondemerpa

Zu dem Leyten

Zu dem Leyten

Item barz pari et pauly apostolis
sit remissa iniuriosis Leyte praesentis
sit resurrexit assumpcio penthecostes
die corpis dni nri ihesu xpi in bapt
etiam adventus et nativitatis festivitatibus
omn sanctor et die epiphanie apostolis patronor
et dedicacionis festivitatibus et celebrius
quibuslibet festis per totum

Ms 2071
154

De Arte notariatus

Notandum est primo quid sit ars notariatus / et unde dicatur.
Sedo. quot modis Notarius appellat².
Tertio. qui sunt et qui esse debet Notarius.
Quarto. cuius auctre Notarius constituuntur.
Quinto quot sint species a Notario.
Sexto. a quib⁹ Notarius se debet abstinē
Septimo. quid sit instrumentum et bn̄ dicatur.
Octavo quid sit obligatio.
Nono. quid sit consuetudo.
Decimo quid sit stipulatio et bn̄ dicat².
Undecimo quid sit testamentum.
Duodecimo quid sit diuisio testamentor⁹
Tredecimo de his⁹ qui testari non possut ad
hæredis institutionem.
Quartodecimo. quid sit codicillus / et quot modis
fit.
Decimoquinto. de forma Codicilli post testm
Decimosexto. de his⁹ qui possut facē Codicillos
et ī quibus differunt a testamento.
Decimoseptimo quot testes sint necessarij
in testamento.
Decimo octauo. de his⁹ qui possut esse testes
Decimonono. quibus informat² testamentū

Vicesimo. quibus de causis parentes possint exheredare filios / et filii parentes.

Quid sit ars Notariatus.

Ars Notariatus est scia scribendi / vt dicit Jo. p quā humane fragilitatis negocia robo rant. et phempni memorie comendat. Quapp̄ gō discreti Notarij / cum ad scribendum aliquid / requirunt. debet cōsiderare infra scpta / et sue mentis organa elenare. spāliter ad Quinq. Primo condicionē et etatē eoz qui contrahunt / ut qui se obligant / 2o. hystoria renūranda. 3o. qualitates et ēntitates / rez / que obligari seu distrahi debent. 4o. diuersitatē cōtractuū. 5o. numerū testiū in contractibz adhibendum. Et Nota qd̄ in Quinq. casibz sunt Rogandi testes. Videlicz. In solucione debiti. In confessione creditoris / confitentis sibi solutum esse / In donacione excedēte sūmā Quingentoz aureoz / et in testamento.

Quid sit Notarius.

Est autem Notarius siue Tabellio / quedam psona publica / officiū Tabellionatus gerens / Ad cuius fidem recurrit. publice / ut scribat et

ad phemptue memoria redigat / ea q̄.
ab hominibus fuerunt fuerut dicta
Dicat² aut Notarij a Notando / quia notat
fidehꝫ at notabilis² pfa scripta. Et debet
edere ea scripꝫ quibꝫ ad eius fidem re-
curritur. Dicitur aut tabellio a tabu
la quia beteres / gsueuerut scribere, ꝑ
tabulas / Sic tabelliones ꝑ pure Cicꝺ
appellaut² / quia notaria debet cē gue-
niēcia rebus / .)

Quot modis Notarij appel latur a pure.

Nuncupatur aut notarij a pure
Cicꝺ tripl modis. Nam aliqñ dicit²
Seruus publicꝰ / Non qđ sit seruꝰ / cuz
suus non potest cē Notarij / ꝫ tua sunt
omnibus / et pure debet. Aliqñ dicitur
Notarij a Notando / ut dictum ē / vel
Tabellio / siue Tabellionarij / a tabula
aliqñ dicit² scriba / a scribendo: Aliquādo
dicit² scribimus / quia scripturas ꝑ scri-
nia sua / caute debent obseruare.)

Qui possunt et esse debent Notarij.

Debet aut Notarius ee homo liber-/ Colona-
rie conditionis / ut a jure de necessitate nõ
astrictq / Hastulq / sane mentis / videns /
audiens / integre fame / constitutq / et hñs
plenã notriã artis / notarie / ut tabellion
officiũ Dicit primo tõ liber / qua seruus
non potest esse Notariq cum sit publicũ
officium / a quo seruꝰ repellit. Non
astrictus colonarie conditionis / ideo dicit
qua colonus / non debet esse Notarius
ne publicis actibq priuata negocia / seru-
ca / vel alis necessitatꝫ a jure astrictq
videt / ut de monachis et Canonicis
rectoribus / et similibus / cum ipi quidem
ad ea / que sunt juris cuncti / & moraliꝫ
reputant. debent enim vacare diuinis
officijs / et nõ immiscere se de istis q
in foro agunt. Hastulq dicitur
qua femine non possunt esse notarij /
Cum sit virile officiũ et publicũ. Et fe-
mine / a juris publicis actibq repellant.
Sane mentis / ideo dicit qua Notarius
non debet esse furiosus / seu mente capti /
Videns / audiens dicit / quia cecus lu-

mine/ et non potens videre/ et audire/
ut muty non potest esse notarius Iste
sine fame. qua infamis/ falsarius ut here
tic⁹ qui fidē non hē orthodoxā/ nō debet
esse Notarius/ Cum Tabellionatus officium
sit honor et dignitas/ a quib⁹ repellunt²
infames/ hinc⁹ plenā artē notariatus ido
neit² qua talis debet docere/ et nō docere
iuxta illud Turpe ē doctori etc.

Qonstituuntur Cuq aūte constituunt² Notarij
aut/ Notarij/ Imperiali
cuiusq; pr̄cepto motu/ et libera voluntate. s.
principis/ ut Comitis palatini alterius
cui nominatim Principis potestatē con
cedit. Et iste vbiq; locor⁹ artē notarie
exercere potest/ et maxime i terra pri
pi subiecta. Sz constitutus ab vniuersitate
ut cōitate/ iste tantum/ i suo municipio
Sz extra extra/ sui municipij p̄ notario
nō habet².

Ista sunt seruanda a Notario.

Debet aūt notarius seuare ea q̄ recepit
ut circa officiū i scripto dirigat/ et caute

consentibat / sine cuiusdam lesione et prudico
serem facti non mutando / Et pure subs
tatem audiret / Et rendat non obstante appe
riet / Et ad Notarij obseruandum tenet / ut
tales habeant testes / qui a pure non
phibeant / sine testimonij ¶ Item hec carta
rasa non debet stipulationem / nec
radendo / nec mutando litteram / et sal
si fiendi materia / auferatur ¶ Item
debet facere Notarij in Cartulario suo
.i. prothocollo suo / et inde conficere
publicum / instrumentum / ¶ In principio
debet ponere and dñi / in quo celebrat
actus / sine contracty / et nomen prin
cipis in cuius territorio fit / et indictionem
apponere / Et sit aptatus ut supradictus.
¶ Item nota contrahentiu et testium /
in quor presentia instrumentum fit. ¶ Item
debet nomen suu / certum apponere /
de quo dubitari no possit / Et dñi signo
#rio / in substptione / Et i margine ext.
instrumentum / in principio instrumenti /
ut in fine sui substiptionis / .

A quibus Notarius se debet abstinere.

Debet se abstinē Notarius/ ne scribat falsa/ et illicita instrumenta/ hoc est a iure phibitum. Del rōne psonarū ut si impubes/ aut furiosus. ut si alia psona scire ucket/ Non debet Notarius recipere talē instrumētū: Ratione Rei/ Vt si res/ a iure phibita alienari/ alienaret²/ ut sunt quoz. nō cōmercia. Vt liber. homo/ Res sacra/ Publica forum/ et sic de alijs. Et si Notarius falsa instrumenta conscripserit intollerabili exilij damnatione puniatur/ Vel alia pena grauissima iuxta cognitionē iudicis feratur/

Quid sit Indictiō.

Indictio est spatium quindecim anoz. ad habendam assuetudinē Notarioz. Initiū aut accepit a Romanis/ quia cum Romani totum mundū sibi subiugassent/ edictum fecerunt

vt homines de qualibet puncta
Triplicia tributa soluerent / ꝑ
remotione terrax / et transitus
dificultatem / Statuerunt vide-
cet / ut ꝑ primo Quinquennio sol-
uerent eb / et ferrum / ad fabricandū
arma / ꝑ fine sedi Quinquennij ar-
gentum / ꝑ Tercio Quinquēnio au-
rum / ad donationē Typum ꝑ sig-
nū domnj / Et sic dicebat² ꝑdicto /
Aurea / Argentea / et ferrea / ab auro
argento / et ere / Et ī fine vltimi
Quinquennij / Et sic ꝑstituerunt
Romani / ut nulla gueniencia scrip-
ture cōmendata essēt stabilia / nec
haberent anuz ꝑdictionis anotatiz /
Et hoc ne Tributoz soluendoz me-
moria laberet². Nos aut ꝑ tribz
primur ꝑdictione / ꝑ priū priui-
legio / ꝑ Cereo paschali / et ꝑ de-
dicatione ecclesiaz: Et dicit²
ꝑdicto / ab ꝑdicto. tat. care. qđ
maxime ad pontifices pertinet.

Unde versus.

Edrimus Reges. Indicit festa Sacerdos.

Incipit aut Titulg idiotonis in mense Sep-
tembris / qua tunc fit ubertas fructuu
un potest plui tributum /. Et hoc potius
debet Intelligi extra Romanā curiam /
qua Annus dn̄s / et Indictio / In quolibet
festo Nativitatis dn̄i renouabit. Termi-
nus uō cuilibet Quinquennij dicebatur
lustrum ab antiquis /. Et dicit spatium
quinq; annoz /. Et dicit lustrum a lustro. as.
are. quod e currunt / qua ifine cuili-
bet quinquennij / qn̄ tributa soluebantur /
solebant ciuitate ornare / magnū festum
facientes / finitis uō / Quindecim anis
renouabatur Indictio ut prius. ~

Unde Versus

Roma tributa dari sibi p quinquennia fuit.
Et p̄mud / argentum post deduxit ad aurum
Hec tria lustra sunt assignata tributa
Cum redit octobet Indictio e nona simul
Quatuoz atq; tribus illis / post libata diebus
Et p Quindenos dn̄s dimiserit annos
Tres simul adiuncte Indictio sit tibi p̄sens.

Si michi exacerbat quindecima pudicitia restat
Bernardus dicit q̄d ad annos dñi debent
addi duodecim / quia duodecima erat pudicitia
q̄n xp̄us fuit natus.

Quid sit Contractus

Contractus ē duorū / ut plurium in placitis
et assensus / mani publica hinc inde facta
et acta / i scriptis redacta. ¶ Obligatio
ē juris vinculum / quo psone sibi obligant
seu abstringunt / ad aliquid agendum / ut
faciendum. ℞

Quid sit consuetudo

Consuetudo ē usus / rationabilis longo
tempore confirmatus / nullo actu contra-
rio interrumpitur frequenti actu / sine
contradictione introducty / ad alios actus
potencia q̄batus / . ¶ Aliter. Consuetudo
ē quoddam hūi mōrale Institutum / quod
p̄ lege habet / q̄n deficit lex.

Quid sit stipulatio.

Stipulatio est interrogatio petitoria adūcta
petitoni / Responsioni / promissioni. ut si
interrogat aliquis dicens / dabis michi

equid/ et dans dicat/ dabo. et sup hoc potest
gat sibi mand/ sbi ꝫ stipulatio/ et dicit
a stipulq. la. lum. quod ē firmare/ quia
stipulatio debet esse firma. ¶ Item
Nota. seruus ꝑ suo potest stipulari/ filius
ꝑ patre. frater/ pro fre. procurator/ pro
procuratore/ Seruus ꝑ dnō.

De testamento.

¶ Testamentum ē justa sententia
alicuius de eo qđ post mortem fieri vult.
cuius institutione heredum. ¶ Alter
testis ē/ quedam solēnis voluntas/ Tamē
sine institutione heredum non habet testis/
In quo testamento nemo potest sbi legem
imponere/ a quo recedere non licet. Nā
licet cum ambulatoria sit voluntas
usq dū/ testamentum aut/ nisi testa-
tore mortuo/ vires non habet. Et dicit
testamentum/ quasi mentis testatio

Diuisio testamentorū

¶ Testamentum aliud ē scriptis/ Aliud
sine scriptis: quod nō scriptura/ ꝫ testiū

pūcia fit. Et ſ dicat² teſtis ſine ſ'ptura
Ido / quia fit ſine ſolēnitatibus / Et dicat²
teſtis indirpatim / ſ̄ ſunt iſta duo teſtamēta
bidlicz ꝙs cor tabellionis / et teſtibus
indirpat². Et heredum inſtitutio / in ca ꝙ
in teſtamēto indirpat² / Et inſtituat alis
ſolēnitatis / bidlicz ꝙd teſtator propria
manu ſcribat / ſi lit'atus eſt / et ſcribere
poteſt / Et ſi ſcribere non poteſt / tunc ſcribat
alius d'ni mandato / quod oſtendat ſiu
offerat teſtator coram ſept' teſtib⁹ lit'atis /
dicens iſtud ſuū teſtm eſſe quod offert.
Et ts non refert / teſtis ſciant quid ꝯ-
net² in inſtrumēto / ut non / Et ſit in
eo ſcriptum / nomen heredis / ut heredū
Et ꝑdicty teſtator / ut ille qui ſcripſit /
lit'as eius ſcribat i pūcia ſept' teſtiū
i teſtamento / et eiā coram teſtibus ſe
ſubſcribat / Et bnuſquiſq; dictoz teſtiū
ſe ꝑia manu / bno et eodem die / ſine
temporis protractione ſe ſubſcribat.
Alis ſine iſtis / ſolēnitatib⁹ teſtamētū /
non valet / .)

De hys qui teſtari no poſſunt.)

Hij sunt qui testari no possut
et prohibent lege facere testm. Impu
bes .s. xastrulus minor xb. annorum.
et femina minor xij. Item filij
familias non testat3 si etiã pater
non consentiat. Item de Castrensi pecu
lio filius cor3 pter patris consensum
et bolumtatem testari possunt. Item
testari non potest manicipatus ut furios
idem est furios prodigus cui3 bonor3
administratio interdicta est. Item Mutus
ut surdus naturalit3 ut a natiuitate
et si accidentalit3 est surdus ut mutus et
scat lras potest facẽ testamẽtũ suũ.
Item damnatus ad mortẽ ut moriat3
ut effugiat3 seruus pene. Item qui de
bitat de statu suo utrum sit liber ut
seruus ut pat familias. Item qui dat
sunt obsides pro captiuis populi Romani.
Item qui damnatus e de crimine famosi
Item Monachus ut canonicus regularis
Item hereticus. Item Cecus non potest
testari nisi habita quadam scia solẽni
tate

qua dbi xstat mans proclum ibi maior
fides ē adhibenda. ¶ Nota qd aliqs
i hereden substituere ē aliqs post mor-
tem loco sui i ordine suo i dum statuere.
Et dr hic ē ab hero .i. dno: dm
hered ē qui succedit ad diuersa bona
defuncti.)

Quid sit Codicillus.
Et quot modis fit.

Codicillus est quedam dispositio volun-
taria sine heredum institutione q possit
aut codicilli multis modis apellari:
Aliqn fit Codicillus ante testamentum
et tunc de testamento subsequenti fa-
cienda ē mentio precedentis codicilli:
Aliqn etiā fit codicillus post testamentū
et post alios seu alios Codicillos cum
plures ab una psona possint fieri codi-
cilli tūc est facienda mentio non solū
de testamento ꝫ etiā de precedent ut
precedentibus codicillis: Aliqn ut Codicillus
nullo precedente ut subsequente testamento.)

Forma codicilli post testamentu.

In nomine dñi nri ihu xpi Amen. Ex re pñti / deffra et spontanea mea voluntate / et hoz egzotans corpore / sanus tñ mente sspalis a me Rogat codicillum faciam / In quo principale meum testamentuz p manus eiusdem Notary confirmare volo / et ꝓpue qd vxor mea habeat / de bonis meis sup rebus / quas sibi in testamento reliqui et dno Johanni libros meos quos ei re linquo / et a filiis suis arresto / Salvis omnibus relictis / et legatis / meo testamento pdicto. quod quidem codicillū istud ꝓpetuū ratum / et firmum hēre volo / ne eoz alteri contrarie ꝓsumpserit / componat aut alteri obseruat. x. florz et pena soluta / ut nos hoc Codicillo ꝓ petito maneat firmu. ¶ Codicillum possunt facere oēs quibꝫ pmissū est facere testamentum / Ille autem

psone q̄ phibent² testari no possit
facere codicillos Et qui sunt isti
habetur supra ¶

Quomodo differt codicillus a testamento

Codicillus a testamento differt ī
hoc. qđ ī testamento fit directa institu-
tio / et hereditatis ¶ ī codicillo aut
missi ꝑ fideicommissum / ut ille qui
fuit heres ab intestato / hereditatē
alteri restituat. ut supꝝ habet². ī forma
primi codicilli ¶ Sz ī codicillo nō primo
prerge fit institutio / attestationis / vt aliq̄
conditio apponi potest / que obstet heredi
sta qđ ex eo ꝑ desinit esse heres / Sz post
dictum heredē ad bm hereditare / per
codicillos factos postea / a testatore nulli
testis / exigitur ¶

Item In testamento phibetur esse testes
Mulieres. Item hermofrodita / qui ma-
gis ī femineo sexu / calestrat. Item
impubes / furiosi / ppter furorem. Item

Mutꝫ / Surdus / . Item quibus bonoꝝ
suoꝝ adminstracio interdicta ē, nisi opi-
nione tunc temporis liber habeatur.
Item phibent testes esse / quicuꝫ sunt
in potestate testatoꝝ.

Quibus Causis Infir-
matur Testamentum.

Attendendum ē diligent ꝙd si contra
ea ꝙ predicta sunt supdicta / de attestatione
ut testibus / fiat instrumentum sub ano
infrascripto condictum no valet testamentū.
Si testatoꝛ nō scribere / nec artificialiꝫ
potest loqui / qua tunc mortuo similis
est / Quicuꝫ in hmōdi testamēto committit /
falsitas. Item sibi recitari et tradi debet
testamentum / huic et eidem contextu.
Item ad nullū actū ponat / nisi certo de
causis / ut necessitatis causa / . Item non
valet si rumpit testm / si meti ē deposita
de quo non fuit institutio / non valet / tm
futuum ad legata bñ valet ut ē de pastu
herede heredum / Institucio aut ex causa
penitoris / exheredatione rumpitur Testamtū /

solum quoad p̄stitutionē ꝫ quo p̄ legatū firmū p̄seuerat / Quod ita intellegit ī filio nato ī p̄terito : Est aut̄ posthumus / qui nascit̄ post mortē patris. Item rumpitur Testamentum p̄mo dum obst / ab eo testatore legittimus factum / appareat / si testator adoptat̄ / arrogat̄ / aut emācipat̄ medium.

Item qñ quis p̄dit ciuitatē seu maximā libertatē . Item si impfectum. Item si abolitum / aut cancellatum / in aliqua sui parte sit vitiosum.

Quibus de causis Parentes possunt exheredare filios.

Sciendum ē qd quattuordecim sunt causē / quibꝫ parētes possunt exheredare filios / s. pat̄ vt Mater / Auus. vt auia. filios / vt nepotes . ¶ Prima dum filius manū iniecerit ī patrem / vt eū offendat . ¶ Secunda . qñ grauē iniuriā & contumeliam patri fecerit . ¶ Tertia

si patrem in criminalibus accusat aut forsan eum accusauerit de crimine lese maiestatis ut de offensa i Rem publicam. v communi bono Ciuitatis. Si quis his duobus casibus. Si etiã accusauerint patrem et si reus ẽ non potest exheredare. ¶ Quarta filius' malefic⁹ factus fuerit. seu cum malefic⁹ conuersatus. ¶ Quinta si filius' machinat² ut insidiat² in mortẽ patris. ¶ Sexta si filius' calũpniose nouerit litez prẽ in qua sit patrẽ etiã grauia pati. ¶ Septima. si filius' Rogatus a patre in carcere ob debitum soluendi et fidei⁹ ꝙ eo beneuit in eo ꝙ quo eius fidemissionẽ recipere noluit. qd solum hꝫ locum i masculis. ¶ Octaua si filius testum prohibuit patrẽ. ¶ Nona si filius ioculator ẽ et ꝺ̃ voluntatẽ patris. Nisi pat hẽret idem ꝙ offitio. ¶ Decima si filia nõ consenserit patri volenti eam honeste maritare. et dotem constituere sum matrimoniũ ꝙstituit. et noluit si potuit voluit luxuriari ipa filia. ¶ Undecima si si filius

concubinæ patrûs se immiscuerit.

¶ Duodecima. si filius patrē neglexerit furiosum. in quo casu hoc non fuerat exheredatus / tamen iure exheredandus est.

¶ Tridecima. si filius patrem a saracenis captum redimere noluerit / in quo casu si pater in captiuitate nouas hereditates ad ecclam spectat.

¶ Quarta decima si pat⁹ est catholicus / et filius hereticus.

Quomodo filii possint exhezedare parentes.

De aliis ecia / quibus filii possunt exheredare / parentes: Nepotes / aut / ut auiam / . Sunt itaq; septē causę subandite p precedentibus . ¶ Prima si pat⁹ filium accusauerit de crimine / excepto crimine lesę maiestatis.

¶ Secda si pater / filio furioso / ut ato instituatur / ut fuit . ¶ Tercia si pat⁹ uxorē / ut concubinę / sui filii se immiscuerit .

¶ Quarta si pat⁹ filiū / prohibuit testari .

de hijs a quibus testari potuit.
¶ Quinta si pat' non agit contra filio
furioso faciendo ut sibi medetur & alijs
subueniendo. ¶ Sexta si pat' filiu
a Sarracenis captum non redimit, et
filius in captiuitate mort', bona filii
de quibus testari poterat, debent fis
cellir dari p redemptione captiorum.
¶ Septima si pat' est hereticus, et filius
Catholicus.

Finis.

Zu dem esth ersten

Item

Ms 2072

Duplex est modus devolvendi sue tra
hendi causas ad Curiā Romanā vt i pa Cud titl
Vnus p gressum fetas in Cuia cu plate Citandi eē
Curiā & isto mō il bnficiales z no bnficiales
nā & dra pp dicte sut nisi prdusste modi predi
et obsuacōm nos pus infra dict lice leuig et
facily cue bnficiales erūt devolute p appellacōm gitū
ad Curiā qua alie & inde alias cōig ppales et eē
pp hane & nō pp has cōig dille q vidit il clicos
p laicos sed pp placet spē nulla e dra nisi t
mo predendi & obsuacōm tm vt videbit infra
dlig est modi devolvendi p appellā et t isto mō magr
est dra nō bnficiales & non bnficiales / beneficiales
p quos appellacōem intpōrā ad sedē ap devolvit ad
Cuiā po dnm dra appellā intponā jurē clc cām de
clc & sic ps pbr ps intponat i pncia app vt sup
pdra appellā / data sbi scripta aut autentica vel plecto
sbi tenore appellacōm / vel copia sbi tradita / aliqui in
absentia appellati / vt procuratores / talis appellacō insinuada e
i dom habitacōm appellacōm dlig appellati & vt si dom est
i remote / in eccā Cathedrali / cui cuiā vt dict est bnficiū
de quo agit & hoc nec / nisi esset unus appellatus tm
cc sufficit p trinaco fiat i aliquo loco pub de quo
necesse sit qd veniat ad noticiā appellati & istem e ins
p si alig appellā vt cta debeat pnuntiari alteri hui
modi cc vt aliud bnficium cuius rōne residencia
de jure cōi / in absentia appellati vt citandi sufficiat
p fiat intimacō vt dict i ecclia Cathe & i ecclia sui
bnficij citandi & nō i āqua alia domus habitacōm

Alie nō cue non bnficiales sue sint ppales z eē
vt dict & de decis de mēo et de stibus / sue vt
dicos sue vt laicos via appellacōm dutaxat nō devol
uunt ad Cuiā po nisi ordo forum destructiōm ifra te
Cuia aut appellant in diffinitiis suis aut pg. Et
appellant aut aut appellā nō est acceptā a judice
vt agebat a pte / aut est acceptā a judice vt approba
ta a pte. Primo casu aut n dlig fuit statutū
ab hoīe / ita judice vel appellante / & tūc sufficit
p appellatis mittat procuratorē ad agendū & defendā

m̄ curiarū in tali causa v̄re appellacōn talis p̄sidē possit
niſi de ſpeali mandato ſpē emittet̄ / i curia ex ptate citandi
i curia / et de recta citata ell et excacon reducta non vi
app. ſi vi citacois p̄dē / aut tūc fuit ſtat̄ ab hoc et
tūc dicō q̄ i tali ſuſſicit / nullū ſtatutū ab hoc
Et tūc ſuffert mitte p̄ū te ad expediend̄ reliq̄ t̄ nouis
& illo expedito i negocio p̄ū p̄cdi non poſſet. absq̄
nouis citacōn niſi alios p̄tes eſſent i curia ut p̄curatores
eſſent ſufficientes / & p̄tes tacite ut dcm̄ p̄cedere
Iurisdictionē autē iudex vt nia appellacōis videno poſſet
p̄ p̄cdi in negocio p̄ū / ſi bn i t̄mine / aut tūc
fuit ſtatutū ab hoc et tūc aut appellatū peruit p̄ ipſū
p̄ſone venient̄ p̄ſecute cā iudicij et munimenta ad ro
curia ad tota caū / & remanent̄ p̄ tale ap̄ōne ad ro. cu.
devolute & ad finē ut i negocio p̄ū p̄ audientiā ꝺdictā
p̄cdi poſſit vi talis appellacōis / aut tūc fuit ſtat̄ ab hora
peruit et tūc tūc devolutū erit q̄ anno i negocio
p̄ū q. illo arti. finito vi appellacōis p̄cdi poſſet / & ſic
tūc vero tāu appellat̄ ar. finaū devolut negociū p̄ū ad cur
ſtat ꝺdictā ſine alia ſtatucōe in cuia p̄cdi poſſit p̄
Iudicium ꝺdictā q̄ abiten / ſic cū appellat̄ a
a iudice et a p̄te & tūc ſtatutū ab hoc et petito p
appellato q̄d appellans veniat cū iuribus ſuis i munimē
totam cām cū eventib⁹ & ſto modo tāto dcm̄ / ſi aut
i appt̄a. i tūc fuit tēpus no bn̄ficialib⁹ a diffinitiua tūc
aut app. fuit accepta a iudice ut appbata a p̄te. ut no
p̄ūo cau ſine tūc fuit ſtat̄ ab hora ſine non
cauſa eſt devoluta ſta q̄d p audientiā ꝺdictā cōſ
abiten p̄cdi poſſit / et i negocio p̄ū. Eodo caſu. ſi
q̄d no eſt accepta a iudice et appbata a p̄te non
eſt cauſa devoluta ad tūc / ſta q̄ p audientiā cōſ
ꝺdictā i negocio p̄ū. p̄cdi poſſet / & ſuffert & mitē
p̄curatore ad impetrand̄ et ꝺcadiendū modo et
p̄emiſſis q̄ſ plene q̄ tāc et non bn̄ficiales
p̄ Ro. tūc vigore appellacōis mutuo te articulo
q̄uamus ut negocio p̄ū. p audientiā ꝺdictā
tractari poſſint

Modo p̄cedend̄ devoluta ca p̄ appellatem in bn̄ficialibus

Poſtq̄ aut̄ m̄ Ro. cuia p̄ vid appellatoris ita ut

167

I ca tractare debēt deiudicare sint hor nīo p̄cedend
est ꝑmo ꝙmittenda c ca app̄ois et negoc̄ pūs alcuj
audiroꝝ ut iudex ꝯ ꝑtata gressoꝝ ꝯ de die iuxta
pr audiētiā ut sequit ꝑducat appellā coza iudice si
het ata dēt vbo ꝯ absq hor scām modernā practi
ca licet olim serus cat ꝙ ꝑiudicat auditor cum
esse deuolutam ꝑta et obtmeat ꝑs citat ꝑ audiam
ꝙdictaꝝ dō dicend ꝙ gressoend et ꝓua ꝑ deuolutōē
faciem ꝯ licet dla practica fuer ḡn appō esse uēbo
ꝑduct ꝯ tamē dla non est scruta ꝑtica nr iudica
¶ deinde citatōe audiētie ꝙdictaꝝ ꝯ ꝑducta ꝯ et actu
sata ꝙmutatia ꝑte nā dicentis ꝙ gressoꝝ ꝯ ꝓua hīnodi
obtmeat ſ ꝯ grauamie ꝑcedut ꝯ sue sit bnficialis
sue non bnficialis ad ꝓpugnad ꝯ iustificand
ad ꝙ ſ ⁊ negocio ꝓpūa ꝙ ꝑs uelle ꝓcedē tue
ſ causa bnficialis est ꝑcedend est ꝓtē reſozcend
mazim ꝑte quer ſtz ad libellandū ad ꝑaz dō ꝙmand
de calūpnia ad ꝑaz dō ¶ Et de mero ꝓtē ⁊ aliq
ꝓtū velit abbūiare litoꝝ ⁊ rīo ad libellandū ꝑtē ꝓtē
de calūpnia ¶ Caueat ty ut remittat expēsē ꝓdicto
alīs ꝑtē ſ by tacite ꝙ tacita ualet ⁊ expēsa recuat
ꝑssus a ꝓtē licet hor ꝙ notary scribeu ⁊ aub
erraut ¶ aspēis em scpe stabit ꝙ ꝓdicty cōmisit
ty ꝓdmentū et ſo ꝑtē ſ attenty ꝙ ꝓdict
⁊ rīo ad libellandū ꝙ amisit notary nr stabat hor
expēsē ¶ dem ad artm ꝙ ad qm ꝙ ad dām ꝙ ad artos
ad duos ꝙ ad declām ad ꝙ ¶ Et ſ aliq declātoes
dant ad dām ꝙ eas ad ꝙ ¶ Et dem tue ut ante
lapso rīo ad dicend ꝙ articulos ſ ꝙ ad ꝓbandū ad
mittī ꝓtē : vocata ad hor ꝑte ſ facti ꝓbatōi ⁊ est
actor ut ſ est reus et actor ꝓbaut facti de-
fensoby ꝙtys relevatiby ut ſ nichil ꝓbat actor
tūa ſ reus nō ꝓbaut et rectꝫ ſ de absolutōe
ſua ꝑte ꝑtys ꝙcludi ad statum ꝯ in cād audiētia ¶
ꝙmodo dō iudex libeatꝫ ſint ꝑte fōre ſriand ¶
Et licet ꝙclusio ⁊ bnficialiby nō ſt de ſba ty
Otlus curie ſt ꝙ ſt ꝙcludat Etīa ⁊ bnficialiby ⁊ alys
formatys cās ¶ Tenet tamē ſua ſy dicit ꝙclusoe
ner aut hor stilꝫ ꝓbat ¶ et quo ad ista mā admissiōis
Artlos ut exceptōis ut alias mās ꝯ ꝑtes ꝙ de
ꝙclone dctys est ꝯ illa ⁊ cās plenarys sic ¶ ꝓbat
ſt de ſba ꝯ ꝑtys ⁊ talibus cās ordinatys ſue

Johannes fuat² i 2ª prestacõe ¶ Et i 2ª prestacõ onde
supdict tang fuaut² ad plura dd | excepto tto ad ann[um]
fuat² ad vij dd Et eodm modo Et i 3ª prestacõ de pto
tto ad sactiõ dd ¶ fua² ad vj dd

Si rous beneficialibz devolut[us]
p remissionem

Et eodm modo fuaut² tang i da beneficial q̃ē devoluta
p remissiõ in prate Curiã i curia z exp̃. Et execucõe
facta i tib | que executo fienda est eodm modo quo
supra ad dem ispositionem fuit ordinat² p dict² Cardinalem
ad dem gtra illa vt pura q̃ē citacõem et execucõem
rei Et pdca fieri debet etiã qñ si sint ambe ptes suffi-
cienter fundare p se ut supra tñ tñ tue pdendi e
mus eas ¶ Alioqn pd pus pdat p dilacõna qdam
q̃ abitem ¶ si ea est devoluta ut supra ¶ Et hoc eti
est fuat i causis no beneficialibz de quibz in supdem e

Si causis uõ non beneficialibz debitis
mercõn vsurar[um] &c

Si caus vero no beneficialibz aut ille sit de debitis
mercatiõis vel usur ¶ Et pdendi e ut i causis beneficialibz
modo quo supdem est ¶ Comissa ea pdicto appo
seo ut iubo et citabit pd ad dem q̃ quinto z fatalib
p deductõe eaz faciend ad | dd ¶ Et si no devoluta
citacõem seto ut verbo expducta citabit² pd ad
dem q̃ quinto citacõez et execucõez ad | dd ¶ Et
dem citra deductõem hmõdi primo tamen fuato tto
ad dem q̃ jura devolucionis et execucõez citacõis
citabit pd ad libellandu sto dem aut ¶ petita ad viij dd
sto dem moderna q̃ nuncq̃ tñ aut q̃ fua² ad libellandu
litez q̃testandu et de calumpnia juranda ad | dem dd
p quo tñ dabit libellu et citabit² pd ad ead
libellu et lite sup libello q̃testandu et juranda de calump-
nia ad | dez et si tue libellando affirmat narrata
libello suo fore nea et penta tto fieri debe ad lite
q̃testandu ¶ Et nisi tue adhuc dem excepcões
relevantes q̃ libellu de se sit repti appellat² pd ad
alia ex adverso ¶ Excepcões aut q̃ opponi pnt ad
impediendu lite q̃ litis ordinem sunt tm tres scz de

pdicta. / de re tñsacta / & de le finta / & exceptõ soluc
fuit tñsit anotla oppon pt ad impedendo lit
ptm ocm ¶ de exceptõib; aut dilatoryb & oppon pit
ut exceptõ pñs de no pitendo tpg & stet / Si
no judex te gpellet ad ctm libello / cui de pzze no
tendendo qz exceptg / & tuc qz ut obstant ex-
ceptões trẽb / & tuc no tudeab / nisi exceptacõ
& sit metu dupar / pzes de calupnia & de ng
appelles ab illa gpulsione metu exceptõis ad ctm
libello ficta ¶ Et ita quo exceptões date fuerint
et no admisse / petita admissione exceptõis appellaz
pt a non admittente gpulsione dicaz exceptõy
& a gpulsore tuy dz / ~~quietiy~~ quietiy et dimissy
Et si ex dimissy appellaz / pt a talj no admittente
ex ag gpulsoem itẽm / & si tibj placet ꝓseqũ quame
qz unsid est / qz libellus est inepte / vel qz ex-
cepões date sũt frustrees ff vel forsan dilpto e mig
tia & recedẽ vel a judice q forsan tibj suspecty et
Vel alia de causa / tunc faciab quitty cũse appleab
ab hugone quamme Vna cu toto negocio pn / a foꝝ
qua nsta & licet appellato ꝓ est ltra quitty & le
Vna cu negocio pdicti non uenit negotiu pn
nisi ituentu quamdiu / tñ leuiq sepe obtinent
Commissores qz ꝓcessg est coram judice qd i omnem
eventu maneat judex

Commissio appis ... a grauamne

Commissa nõ ta quamdiu lyg dz tiny ituent sd. & ap
quozlibz quamina sz primo ad dz q grossem
ad primã ff Et ad dz g appz q repetenda e ita
quo actrisat gtiacia michil dicet g grossem et
dem ad impugnãd et justificandã ad dz in quo
to ff dat petitio ad mig verbo sz. Si e appellab
petendo frustraz bn appellatu et male ꝓcessu
Si appellatg est sz bene ꝓcessu z male appatu licet
tamq ff et vtrag qd i illo tio ad impugnãd et
justificandã dt petito fco Et pdca i gtiamdiu
quo ad tmos predict qz appellans ꝓsequt eam
appellacõem ff Sed si appg ea ꝓsequet ille potit
qz citatg est ad dz g grossez / ossentire i jurisdictõne
judicis ff si sibi placet / vel eg si jurisdictõne impug
nare no possit / sic ossensa ptrare tacite ut expssẽ

et illo tpo repete appone
et ad pmu adusa et instru fact ꝙ se expiere
ad die ꝙ tpis fuer ut supra In prima instay
¶ Deinde ꝙdo Rob negoro pcs ꝙ Juane no miser
et expeditu est per una plitoria que tnsmit
in rem judicatam ꝙ ab ea non est appellatu vel
ꝓbas aut trcb tur appellat et citet ꝑs ad artm
In pma instay ad qm dm Et ad dm ꝙ artm los ad viij
dm ꝙ dm ad ducend sua ad vm dm dm dm con ꝓducta
ad vm dm dm declarand ad dm dm dm ꝙ declaracoem
ꝙ que dant ad dm ats non ¶ Deinde pt pet gelud
Et hor si est reus Et adusarig actor no ꝓbat vt
si est actor et ꝓbaut Et tstes cauſ plenarys
sue ꝓband pstm qs qui timet Commissoem ut fiat
testes tue ꝓmittet ꝑ gtore et deinde delibezato judice
pma ¶ De 2a instay pma sua 2a instancia ꝙꝙa
ad dm ꝙ gmissoem ad dm Et ea appone ꝙssa citabit ꝑs
appnus fac pt citar pte ad libellandu ad dm dm
potdt excipe cum gmissor ut non excipe et pmitte
te ad lites in azte sua Quo tdo remente pcludz
pnd pt dare libellum ꝙz appellatg appellatorid petedo
affirmarj sua et petendo pnuciarj by excessu
et suam et male appellatu vel si aliqud desit
ta ꝙ pdet plene no pnunciauit cum petroz sua
illud pt tue addē in suo libello appellans no potit
petē pnd et dare petroz illd ꝙ dedit in 2a instay
et dm citabit ꝑs ad pnd x libello pro hanc cautela
caueat volens ꝓcessy judicium ꝙ si ꝑs alia st abus
a judicio non recipiat lits gprestato 2a instay ubi
fra e in prima seq si est pns caueat go hem oz
volens gtinuare judicium et accelerare qd illo tpe
uadat quo alia ꝑs no est z fuer tm et tue citet
ꝑs ad jurand de calup ad dm vel fuer tm illud
ad jurand in dm dm dm ut supidict Dein ad azti
ad ꝙ dm dm dm con azti ad vm dm dm ꝓducend
ea ad vm dm dm con ꝓducta ad vm dm dm
declarand ad dm dm contra declatoes si que fuer
tue ad pma diem rot ¶ De 3a instay
tm fuerat ad dcpto tno ad azticulandu ad ꝙ ferunt
ad vm et reneat et cautela tno ad libellandu et
videndu si libello ut dm e in 2a instay

Pro causa nullitatis

Pro causa nullitatis dr̃ q̃ omittit⁹ et petit⁹ anulari
aliq̃s actus, vt sua, vel alig acta ex̃ judicialia tut
si est acta judicialia aut nullus q̃rat ex̃ eisd actis
et hec petita ra et rita ꝑte, ad dn̄ q̃ st̃ gnm̃ssor
et ꝓducto ꝓcessu, sue actu judicali q̃ anulari petit
et ꝑte rita ad dn̄ cont, no rq̃rit⁹ alia obsua⁹ tubs
q̃ sue ꝓcedi petend et i alijs nullitatibus sue
ex̃ judicialib⁹ sue ꝓjudicialibus q̃ no stat ex̃ eisd
actis de nullitate exꝑt⁹ pleng ordo jur̃ et plena ob
huiusmodi tubs s̃z eius natura, sic si ta e bñficialis ut
alia sñmazia de q̃b sup̃ ꝓdict⁹ ut i illis i q̃b ut sup
dctm est ¶ Et est notand q̃d judex ut auditor cui
gnm̃ssa est causa appellacois a diffin̄ per gravosꝫ de
nullitate sue non debet hoc no exꝑmat⁹ i gnm̃ssor
sibi fra Sed q̃ judex appellacois a gñanie ut nu
lloruda Cautu q̃ est q̃d st̃ exꝑmat⁹ i gnm̃ssione huius
ex̃ p̃ si fo i judex appellacois a diffinitiua sustinea vt sup

Pro causa restitucionum

Pro causa restitucionis q̃ de jure petit dr̃ infra ꝓdictum
dat per⁹ Restitu⁹ dns app⁹ ab aqua sua ut gñanie
vel per⁹ Restitu⁹ i integꝝ adhuc aliq̃ gradu vel actu
et hoc principale ut videtur Et per⁹ q̃s restituo
ad app⁹ vel ex̃ incident⁹ vt integꝝ adhuc sua ¶
Et utent⁹ judicum rotundo no rescindo sed no rescindo et
tue citet⁹ ps ad dn̄m ꝓra gnm̃ssor dent⁹ actu⁹ q̃ Et
per⁹ s̃z vid jure gra deducentes eam esse quo restitu
de jure gradu⁹ et p una gnm̃ssionis de gra petite
et resse tue deducau⁹ actu⁹ q̃ subscripta et subscripta one
ssionis et citet⁹ ad dn̄m cont⁹ actu⁹ ob ad ¶ Dein
actus⁹ gradu⁹ sic illo tuo petau⁹ admitti actum
et ꝓducau⁹ jura ut testes s̃z matiaz substantia
et est st⁹ s̃z q̃d petens restitu⁹ ex̃ app⁹ restitu⁹
dore debet de aliquo suo jure vel interesse Et satis
sumazie de lesione Ste dnm facta ꝓbacoꝝ sup actu
petit⁹ restitu⁹ Et ad petit⁹ restitucoꝝ i integꝝ p̃t
et incide⁹ rescindes et rescissorum sit ꝺ est dict⁹ q̃
testimonis et negotij principalis q̃d s̃z p̃t de jure
et utile est fes tue stimandi sue dni ad longu s̃z
maz rac si e sumazia sit ordinata Vt sup dctm est

In causa desercion

In causis desercionis si qn aliq̃ appell̃ appo a diffinitiua sua
vel interlocutoria dicat̃ deserta et nos ipsam desertam e. malebo
dm audiror (cum ipsa est ea appo cui negrden̄ non
tue exhibit̃ nova quissio sup desertione alis no exhi
nova quissio) Cum facta et probata exhibit̃ pb ad grm
ad 18 Et lapso .o no exhibit̃ pb ad faciend̄ id de dili
gencia desercionis appi ad 1o ad 18 Deinde si no donec
de diligencia pdca exhibit̃ ad 18 2o Citr ad idem 3o
Et tunc iudex hr optionem an velit gerere pcessum
Cmaz Et gerat iactis Et tunc sint finales vt supra
tactum sit desercion

In causis attemptatorum

In caus attemptatorum que sunt pg appem ut pg lis pen-
dencia se exhibit̃ nova quissio Et obtinuerit talia attem
tata pg pmaz quissor pt exhibet Cmissores pg attempta
se no extendunt ad actiones no tractas sine tractand̄
appi Et lapso tio ad dm̄ quissor qui ad 18
dent̄ azth sup attemptatis Et citet̄ pb ad dm̄ cont
vt pg petant̄ et obtineant̄ admitti Et sint exhibitores
p testes vel p instrm̄ta Et dem̄ illo facto no exhibit̄
obstuaro tuor nisi gd petitio det̄ Et Cma fiat

In causis reductionum

In causis in pet reductio q aliqs laudu lator pars
arbitros vel arbitratores ad arbitrand̄ bonum vir
Et est ea officialis vt sumaria finandi sint tm
Vt illis supedeat Et no plenaria vbi per dadg
est libellg exhibens exhibere reductorem sup dissentog
pcessu Et si no ea ut negotia in qua petit reductio
no est officiat ut sumaria tunc sint finandi tm
sunt ea ordinata ut exhibeant Et alia exhibenda

Permissio ad pces

In causa vbi petit̄ permissio ad pces decerni Et
fiet̄ quissio qd decernat̄ Et decreta expedia sub
sigillo alis fierent sub plumbo Et in decreta e
permissio citat̄ pt ad q̃d ad gerendum de loco ad iudice
in quo tunc fiat gerenda de quo tut duby pdictby

qui ostet Dein tuet a dando prerogatiua usq3 ad 18
& tuc ? illo petunt includi ar̃n q̃ pte nota & si pars
habet iurat tuc vt ab q̃ ostet ñ

Practica ca pemissionem

Nota ca remissoes rone q̃ petunt & audi et
habet una decto ad hoc q̃ iudex pt remissoes
decretum sub sigillo expedire alo no sue gmissoes
& ea gmissarij sunt ? pbi no pt sub delegate
Cuius remisso expedit sub pubo ffali tuc alle
gnissady by pt sub delegate vices suas & tunc
reportata remissoe iudex q decreuit eam no
pt dedu ca ggrosse & nisi fiat noua gmisso &
alla fiat sub forma huiusmodi Alto causa pendente
nup tales iudex decreuit pemissoem pte appellate
mang S v. idem iudex si noua gessoe S v.
se de ca nouitate no pt diguet S v. eid pot
Die iudici vt surrogato suo gitte vt remissionem
recipiat dspiat & ultra in ea procedat

Pro interesse

Pte alius te mody nemendy ad cauſ & suo interesse
& tuc 3q q wt ostendere q suo interesse videat ay
sibi hoc expediat qd gsiderare pt & ea qua
petta & pbaciones ? causa facte plus sibi
sunt q nocent tuc est bonum qd ueiat & suo
interesse Alto nedum est q pcheat litem sue
nomine iudice coram eo vt alio auditore & si
expediat sibi uenire & interesse videat sibi dari
ipe se gerens ? pma gessione dicti iudicis
roiat vt sub ea gnali sit & alios sua interesse
putand & tuc ueniat coram iudice ea pdicta et
articulis sub ut supra nisi pducat petens
parte citatis die 9 ad 18 & tuc ? o no
petat se admitti ? statu ? quo est ea bnficiat
& no no est gessit ? pma gmissoe tuc ob
tineat gmissoe ? qua petat se admitti & suo
interesse & pducat sua & articulos suos

& obtineat citatz ad dicendū q̄ cā petit se admitti
ut sup. ‖ Quid aut̄ ope gr̄alis cta q̄ ponit̄ i q̄
& alios sua nūcupe putand & sua prudicat eis
q̄ fert̄ ‖ Dicit q̄ sua nūcupe putand no tenet̄ ve
nire citatz posse uenire ad cam nisi sit citatz esse
et nominatim sup̄ forma cle cum & tunc prudicat
sibi sua ‖ Et cā hoc vlt̄a q̄ si una ut dic̄
sua contra possessorem late sunt & alig uenit
q̄ suo nūcupe non petita impedit causa &
& expedabilis nūcupatio pres q̄d expedat
& cessat exercitio nisi possessio fuisset
vacans ‖ Vel ille q̄ uenit p nūcupe docet
se possidere vel remissione p̄ nūcupe docet
p nūcupe sua cta q̄ ca nūcupe pres sit et semel
ac uno gressu cadit q̄ sua tenet̄ et tunc
cle recederet signatura ‖ correndens sua
mutata et predat ut petit et simule &
sit cautū ‖ dictando et rep̄ do gressionis i
tali for̄ ‖ et cā hoc vlt̄a q̄d sine i hac
clausula et alios sua nūcupe putand ponat̄
p̄ria originalis gressionis sine prio q̄d
pet̄ p̄t a et B et alios sua nūcupe putand
sibi ponat̄ dilatet i sine cā illud cum pet̄
citando ‖ A et B et alios sua nūcupe putand
& no practica pone q̄ d̄ty recedat esse q̄ et
vtq̄ audat̄ ty
pet̄ do ‖ & sine i cle ‖ de beneficio de q̄ty et ad tollend
dubiū ponet̄ clam illa i principio

In causis criminalibus

In causis criminalibus q̄ue deducunt̄ p̄ q̄dēplures
reum ty denunciatum pfectum detinctarum &
exceptionū ‖ In p̄ma actusatum ‖ si tal est i cā
q̄ueniat aliqua pena corpal imponenda illa
no p̄tractat̄ ‖ & ꝓcuratore ty tractanda
est p̄ules ‖ pres ‖ Nisi ille p̄ules p̄sone ut
aliqua cat̄ sint i cathedralib̄ iudicib̄ ‖ Quo
aliqua alia pena imponenda ueniat̄ tur tractat̄
p̄t p̄ ꝓcuratores et dandū est libellū et i
co inspiciranda ama et p̄mendū long et long
log dmng agens ty no recipit̄ dies i quo libello

poneda est missp̃ actor libellans ad penā talior
s actor illā p̃ aij pr alias ad penā ẽ ordinaria
Ad arbitrio boni judicis et ad misericordiā non teneā reū
quietꝫ tradē libello et rōnib⁹ eius p̃ accusatorē et ea
s ad p̃uacorem aḡ quando simꝫ dicꝫ ut ipsiana
sit ordinē sit sup dicto et cetera hic talis ca
sio dē confitend̄ p̃ quod negando
et hoc fit dupl̄ aliqꝫ ad instanciā p̃s et tunc
p̃cedendū est ad actū cōm aliqꝫ de officio
et tunc judex hꝫ deputad aliquē instigatorē
ut p̃ducatorē offici et tunc primo inquirendū
fama que si ꝓbat tunc p̃cedendū est ulterius ad
p̃ncipē dicti reī et danda ē copia capto
et judicio et notā testiū p̃s citanda est
ad dicendū cōm et misis eis interrogandi offi
prodit̄ sup̄ no quando aliquē ordinē reus
eius sue informandi sue ꝓbandi et Si p
qđ denūciacōm judicialis. et de alijs no est
ad ꝓbatē. tunc illa ē p̃batoria ad interrogand
fiēj p̃ dux. ut sup̄ Et p̃ma exceptōm
q̃ fit ad agit̄ de gener̄ dom ut instruendo
priuatā vel de non mittendo p̃ma i possessoꝝ
tunc p̃ modū exceptōm danda sit omia
et tuc no tenet̄ respōdē p̃ceptū p̃fectū
ut sup̄ dicit et libello actusatorio et cetera
qđ q̃ p̃ma ne mitta i possōne no pt̄ opponi
tunc quidem opponat tunc cū infamia
et ro est quia tunc excipiens ut actor
in tali ca ut articulet tunc et qđ illis addat
qđ illa ē aut notoria et qđ petens possessōm
diffinij de illis ēt notorie infamatꝫ ut diffamatꝫ

Sup notario

In casu ubi tamen sup notar̄ prodit pte citatoꝝ
ad dicendū quid dandū sit actori sup notario et
p̃s citabit ad dicendū cōm articulos et deinde fi
enda est quid vel alia obstacō nisi requir

In casu appellacōm

ubi quis p̃a at a quid
ꝑ ꝑtes ut p̃ judicē cause ē clara tunc ē ea

appons que gtra ꝓpta ut ꝯ pcta alioꝝ cōmissa
dispticō fuandi sint ꝯ sic ꝓpria pstat

De mlrbꝰ dudtoꝝ cameꝛe

Item q̄ dudtor ut uoluntas semp vl ꝑ pu
gnatiōm ad gssa & alioꝝ dudtoꝝ tue ille dudtor
ꝑt mlrbꝰ audta cam̄e ut ꝯ dillo gssazio ꝑ sua
ut ꝯ sed no coadtoꝝ suo ut alioꝝ ꝯ dictis
cartis luby q̄ illis no mlrbet mss fuandi tenet ꝓpons
& tue tdo ad ꝓpugnandū & ꝓsequendū de gbus sup
ps tdo fuato ad videndū judicē ad stand &
tunc ꝑte uocata debet dicere ꝛbricio

Capatio expensaz

Item q̄ expense nrā ꝑtes taxazi ad q̄s sue ꝯ
cate ut q̄ ꝑma ut stdia tñ sunt & ee judicata &
tunc judex q̄ tulit sentiam ut succūbens eaꝝ
dē taxazi expenses ꝑte uocata ad statum ad
& no taxant expense ipso cuda nisi & commis
uoluby simplicibꝰ non ꝓssionalibꝰ & curialibꝰ & ad
uocati & aduocatꝰ & ita & tue tantū est ꝑ
aduocatꝰ substrebat alioꝝ streptuꝝ & ꝑducat
judex ille no taxauit & co mss hoc ꝑ plazet &
deducet & expenses & pñi & notario & ste
expenses ꝑt debent & taxari ꝑ cedulas sic
ordinatoꝝ romanoꝝ pontificū stdm ꝛ reportoꝝ
martinꝰ ppe quinꝰ ꝑ cedulas ꝓrogendo judicib
& ꝑ ma ut due sue sut late ꝛ ꝑtib ut q̄
ꝑ ut ꝑ aliꝰ dudtor taxet & omnes expensas
ꝑte obtinent & colocet ꝑ ꝓmissoꝝ

De causis ꝓpriis

Item q̄ causis ꝓpriis & plenarijs no sut mss ꝛ
ꝛ tales ad dcm̄ dñi cū actibꝰ dñi
ꝓcedendi aīa & ad dictū cōe ꝑducta dñi
ꝛoꝝ obmisso no cedat ꝓcessū nullū ꝑ ꝑtes
ꝛ sue plenarijs causis mlrbꝰ aly ꝛ sut ꝑtes
ut ꝑtes ꝑ ad libellandū dñi ꝓcedi libello
ad lite ꝓtestandū & cra ad ꝓcedendū

De guarantigo

Item ad quandocunq; pro aliqua causa aliquis auditor gravatus est
ad quamcunq; negotium principale principaliter pro aut
contra / pura quod appellatur est de parte ut auditore
causae ad tuendas et gravamina et appellationes quamvis ut illo
tutore una cum negotio principali / quia tunc de more fuit
est / licet sit quod pro judex appellationis causa esset
praetextet male appellatum et bene possit motu remittere
causam ad priorem judicem / tamen retinet ad defendendum causa /
Vel pro ea quamvis et negotii principalis et advocata
ab uno et gravamina alterius / vel quod appellatum et a gravamine et
illocutoria et diffinitiva sit unum quasi sunt / tunc
nisi gravamen sit / appellabile sine quod processus /
negotio principali / quia put unum sit et sed gravamine
et principali de stilo curie / secus est de jure

De matrys obiectionis

Item dum obiectiones quidam proponit principalis pro modo sive
viam potius et articulos si quando fuit proposita
ad dictum contra proposita / ad tardius / licet audacia put
pro una exceptionem quia quia principalis dicat put
item ad hoc statuto et tales materiae obiectiones
quales sunt impugnat juris pro adhuc et impugnat
hoc principium sunt superfluunde / ipse / loco et aliquo
circumstantiis sic scripsit / libello actuationis dicti et sic

Appellatio a diffinitiva

Nota quod appellatur a diffinitiva non oportet exprimere aliquid
causam / appositionem / idem quod appellatur a quia forte vim
diffinitivae / ut / quia scripsit attentatis / scripsit defensionis
quia nullitatis et pluries quod non expectat diffinitiva
principium / expectat decisionis sive / licet notarius et cautio
sit pro illius si procurator velit / aliquid causam exprimat
saltem / forte

Super dilatione probatorum ad pias et pubertatem

Item dilationem probatoria et alias quod datur causa
est dictum quod si aliquis queritur / pro quia petita quod per quia
et pia causa quaritur forte causa est prout dilatata ad quia
per appellationem aut per legatum aut nuncium alium dicti forte pro
removendo dominum nisi quaereret super tractatu facto
illo tempore quo nuncius fuit alias datur dictum principium pudua

ad ghndm jud et defensond de ptib; Interest suppse
defr ex causa et illud tpy dat magnu et prm ffy
dstinctiond a po cuda ff loco domicily illy et Item
Et nota qd ista dlacio no solu datur ad ghndm juris
ptis rei qm pueni2 sed ipi reo dat3 ad habendu
informacoem et defensoem ꝑ jud ptis ꝓ adhuc
& ro scpm viget practica qd no obstat qd actor
dicebat se velle gstred ꝓmissu expressu acceptacoz
et ꝓpone ut alia jud rei Nichilominꝰ reo da
but2 judex ꝑ qd allegabat se velle gstre ꝑ testes
et defensond gtra jud ptis aduerse et ihor ꝑ
cautus Procurator vr se petat

Item ad dlatores ꝓbatoꝝ nota Omis dlacois
ꝓbatoꝝ judicialis fit arbitrarie p dnm torez
ut judicem ꝓ qm ꝓ scripta de expiracoe vbi cu
jud datur trin vnij dieꝝ ad ꝓcurand qm trigin
tapt cre ꝓ qm ꝓ exceptiones admisse sit ad ꝓ
cra qz sup dcis de jure ꝑa ꝓstand ad ꝓbandu
dant2 dies ꝑ 2a ꝓstand vnij ut ꝑ 3a ste
vnij qz ad alias nias ꝑ cuda ꝑ 3a
nundiez ipaz dnm dant2 sed dnm
plus dnm pauciores dies ꝑ placitu cuda
torez ut judex

Ocasione hereditatis

Ite si quis aliqua querat occasione hedit3 petat
porrigas libellu faciat vna pua petroend sue
itrogacoem i qua gnrea2 ꝓ judex interroget reu
an sit heres defunct cuj nore quer2 & an
sit solus ut ꝑte et ꝓ qua parte Item qm
aliqs querat2 actione rei vendicacoem ut qz
actione realj ff ꝓ rea ut eius ꝓcurator
e pus i cuda faciat ea itrogare an possideat
& tene2 tradere et stud multu tenebit te
alias end si ff quer2 possessor alicuj rei ꝑbuerit
stud dnm cuj ꝓ patat judicem et ipe non pos
gdepnari vt possessor nec admittend possessor
nec i fructibz nisi ꝓbet2 possessor et illud no
obstat ꝑscripcoem nec i ꝓactica et multi i hoc errant
tolerat et hoc id tenet spec i tit de petitor q
fit dn literam gl. S. pone ergo ꝛc

Super ꝓcho

Ite qꝫ aliquis ſup ꝓcho bnficij ſu poſſeſſorio tenu
ſpaude poſſeſſor agit aut agit cu ꝓhana nec
no e note q ꝓducat aliquē titulū ſuū aliqs
tus ſ ſufficit ſ̄b qꝫbet ſe poſſedſſe et poſſe
cauſa no bnficiali ſit nrialis ſit alia i q no pt
ſtr poſſeſſo ſupra ſ̄ titulo i pdicto poſſeſſorio
tenupande ⁊ qꝫ agens ꝓducat titulū ſuū et
ſaltem ſūmarie pdſcat illū ⁊ ſ bnficiatg
non dicit ſſe ſpoliatus bnficio ſꝫ fenestris bnficij
i toto ut ipſe dnt aliqua poſſeſſore dnt aq
pue bnficij ſ̄ cui end no requirit qꝫ ꝓducat
titulū ſ ſufficit qꝫbet ſe poſſidē bnficiū cui
nore agit et ſic ē talis cauſa no ē bnficiat
ꝛ̄tu expreſſus et obſtuacon nor ſed tꝫ ſufficit
ſunt ⁊ ꝓhana et ꝛ tota cta ḡ ecl qꝫ
cta ſpeal ſiue poſſeſſorio tenupande vbi ſup nre
fert et ꝛ̄deo et q actore licet no ſit cta bnficiat
ut nrialis oportet qꝫ agens ꝓducat titulū
ſuū ut ꝓpꝛ tanq ꝓpꝛ qꝫ memoda ſcripta
ꝛ̄a no ꝛ̄ſtant et qꝫbet et ſte eſt caſus
ſt ad decimas de teſtꝫ ſpo li vj.

Super titulo

Nota qꝫ ſi ſup titulo bnficij ſꝫ petitorio ſꝫ poſſeſſorio
ꝓcedat ſūmarie ſꝫ lite ordinarie vt ſup vſq; ē
ḡ ſi agat de ꝓbenda bnficij puta ſi vna ecclia
dat ſ̄b alia ecclia vacata ſ de ſ agat ſup alia
re ut iure ꝓbendj ſpectant ad bnficiū et cta ſcā
bndj dubitatur ſi cui dicit ſe hre titulū i bnficio
et alij bnficiū bnficio ſuo ꝛ̄cōpatū/ an ꝓcedat
ſūmarie vt i cauſa bnficiali vt plenarie ut
in ꝓpria Illud ſcptus arcet i practica qꝫ
ē alia ꝛ̄a ecclia bnficialis ē alia ꝓpria
Et ḡdus de bellaqꝫ i decis ſuis qꝫ illa cta
regulanda ē ſm viaz dictoꝝ actoꝝ ut ſi actor
agit de titulo bnficij end ꝛ̄tractu ꝛ̄ſit de
ꝓpietate et ſūmarie et ſic ſ̄b ꝓbat ꝓ et ſi
actor agit ut de ꝓpietate bnficij ſtetio ſua
erit plenaria et ſūmarie tm vt in ꝓpria
et ꝛ̄cōmuniter tenj ꝑt eſſe ſūmaria ſi
deducit ꝑtꝫ pus ſuū

Cum gratia est ꝓcur̃ad quale acceptꝑte

Item attenta ꝓcur̃ hui⁹ dedux aliqd cum i cuda cu
gratia & ꝓcurand quale ꝙ illud no ꝓducat i ꝓd⁹ ne
cu ꝓtesta sua/ no ꝙ ꝓiud⁹ Sed tradat ipm alicui⁹ aco
ciper illud nor & tuc tps ꝓcur̃ ꝓtis ducat Ego
petit⁹ me offerendo gratis ꝓ illm ad ultras causs et
negocia Ego intendo solu⁹ acceptare i ista cu pedal
coꝛa illo auditore et no alijs & no solu⁹ accepto aliq
& substituo/ si no substituo et una cu substituto aliq
sic B et tuc ꝓcur̃ aliq i eos et ꝓcurator ꝙ nichil
fiat nisi p me et ab oratis/ Et solu⁹ no substituo
dicat/ in principio ego solu⁹ accepto onꝰ ad substit⁹.
et no alios et substituto talis &c Et ista doctrina ita
data ꝓ dat⁹ Quia si ꝓcur̃ ꝓ se & cucurrit ꝓcur̃ tor
videt⁹ acceptasse onꝰ quo ad omia grenta i illa
nec ꝓ ea posset se excusare et ste est casus
i cle et sub de ꝓcur̃

Diffama ꝓcur̃ est deffo appell

Item nota ꝙ nichil est ꝙ tam i fama e ꝙ i hoc stat
ꝓcur̃ sicut ꝙ ipi diuittus appones defi ꝓ magis
& hoc ꝓuenit ꝓ duc ad i appe a diffia ꝓ
auditores & judices qui dant ius & dicit ad ꝓsequ⁹
& tuc infra illos & dies appellans dz facꝛ cas ꝙtit
alicui⁹ alti judicꝫ et auditor/ et facꝛ ꝓtuz ꝙ ipse
Quod si hoc no ꝓsit et ꝓb/ non expedit tunc
uadat ad cancellariã cu not⁹ i ꝓbat ꝓtocoꝝ
duplicata & unꝰ tradat ad manꝰ vicecancel
larij vl regentis cancellariã/ Alia tradat not⁹
i capsa vbi tales ꝓtocoꝝ ponit & alia ꝓtocoꝝ
Notarius ꝓdcto et faciat fidē ꝓtestꝰ de diligẽ
ꝓdca infra ꝙ dies ꝙ si ita no fecerit ꝓcur̃
appellantis desert appo

Sublata causa

Item Commissa causa et ste sublata dca dilgẽcia infra
dies et ꝓtestatiõe ut sup tuc ⁊ ⁊ coꝛegit
i appone ⁊ ꝙ ante et ante oꝛa vbi nichil
ꝓfert ꝓ se ⁊ ita tuc omes tunc dicit ꝓbari ista
ante ⁊ die appones ante ꝓ et dz dar ꝓ ꝓcur̃
appellantis vt ⁊ deinde ꝓ ꝓcur̃ et ꝙ i antecessit

hor no sufficit nisi ptes nra annud de alige
sua inde qd petat cum expedit instanter instet
p° 2° 3° instant instanter et instantissime &
non stat quo usq; ped expedat & ptes de alige
sua & hanc ptestacoem q notarij sit sepe negle-
gentes Scribat p se domo & producat iud°
& p plures dies ad lapsu trin pmi anni ptdicat
ea Eodem facit 2° fatal & 3° trib; sttis
nisi 1mo fatal omib; dilate suat data petcoe
et fcta prest° hoc app° e desta & sic nisi stat
pte° 2a instanter instanter no obstat dilige pmissa
pmi fatalis cui app° deserit & ista e maior
secunda qua pcor pte p ll deseit app°
Si no pet pdigt permissionem ad pres 2as
instanter tue fuit tho sup artib; et excep
contra dat 3a instanter ut cui nome tue dat
Si expedit petat sibi decerni remissione utrq
quo pt & illa petat in judicio & illa petcoi de
scripte rotarij indebite scripsit &
in eadem cedula qua hoc petit ptestr q no stat
& ew quo mag permisso no decernat & remitta
ad pres et cedula et ptestr ut causa excpte
dilate 1ma fatali & no deserat app° sua
Quod si secus fuit ptestr q & p ew no stet
& p judicem ut pre aduersarij &c

Sm publicacion depositi testium

Itm publicacoe depositi testium pmi teneat hanc
cautelam qd pmi testes pduxit p pte aduersarij
nl prestet & dos & taceat Alios si aliq p eo
deponent non pdesset sibi Sed pmo testes
fuit examinati si dicit eos dicta facere publicari testa
morata pte ad audiend voluit judex sup pub one
pdicta pmo autem aliquid petat de publicacoe
pmittat ptestatoi qua sibi faciat & notarius
ut scribat porter scripte cedule ptestacoem &
& p dne Auditor ego prestor q intendo oppone
cta psonas et dicta testimonia p pte aduersa
pductoi & hac causa q ptestacoe premissa peto
michi publicari dicta testium ex aduerso pductoi

Qn appo bñfrualis devolut

De materys obiectus

De mado deducendi gam ꝓbꝫ ad cuaz

ꝓ appone in ꝓbꝫ nr̃ ꝓstrat

appellans assumat ꝓb̃r̃ notarium pub̃cum et testes et accedat ad
ꝑte appt̃e ut ad ꝑpiam ꝑsonam si poss̃it et alterius eorum ꝓtia hꝛe ꝑt
illoquid ꝑtest. Deinde eosdem ꝓtia et hꝛi ap̃pellatum ꝓpinquiores
interpretem ut ꝓmittat ꝓ notarium pub̃cum et pub̃cos instrumenta
ꝑte appellare seu eg ꝑte hꝛe et copiam hꝛi ap̃pellato subtrahat
Requirendo notarium ut sup̃ ꝓmissa pub̃cum officium ꝓstrenue
illoquid si ꝓd ꝑte ut ꝑmittit ergo ꝓtia hꝛe no ꝑt
Tunc si ea fuit busiardi expedit quod thoro busiardi ut
ꝑt appt̃e ꝓtia dnoꝝ busiardoꝝ ipa cartha ꝑte
appellata ut eg ꝑte dare et ꝓ notarium pub̃cum eligat pub̃cum
Et ꝑs appellans petat apl̃os fieri ¶ Nichilominꝰ quod
ꝑte appt̃e ꝓtia hꝛet eg appellate hugoni ifrascripto et sic
ꝑte facta domo appellate et tamen et tute ad
domum accedat ꝑtam ifrascripti et cartham eius et thoro
busiardi et cartha ꝓchialis sub qua degit et morat
Et bonum est affigere copias cart̃e valuis cartaꝝ et ecl̃ie
domus hugonis ꝑte appellate et alta alibi ꝑtem diligenter
ea ifrascripto hugoni appellato quat̃ adhibenda et ꝓsecutoꝝ
citationis ius ꝑtis fiendi Et ꝑs appellans voluit ꝑsequi
appellationem sua Et ꝑs appellata uellet ꝑsequi eam et ꝑ curia
Expedit quod ꝑs appellata instet ꝑ copia huiusmodi appellationis sub
manu pub̃ca notarij sui illius quod instrumenta pub̃ca appellationis
offerat quod si dicti notarij negarint sibi tradere copiam
illius sub pub̃ca manu accedat ꝑs appellata ad officiales curie
Epalis quod alium deputent sup̃ hoc ꝑtem hanc et appellationem
notarium ad tradendum sibi copiam ꝓducendo instrumenta ordinate
appellationis ꝑdicte Et notarij faciat ꝑtem ad videndum sibi do
dictum cum mandet notario ꝓdicto quod fiat copia illius
appellationis sub manu pub̃ca qua hꝛita ꝑs appellata ꝑsequi
appellationem curia et causa remittet ad curiam de
uoluta Et est finis huius operis Rome xxiij junij anno ⁞ cccc lxix

Modus exequendi citationem per edictum

Primo nouit est quod auditor decernat citatorem edictum
p auditore aut quod grenta sit cartha ꝓbent petita
per testes cuius ꝓbate auditor decernat citationem fore
tenore cuiusmodi curia huius citationis exequtor per locum
citati iudicialis quod citatus Et ibi stabit usq; ad horam
terciam si dicenda hora tercia accedat ad portam
audientie dictam et renuncient eandem ꝑtem testium
¶ Subsequente die festa de notario affigat eandem citationem
ad valuas maiores ecclie vbi romana curia residet

De execucõe citacionis hvme

Nota qd pũcipales citande ꝛ quãsone destrcpt dnt ꝑsõ
ꝛ ꝑpetes eoꝝ ꝑsone ꝑ eoꝝ pcta quode hꝫ ꝑ alr citac
ꝛ ꝑ ꝑsõ applicant tnc hmõd citã cenſet ꝑfecta ꝛ hꝫ
ꝓcessa et causa hvme ad ꝑ cudaz devoluta ꝑ deducta
Quod ꝑ eoꝝ pcta hꝫ no ꝑt ꝑte qd no ꝑt ꝑsonal applicari
de eo q ꝑ mut ꝛ ꝑsl c. ulr ꝓcessus ꝛ hospicio ꝑcta quas
vt vbi fors hꝫ nostr dño ad hmõd hospl tutg ꝑt accessꝰ
ꝛ certa vbi bnficiũ ꝑmanet ꝑ agit ꝑ bnficijs ꝛ
ꝑ ea fiũt bnficiales ꝛ vbi tutg accessꝰ no ꝑt ad hospl
citandos ꝛ ꝑ cõ ut ꝑtes ꝑ fiũt bnficiati tnc ꝑsunt ꝑ
citat ꝑ in cathedzali ecclia ꝛ loco bnficij ꝑ quo agit
ut alys loc pubt vbi expediens fiũt ut puta ꝛ certa pro
pub qua degunt ꝛ morant vel alis locis qbus ꝛpus
citandi querend ꝑsent ꝛ ibid ꝛ opia valvis eccle
affigenda

aliqui ꝓcuratorem ꝛ data citacõe descꝛpt hmõdi
citat ꝓcur debite ꝛ hꝫ hꝫ citacõe ꝛ ꝓ
ꝛ ꝛ al ꝑte ꝑpetũ citat nomandis ꝑ forma
citat ꝛ ꝑ penis ꝛ cad grentꝛ ꝛ Quod ꝓcurator
hꝫ hꝫ citacõ ad ꝑ rempiens citet ad tm ꝛ hmõdi
citacõd grem ꝛ ꝑ citando fiũt pns dicit ꝓcur
Ego n. rito vos vigore ꝑsti citacõis qua teneo ꝛ
manibus meis ꝑ tenore ꝑsti ut ꝑpareatis die ꝛ
p vos vt ꝑ ꝛ po. cuda cora dno or auditore
responsꝝ ꝑ negocio ꝛ ꝑ hor pũcipalis prope
tendꝝ citacõem ad alig eig move petet ꝑ
natalo pub. astante. fiel instrũ pub. ꝛ no
citandꝝ fuit abus tnc ꝓcurator ꝛ ꝓcego citatos
dicat vlro. Ego rito vigore ꝑsti citacõis ut ꝑ
tando stabit ꝑsonal in terra ꝛ

Execucio ꝑpulsorie ad pces dcte fiat hmõdi

Primo qd ꝑpatꝛ ꝑpetũ compulsorial allas
ꝓcurator ꝛ pcia mõij et testiũ punt ꝛ et regra
ad ꝓcuratoꝝ hꝫ compulsorie ꝑ pens tenꝝ grentꝝ

aliquid attemptare [illegible] fra pñs fide [illegible] ecclesiarum [illegible] et alib [illegible]

Executio Citatois q̄ decani et capi

Si grīs vel pcta fuit q̄ decanus et capitulum alīq eccl̄ie cui isto die [illegible] vel decanus ipa psona dñi citati si pncia eis quide sit pt Sancti et hospicioli ipsius sue aut i domo sua et si tuti accessus no pt ad eos hospitand nec psonar. applicand pt cui ecclie Cathedrali i qua est cultus divinus letificus situs et si no i ambabus ecclīs citatis potest sufficere q̄d i altera earund et i parochialibus sub quibus degunt ydem erunt de pposito vel si quide sit no pt decanus citatus dñi Sancti i collegiata ecclia ipis pficua missas solempnia et i cathedrali ecclia cui subsit collegiata pficua missas solemnia et copia citacois i valuis ecclie affigat ydem de pposito et decano est ydem est de rapto et quentu saltu q̄d committ i loco communi ut ecclia monasterii cuius citatus no dñi

¶ Nota q̄ unc pētia dñi ut citacois lrīs dñi fiat i pncia notarii sup hoc requisiti cui testibus fidedignis ¶ Et q̄d executor punctuans citacoem ut dict alī ppate cuius qui no sit pcia putet pbi citatis et exeret aliquis executoream i data citacoe despiciunt huiusmodi ecclīe debite i loco i hijs citacoe [illegible] et i dñi ppate ipetūt citatis nominandis pno forend citat et ꝑ penis i cad̄ grentur ¶ Cui⁹ executor hijs dñi citatis ad se recipiens teneat ad tiny i hijs citacoib grem et si citandis fuit pns dicat ecclie Ego vt cito vos vigore hūi citacois qua teneo i manibus meis sub tenore hūi ut appareatis die vel pro vob vt pcm̄ [illegible] i po. Cuda Corza dno or auditore responsū sup negocio / Et sup hoc pncipalis prope tenus citacoem ad alīq eccl̄ie move petet pbi a natali pub̄o assumpte fidei instrum pub̄m si no citandis fuit absens huic executori i eccl̄ie citatis dicat vlto. Ego cito vigore hūi citacois ut sup mu[illegible] tandis [illegible] pcm̄ in terra [illegible]

Executio compulsorie ad pces dñe fathi mo

Petens q̄d ppate pcm̄ compulsoriū / allas executori i pncia notarii et testiū pte et ptra ad exequend hmōi compulsorie sub penis tenis grentur

De execucion Remissionum

Apportata nup̄ remissione ad p̄s nup̄ q̄ ead̄ remissio
a nuda ꝓ. portauit q̄ quis sub bulla cruc̄ sub sigillo
audit̄or de offensa p̄ud sed̄ sicut vna cū arti
sub sigillo audit̄or nuncius p̄te p̄dictis ⁊ quod ea

Mod⁹ barcmdi et Acrep⁹
benefica

179
4060

(adl 3)

1

180

Vacandi modus beneficiorum

Primus modus vacandi est. Si quis possidet beneficiū curatum. et postea ꝯtingit ipsum assequi aliud curatū apostolica uel alia quacunq; auctoritate scilicz ordinaria uł iurepatronatus primū beneficiū curatū quod ante habuit uacat. nisi obtenta dispensatiōe apostolica. et expectātes uigore grē tale bñficium acceptare nō possunt. sed est sedi apostolice specialiter reseruatū.

Secūdus modus est si qs habuerit bñficiuz curatū & postea obtinuerit a dño nr̄o papa grām de beneficio cū cura uel sine cura & si anteq̄ grā sua sortiatur effectuz nō ꝓmutat uł resignat tale bñficiū curatū uł nō curatū ipso facto uacat et est sedi apostolice reseruatum.

Tertiꝰ modus est si qs habet bñficiū cū cura uł sine cura et q̄cito grā sua sortita est effectū primū beneficiū qđ impetrās obtinuit uacat. nisi mentionē fecerit de tali beneficio obtento in impetratione sue gratie expectatiue.

Quartus modus si qs habet bñficiū cum cura et postea grām impetrauerit de beneficio cū cura uel sine cura. alter

potest primū impetrare p clausulā spe
rare uacare. et q̄cito aliud beneficiū as
sequit cū cura. ille scōus habebit primū
et etiā si interim resignaret huiusmodi
occasione et nullius alterius etiaz quali
tercunq; uacaret nisi per mortē.

¶Item si qs habet beneficiū ꝓpter qō
teneatur se ꝓmoueri facere ad sacros
ordines infra annuz et nō fecit se ꝓmo
ueri post habitā pacificā possessionē ta
le bñficiū uacat p nō ꝓmotionē. sed tñ
epūs pōt secum dispēsare ad septennū
causa studii & nō alias. sic tñ q; infra an
nū sit ordinat9 ī subdiaconū. Papa aūt
pōt dispēsare ad placitū ex q̄cūq; cā.

¶Item cū lis pēdet inter duos uel tres
sup uno bñficio uel pluribus dum obiit
unus litigantiū et lis ipsa non sit decisa
bñficia huiōi uacāt et sunt reseruata &
surrogat collitigās in iure defūcti etiā
infra mensem alteri9 impetrātis iuxta
regulā de surrogādis collitigātibus.

¶Item p apparentē incorporationē ut
cū religiosi habēt collationē ad certā be
neficia que clericis secularib9 sunt con
ferenda. et si ipi suis frībus 9 ferant ac
si ista essent icorporata etiā uacant.

¶Item p liberam resignationē ut si qs

03062892

Varendi mody

resignāt aliq̄od bñficiū corā nōrio & testi
bus uel in manus bñtis ptātem admittēdi
resignationē huiōi et iam non consensu pa
troni interueniēte tale bñficiū uacat

¶Item uacant bñficia per contractuz ma
trimonii per uerba de presenti.

¶Item si qs habet bñficiū ecclesiasticū &
ingredit monasteriū uł aliquā duxerit in
uxorē bñficia sua uacāt p ingressuz mona
sterii uł religionis uł 9tractū mrimonii.

¶Ité nullus illegittimꝰ pōt obtinere dig
nitates psonatus uel o ficia in cathedrali
ecclesia uł etiam metropolitana. et si quis
illegittimꝰ habet talia beneficia absq; dis
pensatione apostolica uacant. et sunt sedi
apostolice reseruata.

¶Item uacant p irregularitatē ut si quis
iniecit manus uiolentas in clericum uel in
aliquam personaz ecclesiasticā et se postea
diuinis immiscuerit.

¶Item omniū illorum beneficia uacant q
celebrant in loco interdicto uel coram ex
cōmunicato sententialiter tamen p iudicē
declarari debent alias non uacant.

¶Item si qs habet bñficiū cū cura uł sine
cura & postea promouetur in episcopū uel
in abbatem beneficia uacant Si in episco
pum per munus consecrationis Si in abba
tem per munus benedictionis.

¶ Itē si qs habet bene·ecclesiasticū & mo rit in curia ro·uel infra duas dietas legales a curia sua bene·sūt sedi apposto·reseruat.

¶ Item si qs habet bene·cū cura uel aliquā dignitatē et nō est·xxiiii·annoꝝ suū bñfi tiu uacat nisi sup hoc dispēsatione obtēta

¶ Item per ꝓmotionez ut si qs ꝓmoueat ād sacros ordines snīa excōicationis maio ris ligatus ipso facto bene·sua uacāt·

¶ Item p ꝓmotionē ut si qs ꝓmoueret ad sacros ordines snīa excōicationis minoris ligatus ipso facto beneficia sua uacāt·

¶ Itē per nō ꝓmotionez uel residentiā ut cū bene·ex officio uel fūdatione requirit residentiā aut morā psonalez nō habita di spensatione illius nō residētie oīa talia bñ ficia ua·Et ille casus frequēter ꝯtingit in bñficiis q̄ sūt de iure patronat ꝯ laicoꝝ. et cōtingit qñ bene·ex officio uel fūdatione reqrit p̄sbiterū ul' unū qui possit ꝓcedere ad ordines sacros infra annū & collatores aliquādo conferūt illi qui impetrat dispen sationē sub conditione ꝙ q̄primū uenerit ad annos discretionis ꝓmoueat et psona liter in beneficio resideat·quod si non fece rit beneficium uacat·

¶ Item uacant ꝑ permutātionē simoniaca prauitate uel pacto interueniente·

28

Modg vacandi

¶Item p̄ inabilitatē Vt si minor quinde
cim annorum sine dispensatione obtineat
beneficiū uacat illud de facto.
¶Item bene uacāt si quis i infirmitate cō
stitutus resignaret aliquod bene ubicūq;
in ro cu uel ex̄ si moriſ infra xx dies tūc
bene resignata uacant per mortez et nō p
resignationē et sunt sedi apoſ reſeruata.
¶Item p irregularitatē homicidii ul' non
curātis mādata apo executiōi demādare .
¶Itē q stetit p annū in excōicatione ip̄io
bene uacāt Similiter eius q celebrat corā
excōicatis uel sciēter in loco interdicto.
¶Itē uacāt bene cū cura etiā dignitates
et psonatus siue p̄ ꝯstitutionē execrabilis
felicis recor lo pa xxii boc modo ſ Si qs
habet unū bñficiuz curatū aut dignitatez
aut psonatū et retinet primū cuz secundo
per mēsem sine dispensatione tunc uacat
utrūq; et perdit tam primū q̄ secundū & ef
ficitur inabilis ad illa et qualiacūq; eccleſia
stica similia ſ' dissi'ia obtinēda tñ simplicia
et alia sine cura que dignitates psonatꝰ
nō sunt p eum prius habita non perdit.
¶Item qñq; uacaut bñficia per reuocatio
nem unionū et incorporationū.
¶Item qñq; per reuocātionē cōmendarū
factaz auctoritate apoſtolica ul' ordinaria.

¶ Item si quis acceptat cū grā sua expectā
tiua et nō publicet seu publicari faciat in
strumētū acceptatiōis & puisionis cū aliis
lris tale bñficiū uacat Nō q; post citatiōz
executaz lis dicit pendere intm q; si alter
litigantiū moritur in curia uł extra lite in
decisa tunc unus papalis nō pōt illud bñfi
ciū acceptare sed solus papa de illo habet
dispensare Caueat ergo ille litigans q; fa
ciat se in ius illius detūcti surrogare ne al
ter ipm preueniat adminus p mēsem quia
litigans habet totū mēsem post impetran
tē te surrogari facere iure collitigātis de
functi q; practica est ignota multis et tñ ro
ta ita seruat et rdē si litigātes simul cōcor
dent lite in decisa et alter ipsoz moriť et
nō renūciet tūc illud bñficiū iterū censet
pape esse reseruatū et nō cadit sub grā ex
spectatiua et hoc ueż si lis pēdet in cu ro
secus tñ alibi etiā si aliqs renūciet bñficiū i
curia tūc etiā cēset i dispositiōe soliq; pape
¶ Item si qs impetrat aliqđ beneficiū rea
liter deuolutū ł reseruatū uł alias debito
mō uacās postea impetrat aliud beneficiū
et nō curat psequi primū tūc illud bñficiū
stat in dispositiōe solius pape nec reuertit
ptās prouidendi ad ordinariū.
¶ Item p liberam resignationē ut si quis
resignat aliqđ bñficiū coram notario et te

Modo vacādi

stib9 uel in man9 habētis potestatē ad
mittendi resignationē huiōi nō cōsensu
patronii iterueniēte bñficiū uacat apud
collatorē nisi resignatō ista nō sit realiṫ
probata · s· q importās sit effectualiter
adeptus possessionē illius · Tunc primū
reuertet ad suum principiū ·

¶ Item si grām in cōi forma paupeꝝ ali
quo bñte añ publicatiōez grē huiōi ordi
nariꝰ cōfert bñficiū uacās collatio tenz
scōm aliquos · aliqui tñ dicūt q nō · s· do·
Io· cal · qui tenet q añ purificationē grē
manus ordinarii sint clause et ligate dū
mō infra mēsem post uacationē bñficii
purificet z acceptet · et ita fuit alias ob
seruatū · Secus tñ de grā spetiali ·

¶ Item bñs grām in cōi forma pauperū
añ uacationē tenet ordinario lras suas
insinuare alias nō potest acceptare · Sed
bñs grāz in spetiali nō tenet nisi ppter
9currentes et maiorē diligentiā ·

¶ Itez si sunt expectātes i dioceſi et ua
cet bñficiū de mense pape ordinariꝰ nō
pōt 9ferre infra mensez post uacatiōz
et hoc ppter decretū irritās pape · Sed
si nō fuerit acceptatū infra mensem tūc
post mensem cōferre pōt et sicualet ·

Explicit feliciter ·

183

Haint

Rimo impetrans habeat nomĩa be
neficiorꝝ in ſcriptis in ſua collatõ
ne et tẽpore quo uoluerit acceptare ac
cedat ad notariũ cedulaꝫ habens in ma
nu in qua ſtant nomina beneficioruꝫ et
preſtãdo dicat· dñe notarie ecce accep
to quodcunq; beneficium in uim gratie
mee expectatiue et litterarũ appoſtoli
carum deſuper confectarꝝ·et proceſſuũ
uigore deſuper fulminatorũ mihi debi
tum uacans per mortẽ aliquorũ quoruꝫ
nomina in iſta cedula continentur et cu
iuſcunq; alterius collationis ſub prote
ſtatione ſolita & cõſueta·uidelicet ſi &
inquantũ aliquod illorꝝ michi de iure de
betur alioqn gtia mea ſalua maneat & il
leſa ad quodcunq; aliud beneficiũ de iu
re mihi debitũ·et requiro uos tanq̃ ſub
executoreꝫ in uim clauſule ceterũ mihi
per principalẽ executorem deputatum
q; mihi modo de beneficio ſub proteſta
tione premiſſa prouideatis·& prouiſiõe
facta requirẽs ipm ut ſupra acceptatõe
et prouiſione ſic factis conficiat unũ uꝫ
plura publicuꝫ uꝫ publica inſtrumentũ
uel inſtrumenta·

finis

184

4861

4061

avl 4

181

[a1]

4061 a

Hain 0

(adH)

186

Regule Ordinatiões et Constitutiões Cancellarie Sãctissimi domini nostri domini Sixti diuina ꝑ identia pape·iiii·scripte et correcte in Cancellaria apostolica·

Sanctissimus in xp̃o pater et dominus noster dominus Sixtus diuina ꝑuidẽtia Papa·iiii·suoꝝ predecessorum uestigiis inherendo·normam et ordinem gerendis dare uolens incrastinum assumptionis sue ad summi apostolatus apicem uidelicet die decima mensis Augusti Anni a natiuitate domini·M·cccc·lxxi·Reseruationes·Constitutiones et regulas infra scriptas fecit quas etiã extunc suo tempore duraturas obseruari uoluit et quas de eius mandato ꝛc̃

NOS Rodericus miseratione diuina sancti Nicolai in carcere tulliano Diaconus Cardinalis Sancte Romane ecclesie Vicecancellarius die·xxvii·eiusdem mensis in Cancellaria apostolica fecimus publicari

In primis reseruatiões fecit similes que in cõstitutione felicis recordatiõis Benedicti pape xii·que incipit Ad regimen cõtinẽtur·et illas locũ habere uoluit Etiã si officiales in eadem constõne expressi apostolice sedis officiales ante obitũ eoꝝ esse desierint quo ad beneficia que tempore quo officiales erant obtinuerant

Ac reseruauit beneficia q̃ue p̃ cõstitucõnẽ pie memorie Io· Pape· xxii· que incipit Exe crabi lis uacant uel uacare contigerit·

Item reseruauit spãliter omẽs ecclesias eti am Patriarchales Archiepiscopales Episcopa les necnon omnia monasteria utroꝝ ualorem ducentorum florenorum auri cõi extimatiõe excedentia quotienscunq; illis uti uoluerit·

Item reseruauit generaliter dispositõi sue omnes dignitates maiores post pontificales in cathedralibus et metropolitanis· ac principa lis in collegiatis eccle· ualorẽ· x· florenoꝝ auri cõi extimatiõe excedentes· Necnõ prioratus preposituras et prepositatus ac alias dignita tes conuentuales et preceptorias generales or dinum quorumcunq; sed nõ militiaꝝ Necnõ quecunq; beneficia que sui et san· Ro· eccle· uuentiũ tunc q̃ erũt suo tpe Cardinaliũ fami liares cõtinui cõmẽsales obtinẽt et iposteꝝ obtinebũt eoꝝ familiaritate durãte et in q̃bz seu ad q̃ius eis cõpetit seu cõpetierit etiã si ab ipã fa· p̃ obitũ Car· eorũdẽ v̄l al's recesserit

Item reseruauit generaliter omia beneficia ecclesiastica quorũcunq; collectoꝝ et unicoꝝ in quaeunq; ciuitate uel dioc̃· qui suo tpe eoꝝ officia exercuerint succollectoꝝ fructuũ et p̃uentuũ Camere ap̃lice debitoꝝ illa uidelicet bñfi· dũtaxat q̃ durãte eoꝝ offi· obtinuerit

0 30028293

et in q̄bus seu ad que ius tunc ers cōpecterit.

Iten reseruauit omnia bn̄ficia eccl'iastica quorūcūq; curialiū quos dū cu·ro·de loco ad locū trāsferī eā sequēdo dcedere ɔtigerit et in q̄ouis loco q̄tūcūq; ēt a dca curia remoto

Item reseruauit omnia beneficia Cubicularioꝝ et cursorum suorum.

Itē reseruauit dispositioni sue generaliter quoscunq; canōicatus et prebendas ac dignitates p̄sonatus et officia in basilica principis apostolorū et san·Io·lateranēsis ac beate Marie Maioris de urbe eccle·necnō ad collōem p̄uisionē presentationē seu q̄uis aliā dispositiom san·ro·eccle·Car·a ro·curia absentiū ratione suorū episcopatuū Cardinalatus et in eorum cardinalatibus eccle·et titulorū spectantia q̄ diu absentia sua durauerit cano·et prebēdas dignitates p̄sonatus administratiōes uel̄ officia ceteraq; bn̄ficia eccl'iastica cū cura p̄ sine cura uacātia et inantea uacatura tā in eadem urbe q̄ in eccle·ciuitatibus et dioceſibꝫ dictorum episcopatuum consistentia ac decreuit.

Item uoluit q; concessa per predecessoreꝫ suum et de eius mandato txpediantur in forma rationi congruit ut est moris

Item declarauit oīm et singulaꝝ eccl'iaꝝ cathedraliū et mōsterioꝝ p̄uisiōes q̄as p̄fatus dominus Paulus eius p̄decessor ordinatō

ēt dispositiōi sue necnō oia et singula bñficia ecl'esiastica que dictus p̄decessor etiā p̄fate dispositiōi cū iterpositoe decreti reszuauerat que quidē ecclesie et monasteria necnō sic reseruata bñfi· tpe obitus dicti p̄decessoris uacabāt aut eccie et monasteria hmōi sic commēdata uel eis admīstratores deputati non fuissent etiaz tunc uacassent remāsisse et remanere per hmōi reseruationē et decretū affecta· nullūq; d illis p̄ter romanū p̄tificē ea uice se intromittere uel disponere potuisse siue posse quoquo mō dcernēs irritū et inane si secus de illis attēptatū forsan erat tūc uel inposterū contigerit attemptari·

Itē reuocauit q̄scūq; expectatiuas que in aliqua sui pte sunt sortite effectū ac reuali datiōes extēsiones collatōnū mutatiōes eas quomōlibet cōcernētes necnō alias q̄ sup̄ q̄bz p̄ cancel· apl'icam littere in forma solita expediri cōsueuerūt reseuatiōes de q̄busuis etiaz Patriarchalibus Metropolitanis et alis cathedralibus ecclesiis ac monasteriis et benefi ciis uacaturis cum mādatis de p̄uidēdo de extensiōibus inde secutis per dictū Paulum p̄decessorem in fauorē quorūcūq; 2 q̄buscūq; etiā si ī ī sant·ro·ec· Car· cōcessas et factas ac facultates nominandi reseruandi ac conferendi prerogatiuas · et indulta que circa

gratias et reseruationes huiusmõi ab eodem
predebessore emanarũt quo ad ea in quibus
nondum sortite sunt effectum.

Item rõnabilibus suadentibus causis ipse
dñs noster oẽs uniões ãnexiões et incorpatõ
nes d q̃cuis cathedralibo necnõ aliis eccis ac
monasteriis dignitatibus psonatibus officiis
ac beneficiis et locis ecclesiasticis qualiacũq̃
fuerint inuicem uel aliis ecclesiis monasteriis
mensis dignitatibus psonatibz officiis bñfi-
et locis quomõlibet apl'ica uel alia quauis au
ctoritate factas que suũ sortite non sunt ef
fectũ ac quecũq̃ cõcessiones et mandata sup
uniombus ãnexionibus et incorpatiõibz fier
faciẽdis reuocauit cassauit z irritauit nl'iusq̃
dereuit existere firmitatis nec alicui q̃scũq̃
clausulas uel adiectiones in quibusuis apl'icis
etiam que motu ꝓprio aut ex certa scientia
processerant et emanauerãt lrĩs quomõlibet
cõtentas aduersus reuocatiõem cessatiõez et
irritatiõez hmõi noluit aliquatenus suffragari
uniombus annexiõibus incorpationibus in fa
uorẽ san·ro·ecc·Car·quas in suo robore per
mãere uolumus z ĩ his oĩbo dũtaxat exceptis

Itẽ ꝑdcũs dñs noster q̃s z singl'as ab ip
so Paulo ꝑdecessore infra annum ante diem
obitus eiusdem concessas grẽ uel iusticie lrãs
temporibus debitis eorq̃ executoribus non

presentatas omnino reualidauit et in statu m
pristinū quoad uidelz a ñ fuerāt ea eos ꝓ qbo
erāt obtente quo ad hoc plenarie restituit ac
decreuit per executores p̄dcōs uel ab eis sub
delegandos perinde ad ipsa ꝓ executiorē pro
cedi posse et debere ac si executio hmōi tem
poribus predictis inchoata fuisset.

Itē rauōunt quasci ꝙ facultates cōcessas q
busuis priārchis archiep̄is epis 2 aliis p̄latis
et psonis necnō aplice sedis nuncttis ac fruc
tuū et puētuū cāere aplice debitoꝝ collecto
rib3 ddis pēsando cū qbusuis ps̄ōis sup matri
mōio ꝯtracto l' ꝯtrabēdo in gradu ꝓhibito ac
sup natalīū et etatis defectib3 2 d incōpatibi
libus ecclīasticis beneficiis insil' retinēdis nec
nō de nōnis publicis creādis ac alias a p̄missis
offitia ipsoꝝ nūctioꝝ 2 collectoꝝ dūcte nō
cōcernēte quo ad ōia in qbus facultates ipse
non sunt fortite effectū etiā si nūctus eisdē
dicte sedis legatis de latere cōpeters fuerit
concessa potestas.

Itē ut in aplicis litteris omittendi crimen
falsi p̄ aplius occasio tollat uoluit statuit et
ordinauit ꝙ in antea dictōnes numerale q in di
ctis lr̄is ante kal'. nonas et idus immediate po
ni cōsueuerūt p lr̄as et silabas exteñse scribāt
et ille ex p̄fatis litteris in qbus hmōi dictiōs
aliter scripte fuerīt ad bullariā nō mittant.

Itē uolunt q̄ de cōcurrētibo sup uacātibo
seu certo modo uacaturis bñficus illis gbus
gracie motu ꝑprio cōcedūt ceteris simili mo
tu grās nō bñtibo alias graduati nō gradutis
et ĩter graduatos magis graduati ac ĩter eq̄l
ter graduatos ꝑius graduati nec ñ colorato ti
tulo possessores non possessoribo et ĩter pso
nas alias incuria pñtes ab ea absētibo ac inter
pñtes nō bñficiati bñficiatis 2 silr inter ab
sētes 2 ceteris paribo oriūdus nō oriundo et
diocesanus non diocesano inreliquis uero sin
guli qui prius apostolicis de sup litteras eoz
executoribo pdēt auerit alis in ꝑiorz d gbus
agi cōtigerit beneficiorum assecutione prefe
rantur.

Item ne p uarias que ꝑ cōmissiōibus bñdis
in causis plerumq̄ fiunt suggestiones iustitia
postponat Idez dñs noster decreuit 2 dclara
uit sue itētiōis fore q̄ diceps p q̄cūq̄ signatu
rā seu cōcessionē ꝑ dmissiōibo bmōi p sāctita
tē suā uel eius mādato faciendā nullū ius sibi
quesitum quomodolibet tollatur.

Item q̄ prouisiones aut concessiones uel
mandata de prouidendo de Cathedraliū ec
clesiarum Canonicatibus et Prebendis que
pro quibusuis persōis si. xiiii sue etatis ānum
non cōpleuerint quōlibet emanauerint nisi eis
q̄ illos in minori etate recipe possint p sedez

[a 5]

190

applicaz ſpeāl'r cōceſſū fuerit et q̄cūq; ipetra
tiōes d canōicatibus et p̄ben· in collegiatis ec
cle· ſi impetrātes mīores· x· annis fuerūt et
de hoc in impetratiōibꝫ hm̄oi expreſſa mētio
non fiat nullius ſint roboris uel mometi et ha
beantur prprſus pro iofectis·

Itē uoluit q; ſi quis infirmitate cōſtitutꝰ
reſignauerit aliq̄d bn̄ficiū ſiue ſimpl'r ſiue
ex cā p̄mutatīcis et poſtea infra· xx· dies de
ipſa infirmitate deceſſerit ac ipſum benefi·
cōferatur p reſignatōez factam collatio hm̄oi
nulla ſit ip̄mq; beneficiū nichilominus p obi
bitum nacare cenſeat·

Itē uoluit q; ſi cōtingat ip̄m alicui p̄ſone
d prochiali eccleſia p̄uideri uel grām expec
tiuā concedere niſi dicta p̄ſona intelligat et
intelligibiliter loq̄tur ideoma loci ubi eccleſia
hm̄oi cōſiſtit p̄uiſio ſeu mādatū et grā dſup
quo ad prochialē eccleſiā nullius ſit mometi·

Item ſi q; ſupplicauerit ſibi de beneficio
quocūq; tāq; p̄ obitū alicuius licet tūc uuētis
uacāte p̄uideri et poſtea p obitum eius uacet
p̄uiſio dicto ſupplicanti p obitū hm̄oi denuo
faciē da nullius ſit roboris uel momenti·

Itē uoluit q; petentes beneficia eccleſiaſti
ca aliis uniri teneantur exprimere uerum ualo
rem ſecundum comunem extimationem tam
beneficii uniendi quam illius cui uniri petitur

Alioqn unto nō ualeat et ſemp in unionibz cō
miſſio fiat ad ptes uōtis quibz interest Idem
uoluit obſeruari in cōfirmatōibz unionū fcāz

Item de mendicantibus q ad alios ordines
tranſierint pro tempore uoluit conſtitutionē
felicis recordationis Mar. Pape. v. predeceſ
ſoris ſui deſuper factam et in libro cancellarie
ſcriptam firmiter obſeruari.

Itē declarauit idē dñs noſter qd libra Tu
ron. pu. et florenus auri de Camera p equa
li unbre in cōcernentibus lras et Camerā apo
ſtolicas computari et extimari debeant

Itē pfatus dñs noſter Papa uoluit decre
uit et ordiāuit qd qcūqz cōceſſionū grē et mā
data etiā motu ppio et cū derogatione hmōi
conſtōnis que ab eo p qbuſcunqz pſōnis ema
narint de p uidendo eis de qbuſuis benefi
ciis uacaturis p pmotionē quorūcunqz ad ec
cleſiarz et monaſteriorz regimina ſi hmōi con
ceſſiones et mandata diem pmotionis pmo
uendorz ipſorz preceſſerint Necnō quaſcūqz
collationes et puiſiones p tempore faciēdas
de pmiſſis ac qbuſuis aliis ecclīaſticis benefi
ciis ſecularibus et regularibus que p pmouen
dos uel aſſumēdos ad quaſcunqz platuras in
ter illarz uacationū et hmōi pmotionuz uel aſ
ſumptionum tpa ſimpliciter uel ex cā permu
tationis ubicunqz reſignari uel alias dimitti

cõtigerit cum inde secutis ꝑ tpe sint cassa et irrita nullius ꝙ roboris uel momenti.

Item uoluit et statuit et ordinauit idem dominus noster ꝙ iudices in romana curia deputati pro tẽpore etiã si sint sãcte ro. eccle. Cardinales causaꝝ palatii apl'ici Auditores uel alii q̃cũq; nõ iuxta supplicationũ signataꝝ sup q̃bus uis impetratiõibꝫ uel concessiõibus nisi sint cõmissiões iusticiã cõtinẽtes ꝑ placet uel ꝑ san. ro. ecc. Vicecãcell'. iuxta facultatẽ sup hoc sibi cõcessam signate sꝫ iuxta litterarũ sup eisdẽ ipe tratiõibus et cõcessiõibus cõfectaꝝ tenores et formas iudicare dẽnt et si littere ipe minus bñ ꝑ ꝓoccupatiõeꝫ uel alias expedire reperiãt ad illoꝝ quoꝝ interest instantiã apl'icã cancella. remitti potuerũt per eius officiales quibus hmõi tenores et formas perstringere cõuenit ad formas reducende.

Item attendẽs idẽ dominus noster ꝙ sup habẽdis de cãcel. apl'ica regl'is et cõstitutiõibus inibi dscriptis faciliter ꝑ illos q̃ in ro. curia idiguerit adiri ꝑꝫ cãcel. recursus dirigi ꝑt nec cõsultũ foret ꝙ sup earũdẽ regulaꝝ et cõstitutionũ q̃s iuxta occurrẽtiũ uarietatẽ cãruꝫ et negociorꝝ aliquoties imitari cõuiet ꝑbãdo teõre l'effcũ testiũ pleꝝq; teãcẽ dsup meõriã ñ bñtiũ dpositõibꝫ stari drẽt uoluit statuit z ordiauit ꝙ diuceps qlibꝫ exaudi. cãꝝ

palacii apl'ici et alius etiam si ſan· ro· eccle·
cardinal'· ſint in ipa curia pro tpe deputatis
auctoritate apl'ica Iudicibus etiam in cauſis
actu pdētibus ſup huiōi tenore ul' effectu
pbando dūtaxat ſtet fidemq; adhibeat cedu
le ſiue ſcripture deſup a duobus d maiori par
coq; dāda ſit a tergo ſignate et etiā duobus
alius litteraq; apl'icaq; abreuiatoribus in ipa
cācellaria auſcultate et dñi Vicecācllarii ſeu
dcām cancellariaz regētis manu ſubſcripta ut
eſt moris Quicquid aūt ſecus fieri cōtigerit
nullius ſit roboris uel momenti·

Item idē dñs noſter litiū ſuccidere cupiēs
amfractus et ne noui collitigātibuſ aduerſarii
dent' puidere uoluit ſtatuit et ordinauit q;
quotiens dinceps aliquē ſupq; quouis ecciaſtico
beneficio collitigātem in iure uel ad ius ſi qd
forſitā eius aduerſario in deō bñficio cōpecie
rit ſurrogari cōceſſerit dūmō pfatus colliti
gās in deō bñficio intruſus nō ſit nec ſupeo
cōtra dictū adūſariū poſtq; illud p triēniū pa
cifice poſſidētis tūc mora fuerit aliozq; qrūli
bet d pmiſſo iure ſiue tūc uacet uel cū uaca
uerit impetratiōes ifra mēſez ante cōceſſiōez
hmōi facte nulliuſ ſint robotis uel momenti

Itē uoluit et ordinauit q; oēs gratie qs d
quibuſuis ecciaſticis beneficiis cum cura ſiue
ſine cura ſeculāribus ac regularibus p obitum

q̄ nr̄ūcūq̄ ꝑsonar̄ꝓ uacātibus̄ mantea fecerit
nullius roboris l' momēti sint nisi post obitū
et añ datā grāꝓ hmōi tātū tp̄us effluxerit
q̄ interim uacatiōes ipe de locis i qbus ꝑsone
predicte decesserit ad eiusdez dñi nostri no
titiam uerisimiliter potuerūt peruenisse.

Item q̄ oēs et singule cār̄ cōmissiōes q̄s
mantea fieri cōtigerit obtentu uel occasione
concessionū dum taxat apl'icar̄ de beneficiis
ecclesiasticis gratiar̄ sup̄ qbus apl'ice littere
cōfectē nō fuerint ac ꝓcessus desup̄ habēdi
nullius sunt roboris uel momenti.

Itē uoluit q̄ impetrans beneficiū uacās p
obitum familiaris alicuius cardinalis teneatur
exprimere nomen et titulū ipsius cardinalis
et si ille in curia fuerit eius ad id accedat assē
sus alias desup̄ gratia sit nulla. Et idē seruari
uoluit etiā si dicti familiares ipōr̄ car. fami
liares esse desierit seu ad aliōr̄ car. familiarita
tē similē trāsierit quo ad benefitia q̄ durāte
familiaritate priori obtiuerūt et in qbus ipa
priori familiaritate durāte ius eis cōpetierit
ita q̄ quo ad illa cardinales quōr̄ prius fami
liares fuerūt habebūt adhibere cōsensum.

Item cum car. san. ro. ecc. assidue assistāt
sūmo pontifici et ꝓinde debeāt specialibus
prerogatiuis et priuilegiis gaudere. Idem
S. D. N. extūc cōcedit ipsis car. plenam et

liberā dispositiōz oim bñficiorū ad cōllatiōes
p missiones pſentationes electiōes seu quasuis
alias dispositiones suas cōiunctim uel diuisim
quo nōlibz et quocūq iure uel titulo spectā·
ac uoluit q expectatiue gratie spāles reserua
tiōs mandata de uiuēdo 2 quis alie dispōitiōs
ac regule cācell'· dignitatū pricipaliū aliorūq
bñficiorū etiam familiariū Car·ro· pōtificū
seu eorūdez aut dcē sedis officialiū seu alios
quouismodo reseruatiōs generales siue spl'es
cōtinētes siue iducētes cōstōnez 2 p̄cedētiū
innouātes aut al' q nōlibet affecta facientes ad
dcā bñficia nullatenus se extēdāt sz de ipsis
libere Cardinales soli disponant p̄terq de
uacan·in curia de q'bus idē·S·d·n·nemini p̄iu
debit nisi de ex p̄sso cōsensu ip̄ius cardinalis
ordinarii seu cōmendatarii statuit quoq q
beneficia familiariū Cardi· eorūdem etiā si
officiales curie fuerint de consensu Cardi·
eoz et nō al'r per eūdem·S·D·n·conferā t̄
ac decreuit irritum et inane·

Itē idē·d·n·ut improbi lites exquirentiuz
motus reprimant̄·uoluit statuit 2 ordinauit
q ḡcūq beneficiū ecclesiasticū tūc p annum
immediate precedentem pacifice possessum 2
q certo modo uacare pretendit et deinceps
impetrauerit nomen gradum et nobilitatem
possessoris eiusdem et quot annis illud ipse

poſſeditet ſpecificam et determinatã ex q̃
clare cõſtare poterit q̃ nullũ ipſi poſſeſſori in
dicto beneficio ius cõpetat causam in hmõi
impetratiõe exprimere et ex tunc infra .vi.
menſes ipſum poſſeſſorez ad iudiciũ euocari
facere causaz q̃ dſup infra ãnũ uſq̃ ad ſnaz
diffinitiuã inclusiue pſequi debeat z teneat
alioq̃ in impetratio predicta et q̃cunq̃ inde
ſecuta nullius exiſtat firmitatis et idẽ impe
trans de damnis et intereſſe poſſeſſorem p̃
dict im ꝓpterea cõtingentibus ei ſatiſfacere
et ſi poſſeſſorem ipſum iniuſte friuole ac in
debite moleſtaſſe reptus extiterit q̃ggita
florenorum auri perſoluere camere apl'ice ſit
aſtrict ſi nec alius q̃ p̃miſſe uacatõnis modus
etiã p lrãs ſi neutri aut ſurrogatiõis uel alias
ſibi quo ad hoc ut hmõi bñficiũ eauice cõſeq
uel obtinere ualeat quãlibz ſuffragẽ Illudq̃
nullatenus inantea litigioſũ ꝓpterea ceſſeatur

Itẽ ſtatuit z ordinauit idẽ dñs ñr q̃ ſi q
q̃cũq̃ eccliaſtica bñficia q̃liacũq̃ ſint abſq̃
ſimoniaco ingreſſu ex apl'ica uel ordinaria col
latõe aut electiõe z electiõis hmõi cõfirmatõe
ſeu p̃ſentatiõe et inſtitutione illorũ ad quos
beneficioum hmõi collatio et ꝓuiſio electio
preſentatio ſeu q̃uis alia diſpoſitio pertinet
p triennũ pacifice poſſederit dũmõ in bñfi
hmõi ſi diſpoſitiõi apl'ice ex aliq̃ reſeruatiõe

generali in corpe iuris clausa reseruata fuerit
se nō intruserint sup eisdē beneficiis talīter
possessis neq̄nt molestari necnō impetratiōs
quaslibz de beneficiis ipsis sic possessis factas
irritas et inanes cēseri debere decreuit antiqs
lites sup illis motas penitus extinguendo
Itē idē d·noster statuit et ordinauit op q̄cūq
beneficia ecclesiastica siue in ro·cu· siue extra
eā resignata nisi de illis facte resignationes si
in ro·cu infra sex mēses Et si extra dictā cu
riā facte sint infra mensē extūc ipsa beneficia
consistunt publicate et possessio illoz ab eis
quos id contingit petita fuerit si resignantes
illa postmodū in eorundē resignatoz possessi
one decesserint nō p resignationē sed p obitū
hmōi uacare censeantur collationes quoq de
illis tanq̄ iā per resignationem uacantibus fac
te et in de secute constōnes uero de illis tā q̄
p possessorē predictū ꝓpterea cōtingētibus
ei satisfacere et si possessorē ipm inuste ac in
debite molestasse repertus extiterit seu per
litteras surrogatiōis ut huiusmodi beneficiū
consequi uel obtinere ualeat alioquin nullius
sint roboris uel momenti·
Itē idē do·noster ut litibus celerius finis im
ponet̄ et litigantiū parcatur sumptibus et ex
pensis suoz predecessoz constitutionibus et
statutis inherendo statuit et ordinauit op in

[64]

cauſis in rō cu pendētibus et quas inpoſterꝝ
in ea quouiſmodo contigerit agitari niſi ante
diffinitiuam ſententiā liceat appellare nec ap
pellatio ſi fuerit emiſſa debet admitti niſi ab
interlocutoria que uim habeat diffinitiue uel
a grauamine minime concernēte negotiū prin
cipale quod non poſſit per appellationem a dif
finitiua ſententia reparari Nulleq cauſe ap
pellationū huiuſmodi cōmittantur niſi in con
miſſione exprimatur q interlocutoria uim
diffinitiue habeat uel grauamen ac tale q in
appellatione a diffinitiua non ualeat reparari
Aliogn appellōes et cōmiſſiones inpoſterum
et quicq inde ſecutum fuerit ſint nullius
roboris uel momēti Cōmiſſionibus appellōm
iam iudicibus preſentatis et exhibitis in ſuo
robore pmanſuris in quibus latis ſuper eiſdē
ſententiis ſecundo uel ulterius ab eis non lice
at appellare Appellantes uero et appellatiōes
etiam ab interlocutoriis et grauaminibus hu
iuſmodi ſuo uel alterius nomine ꝓſequentes
ſi ſuccubuerit ultra expenſas et dampna ad q̄
reſarcienda de iure condempnatus compellit̄
xx florenoꝝ auri pena mulctetur

Item̄ ſtatuit et ordinauit q in cōmiſſiōibus
de iuſticia etiā conſiſtorialibus p eum ſeu de
eius mādato uel auctoritate in cauſis in q̄bus
concluſum exiſtat inpoſterꝝ concedēdis etiā

sum eis de cōclusiōe huiusmodi implicite uel
explicite mentio facta fuerit nichil censeatur
esse cōcessum nisi per cōcessionē cōmissionis
huiusmodi conclusioni derogetur expresse.

Item uoluit et ordinauit ꝙ si aliqui religio
si petunt aliqd beneficiū ad nutuꝫ irreuōbile
cum clausula ꝙ exinde pro solo nutu abbatis
uel superioris nō possint amoueri littere quo
ad ipsam clausulam nullatenus expediantur
nisi idem dominus noster ponat signanter ꝙ
non possint amoueri uel ad partem clausulaꝫ
ipsam concedat

Item si cōmittatur alicui beneficii resigna
tionis receptio ponatur clausula Attente,
quoꝙ prouideas ꝛc̄ Et si ex causa permutati
ones ꝑ resignationes fiant ponatur clausula
ꝙ neutri permutantium ius acquirat nisi qui
libet ipsorum ius habuerit in beneficio per ip
sum resignato.

Item uoluit ꝙ si petantur suppleri defec
tus in genere nullatenus littera desuper conce
datur nisi in petitione super huiusmodi defe
ctis exprimantur uel per fiat ut petitur sup
plicatio signata fuerit

Item uoluit et ordinauit ꝙ super quouis
ecclesiastico beneficio de iurepatronatus lai
coꝙ nō expediant̄ littere nisi ponat̄ exp̄sse
ꝙ tale beneficium tanto tempore uacauit ꝙ

ẽius collatio est ad sedẽ apostolicam legitime
devoluta vel ad id patronoꝝ accedat assensus
Et si per ipsum iuri patronatus huiusmodi
derogari contigerit si ius huiusmodi ad aliquẽ
regem ducem marchionem vel aliũ principem
pertineat et de hoc in litteris ꝓuisiõis vel mã
dati de ꝓuidendo de dicto beneficio mentio
facta non fuerit non censeatur iuri huiusmõi
fore quomodolibet derogatum

Item voluit ꝙ nulli seculari de regulari et
religioso d seculari beneficiis cõmenda detur
nisi in signatura sup petitione cõmende hmõi
de cõmenda ipsa mentio fiat.

Item ꝙ super quibuscũqꝫ reformationibꝫ
signatis super impetrationibus quorũcumqꝫ
beneficiorꝝ vacantium vl' certo modo vacatu
rorꝝ in quibus petitur ꝙ littere sub prima da
ta expediri possint si ex huiusmõi expeditiõe
sub tali data cuiquam videatur fieri posse pre
iudicium littere super ipsa prima data nullate
nus expediantur nisi reformationes huiusmo
di per verba fiat et sub prima data signata fue
rint.

Item voluit et ordinauit ꝙ super resignati
one cuiuscumqꝫ beneficii ecclesiastici seu cessi
one iuris in eo qui in manibꝰ suis vel in cancel
laria apostolica fieri contigerit apostolice lre
nullatenus expediant nisi resignas vel cedẽs

si personsin Romana curia fuerit psonaliter
Alioquin per procuratorē suū ad hoc ab eo spe
cialiter constitutū expeditioni hmōi in eadem
cācell'. ex pōsse cōferit et iurauerit ut ē mo
ris nec lrē reseruatōis uel assignatōis etiā mo
tu ꝓprio cuiusuis pensionis annue sup alicuius
bñficii fructibus expediri possūt nisi d'ose
illius q dcā; possessionē psoluere tūc habebit

Item ꝙ non dentur lrē super beneficiis ua
caturis per ingressū religionis nisi ille precesserit datam desuper petitionis

Itē uoluit ꝙ si petat aliqd beneficiū uacās
p modū in cancel. aplica exprimendū talis im
petratio nō ualeat nec lrē desup expediant.

Itē uoluit statuit et ordinauit ꝙ q iociens
cūq; p signaturā suā uel d'eius mādato factā
sup expediēdis aliqbus cum adiectione ꝓpriu
nōis uel dignitatis cuiusuis iudex det lrē de
super expediant cū expressione ꝙ idē iudex
executionē hmōi faciat per seipsum

Itē uoluit ꝙ in lris dispensationū sup af
finitatis quo gradu cōsaguitatis uel affinitatis aut alias
ꝓhibito ponat clausula si mulier rapta nō fue
rit 2 si scīēter ponat clausula adita in ꝙterno

Itē uoluit ꝙ in dispēsatiōibus sup defectu
nataliū ꝙ possint succedere in bonis tpalibus
ponat clusula ꝙ nō preiudicet illis ad quos
successio bonoꝝ ab intestato ptinere debeat

Itē ꝙ ꝑ q̄cū̄q; ſignaturā in q̄uis grā nulla diſpēſatō ueiat niſi dcā grā totaliter effectū diſpēſatōis hmōi ocernat uel alias nibil ɔferrz aut opareť Et ſic ſup defcū etatis ſit diſpenſatiohmōi d duobz dūtaxat annis dari ualeat habita prius per teſtes idoneos uel alias informatione quo ad hoc d idoneitate perſone cui dicta diſpenſatio conceditur.

Itē uoluit ꝙ ſup defcū nataliū dēť gradu atis ſeu d magnis nobi ibus gēitis ꝑ ſimplicē ſignaturā q̄tuor etiā ſi canōicatɔ et p̄ben·ca thedraliū ſeu collegiataꝝ eccle·et ꝑ fiat ut petiť ultra ħ dignitates etiā maiores et principales alias uero ꝑ fiat tria et ꝑ fiat ut petiť q̄tuor ſi petāť dūmō canōicatɔ 2 p̄bē·cathedraliū eccle·uel dignitates non exiſtant.

Itē uoluit ꝙ ſup obtinēdis incōpatibilibus beneficiis in theologia magiſtris et in iure canonico uel ciuili doctoribz et in illis cū rigore examinis ac in eadem theologia licētiatis aut formatis baccalariis ac magnis nobilibus ꝑ fiat q̄nquennium et addito ut petitur quo ad uixerit quo ad duo incōpatibilia·aliis uero ꝑ fiat biennium et addito ut petitur triennīū ad duo dūmodo non ſint due dignitates maiores poſt pontificales ſeu principales ant due prochiales eccleſie uel tales mixtim cum poteſtate permutandi ſi petatur.

Itē uoluit 2 ordinauit ꝙ ꝑ q̄cū̄q; ſignaturā

deinceps faciendam nulli cuiuscuis dignitatis
status gradus uel conditionis fuerit det dispesa
tio qp duas ecclesias prochiales uel dignitates
maiores post pontificales in cathedralibz seu
principales in collegiatis ecclesiis uel unā cū re
liqua eaz isimlr retinere ualeat nisi ecclesie p
rochiales adeo cōtigue et inuicē ppinqp sint
qp ipsis p unū comode deseruiri possit illarūqp
fructus et insimul ultra xxiiii florenos auri
de camera scdm cōem extimationē nō ualeāt
ānuatim et de hoc in lris dispensationū hmōi
expssa mētio fiat uel nisi sup obtinēdis dua
bus ex hmōi dignitatibus seu prochialibz ec
clesiis insimul p magnis nobilibus magris uel
baccalariis formatis in theologia aut doctōribz
seu licēciatis in altero iurium per uerba dispesa
mus de spāli sufficiēs signatura habeat et su
per ipsis prochialibus ecclesiis in hmōi signatu
ra de prochialibz si mētio fiat alioqn si p pre
occupationē uel alias lrē sup tali dispensatōe
confecte repiant ille nullius sint roboris uel
momenti et similiter in dispensatione ad incō
patibilia progationibus obseruetur

Itē cū cessiones sup gratiis dispensationū
quarūcūqp qbusuis p ipm dnm nostz cessa
rū l cedēdaz p regl'as cācell apl'ice sint p
ut de limitate licet aliqn in petitionibus sup
hmōi concessionibus oblatis multa sint petita

ne q̄s pretextu taliū cònceſſionū id diſpēſa
tiue tenere aut facere p̄ſumat ad qđ extenſi
ones hm̄oi ſe nō extendūt Voluit idē dn̄s
noſter ꝙ nulla talis diſpēſatio cuiq̄ ſuffraget̄
anteq̄ p ea apoſtolice lr̄e ſint confecte

Itē uoluit ꝙ petētibus ſecū diſpēſari ut rō
ne bn̄ficiorꝝ nō teneāt̄ ſe facere p̄moueri in
ro·curia uel in ſtudio p̄ fiat ſeptēniū· alias ue
ro detur q̄nquenniū dummodo infra annum a
tempore date diſpenſationis hm̄oi ad ſubdia
conatus ordinem ſint promoti·

Item de fructibus in abſentia percipiendis
detur in romana curia uel ſtudio reſidendo
per quamcunq̄ ſignaturam ſeptennium et ali
bi quinquennium

Itē uoluit ꝙ in litteris indulgētiarꝝ ſolum
dentur feſta per cancellariam dari ſolita et ꝙ
durent per·xx·annos niſi pe tantur pro uno
die et durent perpetuo·

Item uoluit et ordinauit ꝙ in litteris indul
gentiarum ponatur clauſula ꝙ ſi eccleſie ſeu
capelle uel elias aliqua indulgentia fterit per
ipſum conceſſa·De qua michi ſpecialis men
tio facta non eſt huiuſmodi litnere ſint nulle

Item idem dominus noſter uoluit ſtatuit
et ordinauit ꝙ littere non expediātur ſuper
indulgentiis adinſtar niſi ſpecificētur·

Item idem dominus noster uoluit statuit et ordinauit q̄ per fiat si ecclesia cathedralis uel insignis collegiata aut sollenne monasteri um fuerit tres alioquin duo anni et totidem quadrigene Et per fiat ut petitur cathedrali collegiata uel monasterio Quatuor aliis tres anni dentur Pro singulis uero diebus Octa uarum Centum dies apponantur et pro ca pella per fiat unus Et per fiat petitur duo an ni concedantur

Item uoluit statuit Et ordinauit Idem dominus noster sanctissimus q̄ in gratiis be nefitialibus de uacantibus aut certo modo uacaturis factis quibuslibet si plura petant beneficia unum cuiuscūq̄ annui ualoris per simplicem signaturam Et addito ut petitur duo aut tria et non ultra petita beneficia ueniant dummodo etiam illorum fructus et cetera ultra sexaginta improtatis uel cētum liberarum Turonen̄ · pauorem communi ex timatione siue tantundem in alia moneta nō ualeant annuatim

Item idem dominus noster sanctissimus uoluit statuit et ordinauit q̄ in gratiis quas personis quiuis de beneficiis uacantibus seu certo modo uacaturis fieri contigerit illorum et alio⁹ quorūcunq̄ beneficio⁹ q̄ dicte p̄sōe tūc obtinuerūt seu d q̄bz fuerit eis p̄uisū uel

cõcessũ aut mãdatũ ꝓuideri uerus annuus ꝑ
marchas argẽti aut sterlingoꝝ l'libraꝝ turo-
puoꝝ seu florenoꝝ aut duca-uel unciaꝝ auri
seu alterius monete ualor scdm cõem extima
tionẽ exprimat̃ nisi motu ꝓprio grẽhmõi fi
ant uel psone p̃dicte beneficia q̃ tũc obtinue
rint aut in qbz uel ad q̃ ius eis ꝯpetierit iuxta
ipãꝝ oblatões uel alias dimittere. teneãt̃ alio
qn p̃fate grẽ sint nulle et idẽ seruet̃ in expe
ctatiuis de beneficiis obtẽtis et in qbz seu ad
que impetrãti ius cõpetit et illoꝝ ualoris

Itẽ uoluit et ordinauit ꝙ q̃n ꝓuidet seu
mãdat ꝓuideri alicui d bñficio eccl'iastico ua
cãte tũc dari potuerint clausule si petãt̃ etiã
si illud quouis mõ ꝛc̃. seu ꝑ cõstõem execbilis
uacet ac speãliter reseruatũ inter alios litigio
suꝫ sit et eius collõ deuoluta fuerit et si ꝑ col
litigãte uel surrogatoz aut si neutri uel si nulli
cõpetierit si tũc specifice exprimat̃ nec det̃
aliq̃ generalis reseruatio dispositie nisi desup
in ꝯcessiõe speãlis et expꝛssa ac pure et nõ sub
cõditõe mẽtio fiat et tũc reliq̃ reseruationes
inibi contente ueniant Si uero tpe expeditio
nis inde lrãrum generalis reseruatio hmõi pro
bari non possit alias aut nisi in nouis ꝓuisioni
bus aut pro collitigantibus si neutri uel si nul
li ꝛc̃ sit expressum quod ab aliquibus asserit̃
illum cuius benefi· cõcedit̃ collectorẽ uel suc

collectorē abreuiatorē uel familiarē ꝛc̄ fuisse
clausula ponat̄ etiā si dictū beneficiū ex eo q̄
talis collector uel succollector abreuiator uel
familiaris ꝛc̄· fuit dispositōi ap̄'ice general'r
reseruatū existat dūmō in eo nō sit alicui spāli
ter ius q̄sitū in reliqs uero nulla cl'a det̄ unde
reseruatio generalis elici possit nisi desup sig
natura p̄ duplex fiat signata sit aut p̄ reser ua
tionē uel alias specialiter habeatur·

Itē uoluit q̄ sup bn̄ficiis ecclesiasticis de
q̄litatibꝫ illoꝝ uidlicꝫ an dignitates p̄sonatus
uel officia sint eisq̄ cura imineat aiārū et ad il
la cōsueuerint q̄ p̄ eleōꝫ assumi mētio fiat alias
grē desup facte sunt nulle et si q̄litates hmōi
affirmatiue seu ꝺditōnaliter nō exprimāt̄ ne
gatiua desup exp̄ssio fiat in beneficiis q̄ tales
q̄litates uel ex eis aliquas cōsueuerunt habere

Itē si reseruet̄ beneficiū p̄ ꝓtractū matri
monii nō ꝺentur alii modi uacationū de futu
ro nec cēseat̄ bn̄ficiū reseruatū spāliter ul'
affēm nisi seq̄t̄ matrimoniū· sꝫ i beneficiis p̄
p̄motōꝫ uel assecutionē uacaturis ponat̄ cl'a
cū beneficia hmōi p̄missio uel alio quouis mō
ꝛc̄ Preterq̄ per obitum obtinentis uacare cō
tigerit etiam si uacent·

Itē uoluit q̄ si petat̄ aliquē in religiosū re
cipi ac sibi ꝺ quouis ecclesiastico beneficio p̄
uideri p̄ simplicē signaturā fiat receptō hmōi
ꝺūtaxat det̄ adiectio si petēs sit idoneus uel

aliud canonicū nō obſiſtat et exprimat̃ ſi cer
tus numerus regulariū ſit ibidē cui etiā nō de
roget̃ niſi exp̄ſſe cōcedat̃ 2 ſi numerus ip̄e
non exiſtat ponat̃ dūmodo locus receptionis
hmōi nimiū ꝓpterea nō grauetur

Itē ſi regularis petat ſibi ꝓuideri de beneficio ab
aliq̄ o mōſterio uel alio regulari loco dependē
tibus ꝓuideri et appeat ex hmōi petitione q̄
alterius monaſterii uel loci religioſus ſit licet
inibi trāſlatio nō petat̃ nichilominꝰ illa ueiat

Itē q̄ in litteris ſup beneficiis p̄ conſtōm
execrabilis uacantibus ponat̃ clauſula ſi eſt ita
ſimiliter de quibuſcūq̄ narratis informatio
nem facti requirentibus

Itē petenti ſibi ꝓuideri de uacaturo dent̃
ſrē de uacāte et econuerſo ꝓut expedierit im
petranti·

Itē uoluit et ordinauit q̄ mandata aplica
ſup fructibus ſeq̄ſtrādis et remiſſionibus ad
ptes p̄ meritis cāq̄ recipiēdis ſiue ſingulares
ſiue cōes fuerint necnō ſup exeq̄ndis ſētētiis
in ro·cu·latis ſub bulla expediēt̃ al' nulle ſint

Itē de ptāte uicecācell·et cācellariā aplicā
regētis primo q̄ poſſit cōmittere abſolutiōꝫ
illoq̄ q̄ ignorāter in ſupplicatiōibus uel litteris
aliq̄d ſcriberēt corrigerēt uel delerēt

Item q̄ poſſit corrigere nomina et cogno
mina perſonarum et beneficioq̄ dum tamen

200

de corpore constet

Item ꝙ possit omnes causas beneficiales e tiam non deuolutas cōmittere in curia cū po testate citandi ad partes

Item ꝙ processus auctoritate apostolica decretos agrauare possit cū inuocatione bra chii secularis et sententias executioni deman dari facere contra intrusos et intrudendos p litteras apostolicas desuper conficiendas et non alias.

Item ꝙ possit cōcedere qbusuis petentib; conseruatorias ad triennīū in forma.

Item quibuslibet nobilibus personis peten tibus indultum de celebrando et celebrari fa cien do ante diem et in locis interdictis et per triennīū recōciliari faciendo ecclesias et cimi teria polluta in forma.

Item prothonotariis litterarū apostolicarū scriptoribus et de quibus iuxta illorū suffici entiam et idoneitatem sibi uidetur Abreui atoribus sua officia in Romana curia p tem pora exercentibus indultum de percipiendis in absentia suorū beneficiorū fructibus etiam si alias eis tale indultum quauis auctoritate concessum fuerit.

Item dominis terrarū et locorum necnon Abbatibus et per priores gubernari solitorū monasteriorū Prioribus superioribus prelatis

ac magnorum Principum consiliariis altare portatile in forma.

Item ꝙ possit recipere et admittere resig nationes beneficiorum ecclesiasticorum quo rumlibet etiã generaliter uel specialiter reser uatorum simpliciter uel ex causa permutatio nis et desuper supplicationes per concessum signate pro litteris apostolicis inde conficien dis ut moris est

Item ꝙ possit signare supplicationes duo rum Referendariorum manibus signatas de nouis prouisionibus Si neutri et surrogatio nibus pro collitigãtibus in qbus non deꝫ clau sula generalem reseruationem importans.

Item ꝙ possit signare supplicationes eti am duorum Referendariorum manibus signa tas de beneficiis ecclesiasticis uacãtibus secu laribus et regularibus dispositioni apostolice generaliter non reseruatis quorum cuiuslibet ualor centum florenorũ auri de Camera apo stolica uel totidem librarum turonen. paruo. seu tantũdem in alia moneta scdm cõmunem extimationem non excedant.

Item ꝙ possit signare suplicationes unius Referendarii manu signatas super defectu natalium ad omnes sacros ordines et ad duo beneficia ecclesiastica cum cura uel sine cura seinuicem compatientia etiã si canonicatus et

ptebenda uel officia collegiata⁊ ecclesiarum fuerint.

Item ꝙ in gratiis expectatiuis concedere ad obtinendas dignitates personatus adminstrationes uel officia curata etatis defectum patientibus qui uicesimū sue etatis annū pere gerint et de quibus sibi ꝙ alias ad hoc idonei sunt fides facta fuerit ꝙ huiusmodi eorum gratie ad ipsa beneficia dignitates ꝑsonatus administrationes ac officia ualeant suumq; sortiantur effectum Et ꝙ illarum uigore q̄ primū ad etatem legitimam puenerint huiusmodi beneficia dignitates personatus administrationes uel officia acceptare et de illis sibi prouideri facere ac ea recipere et retinere ualeant.

Item ꝙ in expectatiuis pro nobilibus uel graduatis saltem uiginti annos habentibus et ad obtinēda beneficia dignitates personatus administrationes uel officia cum cura defectū etatis patientibus ac ad illa dispensationū sup plicationes signare possit de duobus ānis

Item ꝙ in expectatiuis et ꝺ beneficiis generaliter uel specialiter non reseruatis impetrationū quarumlibet reformationes de non obstanciis et dispensatioibus obmissis ac beneficiorū ualoribus et qualitatibus natalīū defectibus signare possit

fo 76 vo.

Item ꝙ sufficientibus et idoneis et de qbꝫ ꝙ tales sint et facta fides extiterit in expectatiuis signare possit ad maiores ecclesie prebẽdas in quibus iuxta illaꝝ statuta et consuetudines de minoribus ad maiores gradatim fieri debet ascensus

Item ꝙ possit ad ordines suscipiendos aetatis prorogare terminos de dictis suscipiẽdis ordinibusꝙ ad pxima tũc a iure statuta tpa sic in quibus sic artati successiue ad ipos ordines ꝓmoueantur

Lecte et publicate fuerũt supascripte regule Rome in Cancellaria apostolica die martis xxvii· mẽsis augusti Anno domini· M·cccc· lxxi· Indictione quarta Pontificatus·s·d·n· do·Sixti Pape·iiii·anno primo·G·de puteo· Et in audientia Contradictaꝝ die mercurii secda octobris anno et pontificatu ut supra Or·de Vrsinis locumtenen·

4061 b
(a.3 C 5)
202

Sanctissimus in Christo pater et dñs noster dominus Sixtus diuina ꝓuidentia Papa .iiii. Cupiens pauperibus et aliis secularibus et regularibus clericis in gratiarum concessiõibus liberalem se exhibere predecessorum suorum uestigus inherendo pro earundem gratiarum ordine dirigẽdo instituit et fecit cõstitutiões et regulas subsequentes.

In primis uoluit idem dominus noster ꝙ pro pauperibus clericis beneficiandis ꝺentur usq; ad annum et nõ ultra littere in ea forma secundum quã ꝑcis tempore fe.re. Martini Pape.v. scribi consueuit uidelicet ad unum collatorem saluo ꝙ si ad collationem Decani et Capituli uel Abbatis et cõuentus aut Abbatisse et Conuentus impetrauerint detur clausula cõmuniter uel diuisim ubi ãtiquitus dũtaxat dabatur cõmuniter et iuxta eorum sufficientiam locentur per tria bene uel duo bene et unum competenter uel duo bene et unũ debiliter aut duo cõpetenter in lectura et constructione et unum male in cantu Per totam uero hispaniã et Gestoniam habẽtibo bñ legit cõpetẽter construit nichil cãtat uel habẽcibus ad minus tria cõpetenter detur ad bñficiũ cũ cura. sz bñficibo duo cõpetẽter et iã si unum in cãtu deꝫ ad beneficium sine cura

Itẽ idẽ dñs noſter paupibus clericis ꝓuidere cupiens uoluit ſtatuit et ordinauit ꝙ omnes et ſinguli q ſuas in fõma ſcdm quã paupibus clericis bñficiãdis ſcribi cõſueuit d beneficius eccleſiaſticis uacãtibus uel uacaturis litteras obtinuerint in ipſoꝝ aſſecutiõe beneficiorum q ſine cura et non canonicatus et prebẽde uel ꝓſonatus fuerint ſingulis aliis ibidẽ beneficia eccleſiaſtica quacũq; etiã maiori dãt ꝓpl'icas litteras expectãtibus et tũc beneficia quorũ fructus 2c̃· ultra ·x· florenos auri de camera ſecundũ cõmunem extimationem annuatim non ualeant obtinentibus omnino ꝓferãtur

Itẽ ꝙ omnes et ſinguli obtitẽtes beneficia xxiiii· libraꝝ uel ſimilis monete cõi extiatione ualorem annui et etiã nõ habẽtes poſſeſſioneꝫ beneficiorum in ꝙbus ſe ius habere eſſerũt uel ſup ꝙbus litigãt cuiuſcũq; ualoris annui quem nõ teneantur exprimere poſſint in cõi forma paupum lrãs impetrare ita ꝙ ꝓ aſſecutionem alterius alia dimittere teneatur·

Item ꝙ idẽ paupes clerici ſi graduati ſint poſſint habere duas lrãs in fõma taxe ſpecialis

Item ꝙ ipſi paupes extra ſuam prouinciaꝫ locari poſſint ſi ibidem per ſex annos morã traxerint uel etiã in aliis dioceſi· ubi ſuam perpetuam elegerint manſionem et ꝙ caueat in litteris ꝙ per procuratores acceptare et ſibi

03002828294

prouideri facere possint·

Item in illis qui tāto tpe in Ro·cu· steterint q̄ ibidem de laudabili uita et honesta eorum cōuersatione eōstare pōt dentur executores in curia aliocq̄n extra curiā cū clausula q̄ si non omnes duo aut unus eorum·2c̄·

Item uoluit q̄ p̄ fiat ut petit̄ dentur due collationes 2c̄· et cum clausula si petat̄ etiam ratione dignitatū p̄sonatum administratiōm et officiorū q̄ ibidē obtinent et in ptibo italie totidē beneficia etiā si alter eor canōicatus et p̄benda ecclesie cathedralis fuerit in alis partibus unum dumtaxat benef.cium quodq̄ canōicatus et p̄bende cū p̄stimoniis p̄stimoi alibus portōibus oblegiis additamētis fercur' et supplemētis unius canonici cedentis nel de cedentis quorūquidem p̄stimōiorū 2c̄·si pro mgris licētiatis bacalariis fōtis i theologia aut doctoribz uel cū rigore exam.uis licētiatis in iure canonico uel ciuili seu magis nobilibus sex aginta et si p̄ alis grē hmōi fuerint· xxx·lib rarū turo·paruorū uel tātūdez in alia moneta fructus 2c̄·scdm eōem extimationē ualorem annuū non excedāt ac etiā canōicatus 2 p̄bē da necnō dignitas p̄sonatus· 2c̄· cathedralis seu collegiate ecclesie p̄ uno bn̄ficō cōputet̄

Item q̄ loco uerborum cū prestimoniis 2c̄· non ponantur uerba et prestimonia·

Item idem dominus noster sanctissimus uoluit statuit et ordinauit q̄ pro religiosis littere super expectatiuis gratis non expe diantur nisi particularis et extra rotulum sig natura desuper suffragetur.

Item idem dominus noster sanctissimus uoluit statuit et ordinauit q̄ in ptibus ultra montanis extra Datiam Suetiam Noruegiā Scotiam et Iberniam nulli nisi Magistris et Licenciatis Baccalariis formatis in theologia Aut Doctoribus Seu cum rigore examinis Licenciatis in iure Canonico uel Ciuili aut in artibus qui post suorum in illis graduum sus ceptionem per Biennium rexerint seu studu erint Vel in Medicina Magistris Aut qui per Sex annos studuerint in altero ex Iure huiusmodi Baccalariis uel Apostolice sedis Officialibus et Nobilibus Ac de Militari genere procreatis ac Nepotibus et Consang uineis sancte Romane ecclesie Cardinalium detur per expectatiuas ad Canonicatus et Prebendas dignitates et cetera cathedraliu ecclesiarum Vel desuper a prefato domino nostro sanctissimo et cetera per reformatio nem Vel alias habuerint seu Obtinuerint sig naturam specialem.

Item idem sanctissimus dominus noster Voluit statuit et ordinauit q̄ Magistris ac

Licenciatis Baccalariis formatis in theologia ac Doctoribus in iure Canonico uel Ciuili et Magnis Nobilibus in Canonicos Alicuius ecclesie creari seu ad unum dumtaxat collationem expectatiuam Gratiam sibi concedi petētibus def ad unū beneficiū cuiuscūq taxe.

Item idem dominus noster sanctissimus Voluit statuit et ordinauit q Magistris in Medicinia et in iure Canonico uel Ciuili licētiatis in partibus ad taxationem decime ad medietatem reductis si cuz cura Octuaginta et si sine cura Sexaginta Sed in aliis non reductis si cum cura Centū et Viginti Si ueō sine cura Octuaginta librarum Turonensium paruorum secundum taxationem decime.

Item idem dominus noster sanctissimus Voluit statuit et ordinauit q Baccalariis in Theologia non formatis Magistris in artibz ac in iure Canonico uel Ciuili Baccularis et in Medicina Licentiatis in partibus reductis Si cum cura Sexaginta · et sine cura Quadraginta Ac in non reductis Si cum cura Cētuz Et sine cura Septuaginta Librarum Turonensium paruorum Secundum taxationem decime et cetera.

Item idem dominus noster Sanctissimus Voluit statuit et ordinauit q secularibz nō graduatis in partibus reductis · Si cum cura

Quadraginta Et ſine Cura Triginta Ac in
aliis non reductis Si cum cura Sexaginta Et
ſi ſine cura Quadraginta librarum turon. en.
paruorum ſecundum taxationem decime.

Item uoluit et ordinauit ꝙ regularibus nō
graduatis in partibus reductis Sexaginta et
in non reductis Octuaginta librarum turon.
paruorum ſecundum taxationem decime.

Item idem dominus noſter Sanctiſſimus
uoluit ſtatuit et ordinauit ꝙ in Almania cū
Argenti necnon in Anglia Scotia et Iberma
cum ſterlingorum Marchis detur ſeculari-
non graduatis ſi cū cura Vigintiquinq; Et ſi
ſine cura Decem et octo Necnon regularibus
Triginta Marcharum ſecundum taxationē
decime.

Item uoluit et ordinauit ꝙ in Italia ſi cū
cura Sexaginta Et ſi ſine cura Quadrigita
florenoꝝ auri ſecūdum taxationē decime

Item in forma pauperum in partibus Gal
licanis reductis ſi cū cura Triginta et ſi ſine
cura uiginti quinq; in non reductis uero ſi cū
cura Quinquaginta et ſi ſine cura Triginta
In hiſpania autem et Arrogania ſi cum cura
Quadraginta Et ſi ſine cura Vigintiquinq;
libraꝝ turo. puoꝝ in Almania ſi cū cura. xx.
et ſi ſine cura. xv. marchaꝝ argēti. i Anglia
uero Scotia 2 Iberma ſi cū cura. xxx. 2 ſi ſine

cura·xx·marcharum ſterlignorum ſecundum
taxatiomem decime·

Itē q̄ priuilegiis ſtatutis ſeu cōſuetudini
nibus d̄ optād̄o uel aſſequendo maiores aut
alias prebēdas uel obtinendas per illos qui ca
nonici cathedraliū eccleſiarū aut in eis benefi
ciati non fuerint p̄ſtimoniis p̄ſtimonialibus
portionibus ſeu ſimplicibus beneficiis nō recī
piendis illegittimis et dūtaxat graduatis nul
latenus derogetur niſi ſeorſum ſufficiens ſig
natura deſuper habeatur·

Item q̄ magiſtri licentiati baccalarii föti
in theologia necnō doctores ſeu cū rigore exa
minis licētiati in iure cano·uel ci·religs etiam
ſub pari uel maiori data expectātibus in aſſe
cutiōne prochialiū eccl'·habentiū cōi q̄ ſcd̄m
famā publicā attendatur extimatione duo mi
lia cōmunicantium omnino preferantur·

Itē q̄ in p̄tibus ultramōtanis dignitates ꝫ
maiores uel principes nō ſint rōe quar̄ eas ob
tinētes p tpe capl'is p̄eſſe et ſingular̄ pſōr̄
ibidē exercere curā aiār̄ habuerint p alios q̄
mgrōs licētiatos ſeu baccl'·formatos in theo
logia aut doctores ſeu licētiatos in iure ca·uel
ci·aut medicina l' in arti q̄ po ſuor̄ in eis gra
dū ſuſceptōē p triēniū rexerit l' ſtuduerint
mgrōs aut apl'ice ſed offi·uigore ſeu p̄textu
lrār̄ ſup expec·gratiis acceptari non poſſit

Item doctores in iure Cānonico uel ciuili ac in theologia uel medicina et qui per aliquos annos rexerint ac legerint in artibus magrīs nec non in aliquo ex iure uel theologia huiusmodi cum rigore examinis licētiati ac bacalarii in ipsa theologia non examinentur.

Item hospitalia domus leprosorum aliaq; pia loca nec ñ laicis assignari solita 2 claustralia officia sub expectatis grīis mīme ꝯphendant.

Item nullus exp ctatiuā grām extra suam Nationem impetret nisi ideoma quod cōiter homines loquuntur ibidem intelligat et intelligibiliter loqui sciat Alioquin gratia huiusmodi sit nulla.

Item idem dominus noster Sanctissimus Voluit statuit et ordinauit ꝙ nullus uigore Gratie Expectatiue uel reualidationis eius litteris desuper non confectis aliquod beneficium acceptare ualeat Et alias acceptatio huiusmodi nullius sit roboris uel momenti.

Item uoluit statuit et ordinauit ꝙ nullus duabus gratiis expectatiuis seu specialibus reseruationibus Aut Expectatiua et Speciali reseruatione simul Etiam si Ambe uel altera earum motu proprio Seu alias quōlibet concesse fuerint nisi Vna illarum tempore date cōcessiōis alterius cōsūpta extiterit uti possit Sed si tales due gratie altera non consumpta

sibi cõcesse fuerint Et expeditis super utraq
illarum litteris Apostolicis in expeditione lit
terarum quas postremo expediri fecerit mẽ
tio de prima facta non fuerit Vel non elege
rit seu Mentem suam super hoc qua gratia
rum huiusmodi uti uoluerit in presidentia cã
cellarie Apostolice Etiam coram ipsius Can
cellarie Apostolice Notario non declaraverit
Effectu careat utriusq gratiarum earundẽ·

Item idem dominus noster Sanctissimus
uoluit statuit et ordinauit q nullus uigore
cuiuscunq gratie expectatiue per ipsum do
minum nostrum sanctissimum sibi de Cano
nicatu cum reseruatione Prebende ac digni
tatis personatus administrationis uel officii
Necnon Prestimoniorum Prestimonialium
portionum Et simplicium beneficiorum sub
Quacunq uerborum forma Concederide ali
quod seruitiorum beneficium acceptare uel
de illo sibi prouideri facere possit decernens
irritum·et cetera·

Item idem dominus noster sanctissimus
Voluit statuit et ordinaunt q nullus uigore
Cuiusuis Gratie Expectatiue quodcunque
beneficiũ ecclesiasticũ dispositioni Apostoli
ce generaliter reseruatũ uel ex generali aplica
reseruatiõe affectũ etiã si alias sub hmõi grã

prehendi uideret acceptare et de illo sibi pro uidre facere posset siue debeat decernēs irritū et inane quicqd secus cōtigerit attemptari.

Itē uoluit et ordinauit ꝙ qcunq; uigore grāz expectatiuaz acceptauerit qcūq; bñfi cia ecclesiastica secularia ꝛ regularia cū cura ꝛ sine cura etiā si canonicatus et prebende ac dig nitates psonatus uel officia seu administratō es fuerit teneāt et debeāt infra unius mēsis spatiū a tpe hmōi acceptatōis cōputandū de hmōi beneficiis p eos ut p̄fert acceptatis sibi p suos executores uel subexecutores facere curent alioqn lapso dicto mēse hmōi accepta tiones p eos facta et quecunq; inde sequuta quo ad numez et qualitatē beneficiorū que acceptatōes cōcernerēt uel cōcernere posset eoipso sint cassa et irrita nulliusq; roboris ꝛ momēti et ꝙ infra tres mensesa die pusiōis hmōi ex tūc imediate sequētes teneāt hmōi acceptatiōes in loco beneficii publicare alias grā et acceptatio ac prouisio hmōi sint nulle nec ñ atpe publicationū earūdem acceptatio nes prouisiones et publicationes huiusmodi ipsoz possessoribus beneficiorum sequi tur c Alioquin a die quo intrusi fuerint infra annū intimari facere uel supiure si in dcis bñficiis opetere putauerit iudicial'r expiri debeāt et teneant alioquin si postmodum ipis in dcis

bñficius ius cõpetisse constiterit grẽ quo ad
numerꝝ et qualitatẽ bñficiorꝝ hmõi nec nõ ac
ceptatões et pusiões pdcẽ nullius sint robo
ris uel momẽti pfẽtes tñ in ro·cn· publicatõ
es hmõi in audiẽtia cõtradcẽ ꝑ auditores ei
usd l'tpe uacatõnũ ꝛ quocies audiẽtia hmõi
nõ teneẽ i cãcellaria apl'ica coram imbi psidẽti
bus p illius nõriũ fieri facere possint cuiqdez
nõrio p tpe rogato ut ꝓt bollocũ duo boiẽdi
ni et instrumẽtũ desup cõficiat quatuor gros
si turo· soluẽ d qbz mẽito cõtẽteẽ nec alıqd
ultra sub pẽa pdictis emolumẽtorꝝ officii sui
nõriato camere apl'ice applicãdorꝝ p iii· mẽsz
quociẽs secus fecerit petere aut recipe pſũat
Ac decreuit idẽ dñs noster si dcõs acceptã
tes ibñdis pusiõibz ꝛ faciẽdis publicatiõibo
hmõi dficere uel negligẽtes esse cõtigerit qd
locorꝝ ordinari ad quos id alias ptinuerit de
dictis beneficiis post pfatos menses dispone
re possint ac si gratie pdicte et raz cũ decre
tis irritantibus nullatenus emanassent·

Itẽ ut plati et alie psone ecclesiastice ad
quos dignitatũ aliorũq bñficiorꝝ ecclesiasti
corꝝ collatio pusio pfẽtatio electio seu quis
alia dispositio ptinet ab eodẽ dnõ nrõ grias ꝛ
fauores reportasse dinoscãt ipse dñs platis
et psonis predictis de quibusuis dignitatibus
Personatibus Administrationibus Officiis

fo 6 vo

Canonicatibus et Prebendis· Necnō aliis be
neficiis ecclesiasticis cum cura et sine cura se
cularibus et regularibus ad eorū collationem
prouisionem presentationem electionem seu
quamuis aliam dispositionem ptinentibus q̄
infra quinquēniū a data diei Calen· Ianuarii
Pontificatus sui anno Primo computādum
in Martii Iunii Septembris et Decembris
mensibus uacare contigerit dūmō dispositiō
apostolice genetal'r reseruata seu ex generali
apostolice reseruatione affecta non fuerint
perinde ac si a sede apostolica uelcius legatis
expectatiue gratie aut super illis reseruatio
nes nō emanarēt libere disponendi concessit
facultatem Ac decreuit irritum et inane q̄·

Lecte et publicate fuerunt supradicte regu
le Ro· in cancellaria apostolica die iouis dec
manona mensis decembris Anno incarnacōis
dominice Millesimoquadringentesimoseptu
agesimoprimo Indictione quarta pōtificatō
prefati Sāctissimi in Christo patris et domini
nostri domini Sixti diuina' prouidentia pape
Quarti Anno Primo· G· de Puteo·

Hain 0

Ms 2073

Quintus modus vacandi ben
ficium est Aliquis possidens
beneficium curatum et postea quis
ipsum assequitur aliud beneficium
curatum quocunque apostica vel alia de
cumque auctoritate ordinaria vel iuris
patronatus privet beneficium curatum quod
ante obtinuit vacat tunc obtenta dispe
satione aplica et ex pactantes vigore
gratie expectative talis beneficium non put
acceptare sed est sedi aplice spoliatus
resignatus

Sextus modus habendi beneficium cum cura vel sine cura est
quando aliquis impetrat beneficium curatum et postea impetrat
aliud beneficium curatum quocunque apostica vel alia de
cumque auctoritate ordinaria vel iuris patronatus privet
beneficium curatum quod ante obtinuit vacat tunc obtenta dispe
satione aplica et ex pectantes vigore gratie expectative talis
beneficium non put acceptare sed est sedi aplice spoliatus
resignatus

Septimus modus habendi beneficium cum cura vel sine cura est
quando aliquis impetrat beneficium curatum et postea impetrat
beneficium curatum quocunque apostica vel alia de
cumque auctoritate ordinaria vel iuris patronatus privet
beneficium curatum quod ante obtinuit vacat tunc obtenta dispe
satione aplica et ex pectantes vigore gratie expectative talis
beneficium non put acceptare sed est sedi aplice spoliatus
resignatus

Octauus modus habendi beneficium cum cura vel sine cura est
quando aliquis impetrat beneficium curatum et postea impetrat
beneficium curatum quocunque apostica vel alia de
cumque auctoritate ordinaria vel iuris patronatus privet
beneficium curatum quod ante obtinuit vacat tunc obtenta dispe
satione aplica et ex pectantes vigore gratie expectative talis
beneficium non put acceptare sed est sedi aplice spoliatus
resignatus

Nonus modus habendi beneficium cum cura vel sine cura est
quando aliquis impetrat beneficium curatum et postea impetrat
beneficium curatum quocunque apostica vel alia de
cumque auctoritate ordinaria vel iuris patronatus privet
beneficium curatum quod ante obtinuit vacat tunc obtenta dispe
satione aplica et ex pectantes vigore gratie expectative talis
beneficium non put acceptare sed est sedi aplice spoliatus
resignatus

Decimus modus habendi beneficium cum cura vel sine cura est
quando aliquis impetrat beneficium curatum et postea impetrat
beneficium curatum quocunque apostica vel alia de
cumque auctoritate ordinaria vel iuris patronatus privet
beneficium curatum quod ante obtinuit vacat tunc obtenta dispe
satione aplica et ex pectantes vigore gratie expectative talis
beneficium non put acceptare sed est sedi aplice spoliatus
resignatus

Undecimus modus habendi beneficium cum cura vel sine cura est
quando aliquis impetrat beneficium curatum et postea impetrat
beneficium curatum quocunque apostica vel alia de
cumque auctoritate ordinaria vel iuris patronatus privet
beneficium curatum quod ante obtinuit vacat tunc obtenta dispe
satione aplica et ex pectantes vigore gratie expectative talis
beneficium non put acceptare sed est sedi aplice spoliatus
resignatus

Duodecimus modus habendi beneficium cum cura vel sine cura est
quando aliquis impetrat beneficium curatum et postea impetrat
beneficium curatum quocunque apostica vel alia de
cumque auctoritate ordinaria vel iuris patronatus privet
beneficium curatum quod ante obtinuit vacat tunc obtenta dispe
satione aplica et ex pectantes vigore gratie expectative talis
beneficium non put acceptare sed est sedi aplice spoliatus
resignatus

Nota quod potest primus impetrare p̄ spe
ranc̄ vacare et ꝯ̄ nto aliud beneficiū
assequitur cum alia valle habebit
etiam si interim resignaret et hac
occasione et multum alterius etiam
qualitercunq; vacaret nisi per mortem

Item si aliquis habet beneficium ppter
quod se teneatur promoveri faciat ad sa
dos ordines infra anni et si non
faciat se promoveri post habitam pa
cificam possessionem vacat p̄ non pmo
vendo. sed tamen aliquid pt sibi cum
dispensare ad septennium causa studii
et non alias si tamen ydonea infra an
num sit ordinatus vel subdiaconus
papa aut potest dispensare ad plu
rium ex quacunq; causa.

Item qui duo habet incompatibilia duo vel tria
simul uno beneficia vel pluribus et non
sit dispensatum beneficia vacant

Item per apparentem incorporatus
et cum religiosi habent collationem
ad certa beneficia que clericis secula
ribus sunt conferenda et vicissim alia
bus conferunt et si essent incorporata
ista etiam vacant.

Item per hanc reuocationem resignationis vt
supra resignat aliquod beneficium red
dentale et restibus rite in manus ha
bentis potestatem non consensit patroni
nec quicquam tale beneficium datur.

Item vacant beneficia per contractum
matrimonium per verba de presenti

Item siquis habet beneficium ecclesiasticum
et ingrediatur monasterium vel conduc
tor eorum beneficia sua vacant per in
gressum monasterij vel contractum
matrimonij.

Item nullus illegitimus potest obtinere
dignitatem personatus vel officium in
cathedrali ecclia vel alia metropoli
tana siquis habet talia vacant et sunt
sedi apostolice reservata.

Item vacant per irregularitatem et siqs
in ea manet voluntas in deteriorem
vel in aliquam personam ecclesiasticam

Item omnia illa beneficia vacant que eccle
brant in loco interdicto vel extra quotato

Item siquis habet beneficium sine cura
vel cum cura et postea promouetur in
epm vel in abbatem beneficia vacant
Si in epm per munus consecrationis

Si aut̃ abbatem p̃z mag̃ bñdictoꝝ
Item Rex̃ habet b̃neficiū cum cura
vel sine cura et postea p̃mouetur in
ep̃iscopatum et mouitur in curia
romana vel infra duas dietas legat
let p̃z curia sua beneficia sunt sed
apl̃ice reseruata

Item Rex̃ habet b̃neficiū cum cura
vel sine cura aliqua dignitate et no
est xxiij^or annoꝝ suum b̃neficiū
cum vacat ꝛc

Item per p̃motionem et Rex̃ p̃o
mouetur ad sacroꝝ ordines sententia
excom̃unicationis maioris ligatus ipso
facto b̃neficia que possidet vacant ꝛc

Item per non p̃motionem vel non
residentiam vt cum b̃neficiū ex offi
cio vel fundatione requirit residentia
aut moram p̃sonalem non habita
dispensatione illius non residentes
q̃m talia b̃neficia vacant et ille
casus sequente contingit in b̃neficijs
que sunt irrepatronatus et contingit
q̃n b̃neficiū ex officio vel fundatione
requirit p̃sentiam vel quid quis poss

prouide mſra anud ꝯ collatores alſ
anſeruit qui non impetrat diſpen
ſationem pape qui ſt frequent diſ
penſat Cum venerit ad annos diſcre
tionis quam ntr ſuer poteſt promouere
atuꝝ et perſonalit in beneficio reſidere
ꝙſ non ſecum fuerit aut ſtrexit bene
ficium vacat

Item beneficia vacant per ꝑmutatoz
ſimoniaca pactiones vel pactu mtcum
inierit

Item per nichotomiam

et minoz xv annoꝝ ſine diſpenſa
tione ꝓut beneficium vacat i ꝺ̄ diſtricto

Item beneficia vacant ſi quis in mſra
tate conſtitutus reſignauit aliquod
beneficium vbicunq; in curiona aut
vel extra Si ment mſra xxti duet tm
beneficia reſignata ſunt ſdi aplice
reſeruata

Item per irregularitatem homicidij
vel non animaꝝ mandata aplica ſine
in excommunicatione celebrando

Item qui ſtetit per annum in excommunicatione
vel de crimine et quali ꝑſona beneficia vacant
Similiter cum qui celebrat coza excommunicato

vel stentex in loco interdicto ¶

Item vacant beneficia cum cura eccl
dignitates et personatus eccl sine aliq
pex constitutionem executabilis romane
ancie in hac modo videlicet Si quis
habet vnu beneficiu curatu aut
dignitatem vel personatum et recip
primu cum secundo pex mensem sine
dispensacione tunc vacat vtrumq et p
dit tam primu quam secundum et effici
inabilis ad illa et quacunq; extra
nea simonia vel dissimonia obtineda
tam simplicia et alia sine cura qui
dignitates personatus non sunt pex
cum primo habita non perdit

Item quod vacat beneficia pex renun
tionem vnionem et ordinationem

Item quod pex renunciationem mendacu
factarum auctoritate apl'ica vel ordinaria

Item si quis acceptat aliqd beneficiu cum
gra sua expectativa eccl non publicet
seu publicari faciat instrumentum
acceptacionis et possessionis cum aliis hui
tunc tale beneficium vacat

Nota post aranonem cuenta lie dié
m tantum qd ſ alſ litiganti mort
m ancia vel extra lite mdeſa tmr
vnus ſplis ꝑt illud benefand acceptare
ſd ſolus ſpa de illo habet diſponere
& aucat ergo ille litigans & ſanat
ſe tmr illius deſuncti ſuccogare ne alt
vnd puenat & idem eſt ſi litigantes
ſimul concordant lite mdenſe & alter
ꝓponi mortuo & tmr non reuocat
illud benefand vnum ꝛenſetur ſpc
eſſe reſeruandum reſeruatd & non
cadit ſub gratia expectatiua ex hoc
eſt verum ſi lis pendet m curia ꝛña
ſcas tamen alibi enam ſi aliquis re
uocat benefand m curia tmr end
enſetur m diſpenſatione pape ꝛc
Item ſi aliquis impetrat aliquid ben
fand reabiter deuolutd vel reſerua
tum vel alias debitu modo vacans
& poſtea impetrat aliud benefand
& non aucat proſequi primd tmr
illud benefand ſtat ni ſola diſpoſitione
pape nec reuocatiue poteſtas prouidet

ad ordinariū collatorem nisi vacatio
sta non sit realiter probata scilicet
q impetrans sit effectualiter adepto
possessionem illius tant prenend ac
uextitum ad suū principem prelatum
Item gradatim expectatiua in cōi sō
pauperum habentū ante purificā
onem gradū siue ordinarij confert
beneficiū sēm aliquos Alij tamen
dicunt q non sic dicū caldus qui te
net q ante purificationē gradū ma
nū ordinarij sunt clause et ligati
dumō missa mensem post vacatū
beneficij purificet et attempter et ita
fiunt et alē obseruetur scdm ed gradū
Item ordinarius non pt conferre bene
ficium ante mensem aut missa/ p9
vacationē et hoc ppter decretū tpe/ ß
si fuerit acceptatū missa mensem re
tend non pt quia sua collatio non
valet potest tamen p9 nūcū conferre

Item habeo gram̃ m tri ferma ꝑpetu
ese ante vacatiõe tenet ordinario hab
ſiat m̃ſmodi alias non pt acceptare
ſed habens gram̃ m ſpecialis no tenet
niſi ꝑpt̃ contẽtu et maiore diligẽcia

Modus acceptandi

Dñs mipetrans habeat nomiã
beneficiorũ m ſcriptis ſub ſua collatõe
et tempore quo valuerit acceptare acte
dat ad Notariũ cedulam m qua ſunt
nomiã beneficiorũ et preſentando dicat
Dñe Notarie ego accepto ꝯdicõs collõis
aſtram beneficiũ m vim gre mee
expectatiue et hcazum aplicatũ dñi
confeſſatam et profeſſum vigore dñi
ſubmotoz michi debitũ vacant ꝑ
mortem alicuiz quoz nomiã m ꝑſta
cedula continet et ꝯdicõs altis collatõ
ſup proteſtatione ꝓhita et conſueta
videlicet ſi et mẽtitus aliqd illoz̃
michi de iure debetur Alioquid gra
mea ſalua maneat et illeſa ad quoduis
aliud beneficiũ michi de iure debitum

acceptandum et requisitor tanq̃ sub
executorem in una clausula et item
mich. p principalem executorem
deputatus/ qdm micht de beneficio nro
p̃missis acceptato sub protestatione pre
missa pudeat/ et promissione facta/ re
quirens ipm vt supra acceptarem et
promissis sic factis cum opus fuerit
conficiat vnu vel plia publicu seu
publica mstem vel mstrumenta &c

De modo agendi cum hijs ad
acceptandu bñficia in ptibus
per gram expectativam

Primo habitis hijs aplis bullat
executores suos iudices et nuncios no
mina fuerint sue in ptibus adcantus
cum hijs bullat et cum mstoria &c
quicunq; et huiusmodi petant vt procedat
ad expeditionem ejd secundu manda
tum et tenore hoz aplicaz sup
dicta ejdem conficiendo qui executores
sue iudices et procedere voluerint assig
nant impetrantib; illis ad comparendu
et testes ydoneos producendu de vita
laudabili et conuersatione honesta et

plenariam fidem exentoribus et udia
bus faciendum et prebandum In quo
tenemo impetrans coram illis exento
ribus fuc udiabus oportuerat et ipso
ydoneos produxat et habuerat / una cum
tabellionem vt scripturas hoc et pro
cessus quid legat / et pronuncet in habi
tatione eorum / quibus partibus fuet no
tificatio et insinuatio dicto hoc
opportunum et processum / quatenus opus
fuerit potest / quis in hunc modum q
sequitur Impetrans accedat ad rol
latorem vel collatores et collatores
ad ecclam Capitul eorundem cum notario
et testibus eisdem ydoneis pdictas
hoc applicat insinuando simul et semel
legat publice de verbo ad verbum et
eis copiam tradat et requirat supra hijs
Notarium vt pbi faciat instrumentu
requisitus Si vo collatores vel collatores
indignati voluerint audire notificatoz
et insinuationem dictarum hoc
applicat / excusationes subsequentes vel
eorum quia comode non potuit ipd vt q
habuerit in rescriptis vbi ipse metus coepit

impetrians et Notarius scribere negligat
actedū tunc mſmgario hoc ad aphoc
fiat in ecclesia ppus beneficij et offera
topia auscultata in sumo altaj et sup
fiat/ quia quilibet prelatus teneat
hoc in sua cathedrali priorem seu officiale
seu vicarium de jure et recipit rehsal
sup hoc notarium Cum impetrat
prepetat missa vnq mens spatium
q ꝑbi rōmpent mis seu beneficium stat
post acceptationem notificationem
et mſmationem hoc eum aphoc
et processum collatoribus et collati
cibus facta cum protestatione ꝓhita
et conservata habeat scrm notarium
cum testibus et acceptatij missa sup
tam quam legat rogans notariu et
testiōit de verbo ad verbum in hmoi
modum qui sequitur

Item roga Notariu et testibus ab hiis
astantibus et putibus dnō et ꝓpono
et qđ a decem vel duodecim diebus
ad mei notria puenit/ qđ ecia N.
Spectans ad collatione Reuendi pris
nec non religiosorum virorum &c coit

vel dimissim vacauerit et vacat ad pnt
per mortem seu liberam resignatoz
so' vpus ecclie rectoris dum vixit qz
tamqz michi et mille alteri de vice de
bitam cum omibus et singulis iuris
et pmentis suis accepto in hac stapl
in nomie dm amen / Accepto
et volo michi prouideri de cadi ecclia
quito meq potezo vigoze et auctoritat
dicte gracie et aplice dudum p sont
tissimu in xpo pem re michi facte
super pmissone michi faciendu de
aliqua beneficio ecclastico cum cura
ecc sue ruri qd vacat ad pnt vel ad
vacauerit in ctd dyoc prout in lris
aplic plenius continetur protestator
nichilomig si ductu beneficiu de iure
michi non debitum debetur sabinus
integrum et illesum maneat michi
ius meum ad aliud beneficiu michi
et nulli alii de iure debitum ad acqp
tandu vigoze gre supdte Innorat
sup hoc testmoniu' ei' constantium
requirens Notariu putem vt michi
sup confiat instrumentum notiu
et opportunu

De prouisione facienda et facienda
ua acceptatione facta impetrantis
vadatarum notario et testibus ad
ctatores subdelegatos si opus poterit
hic priam essa acceptatione huius
p ipm factum et in publicam formam
redactam ostendat et publicum instrm
notificet et insinuat et requisitus ob
debita cum instantia et humili supplic
et beneplaud huius sit vt premittat datam
ac p ipm acceptatu sibi cum emolu
mentis et ptinentijs sub conferat et
assignent et prouideant ipmq; mues
rent et in corporalem possessionem ipius
beneficij inducant et de fructibus red
ditibus proventibus iuribus obuentio
nibus vniuersis integre respondere faciat
Quibus sic peractis cum collatore vel
collatrice si in premissis aliquo modo
apponat et p ipm impetrantem in
pacificam vel fructuu prepmoneu
vel in aliquo inturbare impedire ex
tunc executores ipsam cum bis et man
datis faciat moneri collatores et quos
cumq; alios vt infra tercium tempus

ab huiusi impedimento seu turbatione
desistant et ntantur qd compareant
et causam racionabilem assignant
ad hoc quod cessationis et mtz
dicti mandant et mandant et mandasse di
uersorum in eccliis Cathedralibus col
legiatis et singulis aliis publicis singulis
diebus et festiuis Si vero collator vel
aliquis aliud alius appellauerit cont
passus et mandata sine mentione
impetrans protestatur qd dicta appellacio
causam in curia romana velit habere
tractandu diffinendu et sine debito
terminandu Si vero collator pterea di
ceret se dicto impetranti conferre bene
ficium acceptando impetrans non consen
tiat quia alii posset acceptare sed petat
vt eum admittat et sibi fauorabiliter
existat et qd exemplificet se consentire
quum si impetrans consensit in collacio
nem collatoris statim extinguat sua gra

Item caueat impetrans ne decipiat
per collatorem mediante prouisione
alicui vel obligacione sed quicquid ei
illis plantauit faciat sibi fieri sufficiat
tem tantumde quia non indigent ni

xpi tenet promissionem et obligacoem stas
instrm acceptam et prouisor
In Nomine dñi amen Per mei notarij
publici testiũ infrascriptorum pnte
sonaliter constituti N. et. pñs et ro
nomine discreti viri N. de tanto
prouisoris mandato constat euidenter
habens et tenens in suis manibus
quendam pressum breue apostolicum
xpi de p.o pstitum dñm mend ppam no
dcm sigillo rotato consign cum quodam
processu cujusdam altaris et vicarie
p dictum b. testatrix erecta cuius
2.o et in primis defuncti bñmi et mme
diati rectoris et possessoris cuius In
dei nomine acceptauit cum protestacoe
si et inquantum dictum altare cujus hmõi
breuis aplicatus aut quomodolibet alio
modo pdicto dño N. pximo debeat
Jm aut ejdem hmõi tenore sua gra ad
aliud quodlibet beneficium ecclesiasticum
cum alio vel sine alio vel eid. N. primopsb
sub eadem sua gra cadente acceptandum
maneat ipsi salua et illesa reqnirens
me Notarium infrascriptum tanqm sub
centorem hmõi sue gre cujus tenore illius

genexahe Cetero/ m eisd processibus
contentis dte my eidem h tangit pñs
pfatis primepahe auctte applicad mid
m har pte cõmissar de pdicto altari mo
pmissis vacante et p rpm h. vt print
tis acceptato prouidend dpniq nomie
quo supra ni realem corporalem et ac
tualem possessionem huius et ptmenciq
altaris inducend aliaq facend prout
ni dictus heid applic et processib desup
requisit pleng continet Et ego Jo
Notarius publicus mihi coscriptus voled
mandate huiusmodi applic et tenoris huiusmodi
mihi obedire Nam dicto altari sic
vt premittit vacan et per dictum h. pacis
nomie quo supõ acceptato supradicta
m har parte michi concessa p huiusmodi
mei inductionem qd tunc in manibus
meis habui quod dm h capitis mpo
sui Eumq in corporalem realem et
actualem possessionem hmoi dicti et
ptmenciis dicti altaris qlibet in me
fuit induxi humiliter protestacione so
lita et consueta premissis sibi semper
salvis Super quibus omnibus et sin
gulis idem h. me Notarium publicum

nscaptum requisint quatenꝰ ꝓ
sup ꝓmiss tot quot sufficiend nstrd
seu nstrumenta confirmd publicum
seu publica acta sint het in domo
ta ꝑpe rel ꝓtribus ibidem N. N. &

Forma nsmationis
in loco beneficij

In nomine dñi amen / Clericus con
stitutus / habens et tenet in sub ma
nibus / quasd bulas apostat bnam vid
het graciosam tum cordula canapis
more / filo serico / alia vo executoꝝ am
tum cordula canapis more ꝓut nec
bullatas sanas integras non burlatas
non cancellatas nec in aliq̃ sui parte
suspectas sed oñ ꝓsus vero et suspi
cione carentes / de et sup gra expectata
sibi p dnm nrm ꝑpam gratiosam
de beneficio cathedrali tunc vel sub
aliq̃ nomine vel vocabulo ad beneda
lud vicecum et collatione prebende
pronsionem seu quadus alia dispos
cionem cuiꝰ vel duxerim ꝓmittend vigore
dcarum bullarum apostarum et pro
cessuum desup confectarum a reverendo
in xpo ꝑre et dno N electione exequtore

primogenit ad mfca scripta a fel: ap̃lica
special dep̃tato subiunctaq̃ signo
& subscripcione discreti viri publici Nocy
aucte imperiali subscripti prout
sup̃a facie apparebat Nec non quedam
acceptacoy & promissiõ publicũ instrũ
p me h. nõrũ mfca scriptũ subscriptũ
& signatum Quarum lecta ap̃hatq̃
& pressis lectis ac mstrũ acceptacoñ
& promissiõis in medio prodiuxit &
exhibuit & protestat ad sũ dictorũ
dñorum ꝓpositi decani Capituli scolas
tici & aliorum quorũ interest privilegia
habẽ possit vtil & cozũ nubibet vellet
prout in huĩ ap̃lica seriatim tenoz
cozundem mfmiorũ & alia facta que
in pdict huĩ continent/ qua protesta
cione facta idem treasch lecta pressit
& instrũm p̃ductũ mfca dnorum
plenia/ ante sũmũ altar dicte
ecclie alta & intelligibili voce legi
& publicauit & mfmauit ac copi
as ausultatas omn̄ sr pdictorũ ibid
ad altare posuit & dimisit Super
quibus me Notariũ publicum requi
/ fuit

Modus deuolvendi causas ad tunc per appellationem

Nota quando appellacio interponit in ptibus vbi iudico vel extra vbi pes sentia partis appellantis vel principis promotoris legitimi tunc causa ipsa est deinde deuoluta ad eundem dominum sup hoc per appellacionem instrumentum confectum et constat de mandato pro auditorio. Sed si appellans primam ptem appellat coram dicto non potest extra appellacionem interpositam seu eciam interponendam et tunc eandem deuolvet appellans sicut hunc modum seruat faciat appellacionem in scripto in bona forma et addat ad publicum notarium in presencia testium et legat appellacionem huiusmodi de verbo ad verbum et facta appellacione instrumento instanter et instantissime applorando ad dictum dominum significet se qui sibi cos dare velit petendo de instrumento partis appellate sue eius. Si quod petita habere potuit si aut petita eius habere non potuit si tunc causa est huiusmodi fiat instrumento in valuis extis

in qua fuerit benefitum huius sit quo
agitur nisi ea missa ad solemnia vel
qd dicat hor in loco usitato / simul
ad domu pt appellat si ad ea tutus
patet accessus Si aut non tutus est
assign copiam illius appellationis
ad valuas eccie Cathedralis et ea
ad domu pris appellat et aliqs debet
ad hoc diligenta qd possit habere eam
appellationem et exhortatione utilia
legittime in partibus fiendam Et si
pr appellata petit copiam in forma pub
lica Notarius tenet eam sibi dare
Salvo stilo qd si causa ei pr appel
lata ad suam accedat epm et petat ea
ad hor compelli et hor epus vel eius
officialis tenet facere / et isto modo ea
ad aciem deducitur

Quid requirat ad appellatoz

Nota ad appellationem requirunt plura
Primo qd appellans nisi ea dicem dict
Secunde qd dat appellationem in scripto
huic contra quem appellat Tertio qd
petat apli et judex remitat sibi dare
ex officio et si non petunt non habet
Quarto qd exprimat causam gravamin

quarce appellat ꝛ debet expremi gmoda
Quarto quid debet fieri assignari inde
tercium ꝙ ad ꝓsequendu appellacoñ
et tercius ad recipiendum aplos dicte
ꝑ appellat ad superiores ꝙ Nota
ꝙ appld sunt ille in quibus agnoscit
appellatum fuisse et iudices sue
ꝑsone ipm appellantem grauare et
probant om debent ipd appellacoñ
consentire aut ipam refutare Et
dicut' vno mo reuendales sue reu
rendales et tod alio o tunc ducatur
consecy appellacoñ et grauamid,
Alio modo ducant refutatoꝝ et tñ
appellacio per iudicem refutatur

Instrum appellacoñis

In Nomie dñi amen Per hoc pñs
publicu testudz ꝙ pcia ꝑsonaliter
constituti ꝙ tenent habent in suis
manibus quandam papiri cedulam
animo et intencione iurandi et appel
landi et aplos petendi et alia faciendi
prout in eadem appellacoñ plenius co
tinetur et eandem de vbo ad vbum legut
et publicauit et interposuit Anno dñi

de verbo ad verbum scripsit et est hec
Cozam hoybut et mendose et vnde
se quia lecta omibus melioribus mod
via Jure et causa et forma que melius
melius potuit et debuit procurat et
appellauit aplosis petit et protestatus
fuit et alia fecit prout in eadem pa
pro redula lacius continentur

In Dei nomine amen Per hoc presens Notarij
publici cōstitutus/ se habens et teneat
in suis manibus quodd publicum instrū
mentum procurationis et appellationis et aplosis
petitionis in se continens manu dilecti
mei N. notarij publici infrascripti pub
licati et signati cuius quidem
appellationis se et ipse petens Notarius
publicus infrascriptus ad cautelam
et petitionem eiusdem N ante dictis
audam Nicolay parte adverse instantis
et notificari sibi et de verbo ad verbum
legi ipmq; instrum publicum p dictum
ad manus suas tradidi et assignari in
cudendo sigillo decreuerunt Acta
sunt hec in dicto loco/ hora

Appellatio cum protestu

In Nomine dñi amen constituto coram me habens et tenens in suis manibus quidam papireū cedulam infrascriptā applōnē in se continentem quod ad ipsā appellandū prouocandū interponendū et applōnē prosequendū de verbo ad verbum legit publicauit et protestatus fuit et alia fecit prout in ipsa cedula plenius continetur Cuius tenor sequitur per omnia Cum p appellationē remedium Hinc est q animo et intentione appellandi prouocandi propono quod habui et habeo intendo et proximum et prehendere sedm constitutionem ipsius ecclie quod optinuerim et canonice assecutus fuerim tamen per multa tempora habuerim et possederim pacifice et quiete tamen quod assertus fuerit occasione cuiusdam gravaminis preteriti, quod a sanctissimo in xpo pre nr̄o Jacobo [illegible] fuerit facta suspensionis et absolutionis tacita vel expressa fulminata impetrata aut no nullorum pretensorum processuum pendentium

A reuendissimo in xpo pre et dno dno
N. epo tutore premapaly hor assentux
et discretis viris subepentoribus
inde sentorid et fulmadatarijs m ejd
pretensa excautoria mdat me in dicta
prebenda et eius possessione molestari
et ptubare presumpsit et sit molestauit
et ptubabit ac de facto molestat et
pturbat Venerabilesq; vros et dnos
decond et prefate curie subexecutoria
uantibus et pmis expoinit et supplen
siones et mtedictj pmissa ptes
fulmat requisiuit et mouit et ad
possessionem huius prebey per me
vt pmittit canonice assecut que ns
de iure ner de facto dignoscit haberi
admitti recalit et cum effectu in no
modiat mea iudicial pudicium dapsu
et grauam vnde seruens me ad

Ad hec apellacionis

In N Nomine dni amen Ja mey Notarij
publici infrascripti pncia personaliter
constitutus N habens et tenens in suis
manibus quoddam appellacionis instrum
per me Notarium publicum infrascriptum
publicatum ad eiam mdi et mee pnia

legit et interposuit ac w eo non nullis ejus
rationibus sibi per videndum ne dicto procu
et dmno ordinatorem principalem a
quibusdam pretensis ad instantiam
eiusdem A et secundum appellandi
et ne medium produxit ipsius pretensi
scandalibus dicti dmni Petrandi et rapto
traditi et actributi et ad appellum
adhesend et adhesz velleni ipsius pe
ent et requisivit Cui quid dnus N
Petrany et Capitul eiusd et nominatim
singulis Canonicis pro medio ipse
ipsis Capitul deliberat et interlocuti
recepta est et prestita a dno N. appel
lanti et adhesionem petenti cautionem
fidejussorie de indemptitate secundum
eidem dno N. et sue appellationis capi
tualiter et consuetum ac eius dumsmo
duxerant si velle adhesz effectualit
et principaliter et cum omnibus alijs
meritis adhesentibus Cuius quibus ad
buit et singulis me notario publico infra
scripto forma requisitionis predicte
Et Nomine dni amen Ego A Nota
rius predictus predictis publicum
instrumentum manu mea propria

conscriptum ad postas seu valuas
cathedralium ecclesiarum instrumento sub
scripto nominatorum ad requisitionem
discreti viri N assessoris ibidem publicum
et extensum demissis rogatus et sup
hinc assessorem confirmand publicand stand

Instrend assessorem Curiae
ad valuas cathedr &c

IN Nomine dñi amen Cum nuncij
procur habent et teneant in sub ma
nibus quasdam citationes hinc adp ve
nerabilem virum &c emanatas sanas
et integras cum duobus sigillis oblong
in rubea cubra albe impressa cuius
facies apparebit sigillata non abra
sucis hinc cancellatas sed prosus
sund bino et suspicione carente qui
principiu et finis mentis desiderij
animo et intentione mutuandi in
certis ad omnibus melioribus modo
via jure causa et forma quibus me
lius potuit et debuit mihi missa ad
plenaria dum ibid populi multitudo
major ad divina officia audienda
affluet et publice affigit Juxta ipsius
citationis continentia et tenore et
quidem

sic stare permisit eamq; plegij potuerunt
prout et legerunt multi pbri et plures
alij clici et laici Tandem ibidem ij; pmissi
affatus Tatarchi laicali sub dui affirmab
Deponendo amonuit petens sup hmodi
affirmone et amonone a me Nrio
publico instrumentum publicum fieri ni
strmaetum &c Et Jo N. clicus dei
dioc laicalim pdictarum instmarum
affirmoq; amonitq; &c

Instam affirmonis ad
valuas ecclie

In Nomine dni amen In mei pdicta
constitutus habens et tenens in sui
manibus animo instmandi pdictas
publicas instas per me Notarium infra
scriptum publicatas et signatum valuis
maioris ecclie infra missarum solemnia
dum ppli multitudo ad dina officia au
diendum congregata affluxerat publice
affixit Ibidem ij; affirmam stare permisit
pd petas instas legi potuerit prout
multi pbri legerunt et quod pluries alij
laici Tumq; appellationis instij
principij et finis infrascripti

cum pfatis mstrem satis diu et debite
st misurarum et publicatu extitit
pfatus dns h hmoi mstrem diperem
dupit et amonuit cum pstaturum
pd libent N curpacoy pdc et cuiz
mtmasse et mstmasse sd non audiebi
pt eius potestid eo pd ad eid mtus
non patuit accessus pretextu appella
cionis tenore est tales In Nomi dny amen
Instrum spoliacionis
In Nomine dni amen In mei pubci
constituti hond hs vic id cum plid
bus alys fidedis manu assignatabi et
cum potencia dcm pioch hs pfatis
mtcauit et honorabilem vnam ñ
zetozem pfate cathe tabi duadendo
de dicta dote bi et potencia violenta
expulit et exire compulit et roxgutar
eundem dnum pdm pioch hs pfatis
spoliauit ac se de eadem intromisit
eamq; occupauit et detinuit ac pmis
sa sacie pmuadut Vbrum idem et rom
plioch pdh roit predtam dcm mau
dcmata bi et dolenter transxerunt
et pdm ñ zetozem cathe pioch hs pre
fate teme et rudeliter et prave inadeb

de dicta dote simulabat vi et potencia
violenta expulerunt et exinde repulerit
ac rogerunt et eid dicta p[ar]te ea
sa spoliauerunt

forma appellacionis contra
Procuratorem

In Dei nomine amen Anno a
natiuitate eiusdem Millesimoqua
dringentesimoquadragesimoprimo
Indictione Quarta mensis Julij octa
uo die Pontificatus sanctissimi in xpo pris et dni nri
Dni diuina prouidencia pape Secundi anno
Quarto In mei Notarij publici testiu
subscripti presencia nobilis vir
nalis ad hoc vocatorum et rogatorum
pntia personaliter constitutus Discre
tus dnus N procurator et procuratorio
nomine discreti viri dni N. pbri de N
dioc. Habens et tenens in sua man
bus quandam cedulam papiream in
modum appellacionis conceptam quo
intexpessit in qua appellauit et pro
nocauit aplossh d sibi dari petit eamq
de verbo ad verbum legit ac alia sint
prout et quemadmodum in dicta cedula

plenq̃ contmebatur Cumq̃ quidã dubitē
tenorem de verbo ad verbum legit se2
et est talis Cum appellacoꝝ remedium
a jure sibi salubrit̃ indultum vt omis
oppressus indebitis eius auxilio sibi
leo relevare ea ꝓpr̃ pax et promulgatio
nomis dñi nri yhū dñi N pbr̃ ad animo
et intentionē appellandi ad sanctam
sedem apl̃icam pouorandi apl̃os ꝓpr̃
endi Coram vobis venerabili viro
dño N. vicario in spualibus et offi
ali in terra tergie ad diat et ꝓponit
in hūs scripti Cū non dum decem
dubꝰ elapsis in causa que coram
nobis ventilata est et vertebatur int
quendam N affectum pbrm / et dñm N
supradictum ocasione murmurum hinc
hinc exortum coram nobis ad hoc
contra dispositionem iuris sententiam
diffinitiam contra dictum dñm N
talistus tñ qualitate hinc apparebit
hoc ꝓpr̃ed et iuste a quib sententia
diffinitiua et omnibus in ea contentis ad
sanctissimū in xpo pr̃em et dñm nr̃m
dñm Eugenium divina providencia pp̃m
quartum modernum / procur dicti dñi

N rē in hoc scriptus pronotat et appellat
appłosq; petit a nobie dño Judice pmo
secundo tercio instanter instantius et
instantissime cum debita humili instan
cia scisq; dari et exhiberi subscriptum dñm
dñm N rē tuitionē protectionē sedis apłice
supradicte et protestatur de nō innouandis
et prosequendis omnibus beneficijs Juris
in omnibus semper salvis et recta et
interposita est appellatio in Curia ho
norabilis vrī dñi N rē vicarij in spiri
libus et offic[illegible] herē regie rē anno
Indictione die mense hora et loco pos
quibus supra testibus ibidē discret
viris dñis N et N rē Et ego Rolandus
Rolandi clericus Constantien dyoc publicus
sacra imperiali auctē Notarius qz
huiusq; appłōis interpositionis loquij et apłoz
petitorum omnibusq; dicto dñm rē
instrumenti appellationis
Me Johanne dicti amicis in mei Notarij
publici nomine subscripti testibusq; insta
scriptorum ad hoc vocatorum ac ex
gatorum fidelia ppenabili constitutus
discretus vir dñs N rē pbr rē N dioc
protunc officialis vrī N pbr rē rē testes

appellacionem m sine manibus temut
ac habuit eam honorabili hmo dno
N breuio et officiali tunc pate eo
sedem pro tribunali produxit cupm
simauit notificauit et publicauit
apostolos cum debita iuris instancia sibi
dari petit Quibus honorabilis
hic dns N. breuius et officialis ante
dictus ad petitorem procuratoz dmi
N ob reuerenciam sedis apostolice hmi appel
delulit et acta et attitat pte appellantis
pro apostolis reuendalibus dedit et annexis
Sup quibus omnibus et singulis dictus
procurator dm N. antedictus mi Notarium
publicum infra scriptum requisiuit
petens sibi unum vel plura confin instrum
publicum seu instrua publica Acta
sunt hec in aula pdicti honorabilis
viri dni N. Anno ix indictione
x quibus supra pntibus discretis
Instrum excommunicationis latum
in partibus Flandrie

In dei nomine amen Ego Nicolaus
tercy publicus subscripti personaliter
constitutus procure et pticule nomine

discreti viri ppetui briary habent et
tenent in suis manibus quasdam
hast titatorum venerabilis viri et
decretorum doctoris et ipius sacre
pallacij causarum aplici et essepntis
antiq̃ inter dñm Salhammen
rectorem ex una et quend N ex
de et sup pmiss hast b. n dioc et
ad et possessionem parte exhibit ver
tuntur ab eodem dno meo porpaam
dicto sbrenahter deputatus ac mand
prout dicit h publici autte apl'icad
Notarij subscripti confect et publicari
sigillog obtenge fungere obtentus de
rubria acta in cedula vero vera tuber
voluit inprendi pfati dñi auditoris
sigillat et mandat et integrat et non
cancellatat non viciatat nec in aliq
pte suspectat sed prout omni dubio
et suspicione carente pmissa hast
head monut et debita cum instantia
requisunt discreti dicti N ar thes
cadiz diocesis thud heard sub
scriptorem quatenus dictas hast

N auditor dño bene visum apcha ſubpena
et ſuper in hiis deſcripta ac contenta obe
dien et cundm N. contra ipsum petit
et alios ſua interesse putans vl dies
a citatoris p eum ſata ad id term
peremptorie pfato dño N aud vel ejus
surrogando ſeme vel alibi ubi tunc
dnus ppa cum ſua curia residebit/ pre
figet ac assignauit Cunquidem dcus
subrecutor pfatus volens mandatu
dm auditoris dmo vestro apcham obe
dire petiit sibi cum qua decet reue
rencia a pfato procuri restripti basti
et sane mitti pfatum sibi p sortem
apprehensum petit et aud' et omnes alios
sua interesse putans alta et intelli
gibili voce tam in latino quam in vul
gari coram dcm publice citauit qua
tenus infra quadraginta dies &c

forma procuratoris ad
resignandum ecclesiam

In Nomine dñi amen Per hoc pñs
publici testudo mei Nōris
Personaliter constitutus Omnibus me
horibus modo vid causa fuge et forma
quibus melius et efficacius &c Cetera

tamen convocationem aliorum suorum
prelatorum per vim hactenus constitutor
sicut constitutum occasionat et solemniter
ordinant A b et C Absentes tales
prelatos et quemlibet eorum in solidum
ad resipiscendum prefixo et cum non
venit vel diuisim citatorium per huius
m Magdeburgen quod abtemnit hilde
simpliciter et pure et absque aliqua pmissa
tacita scandalo scandali et cum omni
cure qd ad dandi causam ei competit
ad manus stissimi m xpo pris et dni
nri dni Eugenij diuina prouidentia
pape alterius ab eodem dno nro
ssa autem et potestatem habentes
comprehendum et admittendum et
quatenus omnia et singula exequendum
faciendum que in pmissis et quo bz
pmissorum nata fuerint et oportuna
et que ipse met dni constituentes
facere et personaliter interesse bene
vel placuerit principem seu principes ad sub
stituendum ac eos renouandi et
alios quotiens pro tempore
sumendum et

Forma procuratorij apud acta

In Dei nomine dñi amen Constitutis
honorabilibus viris Principalis primi
palis pro serpo Citka tñ Omnibus
melioribus modo / Solempnit ordinat
suos Vicios rectos legitimos et indubi
tatos procos actorum factores negotio
rumq; suorum gestores ac nuncios spa
les et generales ita tñ q; spialitas gene
litas non derogat nec econ stz provi
dos viros Mayreop p et l. m Romona
nec procuces absen tamq; presentes et
que stz eorum mandat / ita tamen qd
tendat eor pcior non existat sed quod
unus eorum incepit alt eorum id prosit
qui vocat mediare et finire Ad pro
sequendum et pcautandum causa
et causam que vertitur seu verti et
esse spabunt Inter dictum dñm consti
tuentem ex una et quosdam N et N ex ad
uerso pmissis de cuius Canonicatu
et prebenda in eccliam et eorum occasio
parte ex altera et Coram Reverendo
patre h sacri palacij causarum apli
Auditore quod alios deputandi auditori
bus Judicibus seu commissarijs delegatis

ordinarijs extra ordinarijs satis seu
dandis deputat seu deputandis Nec
non ad agendū causa et causis ad
dut() pnūtt dum constituentem et
eum sūca defendendum libellum seu
libellos dazuq; et reapi videndum h
tem seu lites contestandū et contes
taz videndum de calumpnia juta
da et bezitate juranda/ cum omib;
et singlis clausulis et capitulis in et
sub iuramento calumpnie et cetera
randum sūcazuq; videndū ponend
z et actoriand ponoz et actoriandaz
videndum positionibus et articulis
pareat aduerse contra dicendū et
exequendū testes et eaz singulos
instrud et querendz alia probationum
gnā producendū et produm videndū
Contra testes eozdz dicta et ppsnas
uetnon exaduerse prudutas querendz
et producendas/ dicendū et exequend
xplicandū et duplicandum tripli
candum et quadruplicandū tricesy
et diffinit opponendū probandū et
declarandum et duplicat/ videndum

concludendum et ꝛc̃ñuandum concludi
ꝙ et ꝛc̃nuandi pcendum sñiam sen
sñiab tam interlocutoriab quid diffin
tiab sexy pcendum et audiendum
Et ab ea seu eis et a quoꝝb grauame
illato vel mstrando pronocandid et ap
pellandum aplos semel vel plurieꝝ
pcendum et ꝛc̃apiendum appellacio
nem seu appellacones prosequendu
nitmandum et mstmandid et noti
ficandum benefciab absolutionis sñi
plicat vel ad cautelam Nemo ꝛc̃stitu
nonem̃ integrum prementpalit vel m
adentpalit et querimoꝝ alias sñis
beneficia impetrandid et obtinendid
et impetrat(exadueꝝ contradictoꝝ
expensaꝝ taxaꝝ videndum et sup quid
uicandum condꝝ stitucione petendu
bind quoꝝ vel plurieꝝ prouisionis sen
peciatoꝝ loco cond et cuilibet eoꝝ
substituendid et eis vel eum ꝛc̃uocandid
et omib priuationis huiusmodi in ꝛc̃pto ꝛc̃
sumendid tenent quotiens eis vel cond
alteꝝ visum fuerit expedire et gnalid
ad omia alia et singula faciendu dic
dum exercendum exercendid et procuand
que in premissis et circa ea necia fuerint

Vel eciam quilibet oportuna sit que
rpe̅t dn̄o constituens facit et fac̄
posset si p̄missis ꝑsonaliꝫ interesset
Eciam si talia fuerit que mandatu
exigant magis spāle p̄missum
supd̄ict̄ constituens Notario publico
infrascripto tanq̄ publice et autem
hac p̄sone legittime stipulanti et
recipienti bia et nomine et om̄ singu
lorum quorum int̄est vel interesse
poterit quomodolibet in futurum Se ratum g
tum firmū ac ꝑpetuo habiturum tot
id et quotiens pcm dn̄i nr̄i p̄tificis
et sedis quelibet ad substituendū
huiusmodi actum facta et promulgat fuerit
ac p̄missis seu aliquo p̄missorum
relevant Vocandi et recolligendi bo
na sua dict̄ nr̄i p̄tificis et eorum
quelibet ad substituendos p̄dictos
ab omni onere satisfaciendi iudicio
sisti et iudicatū solui cum omnibus et
singulis suis clausulis necessariis
et opportunis sub ypotheca et obligati
one om̄ et singulorum suorum bonorum
mobilium et futurorum p̄sentium eciam
idem constituens qd p quodlibet quilibet

actum ſen per quãdã tẽpationẽ per
quem vel per quod ꝓm̃ mutuo vel
extra eſſi cõtigerit non intendit ꝓtod
dictos ſuos paũas conſtitutos ac ſub
ſtituendos aut eorum aliquẽ ni aliqno
renocare Niſi de renocatione hmoi plen
ſpecialem et expreſſam fecit renocatos
Super quibus omnibus et ſingulis ſup
dictis a me Notario ꝛ dicta ſimt

In dei nomine dñi amen Conſtitutus
ꝛ Non vi dolo metu fraude nec alq
alia ſiniſtra machinatione inducientibus
ſed ſponte ac ex certa eius ſcia ꝑ tid con
feſſus ſunt et de veritate publica et expſſ
ſe recognouit ſe obligatid eſſe et tenerj
in decem ducatis auri bon et iuſti pon
deris / quos idem N. amicabilit conuenit
et mutuauit Nomen pro eodem m ne
ceſſe neceſſarie ꝑ ipm tmut tpis in
Romana Curia expediendis ad pnm
ſuorid inſtans benivole expoſuit Quos
quid dicam florenos aut ducatos eo
rundem dictus N ſub fide ſua bona ſi
digna dilatione m̃ ſalubrid quid tuto ad
patriam deferret ſolui et reſtitui dicto

sentencia vel a malo ablato vel alias ex
cessit enormita tanta fuerit qd mea
vel successorum nostri auctor fuerit
merito consulenda dat Rome

Xd contordandum cuz aduersario

In Nomie dñi amen Anno &c Xd tra
tandum contordandum componendum
et amicabilem pactum faciendo cum
discreto viro dno N. super quadam lite
controuersia que ale vt asserebatur vertebat
inter dnm N ex vna et ipsum N constitutum
de et sup quib; ex adu &c et ipsis com
promissionibus pactibus exaltac Nemon expres
sis inscriptis et ordinationibus quibuscumq;
exactis hinc hinc inter ipsos dnos N et
N contra alterum quibuscumq; ordinationibus
seu causa minime possit Nemon ad
derogandu et diminuendu dictam exactis
pactum quod ipse dns constituens obtinet
ad manus Renendi in xpo pat et dñi D.
dei et apostolice sedis gdm Archiepi Tolo
mens. seu alterius auctoritate ad id prestem
hinc ex causa huius pmutationis dns
taxat cum presato dno N. pro quando
beneficio ecclesiastico cuius N de huius de
bito Nemon ad faciendum vel amma

Cpiad scrimus z Post quam dicam cam
pntacionem et exaccionem suimq p
N. debita cum instancia requisiti qua
tenus ad exacionem earundem pdi
contra N. atacionem direct dignare
remittere Nos vgit ho rc tamq obedies
filius volens mandatis aplicare nob
ne hac pte dirigend exequi teneamur
et ni causa rpad nos pcedat atacionem
contra pfatum N. nrsamq debita
deducamus Cuc circa bonis omib
et singulis pmissis qui ad hec requi
sit fuerit aut alter brem requisitus
in bnctute sancte obedientie et sub
communicacionis pena auctr aplica
nobis in hac parte commissa districte
precipiendo mandamus quatenus acte
datis qua ppter fuerit hor accedentes
et citetis vel citari faciatis bona citator
pro tribus et peremptorijs terminis
N. in ppria persona vel in habitacion
bus eiusdem quem et nos tenore pre
sencium sic citamus vt post monicionem
nona die et hor stram sue sanctis
tudinis/ si incidua fuerit si non quo mox
die proxima incidua cgrmur i mediate

Johannn̄ p̄dcm̄ dicte p̄fessionem
p̄senti et postulanti p̄misit Quam
quidē sōlucionem dictus N. p̄missa
et in nullatenꝰ sine aliqua contradic
cone vel impedimento ēidē N vel p̄cu
ratori suo sibi fieri voluit et promisit
sub pena et obligacione om̄ bonorū
et hereditatū suorū heredum / p̄duum
et fideiussorum / hendriani ēidē N vel
p̄curatoris suo in p̄missis omibus et
singulis exceptionibus et cautelis omib⁹
quibus contra p̄missa et eoꝝ aliquod
venire posset aut se in aliquo defendē
vel tueri &c

Forma Conquestus

Nos N. p̄positus &c Executor ad infrascrip
ta a sede apl̄ica specialit̄ deputatus ho
norabili viro dño &c Cancellario dilecto
tribuni ad quos p̄sentes mee littere p̄venerint
Salutem in dñō et sanctam̄ obedienciam Ex parte
pure venerabilis et apl̄ice sedis nobis
humili supplicacione monstrata nob⁹
per discretum virum N p̄curatorem nos
trum ea que dicunt̄ remedia nouerint
recepisse tenoris hui sub tenore Cupientes

hoim dicte Cuitat et dioc et alioz
hoim ipius dñstrioz non plus pro
nobis bzeuiend pro aut capitaneis
offic et subdit illustzissimi principis
et Bloisensium dñi mei N. Duc aust
se bemendi in predicad Cuitat et
terzitoz bencioz Nernon per totu
dñstrictu dicti dñi bencioz Nernon
per totu dñstrictum dictoz dñoz
bencioz et ibi standi et moz tractan
di cum ceteris personis equestribus
siue pedestribus et libere redeundi
cum omnibus rebus suis et siue dapno
persignatum et recu quandiu hmoi
est dictad tcemi vsque ad xx^ti dictoz
timoz inclusiue ducatos Dat bencie

Concessio audie epi m ptat
epi ad vsum

Clemens dei ser[vus] epus / vt amabi
fidelibz dnoz plebiu salubzius
consulet[ur] / tibi audie mod pntibus
indulgemus vt pfatos homies eoz
ab eccl[esias] / a ptat[e] que tibi confite
bunt^r Insta dmm absoluz et pro no
bis culpe penitenciam babeas eid indic
salutarem eid m rebus a sede vsq[ue] ad
vel eciam consuetudine pterq[ue] ab exco
/ canonis

Sequen quorum dictu trees pro pmo
trees pro stando relignos bru trees
pro tercio/ Eorum bobis in tali low
se hgntm̃ comparentib⁹ Quod
si ⁊m̃e responsum A hoquin ne rod
pd ad ulteriora vsq; ad excomcacone
et alia gravamina et cens contra
nam procedemus In quorum pd
bo hear fieri nostrum sigilla iussimus
appensa Nos nunq; de psentacone
pdictum rotulaco⁹ nobis p nostr⁹ mca
mentu aut alias publico documen
to plenam dabimus fidem Dat⁹ &c⁹
vicio cēcionis nobis hear sigillat(a

Nota saluiconductus

Nos igitur rd Dominus et sin
gulis pritas hear inspectur Notifi
camus qd honorabilis vir⁹ dominus
Jo rd Castrum pacem generale salui
conductum ac plenam securitatem
hanim serie damus tenorib⁹ et tui
admis fidelitatem omni dolo et fraude
pro nobis et omnibus nostris subdit(
familiaribus / et ad hentibus nos
attinentibus et pro omnibus comitatibus

dicti dñi constituent[es] ydoneum hmoi resignatore
sine permutatione nulla interveniet
symoniaca pravitas aut aliqua corruptela
Verum deputandus sibi nomine dicti ecclie
existens ydoneus huiusmodi qd nomine impetrati
hmoi permutacois vel resignacois consentiat
confessey et sibi de eodem ipius nomine
provideri Recipien ad possessionem ipius
vendicet petendum aut detinendo pacifice
possessionem retinendum et nanciscendo
recte vti in aliis et de observandis statutis
et prestandis / dans et concedens ipsis
duab constituendis dictis suis procuratoribus
et cuilibet eorum plenam et integram po
testatem et mandatum speciale dicte eccle
alicui reddendum in manu pdicti ordina
rii eiusdem vel alterius ad id habentis et
causa permutacois predicte modo simile
resignande / pandis etiam procuratoribus
eum omnibus incidentibus et emergentibus
prefato dno nostro ordinario vel ad id
audientem plenam fidem dicto dno quod
permutacois consensey sibiq de eadem
provideri / promittens dnm nr in possessionem
dicte prebende ac eccle ind und et plenarie
eiusdem reddita mandandum et petend
in dictum qs defendendo ac in pfonam

eiusdem dni N predictam procl[amacionem] aliasq[ue]
modo premisso intimandi et intimandas
petendum et generaliter omnia alia
et vt supra Nota sunt hec &c

Constitucio procuratorum

Discretus vir N procurat[or] &c prout in instrum[en]to
publico prima facie apparebat habens
plenam facultatem substituendi aliu[m] seu alios
seu plures loco sui substituit discretum
virum N ad omnia et singula
in dicta procuratoria mandato et instrumento
habet in mandatis inserens in eisdem
substitutio exponendi voluit suas dnas
ad se esse duxit revocandas Nota

Renouatio substituti

Discretus vir N procurat[or] discreti viri N &c
habens plenam ab ipo N. aliu[m] seu alios
plures seu plures substituendi et revocandi quotiens sibi visum fuit expedire
posset in hijs dicti dni N &c de quo pdictus
N loco sui substituendo ad unum et singula
que a dicto N. habeat in mandatis vt in
p[re]fato hijs contentur[is] plenius constat
renouauit et renouat volens[que] de huiusmodi
procuratorio officio se minime intromittit
Nota sunt hec &c

Procuratorum permutandum

Rectus dns N ad resignandu ipsi
ipius constituentis pure et libere in manibus
Reuendi in xpo patris et dni dni Ihu vel
alterius earundem sup hor ptatem habet
dictam suam ecclam se bicariam seu
altare cum omnibus iuribus et ptinentiis
suis omnibus causis permutationis fa
ciendi de eadem ecclia seu bicaria seu
altari et non alid neque alio modo ac
ad permutandum cum dyscreto viro N
beneficiato in eadem ecclia pro bnficio
suo supcadueto &c Dans et concedens
dict suis pcuratoribus plenam et liberam
voluntatem et ptatem atq; speciale mandatum
quicquid per ipos seu eorum alterum in
dicto negocio actum factum
siue gestum fuerit ad petendum et ob
tinendum ipsius resignationem siue dispositionem
dictorum beneficiorum A Reuendo in
xpo patre et dno dno Ihu aut ab alijs
quibuscumq; personis sup hor habe
ndis ptatem etiam ad prestandum
pro eo et eius nomine ni animam ipius
quodlibet juramentum &c
Super quibus omnibus et singulis &c
Acta sunt hec Rome in domo &c
presentibus &c

Ad mſmuandum acceptacionē et prouſionem in pactibus.

Johannes procūr et procuratorio nomīe
diſcreti viri N. ad animo et intencione
mſmuandi notificandi et publicandi quā
dam acceptationem et prouiſionē alias
pro parte dñi N. de et ſuper ꝓpetua vica
ria aut altaria ſcīme ad tunc per mortē
vacantem ſeu occaſione mortis aut libe
reſignacōis quorūdā dñm N. extra Kūriaz
curiam defuncti vigore gre expectatiue
ipo dño. N. pca datam dñm mēm ꝓpon
conceſſim quod publica ad inſtrumentum
dictas acceptationē et prouiſionē in ſe
continent de verbo ad verbum per teſto
ſdem̄ ꝓcurat ipm inſtrumentū vna cū
copia eiuſdem valeat et valeāt et recte
aſſerat ſubdem̄ aſſixo aliqd dū ad
interualluꝫ vnius hore et amplius
dimiſſo et poſt dictum inſtrumē
tum ſimiliter amouens ad ſe recepit copiam
vero in valuis eccleſie predicte dimit
tens requirentē me Notarium infra
ſcriptum tam̄ publicum et authenti
cam perſonam / vt ſibi de eiuſdem mſ
mutatione acceptatione et prouiſione ꝛc

et ſic eſt finis

2 viaje fragueta

16 Octubre

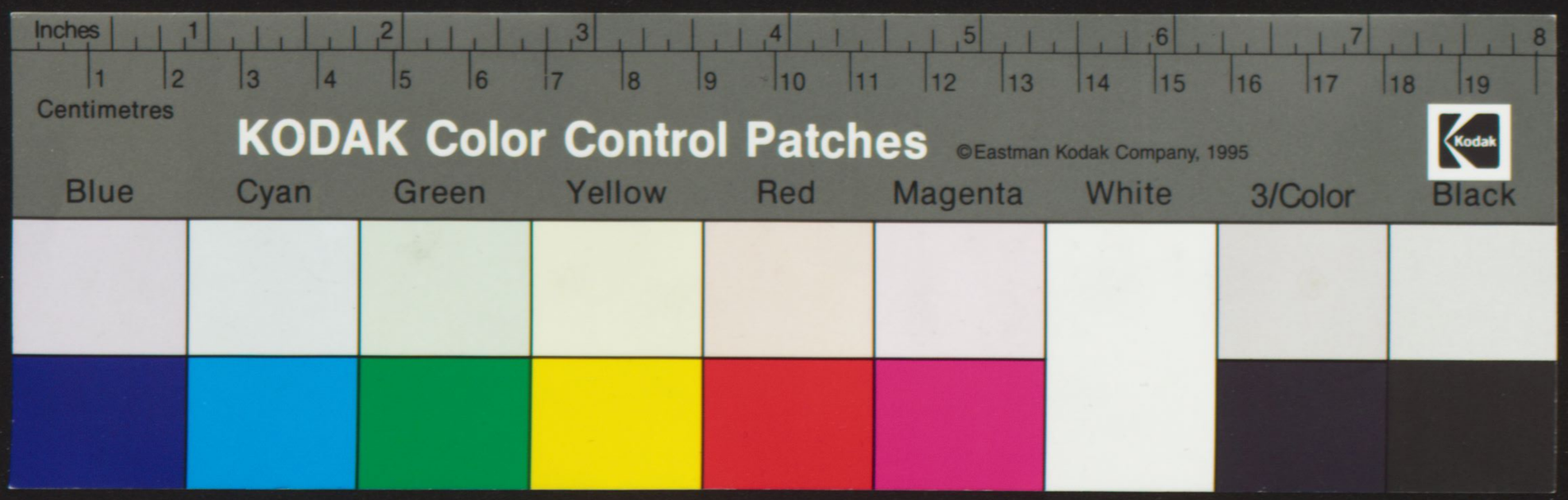
Inches
1
2
3
4
5
6
7
8
Centimetres
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
KODAK Color Control Patches
©Eastman Kodak Company, 1995
Kodak
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black